

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
XIV наукової конференції
з міжнародною участю

27 березня 2015 року

Харків 2015

УДК 81 (082)
ББК 81я43
К 22

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 2 від 20 лютого 2015 р.)

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, доцент
В.П. Кривенко, кандидат філологічних наук, доцент
О.В. Ребрій, доктор філологічних наук, доцент
С.К. Криворучко, доктор філологічних наук, доцент
О.О. Чорновол-Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент
П.Т. Гусєва, кандидат філологічних наук, доцент
С.Г. Мащенко, доцент
Ю.В. Кобзар, К.М. Ніколаєнко (секретарі)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, тел. (057) 707-53-43

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : Тези доповідей XIV наукової конференції з міжнародною участю. – X. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 274 с.
ISBN 978-966-285-182-3

До збірника увійшли тези доповідей наукової конференції, присвяченої проблемам іноземної філології, методики викладання іноземних мов, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

УДК 81 (082)
ББК 81я43

ISBN 978-966-285-182-3

- © Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2015
- © І.М. Дончик, макет обкладинки, 2015

ПРО НЕПРЯМІ НОМІНАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ МІСТ СЕРІЙНОГО ТИПУ

Абросимова О.В. (Харків)

Власні назви, включаючи топоніми, становлять, разом з безеквівалентною лексикою, важливу частину лінгвокраїнознавчого матеріалу. Особливе місце серед країнознавчо значущих топонімів мають номінації міст.

З ономасіологічної точки зору серед позначень міст можна виділити прямі номінації (*München* → „*Hauptstadt von Bayern*“), вторинні (*München* → „*Schandvertrag von 1938*“) та непрямі номінації (*München* → „*die heimliche Hauptstadt Deutschlands*“).

В аспекті лінгвокраїнознавства та міжкультурної комунікації особливий інтерес представляють вторинні та непрямі номінації міст, оскільки саме в них відбувається «кристалізація» країнознавчої інформації. Роль, яку відіграє їхнє застосування під час мовлення в конкретній ситуації для розуміння співрозмовників, тобто комунікативна значущість, свідчить про лінгвокраїнознавчу релевантність таких мовних одиниць.

Непрямі номінації міст можна, у свою чергу, поділити на індивідуальні (*München* → *heimliche Hauptstadt Deutschlands, Isar-Athen*) та серійні (*Reichsstadt, Residenzstadt, Hansestadt, Universitätsstadt* та ін.).

Дослідження, що реферується, присвячене аналізу непрямих номінацій німецьких міст серійного типу в публіцистичному дискурсі (на матеріалі електронного комплексу щотижневика «Die Zeit» за 1995–2009 роки).

В результаті аналізу були виявлені частотні (прототипічні) та периферійні представники відповідних номінативних серій.

Проявились також німецько- та російсько-/українськомовні відмінності в узусі непрямі номінації міст.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «DIAMOND» В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Акіньшина О.В. (Запоріжжя)

В останні десятиліття лінгвістична наука активно розвивається в рамках нової наукової парадигми, що отримала назву когнітивної. Виникнення лінгвокогнітології призвело до широкого використання в лінгвістичних дослідженнях терміна концепт. Дослідник З.Д. Попова говорить про те, що «отримати доступ до концепту найкраще через засоби мови» [2, с. 36]. Виходячи з цієї тези, звернемося до аналізу значень слова-терміна даного концепту.

Ми виявили основні концептуальні ознаки концепту «diamond» на основі лексикографічних статей, що складають інформаційний зміст концепту:

дорогоцінний камінь (95%), твердість (100%), колір (50%), прозорість (чистота) (43%), середа використання (25%).

Інформаційний зміст концепту включає певні когнітивні ознаки, що визначають основні риси предмета або явища. Інтерпретаційні поле формується під впливом когнітивних ознак, «які в тому чи іншому аспекті інтерпретують основний інформаційний зміст концепту, впливають з нього, представляючи собою деяке вивідене знання, або оцінюють його» [3, с. 58].

Так само деякі ознаки інформаційного поля можна вивести вивчивши спеціальну літератури з ювелірної справи. До основних ознак ми з упевненістю можемо додати наступні: форма, ограновування, ціна, розмір, карат.

Окрім, інформаційного поля в структурі концепту виділяють наступні компоненти: чуттєвий образ, а також інтерпретаційне поле.

Інтерпретаційне поле концепту становлять його численні оцінки і трактування, стереотипні думки і судження, які вибудовуються на базі концепту, які висловлювалися і висловлюються різними людьми і використовуються в суспільстві [2, с. 74]. Нами були проаналізовані наступні параметри:

1) Популярна пісня «Diamonds Are a Girl's Best Friend» виконана актрисою і співачкою Мерлін Монро. Наступні рядки пісні, як ніколи краще підтверджують концептуальну ознаку «вічність»: *Men grow cold, As girls grow old, And we all lose our charms in the end. But square-cut or pear-shaped, These rocks do not lose their shape.* Все в світі не вічне: і молодість, і багатство, і люди і тільки діаманти не підвладні часу. Вони залишаються прекрасними.

2) Diamonds, пісня відомої співачки Rihanna, з альбому Unapologetic, що вийшов в 2012 році. Рядок пісні *Shine bright like a diamond* дає нам можливість виділити ще одну концептуальну ознаку – виблискування. Всі діаманти мають різну ступінь блиску, блискання, яскравості.

Чуттєвий образ складають ознаки виведені з таких прикладів:

1) Синтаксична конструкція *person is a diamond*. Дана параметрія означає *an excellent or very special person or thing*. На основі тлумачення даної параметрії, можна вивести наступну ознаку – пишність, розкіш. Люди надягають прикраси з діамантів на урочисті заходи, що б показати себе у всій красі, показати свій високий статус і престиж.

2) *Diamond wedding*. Діамантове весілля – 60 років шлюбу. Такий шлюб відзначається стабільністю, твердістю і непорушністю, як сам діамант, в результаті ми підтверджуємо концептуальну ознаку – вічність.

Концепт може бути описаний як польова структура, у якій є «ядро (когнітивно-пропозиційна структура важливого концепту), приядерна зона (лексичні репрезентації) і периферія (асоціативно-образні репрезентації)» [1, с. 35].

Наше дослідження показало, що ядро концепту «diamond» складають такі ознаки: дорогоцінний камінь, твердість (*diamond has a hardness of 10 (hardest)*); приядерна зона: колір, прозорість, форма, ограновування, ціна, розмір, виблискування (*triangular cut, emerald cut*); периферія: середа використання, вічність, стабільність, престиж (*hard as a diamond*).

Література

1. Маслова В.А. Введення в когнітивну лінгвістику / В.А. Маслова. – 2-е вид., виправл. – М. : Наука, 2006. – 296 с.
2. Попова З.Д. Нариси з когнітивної лінгвістики / З.Д. Попова, І.О. Стернин. – Воронеж : Витоки, 2001. – 191 с.
3. Попова З.Д. Когнітивна лінгвістика / З.Д. Попова, І.О. Стернин. – М. : АСТ: Схід-Захід, 2007. – 314 с.

ЖАНРОВІ ОЗНАКИ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНОТАЦІЙ НАУКОВИХ РОБІТ

Аласанія М.В., Житницька А.А. (Харків)

Анотація – широко розповсюджений жанр, без якого нині важко уявити обіг сучасної наукової інформації. Місце анотації в системі жанрів наукового стилю є неоднозначним: анотацію можна віднести як до жанрового ядра, тобто жанрів, що домінують за обсягом представлення, значущості в загальній кількості публікацій та мають найповніше виражені лінгвістичні характеристики, властиві науковому стилю в цілому, так і до жанрової периферії, тобто різновидів, що мають подібність до інших жанрів наукового стилю (рекомендаційна анотація, реферативна анотація). Цей вид комунікації реалізується у вигляді коротких текстів, написаних самими авторами, що передають у сконденсованому вигляді їх зміст або головні ідеї їх робіт.

Комунікативним призначенням анотацій є не лише точна передача наукового змісту роботи, а й виділення цікавих, з погляду автора, моментів: наприклад, зазначення головного ефекту від розв'язання наукового питання або наголошення на перспективах дослідження [1, с. 100]. Така особливість комунікативної орієнтації цього жанру пов'язана з впливом ролі суб'єктивного чинника, приналежності первинного тексту авторові, який завдяки цьому може досить вільно з ним поводитись в анотуванні, не побоюватись відходити від оригіналу, свідомо виділяти важливі, з авторської перспективи, ідеї або аспекти дослідження.

Якщо ж говорити про призначення анотацій конкретніше, то тут слід виділити й узагальнити такі їхні функції:

- анотація конденсує наукову роботу та подає її головний зміст;
- допомагає читачам вирішити, чи варто читати саму роботу;

- готує читача до сприйняття основного тексту праці, налаштовує його на певні очікування;
- виконує роль своєрідного посилання, згадки про наукову роботу після її прочитання [3, с. 44]. Загальновідомо, що читачі передусім ознайомлюються зі змістом, заголовками, ключовими словами й анотаціями статей і лише потім вирішують, чи треба їм читати самі роботи. Отже, анотація покликана економити час науковців, і як засіб, що “раціоналізує та впорядковує комунікативний процес”, вона є одним з ефективних двигунів сучасної наукової комунікації. Організацію, структуру та мовні риси сучасних анотацій багато в чому зумовлює таке комунікативне завдання як захоплення уваги читача, переконування його в необхідності прочитати роботу. Як зазначає К. Хайленд, автори анотацій повинні належно позиціонувати в анотаціях себе і свої роботи як цікаві, свіжі праці, зроблені на професійному рівні, адекватному вимогам певної наукової спільноти [2, с. 63]. Отже, не дивно, що анотації можуть бути написані досить різноманітно – у діапазоні від суворого відтворення змісту статті (що показує академічність таких авторів, характеризує їх як достойних членів своїх наукових спільнот) до висунення лише окремих рис дослідження з експліцитно промоційними, саморекламними цілями. Відповідно, анотації у літературі приблизно ділять на два типи – інформативні, що вказують на проведене дослідження і наводять його головні результати, та індикативні, що обмежуються лише зазначенням його виду. Звичайно, можуть існувати і проміжні типи, тобто інформативно-індикативні анотації. Окрім того, навіть в інформативних анотаціях, які прагнуть до більшої об’єктивності, часто наявні, за даними Х. Стотсбері [4], оцінність та модальність. Отже, анотації є не лише сухими констатаціями проведеного дослідження: завдяки своїй комунікативній специфіці вони неминуче містять персуазивні елементи для здійснення ілюктивного впливу на читача.

Література

1. Радзівеська Т. В. Текст як засіб комунікації / Т.В. Радзівеська. – К. : Ін-т укр. мови, 1993. – 194 с. 2. Hyland K. Disciplinary Discourses: Social Interactions in Academic Writing / K. Hyland. – Ann Arbor : The Univ. of Michigan Press, 2004. – 216 p. 3. Pavlovova M. Writing abstracts: A genre-based approach / M. Pavlovova // Perspectives. ESP Special Issues. – Prague : The British Council, 2000. – P. 43–46. 4. Stotesbury H. Evaluation in research article abstracts in the narrative and hard science / H. Stotesbury // English for Academic Purposes. – 2003. – Vol. 2. – № 4. – P. 327–341.

TEACHING PRESENTATION SKILLS TO BUSINESS ENGLISH STUDENTS: HANDS ON EXPERIENCE OF THE UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING

Andreyko L.V. (Sumy)

Developing presentation skills is important for students on many types of English courses, but it is obviously most relevant to business students. According to Fallows & Steven [1 p. 75]: “Today’s challenging economic situation means that it is no longer sufficient for a new graduate to have knowledge of an academic subject; increasingly it is necessary for students to gain those skills which will enhance their prospects of employment.” Effective presentation skills can give a college graduate a competitive advantage over her or his peers.

It is also vital that business English teachers are not only good presenters themselves but that they can also provide activities that will develop these presentational skills in their students. There is a wide array of helpful textbooks related to the topic, which deal with practical aspects of giving presentations and contextual issues. In the Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine where teaching presentation skills is incorporated into the curriculum as a separate module, the recommended course books are “Presenting in English: How to Give Successful Presentations” (Powell, 2011), “Presenting” (Lowe, Pile, 2006), “English for Business Communications” (Sweeney 2010), “Dynamic Presentations” (Powell, 2011). These books cover various language and rhetorical techniques for presentations, as well as structure, linking, visual aids, body language, voice control and handling questions. However, most of the teachers tend to choose “Dynamic Presentations” as main source material as it offers a full overview of presentations skills, with numerous examples of real language used in real situations. On more advantage of the course is that it comes with DVD with expert advice and authentic content, aimed at improving competency in key management areas.

The syllabus of “Effective Presentations” module in the Ukrainian Academy of Banking is built around the principles of presentations under these main areas:

- Overall structure
- Language
- Signposting & linking
- Visual aids
- Body language
- Rapport building
- Impact technics

- Pacing
- Q&A session
- Conclusion

One of the emphases of the syllabus is to develop language and practical skills of giving presentations while considering the sociolinguistic aspects of business presentations. It is designed to meet students' needs, employers' expectations and national qualification levels of achievement.

References

1. Fallows S. Building Employability Skills into the Higher Education Curriculum: A University-wide Initiative. [Електронний ресурс] / S. Fallows, C. Steven. ? Режим доступу : <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/00400910010331620> [2000]
2. Powell M. Presenting in English: How to Give Successful Presentations / M. Powel. – Heine, Cengage Learning EMEA, 2011. – 127 p.
3. Lowe S. Presenting / S. Lowe, L. Pile. – DELTA Publishing, 2006. – 64 p.
4. Powell M. Dynamic Presentations / M. Powel. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011. – 96 p.
5. Sweeney S. English for Business Communication. Student's Book / S. Sweeney. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – 175 p.

АЛГОРИТМИ НАВЧАННЯ ФРАНКОМОВНИХ ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ Андрущенко А.О. (Харків)

Забезпечення процесу формування граматичних навичок потребує застосування алгоритмів у навчальному процесі. Основними властивостями алгоритму [1] є детермінованість, масовість та результативність. Детермінованість розглядається як наявність в алгоритмі тільки точно та зрозуміло сформульованих правил, що виключають можливість іншого тлумачення і вказують на структурну послідовність операцій. Масовість розглядається як застосування алгоритму для вирішення усіх задач певного класу, а результативність – як обов'язкове вирішення певної задачі внаслідок застосування алгоритму.

За їх спрямованістю у мовленні розрізняють [1, с.137] рецептивні алгоритми для розпізнавання мовних явищ під час аудіювання або читання та репродуктивні алгоритми вживання й утворення мовних одиниць в усному і писемному мовленні. Приклад алгоритму вибору дієслівної форми минулого часу у французькій мові показано далі (див. Рис. 1).

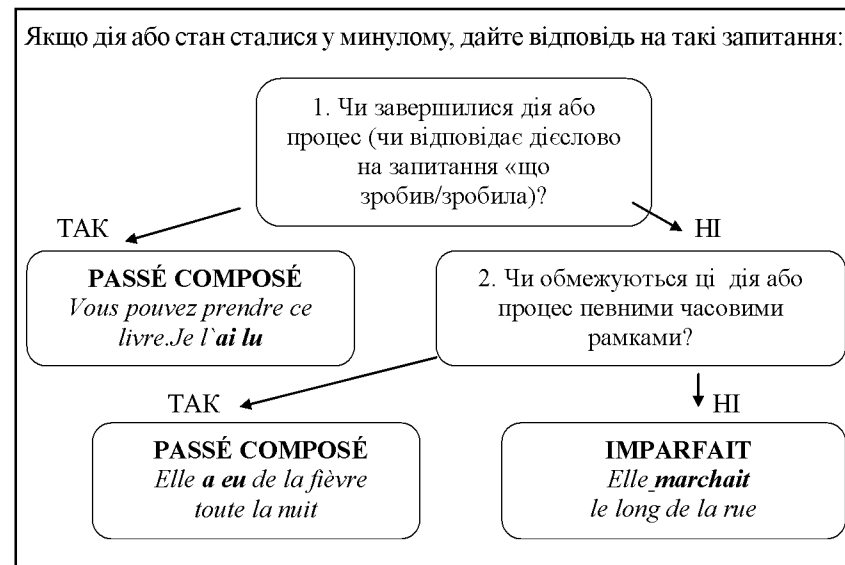

Рис. 1. Алгоритм вибору дієслівної форми минулого часу у французькій мові (розмовне неофіційне мовлення, опозиція *imparfait* – *passé composé*)

Алгоритм забезпечує орієнтування стосовно функціонального аспекту граматичної навички і матеріалізує покрокове виконання граматичної дії. Найпростішим способом матеріалізації дії на предметному етапі її засвоєння є процедура, коли студенти під час виконання складових операцій граматичної дії торкаються відповідних елементів моделі або ведуть ручкою по гілках алгоритму. На початкових етапах роботи з кожною наступною дієслівною формою може здійснюватися читання кроків алгоритму вголос (в тому числі, й у вигляді нерозбірливого буркотіння) з паралельним виконанням відповідних дій, однак, у подальшому, якщо чітко помітно, що розгорнуте розмірковування вголос гальмує дії студента і він здатен правильно виконати граматичну дію й без такого розмірковування, слід дозволяти йому/їй згортати промовляння до такого ступеня, який забезпечує безпомилкове виконання граматичної дії. З часом необхідність у промовлянні має відпасти взагалі і тоді студенти мають безпосередньо вживати відповідні дієслівні форми без будь-якого промовляння змісту дій, які вони виконують, тобто не вдаючись до правил. Однак, у випадку ускладнень, викладач рекомендує студенту знову повернутись до розмірковування вголос, аби зрозуміти причину помилки. На етапах виконання дії у зовнішньо-мовленнєвій формі та у мовленні до себе тактильні операції можуть уже не виконуватися (якщо

у того, хто навчається, немає у цьому потреби), проте студенти зберігають зорову опору на алгоритм. Коли й така опора стає непотрібною, орієнтири згортаються і у такому вигляді зберігаються у свідомості, забезпечуючи ефективне виконання граматичної дії у розумовій формі.

Література

1. Ждан А.Н. Психологические механизмы усвоения грамматики родного и иностранного языка / А.Н. Ждан, М.М. Гохлернер. – М. : Московский университет, 1972. – 256 с.

О СТРУКТУРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ КОНЦЕПТОСФЕРЫ “SOCIETY” В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Афанасьева О.В. (Алексеевка)

Проблемы моделирования картины мира, моделирования языкового сознания и концептуализации, выявление и анализ структуры и содержания концептов и концептосфер – первостепенные задачи когнитивной лингвистики настоящего времени.

Описание концептосферы SOCIETY представляется как выявление и описание максимально полного набора признаков, свойственных концептуальным метафорам, вербализующим данную концептосферу. Концептосфера как область знаний – сущность ментальная, ненаблюдаемая. При рассмотрении концептосферы, как в обобщенном, так и в конкретно-предметном преломлении исследователями всегда делается акцент на её сложной структурной организации.

На основании собранного фактического материала формируется следующий перечень концептуальных метафор – репрезентантов исследуемой концептосферы:

1. Метафора персонификации SOCIETY IS A (SICK) PERSON. Общество (как коллектив) уподобляется человеку с его способностью мыслить, чувствовать, болеть, действовать, осознавать себя, на что указывают определенные антропоморфные признаки, а также частотность употребления лексемы SOCIETY (и её синонимов COMMUNITY, COMPANY, ASSOCIATION и др.) в позиции действующего лица, одушевленного производителя действия – агенса. Эта метафора является весьма распространенной, она твердо закрепилась в сознании носителей как одна из основных, служащих для оперирования в языке понятием общества, это базисная метафора, лежащая в основе присущего человеку способа постижения окружающего его общества, однако, при всей своей значимости это, возможно, самая незаметная из метафор.

2. «Физиологическая» метафора SOCIETY IS A BODY, которая включает соотношение окружающего мира с наивными представлениями о человеческом организме, органах человека и физиологических процессах, протекающих в организме.

3. «Архитектурная» метафора SOCIETY IS A BUILDING (HOUSE), употребление которой в речи свидетельствует о представлении людей о том, что строительство, формирование или разрушение, крушение общества выступает как сознательно инициированный и направляемый процесс, то есть строительство или разрушение общества – продукт сознательного мыслетворчества, дело чьих-либо рук. Основными действующими лицами являются архитекторы – генераторы идей строительства и строители, те, кто воплощает эти идеи в жизнь.

4. Пространственная метафора SOCIETY IS A PYRAMID, как репрезентант исследуемой концептосферы, говорит о том, что человек склонен разделять общество на некие классы, размещая их на вертикальной оси по степени важности, что создает образ пирамиды, имеющей вершину, средние слои и основание, или низшие слои.

5. «Животная» метафора SOCIETY IS A FLOCK, укоренилась в сознании человека, на наш взгляд, благодаря заложенному в человеке природой инстинкту объединения, тому факту, что со временем человек оценил преимущество группового образа жизни, в том числе в биологически наиболее важные моменты.

6. «Механическая» метафора SOCIETY IS A MECHANISM представляет общество как сложное, состоящее из функциональных частей (деталей) устройство, все части (детали) которого имеют определенный порядок, структурированы и взаимодействуют, являясь при этом взаимозависимыми, с набором заранее определенных отношений, позволяющих действовать эффективно и надежно, но требующее определенного рода управления для своего успешного функционирования.

Структурирование концептосферы подобным образом обусловлено развитием исторически сложившихся экстралингвистических факторов, таких как особенности историко-социального развития отдельного народа и ход исторических событий, в результате которых складывались отношения внутри социальной общности.

Концептуальные метафоры-репрезентанты концептосферы SOCIETY в английском языке являются не только важнейшим средством концептуализации, категоризации и оценки общества, но и эффективным способом воздействия на сознание носителя языка. Они являются выражением когнитивных структур, которые определяют восприятие, мышление, поведение и мироощущение отдельного человека и целого общества и складываются в зависимости от специфики протекания частного и коллективного опыта.

ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФАХОВОГО ДИСКУРСУ У ТЕРМІНАХ СЛОВОТВІРНИХ ГНІЗД

Байбакова І.М., Гасько О.Л. (Львів)

Навчання іноземної мови у технічному вищому навчальному закладі спрямоване на забезпечення комунікативного підходу, органічно поєданого з фаховим аспектом. Для ефективного сприйняття необхідної інформації потрібні певні навички різнорівневого опрацювання та аналізу відповідного галузевого дискурсу, а також ґрунтовне вивчення системи іноземної мови професійного спрямування.

Вивчення термінологічного лексичного мінімуму повинно супроводжуватись засвоєнням правил словотворення за високочастотними моделями із попереднім ознайомленням з найпродуктивнішими словотвірними префіксальними і суфіксальними формантами морфологічного словотворення, що суттєво збільшує активний та пасивний словник студента, даючи можливість розпізнавати значення похідних першого, другого і наступних кроків деривації. При вивченні системи словотвору англійської мови належної уваги вимагає висвітлення особливостей термінотворення, аналіз багатокomпонентних термінів з атрибутивним характером зв'язку як найбільш вживаних, а також перелік базових термінологічних скорочень [1].

Системний підхід до дослідження лексики передбачає виявлення латентних закономірностей між одиницями мови. До цієї проблематики належить дослідження словотвору як дериваційної ономазіології у межах певних лексико-семантичних груп, що сприяє вивченню особливостей розвитку номінативного потенціалу словотвірної системи іноземної мови, зокрема англійської. Моделювання та дослідження словотвірних гнізд є одним із засобів вивчення системи іноземної мови. Конфігурація словотвірного гнізда дає уявлення про семантичні та структурні зв'язки слів у його межах і зумовлюється вершинним словом, що регулює та скеровує процес словотвору. Вершинне слово, маючи найпростішу словотвірну структуру, є семантичним інваріантом словотвірного гнізда. Під семантичною структурою похідного слід розуміти певну множину лексико-семантичних варіантів, пов'язаних дериваційними відносинами. Структура словотвірного гнізда організована таким чином, що кожний дериваційний крок є продовженням попереднього. Йому також властива своя власна семантика та набір структурно-семантичних моделей. Структурний аналіз словотвірних гнізд сприяє виявленню обмежень, накладених системою мови на реалізацію словотвірних потенцій вершини.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані для дослідження фахового дискурсу, опрацювання

універсальних словникових дефініцій, для написання навчальних посібників, довідників, при виконанні курсових та дипломних робіт, у викладанні англійської мови, у курсах лексикології (розділи «Номінація», «Дериватологія») та історії англійської мови (розділ «Динаміка словотвірних та сигніфікативних засобів»), для створення тезауруса деад'єктивів та фрагмента гніздового словника англійської мови, при дослідженні подібної проблематики у процесі вивчення інших прикметникових та відприкметникових полів, у практиці викладання англійської мови, на семінарах проблем семантики, словотвору, термінології.

Вивчення студентами фахового дискурсу з точки зору реалізованих словотвірних можливостей та обмежень системи словотвору, дослідження найтиповіших напрямів деривації та аналіз функціонування формантів з погляду синхронії та діахронії шляхом моделювання віртуальних словотвірних гнізд дає глибоке розуміння семантичної структури лексемного складу іноземної мови та ґрунтовні знання її системи.

Література

1. Байбакова І.М. Сучасні термінологічні сполучення у галузі економіки / І.М. Байбакова, В.В. Задорожний, О.Л. Гасько // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : Матеріали X наукової конференції з міжнародною участю. Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2011. – С. 18–19.

ЛІНГВОПРАГМАТИКА ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ «НОВОЇ ДІЛОВИТОСТІ»

Бандурко З.В. (Херсон)

У доповіді розглядаються мовні властивості поетичного дискурсу напрямку «Нова діловитість» на прикладі поетичних текстів Маші Калеко з огляду на можливість застосування лінгвопрагматичного підходу до аналізу цього жанру поетичного дискурсу.

Поетичний дискурс напрямку «Нова діловитість» з'явився на початку ХХ століття у літературі Німеччини в якості заміни експресіонізму і пізніше став його повною протилежністю у мотивах, намірах та задумах. Характерними його рисами є чітка констатація фактів, лаконічне, стримане висловлювання, опис в якості ділового повідомлення, яке позбавлене оцінок, емоцій, звичайна, зрозуміла кожному повсякденна мова, розмовне використання риторичних фігур, техніка монтажу, об'єктивне, буденне, ділове, журналістське написання, ділові характери героїв, відмова від психологізму.

Яскравим представником дискурсу «Нової діловитості» є лірика Маші Калеко (1907–1975), мові якій притаманні такі характерні риси, як діловитість, об'єктивність, повсякденність та зрозумілість для читача, чітка констатація фактів, лаконічне, стримане висловлювання, відсутність оцінок, емоцій, прикрас, чуттєвості, зображення актуального життєвого матеріалу, ясність, точність, стриманість висловлювання.

Ліричним героєм віршів виступає сама авторка, яка є звичайним громадянином, вже сформованою особистістю, переймається темами та проблемами сучасного їй оточуючого світу, такими, як життя та смерть, благополуччя та безпека рідних, настанови та попередження синові, любов та розлука, самотність та відчай, радість, щастя та розгубленість, еміграція, взаєморозуміння, швидкоплинність часу та життя.

Наближеність мовлення поетичних текстів М. Калеко до розмовного уможливає прагматичний аналіз її дискурсу, оскільки акцентація дії, що є характерною для естетики «Нової діловитості», відповідає лінгвопрагматичному куту зору на мову.

Більшість віршів авторки реалізують мовленнєві акти асертивного іллокутивного типу, але значну частку демонструють і директиви. Лірична героїня М. Калеко зазвичай висловлюється у прямий спосіб. Але спостерігаємо й імпліцитне подання смислів у вигляді дискурсивних імплікатур, у тому числі й метафоричних.

Для відображення інтенційних станів мовця широко використовуються модальні слова, модальні частки, модальні дієслова. Частотними є також метакомунікативні звороти у ролі перлокутивних інтенсифікаторів – таких висловлень, які інтенсифікують або мітинують перлокутивний ефект мовленнєвого акту.

Вираженню інтенцій ліричної героїні підпорядковане використання певних стилістичних засобів, серед яких виокремлюються розгорнуті метафори, повтори, порівняння, протиставлення, риторичні запитання, алюзія, внутрішня, рима, кільцева композиція.

Серед лексики виділяються запозичення, а також даги та географічні назви як один із засобів точної передачі фактів, що слугує точності відображення подій.

Для синтаксису поетичних текстів Маші Калеко характерними є засоби, які наближають поетичне мовлення до розмовного, а саме інверсії, синтаксичний паралелізм, імперативні конструкції, поетичні звороти, еліпсис, парцеляція, пряма мова.

Таким чином, мова поетичного дискурсу «Нової діловитості», зокрема мова поетичного дискурсу М. Калеко, відображає провідні риси його естетики та характеризується переважанням мовних засобів, які наближують його до розмовного мовлення, тож цей дискурс становить плідний матеріал для дослідження у руслі прагмапоетики.

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Баранік К.П. (Харків)

В умовах розширення міжнародних зв'язків підвищуються вимоги до рівня практичного володіння англійською мовою, навичками спонтанного монологічного мовлення зокрема, що проявляється у здатності правильно і послідовно викладати свої думки.

Усну форму мовлення забезпечують такі види мовленнєвої діяльності, як аудіювання і говоріння. Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який вимагає істотного напруження слухача в процесі здобуття інформації. Постійна змінюваність і необоротність унеможливають ретроспективний аналіз сприйнятої інформації, слухач не має можливості повернутися до незрозумілих місць у висловлюванні, зробити паузу, перечитати, замислитись. У сприйманні змісту усного мовлення велику роль відіграє не тільки безпосередня наявність ситуації, а й інтонація, оскільки вона виконує функції членування мовленнєвого потоку на смислові блоки, оформлення висловлювань у єдине ціле, розрізнення комунікативних типів висловлювання, виступає як фактор емоційно-естетичного впливу. Усне вербальне спілкування відбувається також завдяки такому продуктивному виду мовленнєвої діяльності, як говоріння. Процеси породження усного мовлення охоплюють мотиви мовлення, орієнтацію в ситуації спілкування, одночасне програмування висловлювання, звукову реалізацію і контроль.

Для того щоб студенти безпосередньо від своїх думок переходили до іншомовного їхнього оформлення, потрібно спонукати їх говорити про те, про що вони можуть сказати, маючи на увазі знов-таки вже засвоєні ними або тільки попередньо пояснені, але ще не засвоєні, іншомовні слова й граматичні конструкції. Щодо процесу висловлювання, студенти повинні насамперед оволодіти такими якостями монологічного мовлення як змістовність та послідовність висловлювання.

Досить важливим для розвитку навичок усного мовлення є створення необхідного іншомовного оточення.

У цілях полегшення студентами процесу говоріння варто надавати мовленню студентів ситуативний характер, тобто робити предметом їхнього іншомовного мовлення (та іншомовного мислення) те, що безпосередньо оточує студентів та із чим вони безпосередньо зустрічаються. Предметом розмови може бути все, що перебуває або що відбувається в аудиторії або в навчальному закладі взагалі. Завдання викладача полягає у забезпеченні такими природними ситуаціями спілкування, при яких би виникала в студентів природна мовна активність.

Досить ефективним для розвитку навичок усного мовлення є діалоги самих студентів, які сприяють автоматизації навиків розмовної мови, закріпленню лексичного та граматичного матеріалу, водночас студенти вчаться вести логічну, послідовну бесіду іноземною мовою та усвідомлюють, що розуміють мовлення не лише викладача а й своїх одногрупників. Під час створення студентами діалогів без додаткової підготовки на такі теми, які їм під силу, вони вчаться не лише сформулювати свою думку ай подати її якнайшвидше за допомогою використання засвоєних лексичних та граматичних засобів.

Ефективне навчання усного мовлення складається із засвоєння граматичної системи мови та значного обсягу лексичних одиниць, та передбачає поетапне формування навичок усного мовлення.

Таким чином, розвиток формування навичок іншомовного усного мовлення ґрунтується на засвоєнні лексичної бази іноземної мови, її граматичної будови з подальшою автоматизацією використання набутих знань у процесі мовлення – монологічного та діалогічного. Розвиток діалогічного невідготовленого мовлення позитивно впливає на формування навичок усного мовлення, тому вправи на розвиток діалогічного мовлення слід використовувати вже на ранніх стадіях формування навичок усного мовлення студентів.

ЩОДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ

Баранік К.П. (Харків)

Великої уваги в наш час набуває необхідність володіння китайською мовою. Програмою навчання студентів факультету іноземних мов передбачається ґрунтовне вивчення китайської мови. Мовна підготовка полягає не лише у теоретичному, а й у практичному опануванні ними мовою з метою застосування в різних сферах діяльності. Для досягнення цієї мети необхідно дотримуватись обов'язкових умов, однією з яких є інтенсивна мовленнєва діяльність під час академічних занять та самостійної роботи.

Оскільки практичному оволодінню китайською мовою сприяє метод двобічного перекладу з використанням під час заняття адаптованих китайських текстів, викладач розподіляє студентів на три групи, одна з яких читає текст мовою оригіналу, друга – перекладає рідною мовою, а третя – трансформує речення, коригуючи та доповнюючи його. При застосуванні такого методу, студенти за відносно малий проміжок часу опановують всі

три види роботи з текстом. [1; 3] Навіть у разі використання казок та оповідань (наприклад, **на молодших курсах** навчання) студенти запам'ятовують велику кількість мовних (граматичних, лексичних, стилістичних, художніх) стереотипів.

З початку навчання необхідно застосовувати монологічне та діалогічне мовлення. Студентам пропонується по черзі ставити запитання до прочитаного тексту і відповідати на них, а потім переказувати цей текст китайською мовою. Викладачам ТПП бажано привчати студентів до сприйняття китайської мови з аудіозаписів. Приблизно 60% матеріалу, що застосовується у різних китайських методиках для перевірки знань, побудовані на вправах, пов'язаних із сприйняттям тексту з голосу, адже це є надієвішим та найскладнішим етапом, під час якого набуваються знання та перекладацькі навички. Під час такої практики студенти навчаються сприймати різний спосіб мовлення, вимову, зміну гучності звучання, швидкість мовлення співрозмовника. Викладач повинен розвинути у студентів навичку самостійного, синтетичного, аудиторного читання та перекладання, використовуючи вищезгадані методики навчання студентів іншомовній компетенції. [1; 2] Але не слід вимагати від них звернення до оригінальних текстів **на початкових етапах** навчання. Адже велика кількість незнайомих слів та виразів потребує багаторазового звернення до словника, а це в свою чергу, може демотивувати студентів. Тому доцільним вважається використання найлегших текстів з поступовим їх ускладненням, роблячи наголос на правильному і швидкому читанні, перекладі без їх попереднього перегляду, що є однією з форм послідовного перекладу.

Отже, можна зробити висновок, що всі **методичні прийоми** при викладанні теорії та практики перекладу китайської мови, спрямовані на навчання студентів усному та письмовому перекладу, розуміння думки співбесідника та чітку передачу інформації. Також, під час перекладу текстів майбутнім перекладачам необхідно не лише відпрацьовувати лексико-граматичні, стилістичні моделі та художні засоби, а й розширювати та поглиблювати знання з історії, літератури, культури, політики, економіки країни, мова якої вивчається.

Література

1. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного: [метод. руководство] / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1990. – 246 с.
2. Виноградов В.С. Перевод: общие и лексические вопросы: [учеб. пособие] / В.С. Виноградов. – [2-е изд., перераб.]. – М. : КДУ, 2004. – 240с.
3. Миньяр-Белоручев Р.К. Общая теория перевода и устный перевод / Р.К. Миньяр-Белоручев. – М. : Воениздат, 1980. – 237 с.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІМПЛІКАТУР У РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Безугла Т.А. (Харків)

У доповіді розглядаються особливості візуалізації імплікатур у німецькомовному та англomовному рекламному тексті. Рекламний текст розуміється як креолізований, тобто такий, що складається з двох негомогенних частин – вербальної та невербальної. Рекламний текст продукується у межах рекламного дискурсу та відображає інтенцію продуцента вплинути на реципієнта таким чином, щоб той придбав товар або скористався послугою. У центрі друкованого рекламного тексту знаходяться малюнок і рекламний слоган, які у взаємодії створюють атрактивне уявлення потенційного споживача про товар або послугу.

За критерієм взаємодії вербального й невербального компонентів виокремлюються три групи креолізованих текстів: тексти з нульовою, частковою та повною креолізацією. Під креолізацією мається на увазі наявність взаємодії вербального й невербального компонентів.

У текстах з нульовою креолізацією не відбувається взаємодії між вербальним і невербальним компонентами через відсутність одного з них. Відповідно, розрізняємо два типи таких текстів: з відсутнім текстом та з відсутнім зображенням. Для текстів першого типу візуалізація імплікатур є неможливою, імплікатура передається лише за допомогою рекламного слогану. У текстах другого типу імплікатура конструюється тільки на основі зображення. Зокрема, відбувається активація декількох імпліцитних пропозицій (у тому числі метафоричних), до останньої з яких додається директивний іллокутивний смисл на зразок *Купуйте наш товар* або *Скористуйтеся нашою послугою*.

Для текстів з частковою креолізацією характерні автосемантичні відношення між вербальним і невербальним компонентами, тобто зображення існує автономно від вербального тексту. У рекламних текстах малюнок може повторювати смисл слогану або вони мають різні смисли, при цьому невербальний компонент виконує декоративну функцію й слугує лише для виклику в споживача асоціацій між вербальним та невербальним компонентом, на ґрунті яких конструюються імплікатури. Візуалізація імплікатур у таких текстах демонструє два типи: у першому випадку назва товару, що рекламується, експлікується у рекламному тексті та візуалізується в зображенні; другий тип передбачає відсутність експлікації назви товару у вербальному компоненті, але наявність зображення (візуалізації) цього товару у невербальному. Кінцева імплікатура в ланцюжку має директивний іллокутивний смисл вказаного зразка.

У текстах з повною креолізацією вербальний і невербальний компоненти знаходяться у синсемантичних відношеннях, тобто не можуть існувати окремо.

Зображення має в цьому випадку такі функції: тлумачення змісту слогану, додавання інформації про нього, створення з ним фразової єдності (невербальний компонент вживається замість певної частини вербального компоненту). Якщо вилучити зображення, зміст слогану буде втрачено.

Характерною особливістю конструювання імплікатур у текстах цього типу є довший ланцюжок виведення кінцевої імплікатури, яка теж має директивний іллокутивний смисл вказаного зразка. Велику роль у цьому процесі відіграє логотип, оскільки назва товару не експлікується у слогані та відсутня у невербальному компоненті.

Спостерігаємо два типи візуалізації імплікатур у текстах з повною креолізацією. У першому випадку зображення активує у свідомості реципієнта текстові концепти, які є ключовими для конструювання імпліцитних пропозицій. У другому випадку має місце візуалізація ситуації, яка є актуальною для товару, що рекламується, тож імплікатури конструюються на ґрунті пропозитивного зв'язку між вербальним і невербальним компонентами.

Частотним у текстах цього типу є створення комічного ефекту завдяки інконгруентному зв'язку між концептами, активованими на ґрунті вербального й невербального компонентів, або між елементами невербального компоненту.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ЛИНГВИСТИКЕ

Безуглая Л.Р. (Харьков)

В докладі обосновується роль функціоналізму як проміжного звена між структуралізмом і антропоцентризмом.

Системно-структурное языкознание представляет собой воплощение лингвоцентрического методологического принципа, состоящего в изучении языковых единиц разных уровней в отвлечении от говорящего субъекта.

Лингвоцентризму в языкознании противопоставляется антропоцентризм – методологический принцип, обращенный к человеку, использующему язык для достижения различных коммуникативных целей в дискурсе.

В качестве наиболее значимых современных направлений функционализма можно выделить функциональную грамматику, функциональную стилистику и функционально-коммуникативную лингвистику.

Функциональная грамматика, разработанная А.В. Бондарко [1], предполагает изучение единиц языковой системы под углом зрения их функций. Ее объект – явления, относящиеся к разным языковым уровням, но объединенные на основе общности их семантических функций, а предмет – закономерности их функционирования в языковой системе. При этом

термин «функция» не является самодостаточным в употреблении: он либо требует дополнения – «функция чего?», либо, употребляясь эллиптически, предполагает это дополнение имплицитно. А дополнением выступают языковые средства – «функция слова, конструкции, и т.п.». Поэтому функциональная грамматика лингвоцентрична.

Основные положения **функциональной стилистики** провозглашены М.Н. Кожиной [2]. В современной лингвистике наблюдаем двоякое ее позиционирование по отношению к другим стилистическим концепциям. С одной стороны, функциональная стилистика как речеведческая дисциплина противопоставляется традиционной стилистике (стилистике ресурсов), с другой стороны, она вместе со стилистикой ресурсов провозглашается стилистикой языка и противопоставляется стилистике речи, которая трактуется далеко не однозначно.

Основные исследовательские предметы функциональной стилистики – функциональные стили, выделяемые по критерию сферы коммуникации, и обусловленные ими речевые ситуации употребления языковых единиц. Центральный объект анализа – «текст (речь) в его собственной природе, а не как материал для извлечения и построения модели системы языка» [2: с. 6], поэтому функциональная стилистика представляется основанной на лингвоцентризме.

Ближе всего к антропоцентризму – понимание функционализма как **функционально-коммуникативной лингвистики**, которое зиждется на идее функционирования языка в речи – выполнении языковыми единицами в речевой коммуникации определенных функций. При этом субъект коммуникации может не приниматься во внимание, а может, напротив, считаться определяющим фактором, как в прагмалингвистике. Первые лингвопрагматические концепции советской лингвистики проявляют признаки функционального подхода. Прагматика понимается как языковедческая наука, изучающая человеческий язык в его прагматической функции (функции воздействия, интеракции).

Суммируя, следует подчеркнуть, что разграничение антропоцентризма и функционализма ни в коей мере не приравнивается к оппозиции «хорошо – плохо». В аспекте методологии все три принципа сосуществуют, взаимодействуют, взаимно обогащаются. В аспекте историографии лингвистики функционализм представляет собой промежуточное звено между лингвоцентрическим структурализмом и антропоцентризмом.

Литература

1. Бондарко А.В. К вопросу о функциях в грамматике / А.В. Бондарко // Изв. АН России. Серия лит. и яз. – Т. 51, № 4. – 1992. – С. 14–26.
2. Кожина М.Н. Актуальные проблемы стилистики текста в аспекте современной теории языка / М.Н. Кожина // Теоретические проблемы стилистики текста. – Казань, 1985. – С. 5–7.

ПРИРОДОСООБРАЗНЫЙ МЕТОД ПРЕПОДАВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

Беляева Э.Ф., Зубкова Л.М. (Харьков)

В конце XX века в методической науке впервые была поставлена проблема использования в педагогическом процессе всех возможностей человеческого организма как живой открытой самоорганизующейся энергоинформационной системы. Актуальность этой проблемы обусловлена реалиями современной действительности. Под влиянием общего кризиса нашей цивилизации очевидны глубокие перемены в осознании человечеством себя и окружающего мира. В связи с этим, наблюдается и переоценка образовательных традиций и методик.

Представители педагогической науки считают, что основное внимание следует уделить воспитанию мышления и сознания человека [1]. Для этого необходимо использование в педагогическом процессе таких здоровьесберегающих методов, которые ориентированы на развитие целостного мышления человека, которые способствуют мотивации и активизации всех потенциальных возможностей личности. Именно это определило поиск концепций нового образования, основанного на синтезе биосферного, антропосферного и культуротворческого начал жизни. Доктор психологических наук Наталия Владимировна Маслова создала систему Ноосферного образования, которая базируется на новейших достижениях ученых различных специальностей: философов, психологов, физиологов, физиков, нейрофизиологов, лингвистов, экономистов и педагогов. Концепция этой системы имеет четко скоординированные части: научные, гносеологические, мировоззренческие основы, методологию и практику. В ней органично объединены духовные и материальные начала, логика и образ, дух и разум.

На современном этапе ученые выделяют традиционную, развивающую и инновационную системы преподавания. Система Ноосферного образования, в основе которой находится биоадекватная методика, относится к последней. Инновационные системы преподавания ориентированы на личность обучающегося. При инновационном преподавании у наглядности появилась новая функция – управление познавательной деятельностью ученика через аппарат эмоций и ощущений. При биоадекватном преподавании ученик не получает наглядное пособие в готовом виде, а сам его создает в своем воображении, отображая затем увиденную мыслеформу на бумаге и располагая на нее полученную от педагога учебную информацию в строгой алгоритмической последовательности [1].

Биоадекватная методика органично объединила в себе многие подходы к преподаванию, существовавшие ранее. Однако данная методика ориентирована на развитие целостного мышления человека, на формирование умения мыслить образами, т. е. естественным природным способом. Осознанное систематическое применение ассоциативных образов во всех учебных дисциплинах создает системное ассоциативное мышление, то есть природосообразное мышление.

Биоадекватная (природосообразная) релаксационно-активная методика преподавания базируется на естественных для человека принципах усвоения информации 1) сенсорно-моторный, 2) символичный, 3) логический, 4) лингвистический (по Ж. Пиаже). Это и есть адекватный природе человека и работы самой информации естественный путь образовательного процесса – через чувственное образное восприятие к символическому алгоритмическому «свертыванию» чувственно-логической информации, а затем к дискурсивно-логическому осмыслению, к аккомодации в сознании через слово-образ единого информационного функционального блока – мыслеобраза по конкретной теме [2]. Это позволяет в короткое время усвоить большие объемы информации посредством освобождения от стрессов, негативных воздействий и вовлечения в образовательный процесс всех каналов восприятия и центров удовольствия человеческого организма.

Литература

1. Маслова Н.В. Ноосферное образование / Н.В. Маслова. – Симферополь : Доля, 2012. – 296 с.
2. Антоненко Н.В. Педагогика ноосферного развития / Н.В. Антоненко, М.В. Ульянова. – М., 2007. – 220 с.

ЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЇ ГРАДАЦІЇ З ОЦІНКОЮ

Бердіна О.О. (Маріуполь)

1.1. Однією з найважливіших проблем мовознавства протягом останнього часу стала проблема дослідження понятійних семантичних категорій, до яких належить і категорія градації. До кола питань, що допоможуть з'ясувати сутність названої категорії, входить ціла низка проблем, одна з яких – зв'язок градації з оцінкою.

Під категорією градації розуміється семантична категорія, яка відображає здатність якісної ознаки варіюватися та змінюватися за ступенем по відношенню до норми цієї ознаки. До одиниць з градаційною семантикою відносяться такі одиниці, як *bicker* 'швидко бігти' – *make a short rapid run* (*describing pounding of the feet*) 'робити короткі часті замахи (удари

ногами)'; *gush* 'хлинути, ринути' – *rush in a sudden copious stream* 'хлинути раптовим ясным струмком' та ін.

1.2. Градація та оцінка є інтралінгвістичними універсальними категоріями та «виконують функцію посиленого впливу на об'єкт, пов'язані з суб'єктивним вибором об'єкту, способів та засобів вираження градації, оцінки та інтенсивності. Їм, як правило, передують показники виміру та ступеня ознаки» [2, с. 250].

Процес градації лежить в основі механізму оцінювання, оскільки одним із компонентів категорії оцінки є оцінна шкала, на якій значення певних ознак співвідносяться з нормою. Тобто при оцінюванні спочатку визначається ступінь вираження ознаки, а потім вже висловлюється відношення до цього ступеню ознаки.

1.3. Важливу роль у посиленні оцінки належить словам-інтенсифікаторам. За словами Е. Вольф «...можливість вступати у поєднання з інтенсифікаторами сигналізує про зсув від дескриптивного до оцінного значення...» [1, с. 40], а оцінні слова поряд, наприклад, з дієсловом виступають в ролі інтенсифікатора, що додає додатковий смисл до семантики дієслова, але його семантика не змінюється [1, с. 138]. Наприклад, *gentrify* 'облагородити' – *make genteel in character* 'зробити благородним за характером'.

Одним з найперших Е. Сепір показав зв'язок градації з квантифікацією та виміром, з емоційною оцінкою [4, с. 93]. «Градація (кількісна оцінка) й оцінка (ціннісна кваліфікація «добре/погано») представляють собою приватні випадки кваліфікації, оцінки» [3, с. 29]. Обидва явища мають той самий суб'єкт – людина; об'єкт – предмет чи ознака; точку відліку та полюси, які можуть бути як позитивними, так і негативними. Цю думку підтримує і С.М. Колесникова, яка наголошує на тому, що існує суміжність категорії градації з категорією оцінки, кількості, інтенсивності. Це пояснюється певними причинами: дані категорії використовують в основному один і той же набір різнорівневих мовних засобів та способів вираження [2, с. 249]. Погоджуючись з автором щодо рівняння на певну норму, можна припустити, що ні градація, ні оцінка, не змогли би існувати без рівняння на певний показник нормального ступеня градації. «Оцінка передбачає орієнтацію на норму та на оцінні стереотипи, тобто на соціальні уявлення про те, що таке добре та погане для даного об'єкту» [1, с. 98].

Отже, співвідношення категорії градації та оцінки дозволяє на основі семантичної спільності визначати високий чи низький ступінь ознаки, ступінь якості оцінки, якісно-кількісні характеристики інтенсифікації, присутність в об'єкті градаційних властивостей, які є основою виділення градаційної ознаки.

Література

1. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки / Е.М. Вольф. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 280 с. 2. Колесникова С.М. Функционально-семантическая категория градуальности в современном русском языке / С.М. Колесникова. – М. : Высшая школа, 2010. – 279 с. 3. Шейгал Е.Й. Градация в лексической семантике / Е.Й. Шейгал. – Куйбышев : Куйбыш. гос. пед. ин-та, 1990. – 95 с. 4. Sapir E. Gradience. A study in semantics / E. Sapir // Philosophy of science. – 1944. – Vol. II, – № 2, – P. 65.

ДИСКУРСИВНІ СТРАТЕГІЇ ФІТНЕС-ЗАНЯТЬ

Білоус І.М. (Полтава)

До актуальних проблем сучасної мовознавчої думки зараховують вивчення дискурсивних стратегій [4, с. 207–209] інституційних дискурсів, як мовленнєвих засобів досягнення цілей комунікантів. Тому, метою нашого дослідження є інвентаризація дискурсивних стратегій (далі ДС) дискурсу фітнес-занять (далі ДФЗ), який відносимо до провідного жанру англійськомовного фітнес-дискурсу (далі АФД). Під АФД розуміємо цілеспрямовану мисленнєво-мовленнєву дію, що протікає у специфічному прагматичному та когнітивному контексті та реалізує фізіологічні й духовні потреби індивідів посередництвом їх статусно-орієнтованого та особистісно-орієнтованого спілкування в установі “фітнес-клуб”. Для інвентаризації ДС фітнес-занять керуватимемося наступними критеріями: 1) комунікативна ціль, потреби та цінності учасників ДФЗ; 2) ознаки провідного жанру АФД – фітнес-заняття [1, с. 213; 2, с. 13]; 3) тип спілкування (статусно-орієнтований / інституційний); 4) типи мовленнєвих актів, що превалюють під час комунікації на заняттях фітнесом [3, с. 170–194]; 5) тип фітнес-заняття (йога, пілатес, стретчинг, аеробіка, шейпінг, бодібілдинг тощо).

Ті висловлювання, що мають ілокутивну спрямованість інформувати, розширити знання реципієнта (репрезентативи) [3, с. 170–194], відносимо до тактик **інформативно-заохочувальної стратегії**, а саме: пояснення, переконання, аргументування, рекомендації, коментування, повчання, застереження тощо (тактика пояснення: *We work out to burn calories, to lose weight and to look our best. Cardio is the key to a complete fitness routine. The bigger your movements, you know, the more muscles work, the more calories you burn* [5].)

Аналогічно, висловлювання, що мають ілокутивну спрямованість мотивувати до фізичної діяльності (комісиви та експресиви), відносимо до інструментарію реалізації **мотиваційно-заохочувальної стратегії**: тактики заклик, заохочення, похвали, компліменту, мотивування чужим прикладом

тощо (тактика заклик: *Come on! Push yourself. Do something that is not comfortable. Get out of your comfort zone. Let's go!* [5])

Висловлювання, що мають ілокутивну спрямованість спонукати до дії (директиви) зараховуємо до тактик **директивної стратегії**: наказ, розпорядження, інструктування, заборона і т.д. (тактика розпорядження: *All right. Step-touch. Give me eight more. Change it into a hamstring curl* [5]).

Отже, здійснений у такий спосіб та з урахуванням перелічених положень аналіз усіх, обраних для вивчення відеозанять фітнесом (йога, пілатес, аеробіка, стретчинг), дозволяє виокремити наступні стратегії ДФЗ: інформативно-навчальну, фатичну, директивну, мотиваційно-заохочувальну, організаційну, оцінну, контролюючу та сугестивну.

Література

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с. 2. Олешков М.Ю. Системное моделирование институционального дискурса (на материале устных дидактических текстов) : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / М.Ю. Олешков. – Пермь, 2007. – 43 с. 3. Серль Дж.Р. Классификация илокутивных актов / Дж.Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17 : Теория речевых актов. – С. 170–194. 4. Фролова І.Є. Дискурсивна стратегія як когнітивно-комунікативний феномен / І.Є. Фролова // Культура народів Причорномор'я. – Симферополь : Межвуз. центр “Крым”, 2006. – № 82. – Т. 2. – С. 207–209.

Джерела ілюстративного матеріалу

5. Yumi Lee maxcalburn-athletic-cardio [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.savevid.com/video/yumi-maxcalburn-athletic-cardio> (дата звернення: 14.12.2014). – Назва з екрана.

ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЛОГАНІВ МІСТ

Білюк І.Л. (Житомир)

Бренд міста – «це конкурентна ідентичність міста» [1], яка формується через «постановку цілей, налагодження комунікацій і пропаганду цінностей» [3]. Концепція бренду міста включає ім'я або назву міста, гасло, девіз (слоган), який повинен не просто описати унікальності міста на основі позитивних асоціацій, а «сформувати самі асоціації» [2, р. 53].

Слоган міст – є окремим різновидом масмедійних текстів, якому властива сугестивність, що детермінує його основні змістовні та структурні особливості.

Контент-аналіз слоганів міст дає змогу стверджувати, що унікальність та авторитетність міст виражається за допомогою:

– прикметників з позитивною семою: The new Berlin (Belfast), Inspiring capital (Edinburgh), Amazing Iksan (Korea), World-class culture (Newcastle / Gateshead), A world-class African city (Joburg), Live Music Capital of the World (Austin, TX), A Great Place to Grow (Baltimore, MD), A mature city (Manchester), Magic Krakow (Poland), Burton: Small Town, Big Heart. (Burton, MI), Little Norway. Big Adventure. (Petersburg, Alaska), Birmingham: The Global City With The Local Heart, An Ancient English City with a Modern Outlook (Worcester, UK), New every day (Dnipropetrovsk, Ukraine), Kharkiv Smart City (Ukraine). Зокрема, у слоганах додаткова експресивність може виражатися завдяки антонімічному повтору – Burton: Small Town, Big Heart, Little Norway. Big Adventure. (Petersburg, Alaska), Birmingham: Global City With The Local Heart, An Ancient English City with a Modern Outlook (Worcester, UK).

– прикметників у формі вищого та найвищого ступеня порівняння: The Sweetest Place on Earth (Hershey, PA), The Richest Place on Earth (Virginia City, NV), The County's Biggest City Yet to Host a Real World Season (Salt Lake City), California's most celebrated beach city (Santa Monica), The most liveable city in Central Europe (Budapest, Hungary), Pula is More (Croatia), ODESSA More impressions (Ukraine), Best Gimpo (Korea), Better life Yeonsu (Korea), Better City, Better Life / More Discovery, More Experience (Shanghai, China), Barcelona is much more (Spain);

– числівників, цифрових знаків: Second to None (Chicago, IL), The world in one city (Liverpool), One with the Strength of Many (Winnipeg, Canada), One Belfast (UK), Discover 100% of real England right here in Rutland (UK), A Thousand Worlds of New (Kazan, Russia), 02 Gunpo (Korea);

– часових дейктичних знаків: Now or Never (Vienna), Still Making History (Salem), Always Turned On (Atlantic City, NJ), Always Taebaek (Korea), Cornwall for ever (UK), Lots in front. Lots behind (Viel vor. Viel dahinter) (Karlsruhe, Germany), The city of the day after tomorrow (Übermorgenstadt) (Oldenburg, Germany);

– прислівників: Totally London, Definitely Dubai, Uniquely Singapore, Uniquely Manchester (Manchester), Absolutely Positively Wellington (New Zealand), It's So Miami, Only in San Francisco (San Francisco, CA), Only Lyon (Lyon), Only Jeju (Korea), So much city (Ghent), So Very Virginia (Charlottesville, VA). Прислівники з позитивною семою, значенням винятковості в слоганах міст є виражальними засобами та виконують експресивну функцію.

Отже, прагматична спрямованість слоганів реалізується через прикметники, числівники, цифрові знаки, часові дейктичні знаки, прислівники. Наведені вище лексико-семантичні засоби сприяють емпатичному виділенню якості предмета рекламування та, як наслідок, підвищують ілюкативну силу слогану.

Література

1. Anholt S. Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions / S. Anholt. – 1-st edition. – Palgrave Macmillan, 2007. – 160 p.
2. Kavaratzis M. From City Marketing to City Branding: An Interdisciplinary Analysis with Reference to Amsterdam, Budapest and Athens / M. Kavaratzis. – 2008. – Режим доступу : <http://dissertations.uib.rug.nl/faculties/rw/2008/m.kavaratzis/>
3. Zenker S. The Place Brand Centre – A Conceptual Approach for the Brand Management of Places / S. Zenker, E. Braun. – 2010. – Режим доступу : http://www.placebrand.eu/mediapool/85/857874/data/Zenker_Braun_EMAC2010.pdf

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР РОМАНІВ У. ФОЛКНЕРА: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Бойцан Л.Ф. (Київ)

Актуальність даного дослідження зумовлюється необхідністю виявлення механізмів репрезентації концептуального простору у світі лінгвокультурологічного аспекту.

Мета роботи полягає у встановленні основних концептів, що структурують концептуальний простір романів У. Фолкнера.

Дослідження концептуального простору художніх творів автора спрямоване на експлікацію концептів, що складають концептуальну систему, яка визначається як інформаційна та є результатом пізнання людиною оточуючого світу, інтерпретації позначення й утримання у свідомості повної сітки понять [2].

У дослідженні виділяються універсальні і культурно значимі ознаки головних концептів, виділені ознаки інтерпретуються в контексті «концептуального простору».

Об'єктом нашого дослідження у цій розвідці стали концепти **ANXIETY** та **FURY**, які актуалізуються паралельно.

У романах У. Фолкнера головні концепти маніфестуються на фоні трагедії американського Півдня та занепаду архаїчних усталених традицій.

У романах У. Фолкнера концепт **ANXIETY** тлумачиться як ментальне утворення зі складною структурою, зумовленою вірогідною природою реального світу, який він відбиває або конструює:

There were plenty of them to abet him. Assist him and make a race of it; ten o'clock on Sunday morning, the carriage racing on two wheels up to the very door to the church looking exactly like a performing tiger in a linen duster and a top hat and Ellen with no blood in her face, holding those two children.

У цьому контексті концепт ANXIETY моделюється у вигляді взаємопов'язаних операційних модусів структуризації цілісного знання, які мають як поняттєвий, так і емоційно-оцінний зміст.

У концептуальному просторі романів У. Фолкнера іншим глобальним концептом є FURY, який базується на виявленні спільного та відмінного у сутностях та їх класифікації.

У романах У. Фолкнера розгортання концепту FURY пов'язане з розкриттям загального змісту та його фрагментів.

For two years it had watched him as with that grim and unflogging fury he had erected that shell of a house and laid out his fields, then for three years he had remained completely static as if he were run by electricity and someone had come along and removed dismantled the wining or the dynamo, while the women of the country gradually convicted it.

Характерні особливості концептів ANXIETY та FURY з точки зору семантико-когнітивного аналізу дають можливість оцінити параметри творчих зусиль У. Фолкнера.

Концептуальний простір у художніх творах письменника ґрунтується на функції структуризації, забезпечуючи перехід від монотонної множини ознак, що формують логічні поняття до встановлення ступеню їх облігаторності. Він корелює з повсякденними поняттями, які поєднують облігаторні та необлігаторні концептуальні ознаки.

Таким чином, аналіз концептуального простору романів У. Фолкнера з точки зору лінгвокультурологічного підходу дозволяє виявити низку ознак основних концептів ANXIETY та FURY. Ці ознаки можуть імплікуватись змістом цілого художнього тексту.

Література

1. Freeman M. Peetry and the Scope of Metaphor: Toward a Cognitive Theory of Literature / M. Freeman // Metaphor and Metonymy at the Crossroad: A Cognitive Perspective. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2000. – P. 253–281.
2. Wierzbicka A. English: Meaning and Culture / A. Wierzbicka // Oxford : Oxford University Press, 2006. – 352 p.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

Брославська Є.М., Літовченко Я.М. (Харків)

Останнім часом серед абітурієнтів в Україні все більшої популярності набуває відносно нова спеціальність міжнародної спрямованості «міжнародна інформація». Дані моніторингу ринку праці вказують на те,

що потреба у фахівцях з міжнародної інформації постійно зростає. Це зумовлено тим, що в останні роки значно зросла кількість учасників політичних, економічних і культурних відносин України з іншими державами, що призвело до зростання потреби держави у фахівцях, здатних забезпечити міжнародну взаємодію у вказаних галузях, передусім на інформаційному рівні. Такі фахівці повинні вільно володіти декількома іноземними мовами, добре орієнтуватися у питаннях, пов'язаних із міжнародними відносинами, світовою економікою, міжнародним правом, а також досконало володіти сучасними інформаційними і комунікативними технологіями. Спектр напрямків та сфер діяльності для фахівців з міжнародної інформації є дуже різноманітним: це може бути журналістика, міжнародні PR-агентства, інформаційні агентства, а також прес-центри міжнародних компаній.

Означена багатоспрямованість спеціальності «міжнародна інформація» ставить певні вимоги до викладання іноземної мови студентам цього профілю навчання, особливо що стосується аспекту «професійне спілкування». Ці вимоги стосуються перш за все вибору навчальних тем та типу вправ для засвоєння лексичного матеріалу і розвитку мовних навичок та вмінь, необхідних для студентів цієї спеціалізації.

Ми пропонуємо наступну структуру викладання аспекту «професійне спілкування» у рамках курсу англійської мови для студентів спеціальності «міжнародна інформація». На першому курсі студенти засвоюють лексичний матеріал загальноекономічної спрямованості за темами «Типи економічних систем», «Економічні ресурси», «Попит і пропозиція», «Ринкові структури» тощо, вчаться працювати з англійськими текстами професійної спрямованості. Крім того, студенти отримують такі базові мовленнєві уміння, як проведення телефонних розмов, призначення зустрічей, презентація компанії, презентація товарів і послуг, описання графіків тощо. До програми другого курсу ми включаємо теми, які можна поділити на три блоки: 1) ЗМІ, 2) реклама 3) маркетинг. У рамках першого тематичного блоку студенти знайомляться з основними типами засобів масової інформації, як традиційними, так і сучасними, засвоюють спеціальну лексику, притаманну англійським ЗМІ, вчаться працювати з аутентичними спеціальними текстами, отримують наступні навички та вміння: складання заголовків, написання текстів різноманітного (інформаційного, розважального, службового) призначення для використання у різних типах ЗМІ, проведення інтерв'ю тощо. У рамках другого блоку студенти знайомляться з різними видами реклами, вивчають особливості складання та перекладу рекламних текстів. Третій блок є найбільш містким, до нього входять такі теми, як «Аналіз ринкових тенденцій», «Визначення маркетингової стратегії», «Брендинг», «Створення іміджу», «Корпоративний веб-сайт», «Складання прес-релізу». Працюючи над розробкою програми

для третього курсу, ми плануємо включити до неї теми, що будуть знайомити студентів із сучасними PR-технологіями, методиками створення та підтримування іміджу.

Ми також хотіли б звернути увагу на те, що специфіка напрямку «міжнародна інформація», її тісний зв'язок із такими сферами, як реклама, PR-технології та іміджеві технології, обумовлює надзвичайну важливість не лише вільного і правильного використання мовних одиниць, але також ефективного їх використання для успішного виконання мовленнєвих і професійних задач і досягнення цілей. Студенти повинні навчитись переконувати співрозмовника, створювати певне враження у слухача або читача, привертати та утримувати увагу та цікавість. Тому використання традиційних вправ на засвоєння лексичного матеріалу, таких як пошук відповідностей, заповнення пропусків, вибір вірного варіанту, перефразування, пошук синонімів/антонімів, відповіді на питання тощо, є безумовно необхідним, але недостатнім. При підготовці майбутнього фахівця з міжнародної інформації, зокрема при викладанні йому іноземної мови, дуже важливо використовувати завдання, які б стимулювали його інтелектуальні та творчі здібності та ставили його у ситуацію, подібну до професійної. Такі завдання повинні мати чітку ціль, яку студенти повинні досягти, і успішність досягнення цілі має бути одним із критеріїв оцінки успішності виконання завдання. Такими завданнями можуть бути дискусії, де студенти повинні аргументовано довести свою думку, складання заголовків та рекламних лозунгів, різноманітні презентації, написання статей та прес-релізів тощо.

МЕТАФОРА *WAR / ВІЙНА* В ДИСКУРСІ Е. ГЕМІНГВЕЯ

Брославська Л.Я. (Харків)

Концепт *WAR / ВІЙНА* можна досліджувати як окремий феномен, його реалізацію у дискурсах, у тому числі, й в ідіодискурсі. Автор твору конструює дискурс, в якому описуються реальний та бажаний (нехай і не завжди досяжний), нереальний стан справ [1]. Вербалізація концепту може здійснюватися у різний спосіб: “концепт може дорівнювати слову у випадках прямої номінації або концепт може бути названий через свої ознаки при непрямій номінації” [2, с. 194]. За цих умов концепт розкривається як суб'єктивно узагальнені уявлення про світ людини на основі наявного досвіду, омовлюється як прямо, так і в непрямий спосіб.

Концепт *WAR / ВІЙНА* знаходить мовне втілення у лексемі *war* – імені концепту, синонімічних лексемах та лексичних асоціаціях *war*. Метафоричне

втілення концепту *WAR / ВІЙНА* відбувається за участі ряду корелятивів, які утворюють діапазон концептуальних метафор *WAR / ВІЙНИ*. У дискурсі Е. Гемінгвея кореляти мапуються на референт *WAR / ВІЙНА*. Вони належать дванадцяти доменам: ІСТОТА (субдомени: ЛЮДИНА, ТІЛО, ДІЯ ЛЮДИНИ та САМОСТІЙНИЙ РУХ), ТВАРИНА, РОСЛИНА, ФІЗИЧНИЙ ОБ'ЄКТ, КОНТЕЙНЕР, СПОРУДА, ПРОДУКТ ХАРЧУВАННЯ, РОДИНА, РОБОТА, МЕТА, ТЕАТР і СПОРТ / ГРА.

Так, метафора **ВІЙНА** – це **ТВАРИНА** називає *WAR / ВІЙНА* шляхом взаємодії окремих концептів області корелята *ТВАРИНА* та референта *WAR / ВІЙНА*. Розширенням цієї метафори є: *ЗБРОЯ* – це *ТВАРИНА*: рушниця асоціюється з твариною через схожість її будови з мордою тварини: <... > *he saw the muzzle of a gun come up from between the branches on the same hatch <... > /Islands in the Stream/*; *ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА* – це *ТВАРИНА*: танк є комахою, яка може дзижчати: *The little tank whirred backwards <... > /For Whom the Bell Tolls/*.

У концептуальних метафорах референт *WAR / ВІЙНА* осмислюється за допомогою концептів, які належать дванадцяти корелятивним доменам. Комплексна (“розщеплена”) метафора *ВІЙНА* є *ІСТОТА* є найбільш частотною (49 % прикладів). Значної чисельності у дискурсі Е. Гемінгвея набуває метафора *ВІЙНА* є *ФІЗИЧНИЙ ОБ'ЄКТ* (16 % прикладів).

Концепт *WAR / ВІЙНА* також слугує в якості корелятивного домену в дискурсі Е. Гемінгвея на основі досвіду, набутого автором за воєнних часів. Дванадцять референтних доменів вступають у взаємодію з корелятом *WAR / ВІЙНА*, а саме: ЛЮДИНА, ЛЮДСЬКИЙ ОРГАНІЗМ, РИБА, НЕЖИВА ПРИРОДА, ОДЯГ, ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ, ДІЯ ЛЮДИНИ, МЕНТАЛЬНА ДІЯ, ЕМОЦІЯ / СТАН, ЛЮДСЬКІ ВІДНОСИНИ, ЖИТТЯ / СМЕРТЬ, АРТЕФАКТ. Такі приклади утворюють спектр метафори. Так, концепт-корелят *WAR / ВІЙНА* у взаємодії з концептами-референтами *НЕЖИВА ПРИРОДА* вербально втілюються у концептуальній метафорі **НЕЖИВА ПРИРОДА** – це **ВІЙНА**. Відповідними розширеннями є: *МОРЕ* – це *ВІЙНА*: хвиля асоціюється з воїном, який бореться з ворогом – течією: *I'll take the watch, Thomas Hudson said to Antonio. When does our tide turn? – It's turned already but it is fighting with the current that the strong east wind blows out from the bay /Islands in the Stream/*; *ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ* – це *ВІЙНА*: сніг виступає руйнівником, згідно зі світосприйняттям автора: *There had still been snow then, the snow that had ruined them <... > /For Whom the Bell Tolls/*.

Як корелят *WAR / ВІЙНА* вербалізується на основі спектру концептуальної метафори, побудованого у взаємодії з дванадцяти доменами. Найбільш чисельною відповідно до своїх вербальних варіацій є концептуальна метафора *ЕМОЦІЯ / СТАН* є *ВІЙНА* (17 % прикладів), в основі якої лежить референт *ЕМОЦІЯ / СТАН*.

Література

1. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В.З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. № 3. – М., 2002. – С.32-43. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philology.ru/linguistics1/demyankov-02.htm>
2. Шевченко И.С. Подходы к анализу концепта в современной когнитивной лингвистике / И.С. Шевченко // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – № 725. – С. 192-195.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДИСТРЕСУ У МЕДІАДИСКУРСІ

Вербицька А.Е. (Луцьк)

Кількісний приріст корпусів медіатекстів привернув увагу дослідників-лінгвістів (Т.Г. Добросклонська, Є.А. Кожемякін, Г.Я. Солганик, А. Белл, Н. Фейєрклаф, Р. Фаулер та ін.) до вивчення структури, параметрів та законів застосування мовних засобів для трансляції інформації від автора (журналіста, редакційного колективу) до реципієнта (читача), а також до дослідження комунікативної ситуації. У медіадискурсі важливо створити не лише комунікативний, а й емоційний фон, адже людині властиво реагувати лише на ті повідомлення, які викликають емоції та слугують драйвами для подальшої дії. В ході реалізації цілей медіадискурсу, а саме опис дійсності, її інтерпретація, регулювання діяльності адресатів, вплив на свідомість адресатів, оцінка дійсності, прогнозування стану справ [3, с. 18] активується психо-емоційна сфера людини, коли у читача виникають емоції співчуття та співстраждання, сорому, гніву на описуваний журналістом дистрес героїв медіатекстів.

Досліджуваний нами дистрес у англomовному медіадискурсі розуміється психологом К. Изардом як фундаментальна емоція горя-страждання, де страждання має характер астеничної емоції, а горе – тяжка форма страждання, пов'язана з безповоротною втратою [2]. Разом з тим канадський вчений Г. Сельє, який ввів поняття дистресу, визначає його як стан емоційної напруженості [1]. Ідентифікація дистресу відбувається у медіа-просторі та медіа-часі, що позначає хронотоп медіадискурсу, тобто репрезентацію і сприйняття просторових і темпоральних відношень. У ході дослідження ми виявили, що на макрорівні ці відношення представлені у взаємодії функціональних ролей адресанта повідомлення (журналіста) та адресата (читача), яка відбувається у формі стаття-коментар. Першопочаткова ситуація безсумнівно зміниться із-за часового проміжку реакції реципієнта на комунікативну ситуацію. Просторово-часова залежність виявляється у логічно-емоційному навантаженні реакцій-коментарів читачів на стимул-

статтю автора, де у перших реакціях превалюють емоції співпереживання читачів на ситуацію дистресу, з плином часу та дистанціюванням від безпосередньої ситуації емоції підсилюються аргументацією. М.М. Бахтін вважав, що вступ у сферу смислів починається з хронотопу. У смислово-просторі тексту взаємодіють вербальні, візуальні, аудитивні, аудіовізуальні та інші компоненти, які забезпечують безперервну смислову зв'язаність, тобто цілісність медіадискурсу. Стаття, у якій журналіст сповіщає про дистрес учасників комунікації, супроводжується візуальним (фотографією) або аудіовізуальним (відео) компонентом, який функціонує підсилювальною та водночас зв'язною ланкою у системі передачі загального смислу повідомлення. Візуальний компонент зображує страждання описуваних героїв, місце дії, емоційний стан, наприклад, щастя, до моменту медіакомунікації, який яскраво контрастує з настроєм повідомлення. Вербальний код розкриває зміст повідомлення через лексичне наповнення (дієприкметники – *distressed, disgusted*, прикметники – *unbearable, extreme, profound, inevitable*, іменники – *chill, pain, suffering, torment*, словосполучення – *severely distressed, extreme mental pain, real and profound suffering, mental torment*), граматичну структуру речень, стилістичні засоби та фразеологізми (*sends an inevitable chill to the heart*), що ідентифікують домінуючу емоцію.

Отже, дистрес у медіадискурсі слугує засобом створення емоційного фону повідомлення для реалізації цілі комунікації та ідентифікується у хронотопі та цілісності компонентів медіадискурсу.

Література

1. Анцупов А.Я. Словарь конфликтолога /А.Я. Анцупов, А.И. Шипилов – 2009. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/887/word/distres>;
2. Изард К.Э. Психология эмоций / К.Э. Изард. – СПб. : Питер, 2002. – 464 с.
3. Кожемякин Е.А. Массовая коммуникация и медиадискурс: к методологии исследования / Е.А. Кожемякин // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. – № 2 (73). – 2010. – Вып.11. – С. 13–21.

ХУДОЖНЄ ЯВИЩЕ ПОТОКУ СВІДОМОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Воробйова І.М. (Харків)

Серед питань, які заново поставила лінгвістика тексту у другій половині ХХ ст. та на початку ХХІ ст., вагоме місто займають аспекти художнього мовлення.

Для модерністської прози ХХ–ХХІ ст. характерні суттєві відмінності в організації нарративної перспективи, використання персонажного мовлення,

часто відмінного від літературної мови наратора, посилення уваги до психології людини та її суб'єктивного сприйняття світу.

Виділяються два основні мовленнєві потоки у художньому тексті: авторський та персонажний, але поруч з названими, є ще й контамінований, змішаний виклад, в якому присутні обидва – і герой, і автор. Це – невластне-пряме мовлення.

Невластне-пряме мовлення (НПМ) – явище складне і багатогранне, це – одна із форм репродукції мово мислення персонажів, способів зображення його змісту, який передбачає контамінацію голосів наратора і персонажа. У літературно-художньому творі НПМ є стилістичним прийомом і способом репродукції мовлення.

Існує декілька концепцій типологізації НПМ. Особливо цікавою є структурно-семантична типологізація НПМ, яка поділяється на зовнішню та внутрішню НПМ. Внутрішню НПМ з урахуванням структурно-семантичних особливостей лінгвістичного і психологічного плану та принципу репрезентації суб'єктивної партитури та засобів його вираження дає основу для такої типологізації внутрішнього НПМ: (а) внутрішні рефлексії; (б) потік свідомості; (в) внутрішній монолог/діалог.

Порівняно з внутрішніми рефлексіями та внутрішнім монологом, потік свідомості як вид НПМ не має особливих конститутивних ознак. Диференціація потоку свідомості (ПС) можлива лише у кількісному плані, з урахуванням обсягу внутрішнього мовлення, репродукованого у тексті художнього твору. Якщо впродовж кількох сторінок спостерігається потік мовних реакцій, асоціацій, внутрішніх розмов про себе, з іншими особами, можемо говорити про потік свідомості як вид НПМ. Повне або майже повне невтручання автора в потік внутрішнього мовлення героя має наслідком художнє явище, яке отримало назву «потік свідомості».

Яскравим прикладом цього явища є роман Дж. Джойса «Улісс», який демонструє у всіх його проявах – від одного абзацу, що складається з однослівних речень до фіналу в 45 сторінок, графічно відділеного рисою від попередньої оповіді, який технічно представляє собою одно речення (немає крапок або знаків, що їх замінюють) і один абзац. Удавана тісна спаяність сусідніх клаузів підтримується сполучниковим зв'язком та поворотами. Звертає на себе увагу специфічна орфографія, введення неочікуваних “yes”, “o” та ін.

Техніка ПС – складний літературно-художній прийом. Адекватна передача психічного ПС вимагає від автора засобами мови донести до читача ірраціоналізм і складність індивідуальної свідомості. Важливими структурно-семантичними компонентами ПС є: (1) потік свідомості, що передається через ВМ; (2) ПС, що передається через НПМ або ВРф; (3) ПС, що передається через ВМ, ВД, ВРф.

Використання ПС у художніх творах створює ефект асоціатив плинності і взаємодії свідомого та несвідомого, раціонального та ірраціонального, реальності та домислу на різних етапах формування думки.

ПС – одна з видів НПМ, але це також різновид ВМ, тому він не має сталих стандартних постійних конститутивних ознак (лінгвістичного чи психологічного планів). Диференційні ознаки ПС такі: 1) лінгвістична структура ПС характеризується послабленою валентністю синтаксичних форм, розривом часових зв'язків; (2) ПС властива розмитість меж; (3) ПС – метод наративної техніки.

Література

1. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту / В.А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 2001. – 327 с.

ПЕРЕКЛАД РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Вороніна К.В. (Харків)

Казки з давніх часів – це скарбниці мудрощів народу, його культури, традицій. Вони відображають стан розвитку та становлення людської думки в той чи інший історичний період, а також особливості світосприйняття певного етносу, які слугували основою формування його життєвого устрою. Не можна недооцінювати значення казок для представників тієї чи іншої спільноти, оскільки саме вони передають від покоління до покоління найважливішу національно-культурну інформацію, що визначає національну ідентичність, характер, ідею.

Переклад казок – надзвичайно складне завдання, яке дотепер залишається недостатньо дослідженим. Необхідно, щоб текст перекладу зберіг своєрідність, самобутність та неповторність культурноспецифічних елементів казки, водночас враховуючи особливості сприйняття та характеристики іншомовного читача. Майстерність перекладача під час роботи з казками має прояв у гармонійному поєднанні двох стратегій: «одомашнення» та «очуження». Перекладач також має дотримуватися вимог прагматичної адекватності, тобто він має максимально чітко відтворити в мові перекладу той вплив, що має казка на реципієнта тексту оригіналу.

Труднощі, які виникають під час перекладу українських казок, пов'язані, насамперед, з наявністю великої кількості лексичних одиниць, що позначають національні реалії. Під реаліями зазвичай розуміють «слова (та словосполучення), які позначають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) одного народу та чужі

іншому» [1, с. 47]. Реалії «як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, тож, відповідно, не підлягають перекладу на загальних засадах, потребуючи окремого підходу» [1, с. 47]. Переклад реалій – настільки непроста задача, що певні дослідники схильні «говорити не про переклад у буквальному розумінні», а про «віднайдення семантико-стилістичного відповідника або трансляційне перейменування реалій» [2, с. 92].

Найбільш поширені способи, які вживаються під час пошуку та/або відтворення перекладацьких відповідників, поєднують такі: транскодування, гіперонімічне перейменування, дескриптивна перифраза, метод уподібнення, калькування та напівкалькування.

До транскодування найчастіше звертаються, коли перекладають власні назви. Так, імена героїв казок *Іванко*, *Марічка* в англломовному перекладі отримали варіанти, відповідно, *Ivanko*, *Marichka*. Вважають, що цей спосіб якомога краще надає можливість англломовному читачеві зануритись в атмосферу чужої для нього мови, оскільки «в контексті слів рідної (англійської) мови транслітероване слово виділяється як чуже» [3, с. 172].

Гіперонімічне перейменування – вид перекладу, «пов'язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визнанням ізоморфізму частини й цілого, генералізацією» [2, с. 105]. Під час гіперонімічного перекладу вдається перекласти денотативну інформацію, але ж певні семантико-диференційні ознаки втрачаються [2, с. 106]. Наприклад, відповідником *зустрічати хлібом-сіллю* обрано *hospitality*. Значення українського фразеологічного звороту передано більш широким, але не повністю тотожним поняттям.

Дескриптивна перифраза – спосіб, за допомогою якого явище або предмет, називають описово через наведення їх характерних рис – найчастіше вживають, коли йдеться про предмети побуту, обрядові явища, тощо. Наприклад, народно-обрядові пісні *веснянки* були перекладені як *joyful songs*, що влучно передає сутність та функціональне навантаження цього поняття.

Література

1. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 342 с.
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англломовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів, 1989. – 216 с.
3. Ситар Р. Реалія як перекладознавча категорія (на матеріалі ліро-епічної поеми “Слово о полку Ігоревім” та її англломовних перекладів) / Р. Ситар // Іноземна філологія. – Львів, 2012. – Вип. 124. – С. 170–176.

ІНВЕКТИВА ЯК РІЗНОВИД ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРУДНОЩІВ

Гайдар Д.О. (Харків)

Перекладацькі труднощі залишаються актуальним об'єктом дослідження в сучасній транслятології. Це явище є дуже розгалуженим, тому типологія перекладацьких труднощів різниться в залежності від розуміння їхньої природи. У найбільш загальному сенсі перекладацькі труднощі можуть бути схарактеризовані як різнорівневі мовні або мовленнєві утворення, що спричиняють перешкоди на шляху міжмовної комунікації внаслідок об'єктивних розбіжностей у структурах та правилах функціонування контактуючих мов, так само як і суб'єктивного сприйняття цих розбіжностей перекладачем, від якого вимагаються значні творчі зусилля для їх переборення.

Важливим аспектом дослідження перекладацьких труднощів є відсутність регулярних або системних відповідників у цільовій мові. За роки свого існування перекладознавство накопичило величезні масиви емпіричних даних щодо способів відтворення тих типів одиниць, прийомів чи конструкцій, що, за влучним виразом С. Флорина, є постійним джерелом перекладацьких мук, але таке поширене в сучасній вербальній комунікації явище, як інвектива досі залишалось поза увагою науковців. Проте саме для перекладознавців поняття «інвективи» становить великий інтерес через можливість висвітлення та порівняння національно-специфічного фону, на якому відбувається емоційне навантаження мовлення.

У своєму дослідженні під інвективою ми розуміємо не образливе слово, а висловлювання, тобто одиницю мовлення/комунікації, що має культурну й національну специфіку, та здійснюється як із кодифікованого, так і з некодифікованого прошарків мови з метою негативної оцінки як учасників і предмета комунікації, так і ситуації спілкування в цілому. Головним мовним засобом створення інвективи дійсно виступає образлива лексика, втім важливу роль у її реалізації грають стилістичні засоби іронії, сатири, кепкування, сарказму тощо. Таким чином, функціонально-діагностуючим показником інвективи визначається емотивна образа, а не грубість чи непристойність.

При дослідженні перекладу інвективи важливими стають мовно-комунікативні особливості та традиції обох контактуючих культур. Вважається, що українське емоційно забарвлене висловлювання зазвичай є більш детальним, розгорнутим порівняно з англійським, тут спостерігається гнучке, творче ставлення до української мови – сміливе введення неологізмів в українську фразу (через наявність широкого вибору словотворчих можливостей), різні види інверсій, тональності, розгорнення і конкретності (або експліцитності) у порівнянні з компактністю й емністю (стислістю) англломовних.

Окрім мовних особливостей, емоційно-оцінні реакції як інгерентна складова людської психіки за своєю суттю мають яскраво виражений національний характер. Відповідно, представники різних націй сприймають, розуміють і інтерпретують образи далеко не завжди ідентично. Завдання перекладача – зробити так, аби у перекладі інвектива виконувала ту ж саму функцію та сприймалася реципієнтом так само, як і в оригіналі, незалежно від її етимології.

Для перекладача художнього твору адекватне відтворення інвективи становить значні труднощі насамперед тому, що багато критеріїв вибору (рівень «зниженості», ступінь обмеженості соціально-професійними рамками тощо) мають досить суб'єктивний характер. У силу цього кожне окреме рішення ґрунтується на мовному чутті й знанні норми. На кінцевий результат перекладу також впливають особистісні характеристики перекладача (мотивація, рівень інтелекту та інші когнітивні й емоційно-вольові особливості). Коли у його свідомості складається повна картина про зображену в тексті оригіналу ситуацію, він добирає адекватні лексичні засоби її перевтілення мовою перекладу. Внаслідок особистісного характеру інтерпретації іноді одні й ті ж самі інвективи, сприйняті перекладачем по-різному, отримують різні відповідники у різних ситуаціях в межах одного твору.

LEARNER-CENTRED LANGUAGE TEACHING: TEACHER – LEARNER INTERACTION FORMATS

Hnapovska L.V. (Sumy)

The recent interest shown in learner-centredness in language teaching, apparent in concepts such as learner autonomy, self-directed learning, or teacher-student partnership in syllabus design, revolves around a redefinition of the role students can play in their learning of a language. In a learner-centred approach, students are seen as being able to assume a more active and participatory role than is usual in traditional approaches. Logically, however, student roles cannot be redefined without a parallel redefinition of teacher roles – the issue that is much less often pointed out. It is this aspect of learner-centredness that this paper looks at: the research focus is the role of learning councillor which the teacher has to assume in a learner-centred approach, and the responsibilities which this role brings with it.

Definition of 'learner-centredness' as a concept is often complicated by the fact that the term is used to express at least four related, but clearly distinct perspectives on language teaching.

In terms of an approach to activity organization, learner-centredness relates to a way of organizing classroom activities. The basic idea is that learning

activities will be more relevant if it is the students, as opposed to the teacher, who decide on the conceptual and linguistic content of these activities. It is also assumed that students' involvement and motivation will be greater if they can decide how activities are structured.

The humanistic movement stresses the importance of qualities such as understanding, personal assumption of responsibility, and self-realization. Consequently, from the humanistic perspective, language learning is seen as an activity which involves students as complex human beings, not 'simply' as language learners. Language teaching should therefore exploit students' affective and intellectual resources as fully as possible, and be linked into their continuing experience of life.

To put the issue into the perspective of practical necessity, it's worth highlighting that in recent years there has been considerable interest in learner autonomy and self-direction. There can be a number of reasons for this, e.g. students may not have sufficient free time to follow a standard teacher-led course, or budgetary restrictions may place limits on staff-student contact time. Faced with real-world constraints of this nature, the teaching profession has looked for new approaches to teaching which allow students to attain their goals with less direct teacher support.

The curriculum design perspective suggests that curriculum design can be seen as a negotiative process between teachers and students. In this view, decisions regarding the content as well as form of teaching can be made at classroom level via consultation between teachers and learners, which differs significantly from traditional approaches to curriculum design where these decisions are made by 'outside' experts such as course planners.

One of the basic principles of the Council of Europe's language teaching policy claims that the intentions and resources of the learner should be the controlling factor for reaching proper decisions as to what he should learn and how he should learn it. Gearing language teaching in this way has a number of implications for the teacher, who will need to:

- get to know students well enough to be able to understand their intentions (what they need and would like to do) and their resources (what they are able to do);
- help students clarify their intentions and develop their resources;
- channel students participation in a pedagogically useful direction.

From the students' point of view, learner-centred approach involves the development of awareness in the following areas:

- self-awareness as a language learner (motivation to learn the language, understanding of the amount of effort a learner is willing to put in etc.);
- awareness of learning goals;
- awareness of learning options;
- language awareness.

КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ НЕМЕЦКИХ ПАРЕМИЙ В ПРЕССЕ

Голубенко Л.Н. (Одесса)

Паремии являясь элементами культурно-исторического опыта, вбирают в себя этнические представления об окружающем мире, и по сути, представляет собой стереотипы, выступающие в коллективном сознании в качестве прецедентных феноменов, т. е. единицами традиционными, авторитетными и общеупотребительными. Наблюдения за процессом функционирования пословиц и поговорок в дискурсе качественной прессы показали, что для достижения определенной прагматической цели авторы-публицисты прибегают не только к *стандартному* употреблению паремий в их узуальной форме, но и к их *творческому* использованию. Доля случаев узуального использования паремий в рамках фактического материала чрезвычайно мала. Пословицы, употребленные в традиционной форме, могут фигурировать в прессе, во-первых, без какого-либо авторского комментария к ним; во-вторых, как ссылка на авторитетное распространенное в народе мнение (цитирование «народной речи»); в-третьих, с указанием автором его позиции по поводу заключенного в них суждения.

Творческое (оказиональное) использование является основной формой функционирования немецких пословиц и поговорок в дискурсе современной немецкой прессы. Объяснение явления оказиональности с позиций когнитивной лингвистики нам представляется наиболее конструктивным. Трансформации языковых единиц часто вызваны необходимостью обозначения новых или обновленных концептов, поэтому оказиональные паремии являются особой формой структурирования и выражения нового или обновленного когнитивного содержания. Общая когнитивная база авторов-публицистов и читательской аудитории обеспечивает адекватное восприятие сообщения адресатом и тем самым выступает в качестве важного условия функционирования и реализации коммуникативно-прагматического потенциала паремий в прессе. Помимо экстралингвистического фактора (интенция, замысел автора), возможность контекстуальных трансформаций паремий объясняется их природой как фразеологических единиц (раздельноформленность, устойчивость компонентного состава).

Анализ лингвистических механизмов творческого обыгрывания паремий установил, что преобразования немецких пословиц и поговорок в прессе осуществляются по единым правилам языка. Для достижения поставленных целей авторы-публицисты, используя ту или иную паремию, прибегают к изменению ее *формы* или своеобразно актуализируют ее *семантику*. Диапазон оказиональной *семантической модификации* паремий достаточно широк. Возможно преобразование предметно-логического содержания

их значения в результате сужения или расширения объема обозначаемого понятия; модификация одного или нескольких компонентов коннотации пословиц и поговорок, а также существенное изменение фразеологического значения (одновременная актуализация фразеологического и прямого значения паремий, выход на первый план прямого значения, полное переосмысление значения пословиц и поговорок). Активно используются и приемы *структурно-семантических преобразований*, имеющие результатом изменения компонентного состава паремий, морфологические модификации, трансформации их синтаксической структуры и непременно преобразующие смысл паремий.

Наибольшую прагматическую нагрузку из всех представленных в нашем материале способов трансформаций паремий несут пословицы-пародии на традиционные единицы. Они являются не только действенным средством для привлечения внимания в силу различных структурно-семантических преобразований, используемых для их создания, но и эффективным способом высмеивания и опровержения закрепленных в их прототипах общественных стереотипов, выступая тем самым орудием воздействия и управления читательской аудиторией.

Коммуникативно-прагматический потенциал немецких паремий реализуется в прессе как при их узуальном использовании, так и при их *творческой переработке, предполагающей возникновение* оказиональных трансформации, индивидуально-авторских выражений на базе существующих в языке пословиц и поговорок, а также пословиц-пародий.

МОВЛЕННЄВИЙ КОНТАКТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Грабовська І.В. (Київ)

Мовленнєвий контакт – необхідний складник мовленнєвої інтеракції, без якого мовленнєва взаємодія між комунікантами була б неможливою. Дослідники відзначають, що успіх конкретного акту спілкування залежить від того, як вирішуються завдання встановлення і підтримування мовленнєвого контакту [2, с. 46; 4, с. 94]. Незважаючи на те, що мовленнєвий контакт у більшості випадків не є самоціллю (за винятком фатичного дискурсу [див. 2; 3; 4; 5]), він знаходиться під свідомим контролем співрозмовників, які, повідомляючи інформацію, обговорюючи проблему, дискутуючи тощо, час від часу пересвідчуються в наявності контакту між собою.

У лінгвістиці існують два погляди стосовно суті мовленнєвого контакту. У формальному аспекті мовленнєвий контакт розглядається як сукупність

елементів інтеракції, що сприяють організації комунікативного зв'язку між співрозмовниками. При цьому до сфери мовленнєвого контакту відносять потенційних учасників інтеракції, спільний код та канал комунікації між ними [3; 5]. Таке розуміння мовленнєвого контакту є дещо "вузьким", оскільки пов'язує даний феномен лише із зовнішніми умовами спілкування. Більш "широке" розуміння мовленнєвого контакту представлено в працях, що розвивають когнітивний погляд на мовленнєвий контакт [1; 6]. У когнітивному аспекті мовленнєвий контакт є мисленнєвою готовністю суб'єктів вступити до мовленнєвої інтеракції.

Мовленнєвий контакт необхідно розуміти максимально широко, включаючи в зміст даного поняття, окрім перерахованих вище компонентів, низку зв'язків різної природи: фізичний контакт, що забезпечує акустичний зв'язок; контакт уваги, контакт розуміння, модальний контакт, емоційний контакт, що реалізують психологічний зв'язок; соціально-регулятивний контакт та етикетний контакт, які здійснюють соціальний зв'язок.

Майже кожен різновид контакту присутній у мовленнєвому акті одночасно. *Фізичний контакт* є встановленням і підтриманням візуального та акустичного зв'язків між комунікантами. *Контакт уваги* є підсиленням виділенням усього повідомлення чи його частини, зверненням до сприйняття адресатом. *Контакт розуміння* – відтворення адресатом смислу висловлення і співвіднесення його з конкретною ситуацією спілкування. *Модальний контакт* є вираженням діалогічної модальності згоди/незгоди між партнерами зі спілкування, що проявляється у формах підтвердження/заперечення. *Емоційний контакт* – це поєднання у висловленні контактної інтенції та емоційного змісту. *Соціально-регулятивний та етикетний контакти* орієнтують співрозмовників відносно дотримання рольових приписів і норм взаємоповаги.

Таким чином, мовленнєвий контакт є системою зв'язків акустичного, психологічного та соціально-етикетного характеру, що забезпечує успішний перебіг процесу комунікації.

Література

1. Ардентов Б.П. Контактующие слова / Б.П. Ардентов // Ученые записки Кишиневского университета. – 1955. – Т. 15. – С. 91–99.
2. Быковская С.А. Фатический аспект немецкой обиходной речи : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Быковская С.А. – М., 2003. – 268 с.
3. Почепцов Г.Г. Фатическая метакоммуникация / Г.Г. Почепцов // Избранные труды по лингвистике : монография ; сост., общ. ред. и вступ. статья И.С. Шевченко. – Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009. – С. 444–448.
4. Сеницына А.Н. Метакоммуникативные единицы и их роль в организации и регуляции англоязычного диалогического общения : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Сеницына А.Н. – Санкт-Петербург, 2005. – 223 с.
5. Якобсон Р. Лингвистика

и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм "за" и "против". – М. : Прогресс, 1975. – С. 193–230.

6. Goffman E. Forms of Talk / E. Goffman. – Pennsylvania : University of Pennsylvania Press, 1983. – 335 p.

СТЕРЕОТИПНІ УЯВЛЕННЯ ПРО МОВНУ ОСОБИСТІТЬ

Гужва О.О. (Харків)

В останні десятиліття науковці дедалі більше цікавляться проблемою стереотипу. Різні аспекти і визначення цієї категорії розглядають соціологи, психологи, етнопсихологи, психолінгвісти, лінгвісти, зокрема В. Ліпман, І. Кон, Г. Таффел, Ю. Апресян, Є. Бартмінський, В. Рижков, Ю. Сорочкін, Ю. Прохоров, С. Толста, Л. Гусякова та ін. На сучасному етапі авторитетними є роботи польського дослідника Є. Бартмінського, який співвідносить мовну картину світу і мовний стереотип як частину і ціле. Для Є. Бартмінського «стереотип як конвенційне уявлення про предмет, яке стосується того, як цей предмет виглядає, як діє, яку він містить у собі спрощену теорію предмета є елементом всієї розгорнутої культурно-мовної картини світу, створює цю картину світу разом з іншими елементами» [1, с. 12].

Стереотипи є соціальним явищем, а стереотипізація – це психологічний процес. Стереотипізація є результатом категоризації соціальних об'єктів. Створюючи соціальні категорії, індивід акцентує увагу на властивостях, за якими люди, що належать до тієї чи іншої категорії, сприймаються схожими один на одного та водночас такими, що відрізняються від інших. Стереотипізацію змісту і структури спілкування Ю. Є. Прохоров пов'язує з етно-культурними особливостями спілкування, соціальним статусом особистості як основи комунікації, національно-культурною специфікою організації мовленнєвого спілкування [2, с. 67].

Ідеалізація – це уявлення про щось або когось як про значно краще і досконале, ніж воно є насправді, наділення їх властивостями, що відповідають ідеалам. Ідеал, у свою чергу, – це образ бажаного, взірць досконалості майбутнього, яке уявляється, що служить прикладом для особистості у діях та вчинках, у поведінці і діяльності [3, с. 173].

Під впливом культурного та історичного оточення тієї чи іншої нації типовими рисами національного характеру англійців вважають: врівноваженість, манірність, гордовитість, прагнення слідувати правилам. Більшість лінгвістів, які займаються вивченням даної проблеми, відзначають, що основною рисою стереотипів є їх детермінованість культурою – уявлення людини про світ формуються під впливом культурного оточення, в якому він живе; стереотип – це не тільки ментальний образ, але і його вербальна оболонка, тобто стереотипи можуть існувати й на мовному рівні (у вигляді норми).

На нашу думку, прикладом ідеальної стереотипної особистості може вважатися мовна особистість чоловіка початку XIX ст. містера Дарсі, героя роману Джейн Остін «Гордість та упередження». Ідеальній мовній особистості чоловіка початку XIX ст. притаманна периферійна зона дискурсивного оточення: оскільки ідеальний чоловік є представником вищих шарів суспільства, його комунікативне оточення переважно складається із світських знайомих обох статей. За результатами проведеного дослідження уживання комунікативних стратегій увічливості у зонах дискурсивного оточення ми робимо висновок, що ідеальна мовна особистість британця XIX ст. надає перевагу увічливості віддалення.

Література

1. Бартми́нский Е. Базовые стереотипы и их профилирование / Е. Бартми́нский // Стереотипы в языке, коммуникации, культуре : сб. статей ; [сост. и отв. ред. Л.Л. Федорова]. – М. : РГГУ, 2009. – С. 11–21.
2. Прохоров Ю.Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев / Ю.Е. Прохоров. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 224 с.
3. Соціально-психологічний словник / Мирослав Чапка, Уршула Контни; Гурносльонська вищ. шк. пед. імені Кардинала Авгу́ста Хлонда в Мисловіцах. – Мисловіце : Piktor, 2010. – 518 с.

ПОСТМОДЕРНІЗМ ЯК ОБРАЗНО-СТИЛЬОВА СИСТЕМА ХУДОЖНЬОГО ДОСВІДУ

Гурбанська С.О. (Київ)

У сучасному літературознавстві ведуться жваві дискусії стосовно тлумачення поняття постмодернізму, оскільки з його допомогою намагаються окреслити особливий період розвитку художньої літератури, що є досить суперечливим і різномірним явищем [3, с. 24]. І.П. Ільїн пов'язує постмодернізм із масовим мистецтвом і розважальними жанрами літератури, розглядаючи його як безпосередню реакцію на стереотипи масового усвідомлення [2].

Питання визначення дати виникнення постмодернізму є теж дискусійним. Початком доби постмодернізму вважають і роман “Улісс” Дж. Джойса (1922 р.), і попередній роман цього ж письменника “Поминки по Фіннегану” (1939 р.), і американську “нову поезію” 1940-х–1950-х рр. Проте більшість дослідників сходяться на тому, що виникнення постмодернізму припадає на середину 1950-х рр., а вже у 1980-х цей напрям визнають домінуючим у літературі й культурі.

Принцип гри, “цитатне мислення”, іронія, часто тотальна іронія (глузування над усім, загальне осміяння), іронічне зіставлення й поєднання

різних жанрів, стилів, художніх течій, висміювання попередніх форм естетичного досвіду (реалізму, модернізму, масової культури тощо) – усе це є характерним для постмодерністської літератури. Особливе значення відіграють і співтворчість читача, гібридизація жанрів, невизначеність, театральність, карнавал, божевілья, бібліотека, лабіринт, текстова структура (текст у тексті), зокрема й, на думку Н. Зборовської, ставлення до літератури як до “першої реальності” [1, с. 4].

Постмодернізм як культурологічний феномен розвитку літературного процесу кінця XX – початку XXI ст. звільняє художній текст від понадтекстових детермінантів, маркуючи його автономним статусом і розмиванням категорії авторства (“смерть автора” (термін Р. Барта)). Постмодерністський художній дискурс позначений інтертекстуальністю у всіх її можливих виявах, що характеризує його відмовою від орієнтації на оригінальність. “Згущення інформації досягається завдяки доступу до відповідних ресурсів поза текстом – в інших текстах та інших знакових системах. Реалізація міжтекстових зв'язків забезпечує використання енергії інших текстів безвідносно до їхнього часового та медійного перебування” [4, с. 19]. Відтак, художні тексти літератури постмодернізму функціонують у семіосфері національної і світової культури. Маркуючи постмодерністський художній дискурс, інтертекстуальність включає в нього інші тексти, створюючи у такий спосіб особливий семіотичний простір.

Оскільки на зміну класичній літературознавчій концепції, вказує М. Шаповал, приходять новий спосіб прочитання тексту в аспекті інтертекстуальності, який відкриває, що “тексти не є цільними й непроникними, а будуються як плетиво, де кожне волокно взяте з єдиного універсуму, в межах якого містяться тексти міфів, історії, філософії, культури, – то разом із цим прочитанням приходять і нова аксіологічна ієрархія, де орієнтація на оригінальність і новизну зміщується на інший рівень” [4, с. 13].

Постмодернізм як образно-стильова система художнього досвіду попередніх епох характеризується еkleктикою різних напрямів літератури, грою як способом існування автора, читача і самого твору. Цей феномен вплинув на художню практику, розпочавши новий етап розвитку літератури.

Література

1. Зборовська Н. Літературний процес і завдання критики / Ніла Зборовська // Слово і Час. – 2004. – № 4. – С. 3–7.
- Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия : эволюция научного мифа / Илья Петрович Ильин. – М. : Интрада, 1998. – 255 с.
- Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури / Ліна Костенко // Літературна Україна. – 1991. – № 7. – С. 23–26.
- Шаповал М. Інтертекст у світлі рампи : міжтекстові та міжсуб'єктні реляції української драми : монографія / Мар'яна Шаповал. – К. : Автограф, 2009. – 352 с.

КОМІЧНЕ В ІНТЕРАКЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Гусева Г.Г. (Харків)

Сучасний стан лінгвістичної науки підготував сприятливий ґрунт для інтеграції знань про феномени буття та методологічних ракурсів їх дослідження. Утвердження діяльнісного стилю мислення в мовознавчих студіях створює принципово нові умови до розгляду мови та її функціонування. Зміна дослідницького фокусу з інтерактивного на інтеракційний привела к розумінню мови не тільки як інструмента для обміну інформацією, а й представила її в якості комунікативної платформи для взаємодії суб'єктів, в межах якої вони здійснюють пошук та вироблення спільних життєвих орієнтирів [1].

Тлумачення особистості дитини в різних дослідницьких вимірах є взаємодоповнювальним, оскільки сприяє панорамному висвітленню досліджуваного об'єкта: лінгвістична перспектива фокусується навколо становлення та розвитку мовленнєвої компетенції дитини [3], дискурсологічна – на тому, як комунікативна діяльність дитини підпорядкована певним цілям та спрямована на інших суб'єктів, реалізується відповідними стратегіями й тактиками. У діяльнісному вимірі дитина розглядається як суб'єкт, що використовує комунікативні навички й мовні знаки для організації та регуляції власної поведінки і стану, а також станів і поведінки інших суб'єктів спілкування.

У нашому дослідженні увагу зосереджено на мовній особистості дитини в межах її комічної дискурсивної діяльності, де вона постає як активний або пасивний актуалізатор комічних смислів, а комічне – як конструкт феноменологічного простору мовної особистості дитини, діяльнісний феномен, що поєднує процеси мислення та комунікації. В практиці взаємодії комічне розглядається як модель комунікативної поведінки дитини, призначеної для регуляції її міжсуб'єктної взаємодії та процесу світопізнання. Аналіз специфіки конструювання дитиною комічних смислів у дискурсивній інтеракції здійснено на основі опису особливостей її дискурсивних реалізацій – стратегій та тактик, які, відповідно до певної комунікативної мети, скеровані чинити відповідний регулятивний вплив на інших суб'єктів спілкування – представників лінгвокультурного простору Великої Британії і США.

У дослідженні комічний дискурс мовної особистості дитини визначаємо як різновид соціо-групової ситуативно зумовленої інтеракції, спрямованої на регуляцію міжособистісних стосунків та психо-емотивного стану дитини на підґрунті відтворення комічних смислів. Продуцентом комічного є мовна особистість дитини, дискурсивна діяльність якої подана такими конфігураціями:

дитина – дитина, дитина – дорослий. Комічне в комунікації мовної особистості дитини постає у двох вимірах: як інтенціональна лінгвокреативна діяльність, зорієнтована на створення нової дивергентної, комічної реальності, та як неінтенціональна лінгвокреативна діяльність, у результаті якої комічне виникає на тлі розбіжності смислів між двома комунікантами [2].

Загальний контекст комічного дискурсу дитини складають лінгвокультурний, когнітивний, соціальний складники феномену комічного, а також діяльнісні потреби й цілі дитини як особистості, онтогенетичні особливості процесів мислення та комунікації. Ці чинники проєктуються в площину комічної мовленнєвої взаємодії дитини та формують передумови вербалізації комічного в її дискурсі. Ситуаційний контекст включають складники, що визначають архітектоніку конкретної комічної комунікативної ситуації: склад учасників, мотиви й цілі обрання стратегій комічного, ролі, а також вибір об'єкта комічного. Специфіку дитячої комічної комунікації становлять зооморфний характер її тематики, а також наявність елементів гри та навчання як основних видів мовленнєвої діяльності дитини, фольклору, друкованих і мультимедійних ресурсів.

Перспективи вивчення дискурсивної діяльності дитини вбачаємо у застосуванні запропонованої методики дослідження та його результатів у встановленні специфіки онтогенезу форм (гумор, іронія, сарказм, сатира) та функцій комічного у різних соціо-вікових групах англomовного суспільства.

Література

1. Мартинюк А.П. Интегративне підґрунтя перекладацької діяльності / А.П. Мартинюк // Вісник Житомир. держ. ун-ту. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 48. – С. 128–131.
2. Самохина В.А. Современная англоязычная шутка : монографія / В.А. Самохина. – Х. : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2008. – 356 с.
3. Цейтлин С.Н. Очерки по словообразованию и формoобразованию в детской речи / С.Н. Цейтлин. – М. : Знак, 2009. – 592 с.

КОНЦЕПТ ЗЕМЛЯ: АРХЕТИПИЧЕСКИЙ ОБРАЗ В АНГЛИЙСКОЙ ЯКМ

Давыденко И.В. (Харьков)

Средства лексической репрезентации концепта ЗЕМЛЯ в английской языковой картине мира включают базовые лексемы *earth, ground, land* и *soil* [2]. Лексемы *earth, ground, land* демонстрируют наибольшее количество значений (соответственно, 11, 12 и 8) по сравнению с лексемой-синонимом *soil*, имеющей 2 значения [2]. Полисемантические лексемы –

earth и *ground* (доминантные с точки зрения частотности и наиболее емкие в семантическом плане) служат именами концепта ЗЕМЛЯ в английской ЯКМ [2].

Предконцептуальной основой формирования ословленных образов в рамках когнитивной лингвистики является *архетип* [1]. Архетип – термин аналитической психологии, основанной К.Г. Юнгом – употребляется для обозначения универсальных изначальных врожденных психических структур, которые составляют содержание коллективного бессознательного, распознаются в нашем опыте и проявлены, как правило, в образах и символах [8]. Эти же структуры лежат в основе общечеловеческой символики, мифов, сказок, пословиц и поговорок.

Наряду с такими архетипами как САМОСТЬ, АНИМА, АНИМУС, ТЕНЬ, МАСКА, др. К. Юнг выделяет женский образ – фигуру ВЕЛИКОЙ МАТЕРИ. Он символизирует зарождение жизни, ассоциируется с глубинами моря, связан с проблемой истока жизни, символизирует веру в Бога.

Земля – один из первоэлементов, планета, место покоя; традиционно выделяется одной из основных стихий мироздания. Земля – центральная часть трехчастной вселенной (небо – земля – преисподняя), населенная людьми и животными; символ женского плодоносящего начала и материнства [3–7]. Значительная часть сюжетов с участием обожествленной земли содержится в космогонических мифах, рассказывающих о первоначальной божественной паре – *небе и земле*, союз которых послужил началом жизни во вселенной и от которого произошло все остальное.

Земля – не только супруга неба, участвующая в создании космоса, но и плодородная земля, почва, а также недра, часто соотносимые с преисподней. Естественно, что олицетворение земли как стихии плодородия возникает лишь у сельскохозяйственных народов. Земля связана с *водой* как *женской стихией*; союз *неба и земли* символизирует дождь, дающий жизнь растениям и животным [3–7].

В контексте вертикальной и горизонтальной структуры мироздания земля выполняет функции срединного пространства (между небом и загробным миром) и центра мира, окруженного мировым океаном; земля представляется местом обитания предков и вместилищем новых поколений [3–7].

Архетипическими признаками концепта ЗЕМЛЯ, которые хранят устоявшиеся признаки менталитета народа и позволяют «пробиться» к архаическому феномену, проявленному в фольклоре, являются следующие: основа мироздания / первоэлемент; место покоя (при жизни и после смерти); центральная часть трехчастной вселенной (небо – земля – преисподняя); материальный аспект (не духовный) / утроба; женское плодоносящее начало / материнство / плодородие; жена (Земля) – муж (Небо); недра преисподней; источник энергии / жизни; хранилище всех жизненных форм;

место обитания всех жизненных форм; вместилище предков / новых поколений; материал, из которого Бог создал человека; грамматическая категория женского рода.

Концепт ЗЕМЛЯ неразрывно связан с архетипом ВЕЛИКОЙ МАТЕРИ, так как мать – это, прежде всего, космическая Мать-Земля, священная супруга Неба, порождающая все сущее – всеобщая кормилица и хранительница.

Литература

1. Белехова Л.И. Глосарій з когнітивної поетики : науково-методичний посібник / Л.И. Белехова. – Херсон, 2004. – 149 с.
2. Давыденко И.В. Средства номинации концепта ЗЕМЛЯ в английском языке: семантико-этимологический анализ / И.В. Давыденко // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2012. – № 1022. – С. 100–110.
3. Кельтская мифология : Энциклопедия; пер. с англ. С. Головой и А. Голова [Электронный ресурс]. – Москва : Эксмо, 2002. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/>
4. Мифы народов мира : [гл. ред. С.А. Токарев]. – М. : Советская энциклопедия, 1980.
5. Руткевич А.М. Архетип / А.М. Руткевич // Культурология XX века : Энциклопедия. – Т. 1. – СПб. : Университетская книга; “Альтейя”, 1998. – С. 37–38.
6. Хиллман Дж. Архетипическая психология / Дж. Хиллман ; [пер. с англ. Ю. Донца и В. Зеленского]. – СПб. : Б.С.К., 1996. – 157 с.
7. Энциклопедия символов, знаков, эмблем. – Москва : Локид. Миф, 1999. – С. 159.
8. Юнг К.Г. Человек и его символы / К.Г. Юнг. – Санкт-Петербург : Б.С.К., 1996. – 451 с.

ЛЕКСИЧЕСКОЕ ВЫРАЖЕНИЕ ОЦЕНКИ В РЕЧЕВЫХ АКТАХ НЕОДОБРЕНИЯ

Давыдова Т.В. (Харьков)

В докладе рассматриваются лексические средства выражения негативной эмоциональной оценки адресата в речевых актах (далее – РА) неодобрения немецкоязычного диалогического дискурса. Оценка понимается как модальная коммуникативная категория, предполагающая мнение субъекта о ценности определенного объекта для самого субъекта [2, с. 37] и объединяющая на основе этой интерпретирующей функции языковые средства разных уровней [1, с. 45–49].

Характерным признаком негативной оценки в РА неодобрения является совпадение субъекта оценки и субъекта речи (адресанта), с одной стороны, и объекта оценки и объекта речи (адресата), с другой. В зависимости от интенсивности негативной оценки и вариаций условий успешности (прежде всего, подготовительного и перлокутивного) РА неодобрения подразделяются на оскорбление, критику, обвинение, осуждение, упрек и порицание.

Неодобрительная оценка проявляется, прежде всего, в лексике, использующейся говорящим для языкового оформления своего РА, поэтому эмоционально-оценочная лексика представляет собой наиболее однозначный иллюкативный индикатор РА неодобрения. В роли таких индикаторов наиболее частотны оценочные прилагательные и наречия, которые приписывают адресату негативные качества (интеллектуальные, физические, черты характера): *blöd, bescheuert, bekloppt, doof, dumm; dick, fett; brutal, feige, undankbar* и т.п., либо выражают негативное отношение говорящего к адресату: *abscheulich, entsetzlich, ärgerlich, ekelhaft, unglaublich, unverschämt* и т.п.

Частотны также имена существительные или субстантивированные части речи, с помощью которых адресат характеризуется по своему поведению: *Betrüger, Boss der Bande, Dieb, Erbschleicher, Mordbube, Schuft, Schurke* и т.п. (что характерно для обвинения), указывается на различного рода недостаток: *Blödmann, Dummkopf, (Voll)Idiot, Rotznase, Schwätzer* и т.п., адресат соотносится с определенным животным: *Affe, Esel, Hundesohn, Ziege* и т.п. (что характерно для оскорбления), квалифицируется действие адресата: *Blödsinn, Gemotze, Gemeinheit, Lüge, Quatsch* и т.п. (что характерно для критики).

Семантика глаголов и глагольных конструкций, выражающих негативную оценку адресата, распадается на две группы: действия, которые негативно характеризуют адресата: *ermordern, erpressen, fressen, (he)reinlegen, intrigieren, klauen, lügen, meckern, plündern, stehlen, verraten, an der Nase herumführen, jdn. auf dem Gewissen haben, sich dumm stellen* и т.п., и негативное отношение адресанта к адресату: *auf die Nerven gehen, jdn. satt haben, die Schnauze voll haben* и т.п.

К индикаторам РА неодобрения относим также наречия времени. Они интенсифицируют оценку, выражающуюся другими индикаторами, и придают характеристике адресата дуративный признак, так что высказывания приобретают обобщающий смысл: *immer, dauernd, ständig, wieder, häufig* и *nie, kaum, selten*.

Интенсификаторами негативной оценки выступают также модальные частицы – *denn, eigentlich, bloß, etwa, auch, nur, überhaupt* в высказываниях специально- или общевпросительной структуры с глаголом в изъявительном или сослагательном наклонении (риторических вопросах), выражающих косвенные РА неодобрения, и *ja, aber, doch, eigentlich, halt* в высказываниях повествовательной и восклицательной структуры, выражающих прямые РА неодобрения.

Литература

1. Болдырев Н.Н. Процессы концептуализации и категоризации в языке / Н.Н. Болдырев // Горизонты современной лингвистики: Традиции

и новаторство. – М. : Языки славянских культур, 2009. – С. 38–50.
2. Тарасова М.В. О когнитивном основании эмотивности / М.В. Тарасова // Вопросы филологии. – 1999. – № 2. – С. 36–39.

КАУЗАЛЬНА МОДЕЛЬ ТЕКСТОВОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Дергун Т.В. (Ніжин)

Фразеологічні одиниці (ФО) англійської мови виконують текстову функцію, яка виявляється у моделях їх уживання у медійних повідомленнях, що продемонструє приклад журнальних статей. Текстові моделі функціонування ФО виокремлюємо на основі їх співвіднесеності з предикативними структурами заголовних комплексів, які розвиваються й аргументуються у блоках головної і попередньої подій, контексту, коментарів і вербальних реакцій [1, с. 155–186]. Текстова взаємодія ФО в англійських журнальних статтях визначається п'ятьма основними моделями: характеристичної, конкретизації, акцентування, контрасту й каузальної.

За каузальної моделі спочатку ФО разом з іншими одиницями позначають наслідки подій, а потім їх причини. Текстові відношення між ФО встановлюємо за допомогою теорії силової динаміки, заснованої на протиставленні Агоніста й протидіючого йому Антагоніста, які можуть мати дві тенденції: до спокою чи до руху [2, с. 413]. У проаналізованих статтях наслідки попередніх подій позначаються іменними і дієслівними ФО. Іменні ФО (*think tank, the root of the problem, red tape*) представляють Агоніста або Антагоніста з тенденцією до руху чи спокою, позначеною нефразеологічними присудками (*to crank out, to cause, to delay*). Дієслівні ФО (*to huff and puff, to draw to a close, to go wrong, to do the trick, to be in charge of, to attract attention*) відображають схильність до руху чи спокою Агоніста та Антагоніста, названого іменниками. Реалізація каузальної моделі вживання ФО демонструється у виступі статтею про причини фінансової кризи під заголовком *What Caused the Great Recession* [Newsweek 20.09.2010, 19]. У ній поряд із каузальними відношеннями вербалізується фонові інформація про закінчення кризи за допомогою ФЄ *to draw to a close* “наближитися до кінця”. Наслідки рецесії через сприйняття аналітиків подаються у блоці головної події за допомогою двох одиниць: ФЄ *think tank* “експерт” і ФЗ *white paper* “докладна доповідь”. Одночасно у цьому блоці перша причина економічного спаду названа за допомогою ФЄ *to go wrong* “піти не так”: (1) *As the financial crisis of*

2008–09 *draws to a close*, [...] *think tanks* are cranking out *white papers*, and four different congressional committees are investigating what went wrong. У наведеному прикладі загальна ситуація завершення кризи представлена як Агоніст із тенденцією до спокою, на що вказує іменник *a close* “закінчення” у складі ФЄ *to draw to a close*. Співвіднесення експертного аналізу наслідків рецесії з Антагоністом, схильним до дії, відображено сполученням ФЄ *think tank* з фразовим дієсловом *to crank out*, яке у свою чергу комбінується з ФЗ *white paper*, котре вказує на ціль діяльності Антагоніста. Перша причина виникнення кризи, позначена у наведеному блоці головної події питальним словом *what*, репрезентується ФЄ *to go wrong*, яке вказує на тенденцію до спокою, що виявляється у помилковому русі Агоніста. Інші причини рецесії відображені у блоці попередніх подій дієслівним ФС *to take risk* “ризикувати” у сполученні з прикметником *excessive* і ФЄ *to go wild* “бути несамовитим”, які репрезентують торговців і керівників фірм (*traders and executives*), а також капіталізм (*capitalism*) як Агоністів з тенденцією до надмірного руху, який спричиняє негативні наслідки: (4) *a flawed model of compensation that encouraged traders and executives at financial firms to take on excessive risk*. (6) [...] *capitalism could go wild* [...].

Отже, каузальна модель текстового вживання ФО в журнальних статтях полягає у фразеологічному співвіднесенні причин із Агоністом, схильним до спокою або до надмірного руху, а наслідків – із Антагоністом з тенденцією до руху, що створює враження про більшу важливість причин, ніж наслідків.

Література

1. Dijk van T.A. News schemata / T.A. van Dijk // Studying Writing. Linguistic Approaches. – Beverly Hills : Sage, 1986. – P. 155–186. 2. Talmy L. Force dynamics in language and cognition / L. Talmy // Concept Structuring Systems. – Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2000. – Vol. 1. – P. 409– 470.

ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ІДИОМ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Джугун Н.М. (Харків)

Ідіоми китайської мови, які використовуються в сучасному усному китайському мовленні називаються 成语 («готові вирази») або 遇言 («стародавні висловлювання»). Кожна ідіома є глибоко схованим скарбом мови «серединного царства» 中国. Мова кожного народу зазвичай нараховує велику кількість фразеологізмів, однак мова китайської народності або як ще її називають – мова Ханьців 汉语 (династія Хан) вирізняється з поміж інших також і тим, що Китай дуже довгий час знаходився в так би мовити географічній ізоляції від світу (оповитий пустелею, горами з одного боку,

морями – з іншого). Таким чином лексичний фонд китайської мови досить поважну частину історії свого розвитку не піддавався впливу з боку інших мов, формуючи свій власний, самобутній фразеологічний пласт. Китайська мова – це одна з небагатьох мов світу, яка має ієрогліфічну (знаки-символи) систему письма. «А саме, знаки-символи можуть викликати певні асоціативні міркування, на емоційно-психологічному рівні вони породжують комунікативний відгук, навіть у людини, яка вперше знайомиться із символом» [2, с. 115–127]. Необхідно також зазначити, що китайські ідіоми наповнені реаліями, які добре розуміють і тлумачать китайці, однак для іншомовних національностей такі реалії залишаються загадкою. Наприклад, така тварина як *собака* в слов'янській культурі є другом людині, завжди прийде на допомогу, однак в китайській культурі – це *невірний, іноді зрадник, негативні риси людини (людина, на яку ніколи не можна покластися); засць* – в слов'янській культурі завжди характеризує негативні риси людини (боягузтво, слабодухість), та в китайській культурі – це *символ безкорисності, альтруїзму, навіть існує міф* щодо цього, який розповідає про те, як «Будда спустився на землю та попросив Зайця нагодувати його. У Зайця у самого нічого не було на обід і в знак своєї глибокої поваги до гостя, він сам себе приготував для Будди» [4, с. 97-106]. З огляду на всі вищезазначені особливості, слід пам'ятати, що незнання тих чи інших реалій китайського світу може призвести до помилкового розуміння загального переносно-уявного значення виразу. Це порушує процес комунікації і створює певні труднощі в процесі перекладу. Тому, в процесі перекладу потрібно враховувати контекст, бачити внутрішню структуру фразеологізму, знати, які існують види фразеологізмів відносно їх прямого та переносного значення. Основними засобами перекладу китайських ідіом, про які обов'язково слід пам'ятати є:

1. Співпадіння уявної основи та переносного значення.
2. Збереження переносного значення при зміні уявної основи.
3. Переклад фразеологізму без уявної основи іншомовним фразеологізмом з уявною основою.
4. Описовий переклад при відсутності аналогу фразеологізму в іншій мові.
5. Переклад парних утворень (в основному, які складаються з чотирьох ієрогліфів) простими іншомовними словами або словосполученнями.

1. *Подливать масло в огонь* 火上加油; 2. *Метать бисер перед свиньями* 对牛弹琴 (*играть на лютне перед буйволами*); 3. *Делать из мухи слона* 小题大作 (*небольшое дело, сложно справиться*); 4. *Терпеть лишения во имя поставленной цели* 卧薪尝胆 (*спать в валежнике и пробовать желчь*); 5. *Сильная армия* 千军万马 (*тысяча солдат и десять тысяч лошадей*) [5, с. 49].

Література

1. Го Юйлин 500 обиходных выражений. Разговорный китайский / Юйлин Го, Сувэнь Цянь. – М., 2007. – 298 с.
2. Chaofen Sun Chinese: A Linguistic Introduction / Sun Chaofen. – New York, 2006. – 234 p.
3. Deng Fang. A Handbook of Chinese Idioms / Fang Deng Liu Lixin. – Beijing, 2007. – P. 294.
4. Li Sheng New Slang of China / Sheng Li. – B., 2000. – 357 p.
5. 宝宝必备学习卡。成语。 – 长春. 2009. – 60 个页。

METAPHORIK VON BIBLISCHEN ANTROPONYMEN IN DER DEUTSCHEN SPRACHE

Dubrovskaja I. (Kiew)

Der folgende Artikel beschäftigt sich mit dem Phänomen der antroponymischen Eigennamen biblischer Herkunft in ihrer sekundären (metaphorischen) Bedeutung.

Die Spezifik der biblischen Eigennamen in ihrer metaphorischen Bedeutung liegt darin, dass durch ihren Gebrauch ein Referenzobjekt (Personen, Orte u.s.w.) charakterisiert wird. Entsprechend der Herkunft dieser Eigennamen können sich somit spezifische Wissensdefizite ergeben, die durch Konsultation entsprechender Lexika behoben werden können. Beim metaphorischen Gebrauch von Eigennamen werden die typischen oder prominenten Eigenschaften des Trägers auf ein Objekt übertragen (z.B., *Juda – Verräter*). Die metaphorische Verschiebung benötigt das Weltwissen über typische oder charakteristische Eigenschaften der Person.

Biblische Eigennamen werden am häufigsten als Komponente der Phraseologismen gebraucht, deren Idiomazität auf dem Wege der Metaphorisierung entsteht. Die biblischen Phraseologismen besitzen eine charakteristische, wertende Funktion und können auch als Modelle verschiedener typischer Situationen und Beziehungen zwischen den Dingen des realen Lebens erscheinen. Ihrer syntaktischen Struktur nach sind folgende Modelle gebräuchlich.

1. Nominale Phraseologismen:

– Substantiv/Antroponym + Konj. + Substantiv/Antroponym (*David und Goliath, David gegen Goliath*); – Antroponym + Präp. + Substantiv + Antroponym im Gen. (*David in der Rüstung Sauls*); – Präp. + Antroponym + Konj. + Antroponym (*seit Adam und Eva*); – Antroponym im Genitiv + Substantiv (*ein Urias-Brief; die Weisheit Salomos, Nikodemus – Stunde*); – Attribut (od. antroponymisches Attribut) im Genitiv + Antroponym (*ein salomonisches Urteil, der wahre Jakob, armer Lazarus, ein ungläubiger Thomas, langer Laban, er alte Adam, ein keuscher Joseph, eine echte Evastochter*);

2. Verbale Phraseologismen:

– Substantiv (Antroponym) + Verb (*die Pilatusfrage stellen*); – präp.

Substantiv/Antroponym + präp. Substantiv/Antroponym + Verb (*von Pontius zu Pilatus laufen, aus einem Saulus ein Paulus werden*).

3. Besondere Gruppen stellen nichtidiomatisch festliche Vergleichskonstruktionen mit der Struktur: wie + (Antroponym) im Genitiv Substantiv (*wie Potiphars Weib*) oder wie + gepaarte Antroponyme (*wie Kain und Abel, wie David gegen Goliath*); wie + (Antroponym) + Präp. + Verb (*wie der Pontius ins Credo kommen*). Die Vergleiche haben die Funktion expressiver Verstärkung des Ausgangsbegriffes.

Dabei können die Eigennamen ihren Eigennamencharakter bewahren oder verlieren. Die Phraseologismen, die onymisch bleiben, erfüllen oft die Funktion eines Vergleichs (*dem Peter nehmen und dem Paul geben; wie in Abrahams Schoss*).

Die Deonymisierung kann man am häufigsten bei den attributiven Wortverbindungen sehen (*ungläubiger Thomas*). Die deonymisierten Personennamen dienen oft zur einer allgemeineren Personenbezeichnung (*ein ungläubiger Thomas*). Die Grade der Deonymisierung können verschieden sein, z.B. im Ausdruck „*Aus einem Saulus zu einem Paulus werden*“ ist die Deonymisierung mittels des unbestimmten Artikels deutlich. Besonders deutlich ist dieser Prozess in den attributiven Wortverbindungen, in denen die Personennamen nicht als allgemeine Personenbezeichnung gebraucht werden (z.B. ohne Adjektiv „*langer*“ ruft das Antroponym „*Laban*“ auch bestimmte Assoziationen hervor).

Mehrere Beispiele, in denen die Antroponyme als Einzelwörter und als Komponenten der Phraseologismen gebraucht werden, zeugen also davon, dass sie ein untrennbarer Bestandteil des modernen deutschen Wortgutes sind. In ihrer sekundären Bedeutung stellen die biblischen Antroponyme das unerschöpfliche Potential für die Erweiterung des deutschen Wortschatzes dar.

Literatur

1. Krauss H. Geflügelte Bibelworte / H.Krauss. – München : Verlag. C.H.Beck, 1993. – 276 s.
2. Müller G. Deutsche Personennamen. Landeskundendidaktik Deutsch als Fremdsprache / G. Müller. – Greifswald : Institut für Deutsche Philologie. Ernst-Motitz-Arndt-Universität Greifswald, 2000/2002. – 33 s.

ФОРМУВАННЯ ВТОРИННОЇ ЛІНГВОКОГНІТИВНОЇ БАЗИ ЯК ОСНОВА ЗАСВОЄННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дудолодова О.В., Шамаєва Ю.Ю. (Харків)

Сьогодні питання вивчення та засвоєння іноземної мови належить до найактуальніших тем численних досліджень, присвячених пошуку нових шляхів навчання іноземній мові, розробці новітніх концепцій та технологій

її опанування [1; 2; 3] з огляду на реформування навчального процесу в вузах України відповідно із загальноєвропейськими вимогами до якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, налагодження українськими ВНЗ співпраці з європейським навчальними закладами в сфері навчальної та наукової діяльності, міжнародні обміни, можливість здобуття другої вищої освіти, тощо.

З цієї точки зору, одним з найбільш ефективних методів реалізації вищезазначених завдань вбачається використання когнітивно-комунікативної лінгводидактичної концепції (J.V. Carroll, E.Hinkel, Э. Ayrit, X. Song та ін.), оскільки процес вивчення мови є різновидом когнітивної діяльності людини, спрямованої на формування здібності використовувати іноземну мову як спосіб переробки інформації, необхідної для адекватної та коректної мисленнєво-мовленнєвої поведінки в іншомовному середовищі.

У процесі сприйняття та продукування інформації як рідною, так і іноземною мовами когнітивна діяльність включає у себе мовленнєву діяльність, основними функціями якої є комунікативна та пізнання. Засвоєння іноземної мови є бінарним, детермінуючись тими видами діяльності, які воно поєднує в ході когнітивної та мовленнєвої діяльності. Така «біокомунікативна діяльність протікає на основі використання знання (мовного та позамовного), що експлікується через знаки іноземної мови, які не можуть продукуватися самостійно» [2, с. 47]. Саме тому в процесі навчання іноземній мові необхідно формувати вторинну когнітивно-мовну свідомість, основу якої є лінгвокогнітивна база іноземною мовою, яку ми розуміємо як продукт пізнання світу у процесі сприйняття та обробки інформації, репрезентований ментально як сукупність певних моделей та експлікований за допомогою мовних одиниць.

Вторинну лінгвокогнітивну свідомість білінгва треба створювати так, щоб вона була пов'язаною із засвоєнням культурних цінностей тієї лінгвокультурної спільноти, мова якої вивчається. Необхідність формування вторинної лінгвокогнітивної ментальності з інтеріоризацією релевантних культурних смислів пояснюється тим, що кожному етносу притаманним є свій образ світу, що актуалізується у мові того чи іншого етносу, відбиваючи специфіку способів концептуалізації та категоризації дійсності. Звідси, щоб органічно зв'язати мислення з дійсністю, потрібно співвіднести предмети об'єктивного світу з їхніми номінаціями та культурною значущістю для носія мови. Отже, із засвоєнням іноземної мови білінгв засвоює і вторинну мовну ментальність, що охоплює співвідношення між світом та його мовною репрезентацією.

Таким чином, формування вторинної лінгвокогнітивної бази виступає важливим чинником успішності навчання іноземній мові, оскільки тільки тоді, коли встановлюються смислові, синтаксичні, асоціативні, прагматичні

потенції слова, виявлено позасловні ментальні образи лінгвокультури, мова якої вивчається, з'являється можливість реальної комунікації первинного смислу через лексикалізацію, синтагматизацію, лінеаризацію та іллокутизацію з набуттям їм властивостей вербалізованого прагматичного смислоутворення, що реалізує комунікативні потреби інофона.

Література

1. Камянова Т.Г. Успешный английский. Системный подход к изучению английского языка / Т.Г. Камянова. – М. : Дом Славянской книги, 2012. – 508 с.
2. Кашина Е.Г. Традиции и инновации в методике преподавания иностранного языка / Е.Г. Кашина. – Самара : Универс-групп, 2013. – 75 с.
3. Cochran A. Modern Methods of Teaching English as a Foreign Language: A Guide to Modern Materials with Particular Reference to the Far East / A. Cochran. – Chicago : United Board for Christian Colleges, 2013. – 336 p.

ПРИНЦИПЫ ИЗУЧЕНИЯ АКЦЕНТНОЙ СТРУКТУРЫ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Евдокимова И.А., Ланчуковская Н.В. (Одесса)

В современной лингвистической парадигме актуальными остаются вопросы когнитивно-прагматического определения факторов корректного фразового ударения, выступающего одним из основных компонентов речевой интонации, а именно, в частности в системе называемой акцентно-мелодической структуры синтагмы. В работах большинства лингвистов справедливо указывается, что фразовое ударение представляет собой сложное единство четырёх акустических компонентов: интенсивности, длительности, частоты основного тона (ЧОТ) и качества гласного. Однако мнения расходятся по вопросу о том, какой именно из этих компонентов играет ведущую роль в создании ударности. Мы считаем, что ведущим в создании эффекта фразового ударения является сочетание силового и высотного компонентов. Качественный и долготные компоненты выполняют подсобную роль, поскольку они обусловлены силовым компонентом: в динамически ударном слоге всегда наличествует гласный полного образования, и, следовательно, качественная редукция в нем невозможна. Кроме того, в английском языке гласный динамически ударного слога всегда длиннее, чем тот же гласный в динамически безударном слоге.

Разграничение акцентной структуры слова и предложения весьма важно как в теоретическом, так и в практическом отношении. Оно необходимо для выявления компонентов и функций словесного и фразового ударений, для понимания их роли и взаимоотношений. Поэтому все фонетисты четко разграничивают словесное и фразовое ударения и трактуют их как два различных, но тесно связанных между собой фонетических явления.

Слово как единица словарного состава языка сохраняет ударение всегда на том же слоге и в той же степени. Фразовое же ударение подвижно, и определяющий его семантический фактор может влиять также на место и степень ударения слова. Например, сравните ударение на предпоследнем слоге в цитационной форме слова *diplomatic* и его перемещение на начальный слог в словосочетании «a diplomatic mission». Таким образом, распределение ударения в предложении обусловлено главным образом семантическим и ритмическим факторами, в то время как место и степень ударений в словах утвердились в результате действия исторически сложившихся в языке законов словесной акцентуации.

Вопрос о степенях фразового ударения в английском языке и их обозначение является одним из малоизученных в области фонетики. Преобладающее большинство американских дескриптивистов признают четыре степени ударения, а британские фонетисты выделяют только три степени ударения.

Факторами, обуславливающими дистрибуцию фразовых ударений различной степени, на наш взгляд, являются следующие: логико-коммуникативных (или рематический) фактор: любое слово во фразе может получить логическое ударение; лексико-семантический фактор: в английском языке так называемые знаменательные слова получают фразовое ударение (однако, если на одном из них ставится логическое ударение, то остальные слова либо полностью лишаются фразового ударения, либо получают ослабленное фразовое ударение); грамматический фактор – в некоторых из синтаксических типов предложения фразовое ударение получают слова, которые не принадлежат к категориям знаменательных слов, в частности, вспомогательные глаголы в общих и альтернативных вопросах; ритмический фактор – при ритмической организации предложения английского языка некоторые знаменательные слова могут не получать ударения, а так называемые двухударные слова могут терять одно из своих ударений; структурный: дистрибуция всех фразовых ударений происходит в рамках так называемой акцентно-мелодической структуры синтагмы или фразы и до некоторой степени обусловлена этой структурой. В неё входят: предшакала, т. е. начальные безударные слоги, шкала с её обязательно ударным первым слогом, и завершение, содержащее так называемый ядерный слог или акцентное ядро синтагмы. Этот слог всегда несёт на себе последнее полное (неэмфатическое или эмфатическое) фразовое ударение и содержит терминальное изменение тона.

КОНФИДЕНЦИАЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ

Ейгер Г.В. (Гамельн)

Под конфиденциальными высказываниями (далее – КВ) понимаем такие высказывания, которые содержат информацию, предназначенную для определенного лица (или круга лиц), разглашение которой приводит адресата или адресанта к ликоповреждению или материальному ущербу.

КВ содержат в себе дипломатическую, военную, коммерческую, профессиональную или личную тайну (в том числе и официальные данные). Отнесение информации к разряду секретной в ряде случаев является спорным: так, например, обобщение открытой информации может привести к созданию новой, и в каждом конкретном случае приходится решать вопрос о ее конфиденциальности.

КВ имеют разные ступени секретности: «государственная тайна», «совершенно секретно», «секретно», «для служебного пользования». Они могут также содержать дополнительные пометки: «Только для ...», «Лично», «Лично в руки», «По прочтению уничтожить» и т.п. К КВ могут быть отнесены и сплетни, однако этот вопрос требует специального рассмотрения. Срок хранения КВ может быть весьма различным – в зависимости от развития науки, политической ситуации и др. – вплоть до «хранить вечно».

В настоящее время дискутируется вопрос о возможности и допустимости стирания КВ в электронных хранилищах, если пользователь считает это необходимым. Также обсуждается вопрос о прослушивании разговоров, в которых, по мнению правовых органов, могут содержаться релевантные КВ.

КВ шифруются разнообразным образом: условными фразами, словами, паролями, цифровым и буквенным кодом и т.п. Например: «Над всей Испанией голубое небо», «Пароль – Мушка, отзыв – Ствол», «У Вас продается славянский шкаф? – Шкафа нет, могу предложить роаль».

КВ могут быть вербальными, невербальными и смешанными. В последнем случае вербальные КВ сопровождаются какими-либо специальными жестами, знаками, изменением определенных элементов в обстановке возможной коммуникации и т.п.

Способы хранения КВ и ограничения доступа к ним – важнейшие факторы, определяющие конфиденциальность. КВ связаны с категориями истинности / логичности, достоверного / недостоверного, они могут быть подлинными и сфальсифицированными, адекватными или неадекватными реальности. На этом взаимодействии основаны, в частности, возникающие в процессе конфликтов так называемые «радиоигры» – передающий информацию сообщает КВ, которые могут быть как истинными, так и ложными, в том числе инсценированными, если передающий разоблачен.

Могут возникать различные «рефлексивные» ситуации – в зависимости от: 1) знания об истинности / ложности информации, 2) знания о том, что

знает передающий о ситуации и о знаниях запрашивающего информацию, а также о знаниях противника. Соответственно, передающий (в соответствии с предварительной договоренностью с принимающим информацию) использует в своей радиопередаче разные приемы, показывающие, передает ли он истинные или ложные сведения, работает ли под контролем или нет.

В связи с разоблачением секретных документов и фактом прослушивания разными странами и ведомствами друг друга (например, WikiLeaks, дело Сноудена) возникает разный вопрос об этичности / неэтичности указанных действий, которые могут быть существенными для благополучия или безопасности ряда стран (дилемма «Герой или предатель?»); это наводит на мысль о целесообразности рассмотрения указанных проблем в лингвоэтике, полезность создания которой очевидна.

ПРОСТРАНСТВА В СИСТЕМЕ ЛИНГВО-КУЛЬТУРНОЙ И НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЫ

Емельянова Л.Л. (Одесса)

Интерес к пространству и пространственным характеристикам возрастает как в области художественных систем, этнопсихологии, психолингвистики, в изучении территориального поведения людей, так и в практической сфере по организации среды и природным реалиям. Вместе с тем исследование данного феномена и соответствующего концепта, его структур и категорий находится на начальном этапе своего развития: он не изучен и не отрешлен; пространственные языки остаются на периферии внимания. Но пространство – базисная категория, присутствующая в современной научной культуре как своего рода область бессознательного.

Концепты пространства и времени – умственные конструкты, осознаваемые в процессе обучения. Тем самым проблема изучения любого текста сводится не столько к объединению пространственных представлений создателя текста с языком пространства его адресата, сколько к двойственной природе самого текста, обладающего характеристиками как концептуального объекта, так и перцептуального. Семантическая модификация текста, уровень его интерпретации сводится к прочтению не только феноменологического пространства – специфики его интерпретации в мифологии и искусстве, – но и к пониманию пространства как философской категории, отраженной в античной и средневековой философии, в теориях ученых классической и современной науки, а также стереотипных представлениях.

Таким образом, терминология в сфере пространственного исследования имеет принципиальное значение, так как на уровне обыденных представлений отсылает к определенному социокультурному контексту, а на уровне специализированного знания соотносится с определенной научной традицией, следовательно, создает модель специального исследования, что характерно для филологии, фольклористики и литературоведения. Причем большей конкретностью и обширной синонимической связностью понятий обладает исследование пространства с позиций географии, географии культуры, социально-политической географии, лингвистической географии в силу отстранения из поля теории субъекта – носителя индивидуализированных культурно-детерминированных представлений о пространстве, а также по причине однозначности, точности распространенного здесь метода картографирования, не предполагающего метафоризации языка исследования и построения определений пространства по аналогии, в сравнении с какими-либо более доступными, стереотипизированными актами перцепции.

Пространственная картина мира отражает процесс перехода сознания от этапа формирования пространственности, связанного с актами индивидуальной перцепции, к этапу опространствления воспринятой информации, причем данный процесс коррелируется с проблемой взаимообусловленности реального и идеального (сконструированного) пространства. Центральной проблемой, специального изыска становится раскрытие онтологического смысла пространства, таким образом, *пространство-смысл актуализирует исследование семантики пространства*, а также его элементов, структур и моделей с позиций семиотического анализа. Принципиальная множественность моделей пространств является следствием различных подходов к их изучению, служит мотивацией поиска новых спектров восприятия и интерпретации, пространства, а также основанием междисциплинарного подхода к изучению категории пространства. Исследование категории пространства в системе лингво-культурной и научной парадигмы пример более фундаментальной и целостной взаимосвязи принципов и методов философского, лингвистического, географического, этнологического знаний. Использование в культурологии достижений в области фольклористики и исследования мифа, в сфере языкознания, в психологии и структурной антропологии позволяет с позиций семиотического и культурно-исторического подходов проследить процесс формирования взаимообусловленной связи художественного (авторского) сконструированного уникального пространства и реального стереотипизированного (географического) пространства.

МЕТОД МОВНОГО ДОСВІДУ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Єрмоєнко І.В., Мягка М.М. (Харків)

У сучасній методиці спостерігається активізація дослідження питань, що торкаються різних аспектів викладання іноземної мови. Це, перш за все, пов'язано із зростанням ролі іноземної мови у демократичному суспільстві. В усьому світі підвищується роль особистісно-орієнтованого підходу, який на заході називають методом мовного досвіду (Language Experience Approach). Хоча цей метод спочатку був створений для англійських дітей (Ashton-Warner, Spache & Spache, Stauffer), він також успішно використовується на заняттях з англійської мови, як іноземної для студентів будь-якого віку, що і свідчить про актуальність цього методу.

Одже, метод мовного досвіду – це цілий мовний метод, який активізує читання та письмо через використання особистого досвіду та усного мовлення [3, с. 2]. Цей метод дозволяє студентам перейти від говоріння до основного завдання з письма. Виконане завдання з письма стає матеріалом для читання, зміст якого є дуже важливим для студентів. Метод мовного досвіду такий же різноманітний як і його практики-спеціалісти. Але деякі характерні риси залишаються незмінними: матеріали створені студентами; всі комунікативні вміння (говоріння, письмо, читання та аудіювання) об'єднані; труднощі лексики та граматики визначаються власним використанням мови студентів; навчання та викладання є персоналізованим, комунікативним та креативним. Існує два різновиди особистісно-орієнтованого підходу – власний досвід та груповий досвід. Найбільш основна та оригінальна форма особистісно-орієнтованого підходу – це просте транскрибування власного досвіду студента. Дуже важливо, щоб викладач записував розповідь студента саме так, як студент диктує. Після цього викладач повинен прочитати вголос те, що студент розповідав. Викладач повинен надати деякий вид загального досвіду, який спонукатиме студентів висловлювати свої думки, використовуючи свій попередній досвід з наданої теми.

Щоправда метод мовного досвіду дуже критикували за недостатній різновид матеріалів з читання, ми бачимо, що колекціонування текстів, створених студентами за роки, дійсно надає багато розповідей та описових текстів, які включають різноманітні теми, лексику та переклади різними мовами. В додаток, різноманітні об'єкти «Новини на дошці» спонукають студентів та викладачів помітити низку тем та виразів, які вживають інші студенти під час розповіді новин.

Таким чином, можна впевнено говорити, що цей метод дійсно допомагає студентам здобути цінний досвід читання та письми, допомагає ознайомити

студентів зі складним соціальним, культурним, політичним та економічним контекстом як під час занять, так і поза класом. Приклади такого досвіду включають подорожі до музеїв, магазинів, садити рослини, необхідність у підготовці вечірки. Цей метод дуже сприяє створенню мовного середовища.

Література

1. Introduction to the Language Experience Approach [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.sagepub.com/upm-data/21108_Introduction_from_Nessel.pdf.
2. Meyerson M.J. Language Experience Approach [Електронний ресурс] / M.J. Meyerson, D.L. Kulesza // Pearson Allyn Bacon Prentice Hall. – 2010. – Режим доступу : <http://library.lp.edu.ua/yak-oformyty-spysok-literatury>.
3. Taylor M. The Language Experience Approach and Adult Learners [Електронний ресурс] / M. Taylor. – 2000. – Режим доступу : http://www.cal.org/caela/esl_resources/digests/lea.html.

ДО РОЗМЕЖУВАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ І МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК

Жерліцина Ю.В. (Харків)

У ракурсі когнітивно-комунікативного підходу, який є невід'ємним у сучасних лінгвістичних студіях, питання про місце частин мови з модальною сутністю, таких як модальні слова, модальні частки і модальні прислівники, та виокремлення їх структурних і функціональних параметрів виявляється необхідним для розуміння конструювання модального компонента семантики висловлення. При цьому, надаючи частині мови статус кожного з вищезазначених класів слів, необхідно окреслити критерії розмежування їх один від одного. Доповідь присвячено розмежуванню модальних слів і модальних часток.

Частки за своєю природою належать до службових частин мови, і саме у цьому зв'язку виникають труднощі при їх аналізі. Найбільш розповсюдженими критеріями «частковості» є: 1) морфологічний (незмінюваність); 2) синтаксичний (неможливість самостійного вживання – зв'язок з іменником або дієсловом, вживання переважно у висловлюваннях дійсного способу); 3) функціонально-семантичний (оформлення модальних значень, участь у актуальному членуванні речення, встановлення зв'язків подібно до сполучників).

Подальша параметризація часток зумовлює виявлення споріднених властивостей модальних часток з модальними словами, а саме – можливість заповнення валентності цілим висловлюванням, несполучуваність

із запереченнями, участь у формуванні типу мовленнєвого акту, зв'язок з акцентно-просодичними засобами. Обидва класи слів не мають називної функції, не є членами речення й відносяться не до певного окремого слова в реченні, а до речення у цілому, визначаючи точку зору мовця на відношення висловлюваного до дійсності (модальність речення) або на вибір мовцем і функції окремих виразів мовлення.

Проте, на відміну до модальних слів, частки можуть відноситись і до окремих членів речення, вони відрізняються ненаголошеністю і не можуть виступати у якості відповіді на запитання.

Модальні частки характеризуються гетерогенністю значення, що пов'язано з реалізацією багатьох функцій у складі висловлення: семантичних і прагматичних.

Семантична функція забезпечується «прихованою семантикою» часток, тобто здатністю брати участь у розумінні інтенції висловлення, а також у індикації його іллокутивної сили. Мається на увазі оцінка різного роду (епістемічна, аксіологічна, оцінка сумісності з цілями діяльності, оцінка відповідності норми та т. ін.), уведення додаткової інформації (референція до множини об'єктів, до пресуппозицій, дійктичних одиниць), вираження внутрішніх станів мовця, вказівка на відношення висловлювання до контексту.

Прагматична функція модальних часток полягає в організації процесу комунікації: створення атмосфери бесіди, встановлення та підтримка контакту, вплив на хід співбесіди, регуляція порушень принципів кооперації, економія мовних засобів.

На відміну від модальних часток, модальні слова можуть трансформуватися у головне речення, вони є близькими до прийменників, увідних слів, вставних синтагм, сполучників. Модальні слова виражають модальність повідомлення про дійсність або є суб'єктно-стилістичним ключем мовлення. В них знаходять своє втілення сфера оцінок і точок зору суб'єкта на дійсність і на прийоми її словесного вираження, тобто значення модальних слів обмежене вираженням оцінки мовцем істинності пропозиції, що відображується у глибинній структурі висловлювання (припущення, впевненість, сумнів тощо).

Найсуттєвішою ознакою, якою треба керуватися при спробах відмежування модальних слів від модальних часток, є функція модифікації останніми смислу висловлення – посилення, обмеження, ослаблення і т. ін.

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Жигула О.О. (Харків)

Професійна рефлексія майбутнього вчителя іноземної мови, його здатність проектувати власну навчальну діяльність на майбутню професійну діяльність з навчання учнів є важливою складовою його професійної компетентності.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування необхідності застосування професійно-орієнтованої рефлексії у навчанні майбутнього вчителя іноземних мов у вищому навчальному закладі та окреслення шляхів її практичного впровадження.

За останні 20 років у вітчизняній і зарубіжній педагогіці і психології з'явилося немало різноманітних шкіл, напрямів і розробок, пов'язаних із використанням рефлексії (Н.Г. Алексєєв, Г.О. Бізяєва, Б.З. Вульф, І.О. Зимня, І.М. Семенов, В.І. Слободчиков, О.М. Соколова, Г.П. Щедровицький, Т.М. Щербакова, Н.В. Язикова, J.M. Gore, M. Wallace, T. Wubbles та ін.). Варто зазначити, що дослідники по-різному трактують роль рефлексії у контексті професійної підготовки вчителя.

Однак, незважаючи на значний діапазон визначень феномену рефлексії, усі дослідники погоджуються з тим, що рефлексія є умовою, механізмом, властивістю, специфічною розумовою активністю, що здійснює вихід за межі наявного буття людини, створює якісно нові цілі та способи її досягнення, забезпечує самопізнання та саморозвиток особистості [1].

В психолого-педагогічній літературі описані наступні аспекти рефлексії: особистісний, комунікативний, інтелектуальний і кооперативний, кожному з яких відповідає свій набір рефлексивних умінь [2; 3].

В особистісному аспекті рефлексії виділяємо функцію розуміння людиною свого внутрішнього світу та діяльності. Відповідно формуються рефлексивні уміння на заняттях з англійської мови, такі як: уміння аналізувати себе, визначати і аналізувати причини своєї поведінки, розуміння своїх якостей у теперішньому часі та у порівнянні з минулим і прогнозуванні перспектив розвитку.

В інтелектуальному аспекті виділяємо такі функції: виокремлення, аналіз власних дій, їх співвідношення з предметною ситуацією, прогнозування розвитку ситуації, що призводить до формування таких вмінь, як визначення підстави діяльності, оцінка власної позиції, уміння прогнозувати подальший хід дій.

Комунікативний аспект рефлексії включає в себе функції визначення міжособистісного сприйняття і усвідомлення чинним індивідом того, як він

сприймається співрозмовником. Завдяки вищезазначеним функціям формуються уміння розуміти причини дій іншого суб'єкта в процесі взаємодії, аналізувати прожиті ситуації та рахуватися з діями інших у своїх повсякденних стратегіях.

В кооперативному аспекті виділяємо функції узгодження діяльнісних позицій і дій суб'єктів і колективної діяльності. В цьому аспекті формуються уміння утримати колективну задачу, брати відповідальність за події в групі, здійснювати покрокову організацію діяльності, уміння співвідносити результат з метою діяльності.

Можна стверджувати, що студенти мають можливість здійснення педагогічної рефлексії, спираючись на власний педагогічний досвід у ролі вчителя або звертаючись до свого досвіду не з позиції вчителя, а учня, беручи участь у спостереженні за своїми товаришами та більш досвідченими вчителями.

Література

1. Крашенинникова Н.Б. Развитие педагогической рефлексии как условие подготовки будущего учителя к профессиональной деятельности: на материале пед. колледжа : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.Б. Крашенинникова. – Новгород, 2000. – 207 с.
2. Ушева Т.Ф. Формирование и мониторинг рефлексивных умений учащихся : метод. пособие / Т.Ф. Ушева. – Красноярск, 2007. – 88 с.
3. Щедровицкий Г.П. Мышление: Понимание: Рефлексия / Г.П. Щедровицкий. – М. : Наследие ММК, 2005. – 766 с.

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧЕСКАЯ АКТУАЛИЗАЦИЯ КАТЕГОРИИ НЕРЕАЛЬНОСТИ

Жук В.А., Коляда В.П. (Одесса)

Ядро реализации категории нереальности заключено в семантическом компоненте условия, представленного синтаксическими структурами: сложноподчиненного предложения с придаточными условиями, сравнительными и предикативными, вводимыми союзами *as if, as though*, уступительными, вводимыми союзами *even if, even though*. Этот семантический компонент объединяет четыре различные синтаксические структуры. В сложноподчиненных предложениях с придаточными условными значение условия выражается союзами *if, unless, in case, supposing (suppose) that, providing (provided) that, on condition that* или же инверсионным порядком слов придаточного предложения.

Значение нереального условия в сложноподчиненном предложении с придаточным уступительным, вводимым союзами *even if, even though*,

является более сложным, чем в сложноподчиненном предложении с придаточным условным. Оно может быть определено как условие, вопреки которому совершается или не совершается какое-либо действие. Оно передается союзами *even if, even though* или же инверсионным порядком слов придаточного предложения.

Однако роль семантико-синтаксического окружения не существенна для другой группы форм, а именно: *should/would* + инфинитив. Это связано с тем, что у них нет строгих семантико-синтаксических условий употребления; они не имеют типичных семантических связей в контексте и опираются на контекст в другом плане: в нём всегда должно присутствовать нереальное условие, которое определяет нереальность выражаемого этими формами действия. Модальные сочетания *could* + инфинитив и *might* + инфинитив имеют наиболее широкие условия функционирования. С одной стороны, подобно формам типа *had been*, они могут иметь типичные сочетаемости с семантическими компонентами «условие» и «желание»; с другой стороны, подобно формам типа *should/would* + инфинитив, они могут не иметь типичных связей в контексте. Поэтому актуализатором их значения как средств выражения нереальности является как семантико-синтаксическое окружение, характерное для форм типа *had been*, так и наличие в контексте нереального условия, необходимое для форм типа *should/would* + инфинитив.

Для неперфектных форм типа *should/would* + простой инфинитив, *was* и модальных сочетаний с простым инфинитивом показателей только контекст настоящего времени. Только в контексте настоящего времени при указанном семантико-синтаксическом окружении их значение всегда однозначно выявляется как значение нереальности. В контексте прошедшего времени, как известно, происходит нейтрализация неперфектных форм сослагательного наклонения и форм индикатива. Формы *must should/would* + простой инфинитив, *were* находятся в таком семантико-синтаксическом окружении, в котором должно было бы однозначно выявиться их значение как средств выражения нереальности; формы типа *were* употреблены в придаточном предложении, содержащем семантический компонент «условие», а формы типа *should/would* + простой инфинитив употреблены в предложении, сочетающемся с этим подобно главному и придаточному. Однако в первом примере значение форм *were charged* и *would start*, благодаря контексту настоящего времени, однозначно выявляется как значение нереальности. Во втором примере в связи с тем, что формы *would have to pass* и *did not make their way* употреблены в контексте прошедшего времени их значение неясно – мы не можем сказать, выражают ли они реальные или нереальные действия.

Таким образом, актуализация значения исследуемых языковых единиц как средств выражения нереальности происходит на синтаксическом уровне в определенных семантико-синтаксических контекстах. Сведение роли контекста к набору формальных структур, распространенное в описаниях наклонения в грамматиках английского языка, является недостаточным. Функционирование форм может быть охарактеризовано в более общем виде в терминах семантико-синтаксического контекста.

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА РЕПРЕЗЕНТАЦИИ СТЫДА КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ КОНЦЕПТА СОВЕСТЬ (на примере современного английского языка)

Заика Т.В. (Алексеевка)

По мнению многих философов, психологов, служителей церкви стыд является наиболее ярким проявлением того, обладает ли индивид совестью или нет, существуют версии, что чувство стыда стало первоисточником категоризации совести. Некоторые толковые словари различной языковой направленности включают лексему «стыд» в качестве одного из определений совести. Merriam-Webster Online Dictionary (www.merriam-webster.com/dictionary/). в качестве одного из пунктов толкования совести предлагает: «an individual's feeling of shame influenced by one's own sense of right conduct».

Выделенная с учетом экстралингвистического окружения тематическая группа английских ФЕ, представленная 14 фразеологизмами и объединенная инвариантом «испытание душевных мук, угрызений совести за содеянное», включает в себя следующие языковые единицы: *get smth off one's chest, be a load off one's mind, blush (flush) to the roots of one's hair, feel small, one's ears are burning, eat one's heart out, take smth to heart, keep out of the way, searching of heart, sing small, he is dead to shame, he has lost all sense of shame, no shame or sense.*

Важно заметить, что стыд практически всегда ассоциируется с угрызениями совести, и величайшим облегчением для индивида является способность покаяться. ФЕ, репрезентирующие признаки раскаяния и облегчения душевных терзаний *get smth off one's chest, be a load off one's mind, blush (flush) to the roots of one's hair, feel small, one's ears are burning, eat one's heart out* имеют существенную схожесть компонентного состава и концептуального содержания, очерчивая единую фразеосемантическую модель с полипризнаковым семантическим инвариантом стыда и покаяния.

Однозначная позитивная оценка при восприятии и анализе ситуации проявления совестливости в форме стыда подчеркивает ее значимость не только как факта, а и как показателя отношения стыдящегося к другим участникам ситуации, возможным последствиям и цели субъекта, раскаивающегося в совершении деяний, осуждаемых не только общепринятыми нормами морали, а, прежде всего, внутренним голосом совести.

Атрибутивные ФЕ *he is dead to shame, he has lost all sense of shame, no shame or sense* могут рассматриваться в совокупности, так как объединены одной фразеосемантической моделью и инвариантом крайне бессовестного человека. Образные составляющие демонстрируют номинации «полная потеря нравственных устоев», «пренебрежение к окружающим», а также «отсутствие чувства стыда». Все облигаторные признаки отсутствия стыда эксплицитно и имплицитно заложены в семантике исследуемых языковых единиц, а лексемы *dead, lost, no* способствуют интенсификации образа и их можно рассматривать как стилистически маркированные лексемы.

Рассмотрев возможности объективации стыда средствами фразеологии, следует отметить, что, имея незначительные различия в компонентном составе и структуре, они объективируют практически синонимичные коннотативные значения раскаяния, стыда и угрызений совести, которые могут рассматриваться как базовая метафора «осознание своей ошибки и попытка исправить ситуацию в соответствии с нравственно-этическими нормами».

ФЕ концептуального фрагмента «Стыд» характеризуются полюсной оценочностью – положительной внешней и отрицательной внутренней и отмечены тенденцией к корреляции с другими концептами морально-этической сферы и в полной мере реализуют понятийный, образный и ценностный компоненты концепта СОВЕСТЬ.

Литература

1. Merriam-Webster Online Dictionary [Electronic resource] / Merriam-Webster, Incorporated, 2005. – Access : <http://mw1.merriam-webster.com/dictionary>
2. Roget's New Millennum Thesaurus [Electronic resource] / Incorporated, 2009. – Access : [http:// www. rogetmillennum.com/thesaurus/](http://www.rogetmillennum.com/thesaurus/)

СТРУКТУРА КОНЦЕПТОСФЕРЫ ЭТИКИ

Змиёва И.В. (Харьков)

Этическое концептуальное пространство формируется иерархически на основе бинарной оппозиции, полюсы которой представляют собой аксиологические категории культуры морально-этического порядка – «добродетели» и «пороки», являющиеся гипонимами универсальных аксиологических категорий «Добро» и «Зло».

Принципы моделирования концептосфер как иерархически структурированных образований естественным образом определяются принципами моделирования отдельных лингвокультурных концептов. Социальные взаимодействия, регулируемые принятыми в культуре морально-этическими нормами, являются основой для образования внеязыковых смыслов, концептуализирующихся в ментальных структурах.

На формирование концептосферы любого национального языка основополагающее воздействие оказывают как социально-исторические, так и религиозно-духовные факторы. Наиболее полное представление об этических концептах можно получить, рассмотрев их как конструкты светской и религиозной картин мира.

В религиозной картине мира универсальная бинарная оппозиция, организующая ценностную модель мира, принимает вид «добродетели» – «грехи» ('virtues' – 'sins'), являющиеся гипонимами универсальных этических концептов ДОБРО и ЗЛО. Концепты 'virtue' и 'vice', в свою очередь, являются гиперонимами антонимических концептов *honour :: dishonour*, *honesty :: dishonesty*, *modesty :: pride* и пр.

В светской картине мире бинарная оппозиция представлена концептами «хорошо» – «плохо» ('good' – 'bad'), которые также находятся в гипогиперонимических отношениях с концептами ДОБРО и ЗЛО. Концепты 'good' и 'bad' являются гиперонимами парных концептов *benefit :: harm*, *advantage :: disadvantage*, *right :: wrong* и пр.

В структуре этической концептосферы выделяются два ядерных элемента, которые образуют два поля, наполненные концептами, конструирующими светскую и религиозную картины мира. Существование ядра обусловлено тем, что концептосферы формируются ассоциативными связями и, в силу этого, имеют полевую организацию. Периферийные зоны могут содержать концепты, относящиеся к двум и более концептосферам. Например, концепты *guilt*, *shame*, *conscience*, *temperance* и т.п. находятся в области пересечения этической и эмоциональной концептосфер.

Процесс развития структуры этической концептосферы во многом определяется ее первоначальным состоянием. При смене национально-культурных ценностных стереотипов, обусловленной изменениями культурно-исторических условий жизни языкового сообщества, состав и иерархические отношения ценностных доминант концептосферы трансформируются.

По мере того как доминантные лингвокультурные концепты претерпевают диахронические изменения структуры, происходит процесс их реноминации. Имена, номинирующие концепты в предыдущий исторический период, приобретают новое значение: противоположного оценочного знака либо нейтральное в оценочном отношении.

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ

Кабірі М.Х. (Харків)

Самопрезентація, під якою розуміють «акт самовираження в процесі спілкування, направлений на створення певного враження про себе в аудиторії, в якості якої може виступати як окрема людина, так і група людей» [3] привертає увагу представників багатьох напрямів гуманітарного знання.

В різних гуманітарних дисциплінах вивчається суть самопрезентації, досліджуються її способи, цілі та засоби. Приміром, автори соціопсихологічних студій дійшли висновку, що «самопрезентація – це не тільки найпоширеніша, але й дуже важлива складова нашого життя. Наш успіх в змушуванні оточуючих повірити в те, що ми наділені тими чи іншими характеристиками, має глибокий вплив на результати нашої життєвої діяльності» [5]. У політологічних студіях дослідники стверджують, що «процес самопрезентації здійснюється за допомогою протилежних комунікативних сценаріїв: один з них спрямований на співробітництво, інший – на протистояння» [1].

Важливим вважаємо ту обставину, що автори нелінгвістичних розвідок визначають самопрезентацію як стратегію, а саме: «будь-яку стратегію, направлену на створення уявлення про особистість в інших людей. Це пояснює, як наша поведінка може змінюватися, якщо ми помічаємо, що за нами спостерігають» [6].

Класичною і програмною працею у річці аналізу самопрезентації вважається праця Е. Гоффмана, де цей феномен схарактеризовано як активність учасника взаємодії, яка, за певних обставин, слугує для того, щоб якимось чином вплинути на інших учасників [4].

Хоча невербальні чинники є, без сумніву, важливими для того, щоб справити на аудиторію враження про себе, самопрезентація здійснюється також вербально, що робить її об'єктом лінгвістичних спостережень.

Проте, серед сучасних лінгвістичних досліджень відсутні такі, які б системно та комплексно студіювали вербальні аспекти самопрезентації. Зокрема, у «презентаційній теорії дискурсу» поряд з іншими типами презентем згадується самопрезентема; причому у цій праці «під презентемою пропонується розуміти найдрібнішу інформаційну одиницю впливу, що являє собою складний лінгвoseміотичний (знаковий) комплекс, який складається з когнітивно-засвоєних суб'єктом концептів та образів оточуючого світу та передається іншому суб'єкту в ході комунікації з цим суб'єктом з метою впливу на нього» [2].

Усе викладене свідчить про важливість і своєчасність системного вивчення самопрезентації з позицій мовознавства, а згадані авторами

характеристики самопрезентації (зв'язок з людською свідомістю, спрямованість на здійснення впливу, стратегічна природа) обумовлюють доцільність аналізу самопрезентації як явища когнітивно-комунікативної природи, як стратегії англомовного дискурсу.

Література

1. Зелянская Н.Л. Речевая самопрезентация политика в контексте изменяющихся стратегий социальной коммуникации (графосемантическое моделирование образа мира Б. Немцова) / Н.Л. Зелянская // Политическая лингвистика. – Пермь : Пермский государственный исследовательский университет, 2013. – № 2(44). – С. 92–100. 2. Олянич А.В. Презентационная теория дискурса : [монография] / А.В. Олянич. – М. : Гнозис, 2004. – 407 с. 3. Психология общения : Энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / [под общ. ред. А.А. Бодалева]. – М. : Когито-Центр, 2011. – Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/1095>. 4. Goffman E. The presentation of self in everyday life / E. Goffman. – New York : Doubleday, 1959. – 259 p. 5. Hogan R. A socioanalytic interpretation of the public and the private selves / R. Hogan, S. R. Briggs // Public self and private life ; [In R. F. Baumeister (Ed.)]. – New York : Springer-Verlag, 1986. – P. 179–188. 6. Online psychology dictionary [Electronic resource]. – Access : <http://psychologydictionary.org/self-presentation/>.

ДИСКУРСООБРАЗУЮЩИЕ КОНЦЕПТЫ КЛАССИЧЕСКОГО ДЕТЕКТИВА

Калюжная А.Б (Харьков)

Важным аспектом изучения концептов является определение концептов и их описание при функционировании в различных областях общественного сознания, частично совпадающих с типами дискурса. По определению В.З. Демьянкова дискурс, создает общий контекст, описывающий действующие лица, объекты, обстоятельства, времена, поступки и т. п., определяясь тем общим для создающего дискурс и его интерпретатора миром, который “строится” по ходу развертывания дискурса [2, с. 7]. Смысловое наполнение дискурса образуется набором концептуальных доминант, который является относительно закрытым [3, с. 105]. Развитие каждого дискурса прогнозировать невозможно, однако темы большинства дискурсов и детективного, в частности, стереотипны и, при наличии необходимой информации, можно представить его дальнейшее развитие [1, с. 97], и, соответственно выделить концепты, которые составляют содержательно-тематическое ядро дискурса и лежат в основе развертывания смыслов и норм данного дискурса.

Основными элементами детективного дискурса являются четко структурированная схема персонажей (жертва, преступник, частный сыщик,

помощник, представитель полиции, свидетели, подозреваемые), и событийная программа (преступление (необъяснимое событие, подозрения), расследование, раскрытие преступления, объяснение тайны).

На каждом этапе дискурс строится в соответствии с последовательными элементами композиции (завязка, кульминация, развязка), которые лежат в основе развертывания внешнего сюжета (история раскрытия преступления) и внутреннего сюжета (решение логической задачи). Логическую (интеллектуальную) задачу в детективе представляет тайна – отсутствие объяснения странного события или преступления, и весь ход событий направлен на определение логики свершившихся, но эмпирически не наблюдавшихся событий, то есть объяснение тайны.

На каждом этапе развертывания сюжета (внешнего и внутреннего) выделяются концептуальные блоки, содержащие определенный набор концептов, которые актуализируются в детективном дискурсе:

		Концептуальные блоки		
		Сигнал тайны	Расследование	Раскрытие тайны
Концепты	Внешний сюжет	преступление, подозрение, жертва, полиция, сыщик, помощник сыщика	расследование, подозрение, свидетели, подозреваемые, улики, факты, полиция, сыщик, помощник сыщика, версии	преступник, доказательства, улики, факты, свидетели, полиция, сыщик, помощник сыщика, объяснение
	Внутренний сюжет	загадка, задача	размышления	разгадка, умозаключения (вывод)

Данные концепты определяют содержательное и смысловое наполнение текста детектива и таким образом формируют и организуют детективный дискурс.

Література

1. Бехта Т.О. Лінгвокогнітивне моделювання англомовного детективного дискурсу : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Бехта Тамара Олександрівна. – Львів, 2009. – 235 с. 2. Демьянков В.З. Англо-русские термины по прикладной лингвистике и автоматической переработке текста: Вып. 2. Методы анализа текста / В.З. Демьянков. – М. : Вsesоюзный

центр переводов ГКНТ и АН СССР, 1982. – 288 с. – (Тетради новых терминов, 39). 3. Приходько А.Н. Дискурсообразующий потенциал концептов (на материале викторианского дискурса) / А.Н. Приходько, Е.С. Пугай // Язык. Текст. Дискурс: Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК; под ред. проф. Г.Н. Манаенко. – Вып. 9. – Ставрополь : Изд-во СГПИ, 2011. – С. 105–114.

В.М. ДЕРЖАВИН ЯК ДОСЛІДНИК ПЕРЕКЛАДУ

Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. (Харків)

Значна частина життя Володимира Миколайовича Державина (1899–1964), автора понад двох тисяч друкованих наукових та літературно-критичних праць, літературознавця, критика, мовознавця, історика, перекладача і теоретика перекладу, пов'язана з Харківським університетом, випускником і викладачем якого він був. Та оскільки ім'я професора Державина на довгий час було усунено з української науки, лише нещодавно літературознавчий спадок Державина був перевиданий і став досліджуватися. Об'ємний же перекладознавчий доробок Державина, основоположника перекладознавства в Україні, є малодоступним і за винятком кількох публікацій І. Качуровського та Т. Шмігера майже не досліджувався. Однак, як стверджує патріарх сучасного перекладознавства Ілько Корунець, «з погляду сьогодення можна стверджувати, що біля витоків українського теоретичного перекладознавства стояли найперше І. Кулик, М. Зеров з його реалістичними поглядами й вимогами до поетичного перекладу та Г. Майфет і, безперечно, найбільш фаховий та найактивніший критик прозових і поетичних перекладів того часу В. Державин» [2, с. 189].

Думки Державина щодо перекладу випереджали свій час. Так, у, по суті, першій праці з теорії перекладу в Україні – «Проблема віршованого перекладу» (1927) – В. Державин за півстоліття до Катаріни Райсс створює класифікацію перекладу, пов'язуючи її з функціями мови. Крім того, Державина приваблювали ті питання, які особливо цікавлять сучасних дослідників перекладу, тобто, якщо вживати сучасну термінологію, запропоновану І. Турі (1995): прелімінальні норми, які визначають загальну політику перекладу (вибір типів і жанрів джерельних текстів для перекладу чи заборона на їхній переклад, вибір окремих джерельних текстів, авторів, мов тощо) і напрямок перекладу (скажімо, терпимість/ нетерпимість до перекладу з тексту-посередника), та вихідні норми, пов'язані з орієнтацією перекладача або на норми джерельного тексту, або на норми цільової аудиторії, культури, мови. У зв'язку з останніми, Державин розрізняє два основні підходи до художнього перекладу: настановлення на рідну мову, що він називав перекладом «аналогічним», та настановлення

на чужомовність – переклад «гомологічний» або інакше «стилізаційний». Більш того, у радянській пресі в рецензіях Державин відкрито виступав проти цензури, аргументуючи, що «скорочувати класичний твір, написаний 100 років тому, викидаючи з нього місця, скеровані проти французької революції, і до того ж замовчувати сам факт скорочення, видаючи переклад за повний (бо, коли скорочення не зазначено ні на титульному листі, ні в передмові, ні в примітках, то переклад тем самим претендує на повність), – це вже просто безцеремонне ставлення до читача й до літературної спадщини минулого» [1, с. 141]. Орудуючи з такою метою довелося б систематично переінакшувати дев'ять десятих перекладної белетристики взагалі.

Особливо актуальною для сучасної критики перекладу мала б стати публікація численних рецензій В.М. Державина на переклади, причому з кількох причин. Рецензії Державина, яких в період 1927–1931 років лише на перекладні твори він надрукував у часописах «Червоний шлях» та «Критика» чотири десятка, можуть служити для сучасних критиків взірцем того, як їх слід писати. До того ж, кожна рецензія, сприяючи вдосконаленню аналізу перекладів, формувала підходи до вирішення якоїсь з проблем, скажімо передачі в українському з перекладі діалектної мови (рецензія на переклади Лєскова) та сленгу (на переклади Вудгауза), архаїзмів (рецензія на «Лісістрату»), українізмів (рецензії на 1 та 2 томи українських перекладів Гоголя), проблеми поетичного перекладу (рецензії на переклади Загула і Терещенка, на переклад Калювали), передачу власних назв тощо. Кожна рецензія Державина обов'язково розглядала мовно-стилістичні особливості перекладу та помилки, вступну статтю до перекладного видання та загальну ідейну характеристику твору.

Література

1. Державин В.М. [Рецензія] / В.М. Державин // Критика. – 1929. – № 2. – С. 139–142. – Рец. на кн.: Гюго В. Бюг-Жаргаль / пер. з франц. Х. Алчевської, передмова О. Білецького. – Х. : ДВУ, 1928. – 262 с. Корунець І. Біля витоків українського перекладознавства / І. Корунець // Всесвіт. – 2008. – № 1–2. – С. 188–194.

СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ В ДОСЛІДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ

Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. (Харків)

Протягом останніх двадцяти років перекладознавство розпочало відкриватися до ширших контекстів, недвозначно відводячи все більше місця роздумам над культурними та соціальними чинниками, які не лише обумовлюють вибір текстів для перекладу, створення та рецензію перекладів,

але й проливають також світло на характерну роль осіб та інститутів, що пов'язані з процесом перекладу. В чисельних спробах представити такі моделі низка науковців звертається за допомогою до підходів, які були розроблені в соціології, таким чином сприяючи формуванню концептуальних уявлень у галузі, яку можна було б назвати «соціологією перекладу». Соціологію перекладу можливо поділити на три ділянки: соціологію перекладів як продуктів (текстів); соціологію перекладачів; соціологію процесів перекладу (практики). Найбільший вплив на формування соціології перекладу мали праці таких соціологів як П'єр Бурдьє, Бруно Латур, Ніклас Луман, Ентоні Гідденс, Йоахім Ренн та Мартин Фукс. Адаптація соціологічних теорій до перекладознавства була розпочата у 1990-і роки в працях Д. Сімеоне, А. Лефевра, Ж.-М. Гуанвіка, Т. Германса. Зараз частиною «значення» перекладеного тексту як повідомлення вважається те, що з низки інших текстів було обрано для перекладу саме цей текст іноземною мовою; і що його було обрано саме для перекладу, а не для якогось іншого способу передачі чи поширення оригіналу; і що саме цей певний «спосіб перекладу» було обрано, один конкретний спосіб представлення цього першоджерела з числа інших можливих способів. Застосування соціологічних теорій до перекладу також орієнтується на наступні цілі: виявлення всіх осіб, що беруть участь в процесі перекладу і розкриття того, в якій мірі вони вплинули на цільовий текст. Підкреслюючи вагомий вплив видавництва на перекладача, і, отже, на переклад, соціологічно-орієнтовані дослідження переходять від порівняльного аналізу текстів до агентів перекладу: агент перекладу може складатися з декількох окремих осіб і не обов'язково бути перекладачем. Абсолютно не дослідженими є такі агенти перекладу як ініціатори проектів, замовники перекладів, видавці, редактори, редактори багатотомних видань, стилістичні редактори, критики перекладу, рецензенти.

З початку 1930-х років, коли всі приватні та кооперативні видавництва в Україні були перетворені у державні і держава стала єдиним наглядачем над художнім перекладом, а також єдиним власником і дистрибутором фізичних ресурсів (грошей, приміщень, обладнання, матеріалів і т.п.), сталінський режим намагався відкрито регулювати літературне вираження, в тому числі не тільки відбір текстів для перекладу, але навіть і методи перекладу. Багато нещодавно перекладених українською мовою творів мали бути знову перекладені. Констатація зміни в методі перекладу слугує першою ознакою історичного підходу до цього явища, а для виявлення цих змін найкраще підходять множинні переклади та нові редакції в перекладах. Пізніші переклади одного й того самого джерельного тексту однією й тією ж цільовою мовою, як і перегляд для перевидання існуючих раніше перекладів, що включає їхнє редагування, модернізацію та корекцію, широко

представлені в українській традиції перекладу художньої та суспільно-політичної літератури протягом XX сторіччя. Іноді кількість опублікованих нових перекладів сягає десятка (українські переклади «Тараса Бульба» Гоголя). Ми проаналізуємо різні українські переклади «Матеріалізму і емпіріокритицизму» Леніна, «Тараса Бульби» (як пасивні, так і активні нові переклади), «Декамерону» Боккаччо, «Вінні Пуха» Мілна, «Дон Кіхота» Сервантеса та «Гедзь» Войнич. Крім того, ми спробуємо вийти за рамки окремих випадків з практики шляхом надання статистичних даних про пропорцію нових перекладів серед опублікованих перекладних текстів, а також виявлення заявлених недоліків (ідеологічних або поетологічних) в попередніх перекладах в різні періоди. Також ми розглянемо роль нових та перероблених перекладів як засобу реалізації мовної та перекладацької політики держави (наприклад, політики русифікації через переклад і, насамперед, через редагування, оскільки радянський режим і його цензура намагалася відкрито регулювати літературне вираження) або опору до них (наприклад, «Декамерон» і «Дон Кіхот» в перекладах Миколи Лукаша).

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІМПЛІЦИТНОСТІ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Камінська М.О. (Київ)

В останні десятиліття одним із пріоритетних напрямів лінгвістичних досліджень є змістовна сторона мовних явищ. У зв'язку з цим проблема імпліцитності і передачі імпліцитної інформації у вербальній комунікації викликає пильну увагу представників різних наук – інформатики, філософії, логіки, семіотики, психології і, безумовно, лінгвістики.

Мовна імпліцитність – явище багатовимірне та неоднозначне, яке охоплює різні мовознавчі аспекти. Мовній імплікації присвячені численні лінгвістичні наукові праці багатьох дослідників, серед яких В.Х. Багдасарян, Ф.С. Бачевич, В.Н. Мороз, К.А. Долінін, В.А. Кухаренко, Л.Р. Безугла, М.В. Нікітін, Г. Грайс, Д. Гордон, Дж. Лакофф, К. Бах, В. Девіс та ін., що свідчить про важливість цього явища й зацікавленість, яку воно викликає через складність семантичного складу та неоднорідність способів реалізації у мові й мовленні. Через те, що не існує загального розуміння імпліцитності в лінгвістиці, науковці висловлюють різні точки зору щодо цього питання. Дослідники пропонують різні визначення цього явища, розглядаючи імплікацію з різних боків. У найзагальнішому вигляді термін імплікація розуміють як те, що мається на увазі. Більшість науковців поділяють цю точку зору, але базуючись на різних аспектах лінгвістики, доповнюють і розгортають це поняття.

Поняття імпліцитності тісно пов'язане із поняттям імплікації. П. Грайс вперше ввів поняття «імплікатура», запозичивши термін із логіки, та розглядав його в умовах комунікації. Засновник прагматики підкреслював різницю між тим, що мовець сказав та тим, що він хотів сказати або мав на увазі (what is said and what is meant). Погляди вченого по-різному трактувались, а саме, поняття імплікації та імпліцитності уточнювалось та розглядалось у різних аспектах. М. Нікітін стверджує, що імпліцитні значення похідні від взаємодії експліцитного значення із сукупними умовами його реалізації [4]. На думку В. Кухаренко, основою імплікації є «усвідомлення додаткового змістового або емоційного значення» [3]. К. Долинін вважає, що імплікація базується «на ситуативних зв'язках або на взаємозв'язку частини та цілого», а також відмічає, що семантичні елементи, які «не виражені просто мовними засобами, а впливають з експліцитно виражених елементів у їх взаємодії, ... імпліцитним же, чи неявним, є те, що не має такого словесного вираження, але доміслюється з опорою на експліцитне, виражається й сприймається адресатом за допомогою експліцитного, а також контексту та інших чинників» [1].

Досліджуючи імпліцитність у художньому тексті О.В. Єрмакова відмічає, що імпліцитність у мовленні - це смисл, що виникає як результат взаємодії усвідомлюваної ситуації спілкування та деавтоматизуючого засвоєного імпліцитного знання. Коли ми говоримо, що щось представлено у мовленні імпліцитно, то ми маємо на увазі, що необхідна певна мисленнева операція для встановлення зв'язку між ситуацією, засвоєним автоматизованим прагма-комунікативним знанням і формою висловлення [2, с. 85].

Таким чином, імпліцитність, що функціонує у природній комунікації, носить глобальний характер та є універсальною категорією дихотомії мовомовлення. Сучасні розвідки вчених вказують на прагматичний характер імпліцитності та підкреслюють її когнітивно-комунікативну природу.

Література

1. Долинин К.А. Имплицитное содержание высказывания. Интерпретация текста / К.А. Долинин. – М. : Академия, 2007. – 124 с.
2. Ермакова Е.В. Имплицитность в художественном тексте (на материале англоязычной и русскоязычной прозы психологического и фантастического реализма) / Е.В. Ермакова. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2010. – 199 с.
3. Кухаренко В.А. Интерпретация текста / В.А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988. – 188 с.
4. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения / М. В. Никитин. – М. : Мысль, 1988. – 248 с.

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ФОНОВЫХ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОЙ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Караваева Т.Л. (Одесса)

Специфика иностранного языка как предмета, имеющего деятельностный характер, проявляется в том, что смысл овладения иностранным языком состоит в овладении активной иноязычной речевой деятельностью (говорение, аудирование, чтение, письмо) как коммуникативной деятельностью с использованием языковых, культуроведческих и др. знаний. В процессе обучения иностранному языку обучающиеся одновременно овладевают речевой деятельностью чужой лингвокультурной общности и пользуются ей в своей познавательной, информационной деятельности с дальнейшим выходом в творческую, исследовательскую деятельность. Комплексный характер деятельности в содержании обучения лингвокультурного модуля позволяет выделить следующие доминантные действия: предметнопознавательные; коммуникативно-прагматические и проектировочные. Первый уровень – это воспроизводящая активность, которая характеризуется стремлением обучающегося понять и воспроизвести знания. Второй уровень – интерпретирующая активность, характеризуемая стремлением обучающегося к выявлению смысла изучаемого содержания, к проникновению в сущность явления. На этом уровне обучаемый проявляет эпизодическое стремление к самостоятельному поиску ответа на заинтересовавший его вопрос. Третий уровень активности – творческий. Он характеризуется не только интересом и стремлением проникнуть в сущность явлений и их взаимосвязи, но и найти для этой цели новый способ. На этом уровне обучаемые проявляют стремление применить знания в новой ситуации, то есть перенести знания и способы деятельности в новые условия. Проектировочная деятельность позволяет расширить перспективу работы с текстом и дискурсом в плане тематики и углубления проблемы, чтобы ориентировать обучаемых на привлечение фактов из смежных областей знаний и разнообразных, по возможности аутентичных, источников информации.

Тематика проектов может быть связана как с иноязычной культурой, так и с собственной; тем самым обучаемые будут ориентированы на сопоставление и сравнение событий, явлений, фактов, подходов в решении тех или иных проблем в разных культурах. В рамках проектировочной деятельности особый акцент делается на автономии обучающегося, когда он в процессе выполнения проекта берет на себя ответственность за свою учебную деятельность, за ее содержание, последовательность,

результативность. Кроме того, обучающиеся в ходе выполнения проекта учатся регулировать свою познавательную деятельность, то есть определять цель, осуществлять выбор условий соответственно очередной задаче, подбирать способы преобразования исходной ситуации, оценивать полученные результаты и корректировать свою деятельность, если в этом есть необходимость. Подготовка проекта, однако, осуществляется параллельно с работой над текстом, дискурсом, а также вне занятий. В ходе организации проектной деятельности выделяются следующие проектировочные действия: выбор темы, проблемы проекта, исходя из интересов обучающихся; индивидуальный отбор и анализ информационного материала участниками проекта; коллективный отбор информации; определение «белых пятен» в контексте выбранной проблемы; формулирование темы на уровне гипотез, составление плана работы; обсуждение аспектов проблемы в группах; самостоятельное конструирование проблемных ситуаций; корректировка плана, уточнение темы; сопоставление имеющейся информации и новой; осмысление, сравнения, анализа и коррекции на пути выработки понимания проблемы каждым обучаемым; оформление проекта в виде постера, коллажа, плаката; представление и защита проекта; участие в коллективной оценке результатов деятельности. Именно эта деятельность, как своего рода проекция процесса приобретения обучающимися индивидуального опыта общения с чужой лингвокультурой способна послужить тем средством, которое, пройдя через отражение в сознании обучающегося, составит понимание картины мира иной лингвокультуры.

ЛИЧНОСТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ПЕРЕВОДУ

Караваева Т.Л., Кацуба М.В. (Одесса)

Нам представляется закономерным выделение лично-деятельностной формы обучения как способа организации учебного материала, интегрирующего традиционные методические аспекты изучения концептов чужой культуры и специфики их перевода с индивидуальной формой их обработки. Получение определенной суммы знаний иноязычной культуры не является самоцелью. Приобретенные знания необходимы для последующей деятельности, для овладения способами решения проблемно-познавательных задач. Процесс обучения иноязычной культуре предусматривает сочетание различных режимов работы на занятиях: индивидуальной, парной, групповой; использования проектно-ориентированного обучения. В основе данного положения лежат концепции А.Н. Леонтьева, С.Л. Рубинштейна, В.В. Давыдова, П.Я. Гальперина и др.,

согласно которым в процессе обучения переводу должны максимально учитываться индивидуально-психологические особенности личности. По существу, личностный подход включает активную деятельность обучающегося по отношению к знаниям и применения этих знаний в деятельности. При организации содержания данный принцип нацеливает на отбор материалов, которые апеллируют к личному опыту учащихся, к их чувствам и эмоциям, побуждают к выражению их собственного мнения, оценки, что стимулирует формирование ценностных ориентации. Необходимо поставить учащегося в центр учебного процесса, сделать его активным субъектом деятельности учения, организовать его взаимодействие с другими учащимися, придать учебному процессу реальную деятельностно-практическую направленность.

Деятельностная направленность обучения в рамках лингвокультурного модуля осуществляется через «деятельностные задания», содержащие проблемно-познавательную задачу или ситуацию, лежащую как в сфере коммуникации, так и познания. Сущность подобного обучения состоит в том, что обучающимся предлагаются задания проблемного характера, способы выполнения которых им неизвестны. Проблемное задание содержит организованную преподавателем проблемную ситуацию, которая: 1) заключает в себе противоречие или затруднение, вовлекающее в мыслительный процесс; 2) учитывает возможности обучаемых; 3) становится «субъективной ситуацией обучаемых, в результате решения которой достигается закрепление навыков, развитие умений».

Обучающийся должен найти способ разрешения таких заданий, опираясь на те знания и умения, которыми он овладел ранее. Проблемные задачи представляют собой активно разрабатываемый компонент формирования так называемого «творческого мышления». Для успешного разрешения проблемной ситуации необходимо постепенно сформировать целостный «образ» всей ситуации. Когнитивная психология показывает, что предметные знания формируются путем передачи информации от преподавателя к обучающимся, а также друг к другу в ходе совместной деятельности. Учебные достижения становятся результатом дискуссий, размышлений и реального конструирования знаний через формирование соответствующих умений индивидуального и коллективного мышления.

Смещение традиционной центрации в обучении с личности педагога на личность учащегося влечет за собой не только изменение статуса обоих в процессе обучения, но и вытеснение субъектно-объектного авторитарного типа педагогического взаимодействия субъектно-субъектным типом сотрудничества. Это означает, что преподаватель из руководителя, который определяет, кому и что следует говорить и делать, превращается в партнера, становится участником совместной творческой деятельности,

координатором, консультантом по організації учебної діяльності. Результативність конкретного учебного процесу забезпечується їх общими зусиллями і взаємодією так, щоб по можливості учитувались цілі, мотиви, інтереси, переважна стратегія в навчанні кожного студента і групи в цілому, а також індивідуальність і професійний стиль викладача. Фронтальна робота, передбачаюча домінування викладача, зводиться до мінімуму. Парні і групові форми роботи, спільні творчі завдання і проекти дають студентам необхідний досвід координації дій в розв'язанні загальних завдань. При цьому у навчаючих повинно розвиватися розуміння процесу оволодіння іноземною мовою як творчої діяльності.

ПОНЯТТЄВЕ ЯДРО КОНЦЕПТА ВІРА

Кашкарьов В.О. (Харків)

Віра, як феномен, розуміється як “визнання, довіри або вірності по відношенню до когось або чогось” [2, с. 162]. В царині етики феномен віри разом з надією та любов'ю розглядається як одна з богословських чеснот та розуміється як “релігійно-етична категорія, що віддзеркалює безпосередній та цілісний акт вільного прийняття людиною трансцендентного, що виявляється в покладанні ним певної системи цінностей, орієнтованої на ідеальне перетворення життя” [3, с. 65]. Отже віра бачиться нам комплексним поняттям, яке має, так би мовити, два визначення: а) перше, більш загального та абстрактного плану, це впевненість та прийняття певних явищ, подій з повсякденного життя людини, що не потребує якихось твердих доказів; б) друге визначення, більш конкретної природи, стосується ставлення людини до навколишнього світу з позицій релігійного досвіду та розуміється як впевненість в існуванні певного надприродного початку та довіри релігійним догмам та постулатам.

З позицій когнітивної лінгвістики феномен віри існує в ментальному просторі людини у вигляді концепту ВІРА. Ядро концепту формує знак універсально-предметного коду як найбільш яскравий образ, що має індивідуальний чуттєвий характер, тобто психофізіологічна основа концепту – це чуттєвий образ, до якого “прикріплюються” знання про світ, які складають зміст концепту [1, с. 57–58]. Концепт як ментальна одиниця передається в мові, а отже в англійській мовній картині світу концепт ВІРА денотується певним рядом лексем, з яких *belief, faith, confidence* та *trust* – є ядерними, тобто такими, які містять в собі найбільшу кількість ознак концепту.

За результатами компонентного аналізу чотирьох вищезазначених лексем було виявлено, що всі чотири лексеми мають загальне значення “впевненість, довіри по відношенню до когось або чогось” (*a state or habit of mind in which trust or confidence is placed in some person or thing (Merriam-Webster)*).

- (1) *She had too little faith in mankind not to know that they were erring.* – Вона занадто мало вірила в людей та чудово знала, що всі не без гріха.
- (2) *Here was a man whom she thoroughly liked, who exercised an influence over her, sufficient almost to delude her into the belief that she was possessed of a lively passion for him.* – Перед неї стояв чоловік, який їй дуже подобався, який мав на неї дуже сильний вплив, – такий сильний, що примусив її повірити, нібито вона відчуває до нього глибоку пристрасть.
- (3) *He was regaining much confidence as Carrie defended herself with denials.* – Бачачи, що Керрі тільки відмовляється, він знову здобув впевненість.
- (4) *Finally he gave way. He would not trust to this fine hand any longer.* – У решті-решт він здався. Він більше не довіряв своїй гарній кисті.

Отже, за мовними формами ‘віра’, ‘вірити’ приховуються певні одиниці змісту – ‘впевненість’ або ‘довіри’. Тобто план форми не корелюється з планом змісту. Якщо в прикладі (1) план форми – “вона занадто мало вірила в людей”, то план змісту, тобто те розуміння, яке складається в людині в голові, – “вона занадто мало довіряла людям”. Так само в прикладі (2), план форми – “примусив її повірити, нібито”, план змісту – “примусив її бути впевненою, нібито”.

Література

1. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – [изд. 3-е, стереотип.]. – Воронеж : Истоки, 2003. – 191 с.
2. Евангельский словарь библейского богословия / [ред. У. Элуэлл]. – Санкт-Петербург : Библия для всех, 2000. – 1232 с.
3. Этика // Энциклопедический словарь. – М. : Гардарика, 2001. – С. 65–67.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Кібенко В.А., Кібенко Л.М. (Харків)

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається інформатизація всіх сфер людської діяльності, впровадження комп'ютерних технологій в навчальний процес. Комп'ютер як засіб навчання іноземній мові стає необхідністю, його потенціал реалізується в учбовому процесі ще не в повній мірі. Це пов'язано, перш за все, з відсутністю або недостатньою кількістю

технічних засобів і програмного забезпечення, наявністю слабких навичок у викладачів при використанні комп'ютера як засобу навчання, незнання комп'ютерних програм, які могли б доповнити навчальне заняття з іноземної мови.

Комп'ютеризація, інформаційні технології – складний соціальний процес, тому що перехід до постіндустріального інформаційного суспільства створює певні умови для надання особливого статусу аудіовізуальним засобам як провідникам аудіовізуальної культури, невід'ємною частиною якої є аудіовізуальні технології [1, с. 5].

Застосування мультимедійної техніки, комп'ютера в якості дидактичного засобу навчання іноземним мовам значно розширилось сьогодні. Розроблена велика кількість спеціальних комп'ютерних програм, різних довідкових матеріалів на електронних носіях, які містять мовний матеріал, безпосередньо призначений для навчання іноземній мові.

Використання комп'ютера в початковому процесі є необхідним, тому що комп'ютерні технології містять в собі значний дидактичний потенціал і відрізняються від традиційних технічних засобів навчання. Комп'ютер може виступати джерелом автентичного матеріалу на іноземній мові, яка вивчається. За його допомогою можна забезпечити різноманітні форми роботи під час навчального заняття, що є край необхідним в групах з різними рівнями мовної компетенції і, урешті – решт, таким чином можна підвищити мовнорозумову і пізнавальну діяльність студентів. Крім того, мультимедійні засоби за рахунок своїх технічних характеристик дають можливість здійснити інтегрований підхід при навчанні іноземній мові [1].

Електронні засоби інформації, такі як комп'ютер, супутникове телебачення, відеоманітофон та інші електронні носії інформації набувають все більшого значення в учбовому процесі, дозволяють урізноманітнювати і робити найбільш ефективну роботу з розвитку мовних навичок. Мультимедійні засоби, використовуючи в своєму арсеналі фоно- і відеозаписи, дають можливість виконувати складні операції з мовним матеріалом, які дозволяють моделювати мовленнєві акти згідно до конкретних завдань. Відеоматеріали не тільки показують живе мовлення носіїв мови, але і занурюють їх в ситуацію, в якій вони знайомляться з реаліями країни, мова якої вивчається. Відео представляє мову в живому контексті, пов'язує заняття з реальним світом і показує мову в дії, а також дає можливість переборювати культурний бар'єр при вивченні мови. За допомогою мови зорових образів студент стає учасником подій, що відбуваються в тій чи іншій країні світу, аудіовізуальне зображення створює феномен присутності [1, с. 5].

Мультимедійні (інформаційні) технології вивчення іноземних мов передбачають не тільки використання технічних засобів, а й можуть впливати на розвиток почуттів, творчих здібностей і практичного мислення студентів,

тобто сприяють таким чином підвищенню мотивації в навчанні іноземній мові, інтенсифікації навчального процесу і створює сприятливі умови для формування комунікативної (мовної та соціокультурної) компетенції студентів.

Література

1. Волошинова Л.В. Сучасні аудіовізуальні технології у вивченні іноземної мови / Л.В. Волошинова. – К : Знання України, 2007. – 152 с.

ФІКЦІЙНЕ ЯК ХУДОЖНЯ ДОМІНАНТА У ДРАМАТИЧНІЙ ТРИЛОГІЇ “КІНЕЦЬ СВІТУ”, “АСТОРІЯ”, “ВІНЕТА” ЮРИ ЗОЙФЕРА

Кобзар Ю.В. (Харків)

Явище фікційного та його функції в художньому тексті постійно привертають увагу багатьох дослідників (В. Ізер, О. Ковтун, Р. Лахман, Г. Файхінгер, В. Шмід та ін.), оскільки спектр проблем у цій царині безмежний.

В. Шмід у “Нарратології” визначає фікційне як домінуючу ознаку художнього твору, тобто ту обставину, що вказує на фіктивність, вигаданість зображеного в тексті світу. Водночас термін “фікційний” характеризує специфіку тексту, поняття фіктивний, або вигаданий стосується онтологічного статусу представленого у фікційному тексті [2, с. 22]. У процесі створення тексту, тим самим вдаючись до фікції, автор конструює власну модель світу, який не обов'язково має пряме відношення до світу реального, хоча й може черпати з нього певні тематичні одиниці.

У цій розвідці увага приділяється переважно сатиричній умовності, тобто ролі фікційного в сатиричному тексті та обґрунтуванню того, яким чином елемент незвичайного служить завданню комічного перетворення реальності.

Видається доцільним говорити про два способи виявлення негативного: не виходячи за рамки стриманого припущення, або ж вдаючись до фікційного як абсолютно незвичайного [1, с. 211].

У цьому дослідженні розглядається фікційне як інструмент викриття суспільно-політичної дійсності 30-х рр. XX ст. у п'єсах “Кінець світу”, “Асторія”, “Вінета” австрійського письменника Юри Зойфера, сатирично-художній потенціал творчості якого відкритий для нових аспектів критичної рецепції.

“Вінета” за своєю фабулою виступає як продовження драми “Кінець світу” і демонструє тематичну паралель до “Асторії”. Ці три п'єси формують фікційну драматичну трилогію у сфері фантазійної гри.

Візія утопії в п'єсі “Кінець світу” є своєрідним закликком до публіки зробити правильний вибір заради спасіння людства від апокаліпсису, який тягне за собою європейська політика 30-х рр. XX ст. В “Асторії” знаходимо фікційне як інструмент виявлення суспільно-політичної дійсності, де емпіричній реальності старого світу протиставляється фікція держави нового зразка. Тим самим, Юра Зойфер умисне вдається до стирання кордонів між текстуальною дійсністю та фантастичним вимислом. У п'єсі “Вінета” також важливе місце займає елемент фікційного. Вигадане місто Вінета є відображенням старого “мертвого” світу, представленого в часовій системі координат. Цю п'єсу ми можемо розглядати як антиутопію лише з рисами абсурдної драми. Як і в попередніх двох п'єсах автор у гротескно-сатиричній манері введенням фікційного викриває проблеми тогочасної ситуації станової держави.

Доходимо висновку, що саме введення елемента фікційного як незвичайного є основним прийомом сатиричного моделювання гротескно-фантазмагоричного світу в театрі Юри Зойфера.

Література

1. Ковтун Е.Н. Художественный вымысел в литературе XX века / Е.Н. Ковтун. – М.: Высшая школа, 2008. – 408 с. 2. Шмид В. Нарратология / В. Шмид – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.

КОМУНІКАТИВНІ СИТУАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО СУДОВОГО ДИСКУРСУ

Кобзєва О.О. (Харків)

У руслі аналізу різних типів/різновидів дискурсу увагу лінгвістів привертає той факт, що структура дискурсу може бути подана як сукупність певних комунікативних ситуацій: “саме в останній період став очевидним факт існування типових комунікативних ситуацій, що дозволяє представити різновиди дискурсу та набори комунікативних ситуацій, які з ними співвіднесені, як комунікативний континіум” [1]. Цей постулат має безпосереднє відношення до об'єкту нашого дослідження – американського судового дискурсу, центральною ланкою якого є вербалізована діяльність суб'єктів у процесі судового засідання.

Судовий дискурс розуміють як вербально-знакове вираження процесу комунікації протягом судового процесу, яке розглядається у соціально-історичному, національно-культурному ситуативному контексті з урахуванням характеристик і намірів комунікантів. При цьому кінцевою

метою процесу являється розв'язання правового конфлікту і змінення правової ситуації. По-перше, судовим дискурсом можна вважати дискурс окремих судових процесів або їх відрізків; по-друге, судовий дискурс може поставати як узагальнене поняття, що може включати в себе безліч дискурсів, на основі аналізу яких можна виявити типові характеристики і загальні закономірності побудови судової комунікації [2].

Судова процедура складається з трьох етапів: підготовчої частини, розгляду суті справи, заключної частини судового розгляду (судових дебатів), оголошення рішення. Аналіз наявного досвіду засвідчує що судові засідання можна подати як сукупність таких судових комунікативних ситуацій:

- *організувальні моменти*; ця комунікативна ситуація охоплює відкриття та закриття судового засідання та переходи від однієї його фази до іншої;
- *доповідь головуючого*; під час якої з'ясовується, чи підтримує позивач/ потерпілий свої вимоги, чи визнає відповідач / звинувачений вимоги позивача та чи не бажають сторони укласти мирову угоду або звернутися для вирішення спору до суду присяжних;
- *дослідження обставин справи*; саме тут за участю всіх суб'єктів судової процедури досліджуються і аналізуються фактичні обставини справи за умов змагальності і рівноправності сторін. Слід звернути увагу, що саме ця комунікативна ситуація і співвіднесений з нею жанр судової промови знайшли найбільше висвітлення у лінгвістичних працях;
- *дослідження доказів*; під час цієї ситуації суд допитує свідків, оголошує їхні свідчення, досліджує письмові докази, висновки експерта;
- *судові дебати*; це частина судового засідання, у якій підводять підсумки проведеного дослідження фактичних обставин справи, аналізують зібрані докази, висловлюють і обґрунтовують думки з приводу питань, що підлягають розгляду судом, і про те, як у цілому повинна бути вирішена справа;
- *оголошення вироку/ рішення присяжних*; головуючий роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження. Судова справа не може бути завершена без прийняття та оголошення рішення. Це дуже коротке формулювання, сильно стандартизоване за характером викладу та складне за мовним оформленням.

Перелічені комунікативні ситуації охоплюють основну частину судового процесу, а отже репрезентують його структуру.

Література

1. Белова А.Д. Лінгвістичні перспективи і прогнози у XXI столітті / А.Д. Белова // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи / НАН України Центр

наук. дослідж. і викладання інозем. мов ; [ред. кол.: В.В. Акуленко (голов. ред.) та ін.]. – К. : Логос, 2006. – № 1. – С. 22–31. 2. Дубровская Т.В. Судебный дискурс : речевое поведение судьи : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Т.В. Дубровская. – Саратов, 2009. – 26 с.

ВОСПРИЯТИЕ РЕАЛИЙ В КОНТЕКСТЕ ДИАЛОГА КУЛЬТУР

Коваль Н.А. (Одесса)

Осуществление диалога культур посредством языка невозможно без учёта специфической национальной картины мира, т. е. совокупности знаний, представлений и воплощённых в языке образов, которые формируются в пределах каждой из коммуницирующих культур. Одним из наиболее ярких феноменов языковой культуры выступают языковые реалии, адекватное восприятие которых необходимо как при межкультурной коммуникации, так и при изучении иностранного языка. Реалии современного мира являются одним из основных экстралингвистических факторов, обуславливающих активное развитие методологической базы и способов исследования лингвокультурных картин мира. Будучи своеобразными знаками культуры, выразителями национального колорита и носителями информации о культурной картине мира, они содержат уникальные специфические смыслы, связанные с явлениями, которые свойственны одному этносу и отсутствуют в другом. Участвуя в оппозиции «свой»/«чужой», реалии становятся одной из составляющих, обеспечивающих взаимопонимание межкультурного диалога как способа и средства поддержания международных отношений.

Реалию представляется возможным рассматривать в триаде «семантического треугольника» (предмет – понятие – имя): как явление внеязыковой действительности (реалия-объект), как идеальный эквивалент среды обитания социума (реалия-концепт), как средство номинации культурного концепта (реалия-лексема). В своём исследовании мы классифицируем реалии с точки зрения отражения в них национально-культурных денотатов, отражающих объективную действительность. В результате была предложена следующая классификация: местное деление реалий: а) национальные реалии (этнографические реалии; топонимы и антропонимы; общественно-политические реалии; реалии системы образования и воспитания подрастающего поколения; реалии культуры); б) локальные реалии (диалектизмы, регионализмы); временное деление реалий: а) исторические реалии (историзмы, архаизмы); б) современные реалии (неологизмы); социальное деление реалий: а) стилистически

окрашенные реалии (сленг, жаргонизмы, диалектизмы, литературный язык и т.п.); б) общественно-политические реалии (топонимы и антропонимы; политическая лексика; реалии, связанные с благотворительностью и т.д.); в) исторические реалии. Участвуя в отражении и интерпретации «своей» языковой картины мира, реалии-концепты как проекции концептуальной системы нашего сознания, способны, проникая в «чужую» лингвокультуру расширять концептосферу языка-приемника и формировать новые понятия, ранее в нем отсутствовавшие. Отражая онтологию объектов реальной действительности, реалии-лексемы выступающие в качестве их языковых репрезентантов, становятся важнейшим источником обогащения языка. Причем количественно более весомыми считаются новообразования и заимствования, обусловленные экстралингвистическими факторами.

Трудности, которые вызывает передача иноязычных реалий, участвующих в диалоге культур не останавливает переводчиков в их стремлении сближения культур, языков и народов. Современная социально-политическая ситуация в мире, требует от всех участников межкультурного общения соблюдения таких форм взаимодействия, при которых участники выступают полноправными и взаимно ценными партнерами по коммуникации. Диалог культур на таком уровне, представляет собой взаимодействие культур, эксплицирующих тип личности, несущей конкретное историческое содержание той или иной эпохи и позволяющий осмыслить взаимные ценности, самосознание и глубокую человеческую сущность. Предотвращение в обществе идей шовинизма и национализма, и развитие и воспитание чувства уважения прав этнических меньшинств, чувства сопричастности и доверия друг к другу, и в тоже время сохранения этнического своеобразия каждой отдельной нации, должны способствовать поддержанию и мира и предотвращению возможных социальных, культурных и этнических конфликтов.

SOME ASPECTS OF BUSINESS CONTRACT TRANSLATION

Kozłowska Anna (Sumy)

From the linguistic point of view, a contract is a type of a document, because any agreement is a completed document fixing some information.

Language of business contracts is full of international words. This phenomenon is explained by the peculiarities of contracts functioning. Very often contracts are made for several countries and are calculated for straightforward interpretation. International words in contracts make translation from Ukrainian into English easier. But at the same time in the

language of English contracts there is a wide group of foreign words which became elements of English language. Using the words of French and Latin origin is typical for business language and translators should know them and use appropriately. In Ukrainian the usage of non-assimilated foreign lexical elements is not so widespread. Here we give some Ukrainian words which can be translated with the help of the words borrowed into English from foreign languages: *a same – viz., videlicet (Latin), головна підстава – ultima ratio (Latin), до відомо – ad notam (Latin), докладно – en detail (French), з порушенням логічної послідовності – a baton rompus (French), звершений факт – fait accompli (French), з відповідними змінами – mutatis mutandis (Latin), найсуттєвіший аргумент – ultima ratio (Latin).*

It is possible to give general recommendations according to the use of foreign borrowings during the translation from Ukrainian into English: in the first place, every translator should take into consideration the fact that using such words and word-combinations gives translation the necessary style; in the second place, if the translator is not sure whether to use the foreign word in the translation or not, it is better to refuse from it using the appropriate English word or word-combination.

Spelling rules, punctuation and grammar use should all be checked over thoroughly. Still, there are some other ways in which inaccuracy may spoil the contract translation. Special attention should be paid to titles, names, addresses, references, prices, specifications, enclosures, etc. which are also of great importance in texts of business contracts.

When translating from Ukrainian into English it is possible to use the symbol &, which means in English *and*: it is used in some terms like *C&F (Cost and Freight), C&I (Cost and Insurance)*. The symbol № is used instead of the word number. In American English the symbol # means number as well, but it is used in different tables and not in the texts. It is never used, however, to denote numbers of houses. Very often in business contracts Latin abbreviations are used: *e.g.* (for example), *etc.* (and so on), *v.v.* (quite the opposite), *i.e.* (that means). Also, they use English abbreviations *ltd.* (limited), *Bros.* (brothers), *encl.* (enclosed) and many others.

The use of figures instead of words for sums can create many problems for translators. To avoid any possibility of confusion, it is necessary to write sums in both figures and words: *\$9.897.44 (nine thousand, eight hundred and ninety-seven dollars, forty-four cents)*. The symbols £ (pound), \$ (dollar), € (euro) in documents are put before the sum.

In contradistinction to Ukrainian, in English business contracts simple fractions like “*1/2, 2/3, 3/8*” are written in words: *one-half, two-thirds, three-eighths*. If a number has five or more figures, every three figures are separated with comma, beginning from the right: *134,019 (in Ukrainian it is 134019)*.

Comma is not used in four-figured numbers, numbers of houses and streets, in denoting temperature, telephone numbers and inter-town codes. In Ukrainian seven-figured telephone numbers are written with two hyphens: *221-02-35*, but in English only three first figures are separated with hyphen (*221-0235*) or not separated at all (*2210235*).

Contracts should be formal, complete, clear, concrete, correct and concise. In contracts all possible informational details are not suitable. So, while translating contracts we must observe all peculiarities of English grammar, vocabulary use and stylistic appropriation.

ТАБЛИЦІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ АДАПТАЦІЇ

Коробова Ю.В. (Суми)

У процесі реалізації моделі навчання майбутніх учителів АМ мовленнєвої адаптації (МА) використано метод мікронавчання, який включає такі етапи, як підготовка фрагменту уроку, його проведення та етап рефлексії.

Індивідуальне заповнення таблиці спостереження проведених мікроуроків ми розглядаємо як першу частину етапу рефлексії. Таблиці спостереження вважаються ефективним засобом структурування інформації та набуття процедурних знань на аудиторних заняттях. Їх використання допомагає студенту: 1) обмежити масштаби процесів, які спостерігаються; 2) забезпечити зручний спосіб структурованого збору інформації; 3) оволодіти термінологічним словником учителя ІМ [1, с. 62].

Таблиця спостереження містить 9 – 12 запитань, об'єднані у три групи, та охоплює мікрорівні МА, формування яких відбувалося під час аудиторної роботи. Студентам пропонується вибрати те ствердження (позитивне або негативне), що відповідає дійсності та найбільш точно описує мікрорівні, яке було використано студентом-вчителем (наприклад: *The teacher avoids unknown words in the explanations* або *The teacher uses unknown words in the explanations*). Якщо студент вважає, що жодне зі стверджень не відображає реальну ситуацію, пропонується відмітити у таблиці середній стовпчик.

Пропонуються два варіанти таблиць спостереження, які мають відмінність у структурі питань. Питання першого варіанту складаються з двох частин: спочатку увага фокусується на окремому мікрорівні МА, потім – на функції мовлення вчителя на уроці (наприклад: *The teacher*

gives a strong stress to the appropriate word while giving instructions). У питаннях другого варіанту зазначено ціль використання цього мікрівміння МА (наприклад: *The teacher gives a strong stress to the appropriate word in the instructions to convey the correct meaning*).

Заповнення таблиць спостереження на етапі рефлексії сприяє підвищенню швидкості реакції студентів, оскільки час на виконання завдання обмежено і студентів просять відповідати на питання якнайшвидше. Опрацювання питань першого варіанту позитивно впливає на активізацію розумової діяльності та розвиток самостійності студентів щодо приймання рішень, які використовують отримані знання та сформовані вміння мовленнєвої адаптації. Рефлексія власної діяльності під час оцінювання свого мікроуроку є ваговою складовою процесу професійно-педагогічної підготовки і сприяє професійному самовдосконаленню.

Таблиці спостереження складено англійською мовою, оскільки, по-перше, навчання мовленнєвої адаптації відбувається на заняттях з практики мовлення і відповіді на питання англійською мовою в таблицях надають додатковий матеріал для мовної практики. По-друге, можливість виникнення будь-яких труднощів під час заповнення таблиць спостереження є мінімальна, тому що всі інструкції до виконання вправ для формування вмінь мовленнєвої адаптації надано англійською мовою і студенти вже ознайомлені з термінами, що пов'язані з навчанням мовленнєвої адаптації і які вжито в цих таблицях.

Отже, використання таблиць спостереження на етапі рефлексії, які фокусують увагу на певних аспектах окремого етапу навчання, виступає одним із головних факторів досягнення ефективності навчання шляхом практичного застосування майбутніми вчителями отриманих знань та вмінь мовленнєвої адаптації під час оцінювання фрагментів уроку. Під час заповнення таблиць спостереження відбувається самостійне структурування, аналіз та узагальнення навчальної інформації студентами, які продовжуються під час участі студентів у рефлексивній бесіді.

Література

1. Гайдукова Л.В. Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Гайдукова Лілія Василівна. – КНЛУ, Київ, 2008. – 342 с.

СТРУКТУРНЫЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СУЩЕСТВОВАНИЯ МОРАЛЬНОГО ДИСКУРСА

Королёва Н.Л. (Одесса)

Моральный дискурс представляет особым прагматическим образом организованную систему знаний, особое ментальное пространство и подчинённых ему прескрекрипций в речевой организации со своей грамматикой, отражающей особую ментальность, особое мировоззрение и особую картину мира, соотносимой с национально-культурной спецификой речи. Поле или тема морального дискурса есть нормативный способ регуляции деятельности людей в обществе. Участниками морального дискурса являются объект морали, адресант (носитель нормы), адресат (исполнитель нормативно-должного). Способ выражения морального дискурса состоит в употреблении речевых актов: “рассуждение” и(ли) “требование” (выступающее в виде заповедей, правил, запретов) с различной степенью модальной окраски. В моральном дискурсе способ выражения может представлять собой не только напоминание, но и *оценку с просьбой выполнения определённых действий*.

В моральном дискурсе такие способы выражения, как моральная оценка и суждение о нормативно-должном возможны только по отношению к адресату (исполнителю должного) как к существу, наделенному свободой волеизъявления, поскольку, в идеале, мораль является достоинством субъектов (участников ситуаций, отражённых в дискурсе) как свободных и ответственных индивидов.

Выражение морального дискурса может содержать: 1) напоминание как высказывание, которое не сообщает адресату речи новую информацию, а актуализирует в его сознании, известное, но забытое или сознательно игнорируемое; 2) оценку с просьбой выполнения определённых действий; 3) перемену ролей между носителем и исполнителем должного, поскольку оба участника подпадают под действие нормы; 4) моральную санкцию, которая должна нести на себе печать обоснованности, снятия субъективистских настроений и отказа от немотивированных эмоциональных реакций; 5) моральную оценку субъекта как свободного и ответственного существа.

На основании вышеизложенного можно говорить о базовых функциях морального дискурса. По нашему мнению, ими являются: *директивная*. Моральный дискурс воздействует на адресата (массы, общество, отдельного человека), формируя его мировоззрение и оказывая давление на его действия. Данная функция выражена в том, чтобы убедить собеседника быть моральным; *оценочная*. Моральный дискурс формируется на базе

различных ценностей; *контролирующая*. Моральный дискурс побуждает участников совершать или не совершать определенных действий, соответствующих или несоответствующих нормам, правилам, заповедям. Моральный дискурс представляет собой определенное ментальное пространство, которое строится согласно правилам языка морали. В нём заложены закономерности регулирования поведения человека во всех сферах общественной жизни, его важнейшими компонентами являются нормы, принципы, традиции. Моральный дискурс не допускает разведения субъекта и объекта, так как оба участника попадают под действие нормы. Моральный дискурс является конвенциональным. Базовыми функциями морального дискурса являются: директивная, оценочная, контролирующая. *Директивная* функция выражена в том, чтобы убедить собеседника быть моральным. *Оценочная*, так как моральный дискурс формируется на базе различных ценностей и выражает положительную или отрицательную оценку действия адресата по отношению к норме. *Контролирующая* побуждает участников совершать или не совершать действий, соответствующих или несоответствующих нормам, правилам, заповедям.

Способами выражения морального дискурса являются: 1) напоминание как высказывание, которое не сообщает адресату речи новую информацию, а актуализирует в его сознании, известное, но забытое или сознательно игнорируемое; 2) оценка с просьбой выполнения определенных действий; 3) перемена ролей между носителем и исполнителем должного, поскольку оба участника подпадают под действие нормы; 4) моральная санкция, которая должна нести на себе печать обоснованности, снятия субъективистских настроений и отказа от немотивированных эмоциональных реакций; 5) моральная оценка субъекта как свободного и ответственного существа.

МОВНІ ТА НЕМОВНІ ЗНАКИ КІНОТЕКСТУ

Котова І.А. (Харків)

Кінотекст за своєю сутністю є синтезом двох тенденцій оповідання – зображувальної та вербальної, наслідком чого є взаємопроникнення двох принципово різних семіотичних систем [2, с. 39]. У результаті їх поєднання утворюється нове ціле, яке не можна розглядати лише як суму його компонентів. Кінотекст є зв'язним, цілісним та завершеним повідомленням, вираженим за допомогою вербальних (лінгвістичних) й іконічних та/або індексальних знаків, організованим відповідно до задуму колективного, функціонально-диференційованого автора за допомогою кінематографічних

кодів, зафіксованим на матеріальному носії і призначеним для програвання на екрані та аудіовізуального сприйняття глядачами [3, с. 32].

Зазначені характеристики відіграють особливу роль у портретизації персонажів кінотексту. У кожному кіноперсонажі маніфестується єдність звуку та зображення [там само, с. 20]. Тож, кінотекст постає як результат процесу використання колективним автором знаків з різних систем, тобто різновид комунікації, для передачі глядачеві певного повідомлення про характер персонажів. Отже, для всебічного вивчення засобів портретизації героїв доцільно дослідити як знаки лінгвістичної системи, так і релевантні знаки нелінгвістичної системи, які можуть маніфестуватися на двох рівнях: у процесі комунікації персонажів кінофільму – на мікрорівні та у процесі взаємодії персонажів з кінцевим адресатом повідомлення, тобто глядачем, – на макрорівні.

Лінгвістичну систему кінофільму представлено титрами та написами, репліками акторів, закадровим текстом, піснями та ін. Нелінгвістична система кінотексту включає також звукову частину (звуки природи, технічні шуми та музику) і відеоряд. Люди, тварини, фантастичні створіння, предмети здійснюють певну послідовність дій, кожна з яких є значущою. До таких дій та їх супровідних характеристик відносять жести, міміку, пантоміміку, маніпуляції з предметами, переміщення у просторі тощо [там само, с. 18–19]. Попри те, що такі знаки не є мовними за своєю природою, через єдність і тісну взаємодію двох зазначених семіотичних систем ці елементи інтерпретуються як значущі для сприйняття адресатом.

З точки зору лінгвістики, немовні елементи комунікації називаються *паралінгвістичними* [1] та включають *невербальні та надвербальні* компоненти [4, с. 31]. Невербальні компоненти комунікації створюються мовцем в результаті фізичної (а саме моторно-вокалічної) діяльності під час комунікації та використовуються поряд із вербальними засобами через набуття ними комунікативно значущого характеру в процесі спілкування [там само, с. 31]. Виділяються *кінесичні* (жестові та мімічні), *проксемічні* (зміни особистого простору) та *просодичні* (інтонаційне оформлення) невербальні компоненти [там само, с. 35–38].

У свою чергу, надвербальними називаються елементи інформативного характеру, що створюють вплив на вибір мовленнєвих засобів спілкування, адекватних ситуації, наприклад: одяг, зачіска, коштовності, автомобілі тощо. До цього класу входять предмети, що оточують комунікантів, перебувають в їхньому полі зору і виступають як предметний світ, окремі елементи якого можуть набувати семіотичного трактування [там само, с. 33].

Отже, релевантними для портретизації та аналізу персонажів кінотексту є як вербальні (мовні), так і паралінгвістичні (невербальні та надвербальні) знаки.

Література

1. Колшанский Г.В. Паралингвистика / Г.В. Колшанский. – М.: Наука, 1974. – 81 с. 2. Лотман Ю.М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю.М. Лотман. – Таллин: Ээсти Раамат, 1973. – 92 с. 3. Слышкин Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с. 4. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі: монографія / Л.В. Солощук. – Харків: Константа, 2006. – 300 с.

ПАРАДИГМАТИЧНІ ТА СИНТАГМАТИЧНІ ЗНАЧЕННЯ НІМЕЦЬКОГО ПРЕЗЕНСА ТА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Кривенко В.П. (Харків)

При порівнянні темпоральних парадигм німецької та української мов дослідники насамперед звертають увагу на різницю у їх складі та у функціонуванні окремих часових форм. Різниця у значенні синтетичних та аналітичних форм часу в обох мовах перш за все зумовлена відсутністю у німецькій мові категорії виду, який ще досить часто ототожнюється або зіставляється з лексико-граматичною категорією способу дії (Aktionsart). Проте для зіставлення та порівняння парадигматичних та синтагматичних значень синтетичних форм презенса та теперішнього часу вплив видових та акціональних значень не є релевантним. Таким чином, можна зосередитись на подібності функціонування цих часових форм у двох мовах. До основних (парадигматичних) значень німецького презенса належить означення дії, яка безпосередньо проходить у момент мовлення. Наприклад: *Er liest (gerade) ein Buch*. В українській мові теперішній час у схожому контексті вживається з тим же значенням: *Він (зараз) читає книжку*. Форми презенса та теперішнього часу в обох мовах дуже підходять для вираження загальних та постійних дій, які з точки зору мовця відбуваються без будь-яких обмежень: *Die Sonne scheint, die Rose blüht, es regnet. Der Mond dreht sich um die Erde. Сонце світить, роза цвіте, йде дощ. Місяць обертається навколо Землі*. Через можливість вираження загальних подій без часових обмежень у презенсі та у теперішньому часі стоїть переважна більшість німецьких та українських прислів'їв: *Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm*. – Яблуко від яблуні не далеко падає. Таким чином, на основі аналізу значень презенса та теперішнього часу можна дійти висновку, що у парадигматичному значенні функції презенса та теперішнього часу повністю співпадають.

Тепер розглянемо синтагматичні (другорядні) значення презенса та теперішнього часу з точки зору співпадіння або відмінності їх функцій. Обидві форми часу відображають з різних боків минулі події, наприклад, щоб їх наблизити до мовця, що німецькою мовою зветься *Vergegenwärtigung*: *Stell dir mal vor, gestern gehe ich durch die Straße und begegne...* – Тільки уяви собі, учора йду я вулицею та зустрічаю... У подібному значенні в обох мовах ми маємо так званий *praesens historicum*: *1814 wird T. Schewtschenko geboren*. – 1814 народження Т. Шевченка тощо.

Презенс та теперішній час вживаються замість *Futurum I* / майбутнього часу за однакових умов (вказівка на час дії): *Morgen fliege ich nach Berlin*. – Завтра я лечу у Берлін. Цікавим є також повне співпадіння модального значення презенса та теперішнього часу, яке можна описати як прохання або наказ: *Du gehst sofort schlafen!* – *Tu зараз лягаєш спати!* Якщо проаналізувати інші відтінки значень презенса, можна дійти висновку, що вони повністю співпадають зі всіма значеннями теперішнього часу української мови. Це можна пояснити нерелевантністю видових значень при порівнянні цих часових форм, але коли йдеться про зіставлення інших синтетичних та аналітичних часових форм темпоральної парадигми обох мов, картина змінюється повністю, і не можна говорити про повне співпадіння значень часових форм. Мова може йти лише про часткове співпадіння значень з урахуванням видових значень.

МЕХАНІЗМ РЕЧЕАКТОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕЧЕВОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ

Криворучко С.И. (Харьков)

В теории речевых актов основной фокус исследований направлен, главным образом, на анализ иллокутивного акта, в то время как перлокуция, или перлокутивный акт (далее – ПА), часто остается вне поля зрения лингвистов и требует более глубокого изучения. Цель доклада – установление закономерностей реализации речевого воздействия в рамках ПА.

Под ПА понимаем речевое воздействие на мысли, поступки и чувства адресата, осуществляемое говорящим посредством локутивного и иллокутивного актов. ПА определяет целенаправленность высказывания – ради чего оно совершается – и включает в себя такие компоненты, как субъект, объект, цель, результат (эффект), способ, средства и контекст совершения, или дискурсивный контекст.

В коммуникации субъектом воздействия является говорящий, который при помощи речевых действий стремится регулировать (не)вербальное

поведение адресата – объекта воздействия. Совершение любого речевого действия подчинено определенной цели воздействия (перлокутивной цели), которая формируется в сознании говорящего как представление о том, каким должен быть результат воздействия. Перлокутивная цель определяет выбор иллокутивной цели, которая заключается в реализации соответствующего иллокутивного акта, способного реализовать данную перлокутивную цель – осуществить ПА.

Следовательно, перлокутивные и иллокутивные цели конвенционально связаны друг с другом, а реализации ПА предшествует сочлененный с ним иллокутивный акт. На основе такой связи можно определить для каждого иллокутивного акта ассоциируемую с ним перлокутивную цель: убедить адресата в истинности пропозиции (ассертивы, комиссивы), побудить адресата к (не)вербальному действию (директивы, квеситивы), вызвать у адресата те или иные чувства (экспрессивы). Выделенные перлокутивные цели позволяют классифицировать ПА на три типа: эпистемические (вызывание веры у адресата), волитивные (вызывание намерения у адресата) и эмотивные (вызывание чувства у адресата).

Средством осуществления ПА является, таким образом, иллокутивный акт, или точнее локутивно-иллокутивный комплекс, способом – произнесение высказывания. Реакция адресата на данное высказывание представляет собой результат воздействия, или перлокутивный эффект. Различаем интендируемые (планируемые) и неинтендируемые (непланируемые) перлокутивные эффекты.

Планируемый перлокутивный эффект соотносится с целями интендируемого воздействия и может быть положительным или отрицательным. О положительном эффекте – или перлокутивной удаче – речь идет при соответствии цели и результата воздействия. В случае их расхождения следует говорить об отрицательном эффекте, или перлокутивной неудаче. В ситуациях, когда реакция адресата не ассоциируется с целями воздействия, имеет место непланируемый перлокутивный эффект, или перлокутивное последствие. С позиции субъекта воздействия перлокутивные последствия могут быть как желательными – непрогнозируемая реакция адресата отвечает потребностям говорящего, так и нежелательными – адресат реагирует не в интересах своего собеседника.

Воздействуя на адресата, говорящий опирается на свой языковой опыт – коммуникативную компетенцию, которая позволяет ему ожидать с определенной долей вероятности наступления тех или иных реакций. Данный опыт является элементом дискурсивного контекста – ситуации общения, которая включает в себя время, место, условия коммуникации, самих коммуникантов с их социальными, психологическими и т.п.

характеристиками и в итоге определяет актуальное (не)речевое поведение воздействующих друг на друга субъектов.

Таким образом, речевое воздействие в теории речевых актов представлено перлокутивным актом. Осуществляясь путем произнесения высказывания посредством локутивно-иллокутивного комплекса, ПА вызывает эффекты, (не) соотносящиеся с целями воздействия говорящего. На основе коммуникативного опыта говорящий способен прогнозировать и корректировать эффекты своего воздействия. Изучение речевых средств их регулирования относим к перспективам нашего исследования.

ПРОТОТИПІЧНИЙ СЦЕНАРІЙ ЕМОЦІЇ ГНІВ В АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

Крисанова Т.А. (Луцьк)

Питання категоризації емоцій залишається актуальним, адже емоції як універсальні сутності присутні у зовнішньому і внутрішньому світі людини. Емоції мотивовані особливостями фізіології людини і в той же час є продуктом процесу її соціологізації. Експресивність кінодискурсу, який є складним цілісним соціально і культурно обумовленим мисленево-комунікативним медійним феноменом, полягає у його здатності передавати певні емоції і викликати емоції у глядачів кінофільму. Погоджуючись з точкою зору лінгвістів (А. Вежицька, З. Кьовечеш, Дж. Лакофф), що емоція організована навколо когнітивного прототипу, який описується певною послідовністю станів, утворюючи базовий сценарій, пропонуємо прототипічний сценарій гніву в англomовному кінодискурсі з урахуванням комунікативного контексту і прагматичних установок учасників комунікативної ситуації: 1) причина гніву → 2) власне гнів → 3) спроба контролю гніву → 4) спричинення (фізичного/морального) болю об'єкту гніву → 5) аргументація гніву → 6) розрядка. Перший, другий і шостий етапи є постійними компонентами сценарію, в той час як третій, четвертий і п'ятий є факультативними і представлені не у всіх комунікативних ситуаціях.

Причиною гніву є відчуття фізичного/морального болю, викликаний образливими з точки зору суб'єкта діями об'єкта. Гнів ґрунтується на відсутності задоволення базових потреб суб'єкта і накопиченні негативних емоцій, які породжують гнів. Гнів може бути викликаний образою, зрадою, звинуваченням, агресивною дією або діями, які суб'єкт розцінює як образливі, а також розбіжностями моральних принципів суб'єкта і об'єкта. Тому каузативний етап прототипічного сценарію є обов'язковим для виникнення гніву. Він має ретроспективну спрямованість і базується

на подіях, які відбулись раніше в часовому вимірі.

Другий етап полягає у відчутті гніву, який виявляється вербальною та/або невербальною дією. Гнів супроводжується великою силою імпульсивності, відповідно ступінь інтенсивності гніву впливає на вибір суб'єктом подальших дій. Гнів змушує суб'єкта виконувати певну дію або, навпаки, позбавляє його можливості рухатись, «засліплює» його.

Етап спроби контролю є проявом соціального характеру емоції, адже бурхливий прояв емоцій в суспільстві засуджується і вважається проявом низької культури поведінки. Прояв негативних емоцій по відношенню до об'єкта з вищим соціальним статусом характеризується більшою спробою контролю і, відповідно, меншою інтенсивністю прояву. Спроба контролю може бути викликана усвідомленням суб'єктом неприємних і небезпечних наслідків для себе.

Етап (фізичного/морального) спричинення болю об'єкту є відображенням бажання помститися за відчутий біль, змусити об'єкт страждати, принизити, образити його, здійснити фізичну агресію. Сила відплати залежить від інтенсивності гніву суб'єкта і можливості контролювати його. Таким чином суб'єкт намагається «випустити пар» для зниження інтенсивності відчуття гніву. Цей етап може бути відсутнім, якщо суб'єкту вдалось контролювати свій гнів.

Етап аргументації гніву є факультативним, він спостерігається, коли суб'єкт намагається пояснити причини своєї емоційної поведінки, шукаючи взаєморозуміння. Усвідомлюючи, що прояв гніву засуджується в суспільстві, суб'єкт спрямовує свої зусилля на нівелювання негативного ефекту, перекладаючи відповідальність за свій емоційний вибух на об'єкт гніву. Етап розрядки проявляється в тому, що інтенсивність гніву падає. Суб'єкт відчуває себе заспокоєним після здійснення акту відплати. На стан суб'єкта впливає також реакція об'єкта, яка може включати цілу гамму емоцій: страх, гнів, подив тощо.

Отже, пошук зв'язків мовленнєвих процесів з структурами знань і процедурами їх обробки дозволяє реконструювати приховані в дискурсі смисли.

УМОВИ УСПІШНОСТІ МОВЛЕННЄВОГО АКТУ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Крупкіна Т.В. (Харків)

У доповіді розглядаються умови успішності, необхідні для реалізації мовленнєвого акту (МА) певного іллокутивного типу, а саме мовленнєвого акту застереження (МАЗ). Умови успішної реалізації МА певного іллокутивного типу, уведені Дж.Л. Остіном [2], становлять «відношення

між актом висловлення й мовленнєвим актом: воно є релевантним тоді, коли акт висловлення дійсно реалізує певний мовленнєвий акт». Умова нормального входу – виходу (*input and output condition*) передбачає, що комуніканти: 1) володіють мовою; 2) діють свідомо, добровільно; 3) не мають фізичних перешкод; 4) не грають роль; 5) не жартують.

Умова пропозиціонального змісту (*condition of propositional content*) характеризує пропозицію, властиву певному іллокутивному типу. У випадку МАЗ ідеться про пропозицію, типову для МА директиву та асертиву.

Асертивний компонент передбачає, що:

1. p мало місце у минулому / має місце у теперішньому / наступить у майбутньому;
2. агентом не є M та A ;

Директивний компонент передбачає, що:

1. дія D може бути виконаною;
2. D стосується $A/M+A/A$ + треті особи (де p – пропозиція, M – мовець, A – адресат, D – дія).

Підготовча умова (*preparatory condition*) визначає ситуацію реалізації іллокуції та характеризує стани й можливості комунікантів.

Для МАЗ релевантними є такі підготовчі умови:

1. M і A не перебувають у конфліктних взаєминах;
2. наявність певного стану справ p ;
3. p може мати негативні наслідки для $A/M+A/A$ + треті особи;
4. M володіє інформацією про q ;
5. A не володіє інформацією про p ;
6. M знає, що A не володіє інформацією p ;
7. A в змозі виконати дію D ;
8. M знає, що A в змозі виконати D ;
9. D може запобігти негативним наслідкам p ;
10. M не впевнений, що A виконає D , якщо M йому цього не скаже;

Умова щирості (*condition of sincerity*) формулює ставлення мовця до пропозиції і передбачає, що ця реальна пропозиціональна установка відповідає вираженій, тобто бажання, наміри, почуття й переконання мовця є щирими. Для МАЗ діють такі умови щирості:

1. M дійсно знає, що p ;
2. M дійсно вірить, що D виправить стан речей;
3. M дійсно бажає, щоб A здійснив D ;

Суттєва умова (*essential condition*) визначає інтенціональну специфіку іллокуції, тобто іллокутивну ціль мовця. Наступні суттєві умови мають місце у МАЗ:

1. M виражає повідомлення;
2. M предикуює A дію D .

Вслід за Безуголю Л.Р. ми розглядаємо і перлокутивну умову, яка відбиває відповідну асоційовану перлокутивну ціль [1, с. 105]. Для МАЗ характерні такі перлокутивні умови:

1. *M* спонукає *A* повірити, що *p*;
2. *M* спонукає *A* виконати *D*.

Таким чином, аналіз умов успішності МОЗ дає підстави стверджувати, що цей МА є гібридним іллокутивним типом – таким, що поєднує ознаки асертива й директива.

Література

1. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : монографія / Л.Р. Безугла. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с. 2. Austin J.L. How to do things with words / J.L. Austin. – Cambridge/Mass. : Harvard Univ. Press, 1962. – 166 p.

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кузьміна В.С., Іванига А.В. (Харьков)

Контроль, як відомо, являється важливим фактором в процесі навчання будь-якому навчальному предмету, в тому числі й іноземній мові. Він дає можливість встановити рівень успішності навчання, а також виявити недоліки в знаннях, уміннях і навичках студентів і тим самим визначити необхідні зміни, які потрібно внести в методику роботи.

Контроль виступає невід'ємною складовою системи навчання іноземної мови. На відміну від навчання іноземної мови, метою якого є формування іноземних мовленнєвих навичок і вмінь, завданням контролю передусім є визначення та оцінювання рівня їх сформованості [2, с. 18].

Як складова система навчання іноземної мови контроль виконує певні функції, реалізація яких значно впливає на ефективність усього процесу навчання. Це функції зворотного зв'язку, оціночна, навчальна і розвиваюча.

Функція зворотного зв'язку є основою функцією контролю, реалізація якої забезпечує керування процесом навчання іноземної мови. Завдяки керуванню стає можливим збереження структури системи навчання іноземної мови, підтримка цілеспрямованості її діяльності та реалізація її програми. Зворотній зв'язок у процесі навчання іноземної мови діє у двох напрямках: на викладача і на студента. Зворотній зв'язок, що діє у напрямі до викладача, несе йому інформацію про хід навчального процесу. Викладач аналізує цю інформацію з точки зору успішності/неуспішності перебігу процесу оволодіння іноземною мовленнєвою діяльністю студентами, проводить діагностику відхилень у мовленнєвій діяльності студентів, виявляє ступінь

відповідності обраної тактики навчання реальним потребам. Це дає можливість своєчасно оцінити методичну ситуацію і внести необхідні коригуючі зміни щодо прийомів, способів і методів навчання, відбору вправ, режиму і тривалості їх виконання, послідовності організації всієї навчальної роботи зі студентами.

Зворотній зв'язок у напрямі до студентів дає їм інформацію про успішність їх навчальної діяльності з оволодіння іноземною мовою та вміннями. Така інформація дозволяє студентам здійснювати самооцінку прогресу в оволодінні мовою і планувати свою подальшу навчальну діяльність [3, с. 53–55].

Оціночна функція реалізується у ході оцінювання результатів виконання студентами контрольних завдань. Оцінка вказує на певний рівень володіння іноземною мовленнєвою діяльністю, дозволяє виявити студентів, які встигають, і є орієнтиром для студентів у подальшій діяльності з вивчення іноземної мови. Оцінка є основним показником успішності навчання студента.

Навчальна функція контролю реалізується на основі синтезу набутих навичок і вмінь в оперуванні засвоєним мовним та мовленнєвим матеріалом у процесі виконання контрольних завдань. Контрольне завдання за характером є вправою, виконання якої потребує від студента здійснення певних мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Ці мовленнєві дії реалізуються завдяки функціонуванню відповідних мовленнєвих навичок і вмінь, в результаті чого відбувається їх подальше закріплення та удосконалення. Отже, під час виконання контрольних завдань продовжується і процес навчання.

Розвиваюча функція контролю реалізується у трьох напрямках:

- Розвиток індивідуально-психологічних особливостей студентів, що є відповідальними за успішність перебігу іноземною мовленнєвою діяльністю. Виконання будь-яких контрольних завдань з іноземною мовою зумовлено функціонуванням певних індивідуально-психологічних особливостей студента, таких, наприклад, як оперативна слухова або зорова пам'ять, гнучкість мислення, фонематичний слух, пластичність артикуляційного апарату та інших. Спрацювання цих механізмів під час виконання контрольних завдань сприяє їх розвитку.

- Розвиток спеціальних навчальних умінь, які дозволяють студентам організувати себе в ході виконання контрольної роботи, вибрати оптимальну тактику виконання завдань. На цій основі розвиваються вольові якості особистості студента, почуття відповідальності, здатність до самодисципліни.

- Розвиток інтересу, мотивів до вивчення іноземної мови. Перспектива отримання якнайкращої оцінки за виконання контрольних завдань, яка може порівнюватися з оцінками інших студентів, стимулює кожного окремого студента у досягненні вищих результатів своєї успішності в оволодінні іноземною мовою [1].

Література

1. Петрашук О.П. Поточний тестовий контроль у навчанні іноземної мови / О.П. Петрашук, О.П. Петренко // Іноземні мови. – 1995. – № 3–4. – С. 16–19.
2. Слободчиков В.Л. Контроль в обучении иностранным языкам в средней школе / В.Л. Слободчиков. – М. : Просвещение, 1986. – 111 с. 3. Сукова Т.С. Контроль знаний. Системный подход / Т.С. Сукова // Биология в школе. – 1997. – № 4. – С. 38–43.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТОДИКИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТУ

Курницька Н.М., Белік Ю.Б. (Харків)

У зв'язку з тим, що іноземні мови набувають все більшого значення на території сучасної України як інструмент професійного спілкування, а також у зв'язку з високими вимогами, що пред'являються до випускників українських ВУЗів роботодавцями щодо рівня володіння іноземною мовою, існує потреба у перегляді класичних методів викладання іноземної мови студентам немовних факультетів і впровадження у програму нових методів, що відповідають сучасним потребам.

Одна з методик, яка успішно використовується протягом останніх кількох років різноманітним курсами іноземних мов, є комунікативна методика.

Що ж являє собою комунікативна методика? Це методика, що базується на вивченні лексико-граматичних конструкцій на функціональній та ситуативній основі, методика, що розглядає іноземну мову як «живий» цілісний організм, як інструмент для повсякденного та ділового спілкування.

Що відрізняє комунікативну методику від фундаментальної підходу до вивчення іноземних мов?

- заняття проходять у групі з 6-10 студентів. Така кількість студентів є оптимальною для ефективної взаємодії всіх суб'єктів процесу навчання;
- моделювання ситуацій, максимально наближених до реального життя – від побутових (Як знайти банк? Як купити квиток на літак? Як звернутися до поліції?) до професійних (співбесіда для прийому на роботу, наукова дискусія тощо);
- Комунікативний підхід орієнтується на більш широку взаємодію самих студентів між собою, що сприяє розвитку навичок усного мовлення, запам'ятовуванню лексичних одиниць та граматичних конструкцій на практиці, усуненню психологічного бар'єру перед говорінням, розвитку творчих здібностей студентів. Учебний процес проходить таким чином,

що всі студенти беруть участь у процесі. Кожен студент вносить свій індивідуальний вклад; має місце обмін знаннями та ідеями. Заняття проводяться в атмосфері взаємної підтримки, що сприяє встановленню емоційних контактів між студентами, сприяє співпраці в команді.

Таким чином, зміщується акцент з системи «викладач-учень» на систему «учень-учень», що при мовленнєвій практиці є більш важливим та ефективним [1].

- *Основні види робіт при комунікативному підході* – робота в малих групах, робота в парах, рольові та ділові ігри, проекти, завдання на знаходження помилок тощо.

- Всі види мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання та говоріння) – інтегровані – тобто, розвиваються та практикуються разом, а не окремо, при цьому найбільша увага приділяється розвитку саме навичок говоріння та аудіювання.

- Використання аудіо- та відеоматеріалів.

Досвід викладання доводить, що дана методика є досить ефективною на заняттях з іноземної мови на немовних факультетах університету, адже вона досягає декількох цілей водночас, готуючи студентів до спілкування іноземною мовою в ситуаціях реального життя.

Література

1. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.

ВЕКТОРНА СКЕРОВАНІСТЬ РЕКЛАМНОГО ВПЛИВУ

Кутуза Н.В. (Одеса)

На сьогодні проблема впливу в різних жанрах реклами зацікавлює багатьох учених, як зарубіжних (І.А. Авдєєнко, М.Р. Желтухіна, О.С. Попова, І.Ю. Черепанова та ін.), так і українських (Т.Ю. Ковалевська, Л.Ф. Компанцева, О.О. Селіванова, Н.В. Слухай та ін.). Дослідники пропонують численні рекламні формули, сценарії та схеми впливу: AIDMA, ACCA, DIBABA, DAGMAR, STASM, SABONE, проблема – рішення та ін. (детальніше [див. 1]), проте узагальненої формули рекламного впливу, що максимально увиразнить суттєве навантаження повідомлень комерційної, політичної і соціальної реклами, зважаючи на векторну скерованість навіювання, не існує. Отже, ґрунтуючись на широкому масиві рекламних дискурсів, які функціонують у масовоінформаційному просторі та спираючись на наявні формули, а також враховуючи наслідки проведених експериментальних досліджень [2], можемо запропонувати узагальнені

формули впливу, що вагомо розширяють спектр впливових ефектів: 1) *інтенсифікація позитиву (позитивація)*: $P \rightarrow P^2 \rightarrow P^3$; 2) *інтенсифікація негативу (негативація)*: $Nv \rightarrow Nv^2 \rightarrow Nv^3$; 3) *зміна вектора емоційної скерованості (чи полюсу оцінки)*: $Nv^2 \rightarrow N \rightarrow P$, де P – позитивація, Nv – негативація, N – нейтралізація.

1) *Інтенсифікація позитиву (позитивація)*: $P \rightarrow P^2 \rightarrow P^3$. В аспекті позитивного скерування впливу рекламного дискурсу у всіх видах реклами (комерційній, політичній, соціальній) використовуються лексеми з позитивним навантаженням, які містяться в семантиці, або ж набувають рис позитивності завдяки контекстуальному оточенню. У такий спосіб можна інтенсифікувати позитивний вектор впливу, наприклад, у комерційній рекламі, підкреслюючи високу якість продукції, у політичній рекламі означена формула втілюється задля створення позитивного іміджу кандидата / партії, у соціальній – для пропагування моральної поведінки, патріотичних почуттів до міста, країни тощо. 2) *Інтенсифікація негативу (негативація)*: $Nv \rightarrow Nv^2 \rightarrow Nv^3$. У рекламному дискурсі з негативним вектором скерування впливу використовуються відповідно негативна емотивна лексика, яка нагромаджується в таких контекстах, і кожне наступне речення підсилює негативність попереднього. Така формула переважно застосовується в політичній рекламі з метою негативізації іміджу політичного конкурента та в соціальній рекламі, яка демонструє наслідки девіантної поведінки. Відзначимо, що інтенсифікація позитиву чи негативу відбувається поетапно, де наступне речення з відповідно маркованими лексемами підсилює попереднє, максималізуючи впливові ефекти таких контекстів. 3) *Формула зміни вектора емоційної скерованості (чи полюсу оцінки)* $Nv \rightarrow N \rightarrow P$ має на меті негативний контекст замінити на позитивний. Тут спочатку подається негативна інформація (ланка Nv), яка має активувати негативні емоції (іноді – цілий спектр цих емоцій) для привернення уваги і створення більшої напруги. Далі ланка N (нейтралізація) – послаблення цієї напруги, але іноді ця ланка може бути й опущена. Ланка P (позитив) – позитивні пропозиції, поради, які викликають позитивні емоції через демонстрацію моральної поведінки або показі / заклику до певних дій. Таким чином, застосована в рекламних дискурсах емотивна лексика утворює семантичні комплекси з характерною позитивною / негативною оцінністю, які виступають вербальним керуванням людською поведінкою.

Отже, застосовуючи ті чи інші негативні / позитивні емоції, які актуалізуються в семантиці лексем або контекстуально, можна зпозитивовувати / знегативовувати вектор впливовості рекламного дискурсу, який викликає певний емоційний стан реципієнта, що сприяє відповідній реакції на рекламне повідомлення, і як наслідок – придбання товару, голосування на виборах, наслідування моральної поведінки тощо.

Література

1. Іванченко Р.Г. Реклама : словник термінів / Р.Г. Іванченко. – К. : Патент, 1998. – 208 с. 2. Кутуза Н.В. Короткий асоціативний словник рекламних слоганів / Н.В. Кутуза, Т. Ю. Ковалевська. – Одеса : Астропринт, 2011. – 80 с.

ИДИОСТИЛЬ А. ХИЧКОКА СКВОЗЬ ПРИЗМУ КИНОКОДОВ

Лавриненко И.Н. (Харьков)

Идиостиль вслед за Леденевой понимаем как «индивидуально устанавливаемую языковой личностью систему отношений к разнообразным способам авторепрезентации средствами идиолекта» [3, с. 40]. Идиостиль проявляется в языковой и коммуникативной компетенции, осознанном выборе средств общения, языковом чутье и вкусе [2, с. 10, 13]. Исходя из того, что кинодискурс создается при помощи языкового и кинематографических кодов (кадр, кинофраза, повествование, сюжет, монтаж, ракурс, свет, план) [8, с. 53], можно предположить, что идиостиль режиссера проявляется в их выборе.

Кадр признается исследователями структурно значащей единицей кинотекста, как «основной носитель значений киноязыка» [5, с. 309]. Следующим за кадром сегментом кинотекста является *кинофраза*. Примыкание кинофраз образует повествование, а их функциональная организация – сюжет [5]. Для фильмов Хичкока характерны следующие особенности сюжета: шпионская история; использование МакГаффина; главный герой – “не тот” человек; главные герои – одинокие мужчина и женщина, которых соединяет судьба благодаря истории, о которой рассказывается в фильме; абсурдность, неправдоподобность многих сцен; наличие “ключевых” сцен; сюжетная линия сын-мать [10].

Особенность поликодовости кинодискурса в том, что отдельные кадры обладают лишь потенциальным смыслом. Только благодаря монтажу объекты располагаются в необходимом смысловом контексте, между ними выстраиваются сложные семантические связи, формируется их образно-смысловое единство [7]. Хичкок пытался представить истории прежде всего средствами кино, через последовательность кадров, монтаж [10], и утверждал что именно «чистое кино» (то есть кинокоды в нашем понимании) потрясает аудиторию [10].

Речь, музыка и шумы выполняют в фильме каждый свою функцию. Речь рассказывает о мыслях и чувствах героев, музыка (лирическая / тревожная) призвана эмоционально настроить зрителя на нужную волну, шумы дают характеристику пространства, где разворачивается действие [4, с. 138]. Молчание как форма диалога используется в кинодискурсе, чтобы подчеркнуть напряженность ситуации, сосредоточить внимание зрителя

на снимаемом объекте [1]. Кинокоды усиливают влияние фильма на зрителя, а музыка детерминирует аффективный тон, подчеркивает эмоцию и действие, является связующим звеном между фильмом и зрителем [6, с. 97–132]. Музыка – важная составная часть идиостиля Хичкока, к примеру, в фильме «Головокружение» она подчеркивает основную тему своей цикличностью. Вместе с тем, Хичкок полностью отказался от музыки в фильме «Птицы», используя крики птиц, хлопанье крыльев и монотонный низкий звук, который режиссер описывал как «слова» птиц: «Мы еще не готовы к атаке, но собираем силы» [9]. Особенность идиостиля фильмов Хичкока в том, что речь вторична: «Диалог должен быть просто звуком среди прочих звуков, исходящим из уст персонажей, чьи глаза рассказывают нам историю в визуальном ключе» [9] – это в полной мере проявилось в фильме «Психоз», где две части фильма лишены диалога.

Приведенные языковые и кинематографические характеристики идиостиля Хичкока перспективны для дальнейшего исследования в ключе дискурсивной стилистики и семиотики.

Литература

1. Горюнова Н.Л. Художественно-выразительные средства экрана. Ч. I. Пластическая выразительность кадра / Н.Л. Горюнова. – М.: Изд-во Ин-та повышения квалификации работников телевидения и радиовещания, 2000. – 41 с.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
3. Леденёва В.В. Идиостиль (к уточнению понятия) / В.В. Леденёва // Филологические науки. – 2001. – № 5. – С. 36–41.
4. Лотман Ю.М. Диалог с экраном / Ю.М. Лотман, Ю.Г. Цивьян. – Таллинн: Александра, 1994. – 213 с.
5. Лотман Ю.М. Об искусстве. Структура художественного текста. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю.М. Лотман. – СПб.: Искусство, 1998. – 704 с.
6. Морен Э. Кино, или воображаемый человек (Фрагменты) [Электронный ресурс] / Э. Морен; пер. М. Ямпольского // *Essais d'anthropologie sociologique*. – Paris: Les Editions de minuit, 1956. – P. 97–132. – Режим доступа: <http://www.psychology.ru/library/00039.shtml> / Morin, Edgar. *Le cinema ou l'homme imaginaire*.
7. Савельева Е.Н. Специфическая природа киноискусства: возвращение к проблеме / Е.Н. Савельева // Вестник ТГУ. – № 298. – Томск: ТГУ, 2007. – С. 80–83.
8. Слышкин Г.Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа) / Г.Г. Слышкин, М.А. Ефремова. – М.: Водолей Publishers, 2004. – 153 с.
9. Трюффо Ф. Хичкок / Трюффо / Ф. Трюффо. – М.: Библиотека киноведческих записок, 1996. – 224 с.
10. Уроки Хичкока. Саспенс. – Режим доступа: <http://filmmaker.com.ua/vd/hitchcock2.html>

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЖМОВНИХ КОРЕЛЯЦІЙ

Ларькова Л.Х. (Київ)

Сучасна лінгвістика характеризується прагненням інтегрувати різні підходи до вивчення мовних явищ в межах комплексних досліджень. З цієї точки зору значний інтерес становить вивчення семантичних особливостей механізмів міжмовних кореляцій, що передбачає, перш за все, детерміністичний підхід до мови, цілісне та єдине поняття природи та суспільства.

Значне збільшення кількості лексичних одиниць німецької та англійської мов пояснюється численними інноваціями в різних сферах життя і діяльності людини. Словниковий склад цих германських мов поповнюється сьогодні значною мірою за рахунок антропонімів. Але якщо в німецькій мові спостерігається утворення нових лексем для передачі того чи іншого явища, в англійській мові використовується здебільше існуючий словниковий склад. Мовними засобами словотворення німецької лексики переважно є словоскладання та аббревіація; для англійської, перш за все, – деривація, а також словоскладання. Для двох мов типовим засобом словотворення є запозичення іншомовної лексики та широке вживання інтернаціоналізмів, особливо в сучасній різногалузевій термінології.

Наслідком когнітивної діяльності людини стало утворення типових механізмів міжмовних англо-німецьких кореляцій за аналогією, за словотворчими моделями. Стереотипізація як механізм когнітивістики зумовлює процес відчуття та сприйняття оточуючого середовища та світ у цілому, що несе нову інформацію суспільству.

Розвиток та створення нових технологій у всіх галузях сучасного світу і, відповідно, лексикоодиночці, що їх позначають, сприяють поширенню словотворчих моделей, словотворчих складових та розширенню комбінаторних характеристик лексичних одиниць як в англійській, так і в німецькій мові.

Галузі інформаційних технологій збагатили словниковий склад двох споріднених германських мов для позначення відповідних семантичних одиниць. Наприклад, нім.: *der Rechner, die Taste, das Diskettenlaufwerk, das Bewerbungsporträt, die Bewerbung*. Англ.: *computer, telekommuter, commutation, web designer, content povieder, rocket scirntist*.

У сучасному суспільстві професійна діяльність є фактором впливу на утворення нових лексичних одиниць, а також спричиняє появу цілого ряду продуктивних дериваційних елементів, як, наприклад, переміщення деяких префіксів та суфіксів з периферії лексичної системи до ядра.

У термінології економіки, бізнесу, інформатики з'являється низка неологізмів, що пов'язані з новими економічними теоріями, так само як і з розвитком інформаційної техніки та технологій. У семантичній структурі одиниць унаслідок розвитку сучасного світу відбуваються численні зміни. Це є семантичний механізм, за яким лексика двох близькоспоріднених мов реагує на зміни в суспільстві і мова у такий спосіб виконує свою категоризуючу функцію.

Збагачення словникового складу нім. і англ. мов здійснюється також за допомогою метафори та метонімії, як вторинної номінації понять, а також через запозичення внутрішніх одиниць. Словниковий склад двох мов зазнає зміни не тільки через зникнення з активного вжитку окремих лексичних одиниць, а також через утворення неологізмів. І саме цей механізм словотворення допомагає зберігати рівновагу у словниковому складі двох споріднених мов. Порівняння семантичних механізмів нім. та англ. кореляцій показує, що одиниці фіксуються мовою тоді, коли вони надбали помітні відхилення від існуючих стереотипів, мають чітке співвідношення та їх вербалізації мовними засобами, а також рухомість словникового складу двох близькоспоріднених мов під впливом таких факторів, як лінгвістичний та екстралінгвістичний.

ФЕНОМЕН “ЗМІНА КОДУ” В ДИСКУРСІ КІНОАДАПТАЦІЇ

Легейда А.В. (Харків)

В результаті дослідження феномену “зміни коду” в англоамериканських екранізаціях російської класичної літератури було встановлено шість критеріїв, що регулюють функціонування зазначеного феномену у кінодискурсі адаптації: тип каналу передачі “зміни коду”, середовище “існування” феномену “зміни коду”, адресатність феномену “зміни коду”, композиційний критерій “зміни коду” у внутрішній організації кінодискурсу адаптації, комунікативна ситуація виникнення феномену “зміни коду”, взаємодія російськомовного та англословного тексту в ситуації “зміни коду”.

Тип каналу передачі “зміни коду” розрізняємо за такими типами: *візуальний канал* – феномен зміни коду фігурує у візуальних аспектах; *звуковий канал* – феномен зміни коду фігурує у звукових аспектах; *змішаний* – феномен зміни коду простежується в комбінації візуального та звукового каналів.

Середовище “існування” феномену “зміни коду” розрізняємо за наступними типами: *існування у мовленні центрального персонажу* екранізації класичного роману; *існування у мовленні другорядного персонажу* літературної екранізації; *за змішаним принципом* – феномен

зміни коду простежується як у мовленні центрального, так і другорядного персонажу; *зміна коду як фон* (простежується у піснях, речитативах, розмовах на задньому плані, внутрішньому монолозі).

Адресатність феномена “зміни коду” розрізняємо затакими типами: *звертання до глядача* – феномен зміни коду простежується у звертанні до глядацької аудиторії (у піснях, що виконуються російською мовою, при написанні російськомовних листів героями кіноадаптації, у надписах на будівлях, вокзалах, станціях, тощо); *звертання до глядача та центрального персонажу*; *звертання до глядача та до другорядного персонажу* екранізації роману; *за змішаним типом* – феномен зміни коду простежується як у звертанні до другорядного так і головного персонажу роману.

Композиційний критерій “зміни коду” у внутрішній організації кінодискурсу екранізацій розрізняємо за такими типами: *пряме мовлення персонажу* (діалог, монолог, рефлексія) – феномен зміни коду простежується у діалозі, монолозі або під час рефлексії головного або другорядного персонажу у внутрішньому монолозі; *самохарактеристика* (щоденник, сповідь, лист) – феномен зміни коду відображається у записах або в роздумах головного чи другорядного героя; *авторський чи ліричний роздум* – феномен зміни коду спостерігається у випадках, коли один з головних героїв стає авторським “рупором”, виконуючи функції автора.

Комунікативну ситуацію, у якій найчастіше фігурує феномен “зміни коду”, в англо-американських екранізаціях російської класичної літератури розрізняємо за такими типами: *відспівування*; *вінчання*; *катання на ковзанках*; *похорон, тощо*

Емпіричний аналіз дозволяє запропонувати класифікацію сигналів феномену “зміни коду” в англо-американських екранізаціях російської класичної літератури:

- *взаємодія на інтра-рівні* – феномен зміни коду спостерігається у межах одного речення;
- *взаємодія на інтер-рівні* – феномен зміни коду спостерігається поза межами одного речення;

За результатами аналізу вбачаються основні функції феномену “зміни коду” в англоамериканських екранізаціях російської класичної літератури:

- *функція максимальної передачі автентичності матеріалу* – максимальне наближення глядача до сприйняття ефекту, інтендованого автором;
- *функція занурення глядацької аудиторії у національну атмосферу та культуру відповідного класичного літературного джерела.*

СПЕЦИФИКА ВЕРБАЛЬНОЙ И НЕВЕРБАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ВУЗАХ В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ АСПЕКТЕ

Ленская Е.О. (Харьков)

Общение с людьми – это наука и искусство. Здесь важны и природные способности, и образование. Общение, осуществляющееся при помощи основных каналов вербального и невербального – сложный многоплановый процесс установления и развития контактов между людьми, порождаемый потребностями совместной деятельности и включающий в себя обмен информацией, выработку единой стратегии взаимодействия, восприятия и понимания другого человека.

Первостепенной задачей, на современном этапе развития лингвистических исследований, является изучение коммуникативного поведения представителей различных линвокультурных общностей. Дуалистическая природа речи как средства состоит в том, что она является и источником информации, и способом воздействия на слушателя. Смысл, значение слов, фраз, а также такие речевые звуковые явления, как модуляция голоса, его диапазон, тональность, ритм, тембр, интонация входят в структуру вербального общения. Как показывают наблюдения, наиболее располагающим к себе фактором в общении является плавная, размеренная, спокойная манера речи. Интонация отражает состояние и настроение говорящих, передает эмоциональные и смысловые различия высказываний, их отношение к теме беседы или друг к другу.

В процессе коммуникации невербальное поведение играет важную роль, но она частично определяется связующей позицией участников. При невербальном общении средством передачи информации являются невербальные знаки (позы, жесты, мимика, интонации, взгляды, территориальное расположение, культурологические особенности и т.д.) [4, с. 46].

Человек, выступающий в роли реципиента и анализирующий информацию, уделяет большое внимание невербальному поведению коммуникатора и хорошо его запоминает.

В образовательном процессе высшего учебного заведения, преимущественно, происходит коммуникативная деятельность. При общении со студентами преподавателю необходимо уделять не менее важное внимание такому основному аспекту, как невербальное общение. Рост личности будущего специалиста в вузе целиком построен на взаимодействии между людьми с разными социальными статусами и установками, спецификой культурологических традиций. Образование в вузе можно

рассматривать через большое количество субъектно–объективных связей разного уровня и сложности, где важную группу связей составляют отношения студентов и педагогов, студентов между собой. При работе с учащимися разных национальностей, немаловажную роль играет получение сопоставительной информации об исходной межкультурной компетенции учащихся, для проведения сравнительной работы с культурой изучаемого языка в процессе общения, обуславливающее достижение максимального педагогического эффекта [3, с. 124].

Изучение специфики вербальной и невербальной коммуникации в поликультурном аспекте приобретает все большую актуальность с развитием и распространением всевозможных способов и средств обмена информацией, и в дальнейшем будет использоваться в процессе личностно-ориентированного изучения языка. Одновременно фактор личного общения, интерес преподавателя к лично – значимой информации студента, знакомство с национальной историей, географией, литературой, создаст положительные межличностные отношения и развивает умения межкультурной коммуникации и также предоставит студентам – иностранцам возможность не только самовыражения в межкультурной коммуникации и общении, но и позволит интегрироваться в социум. Это исключит возможность непонимания, отчуждения или неприятия в межкультурной коммуникации в образовательном процессе вуза. Необходимо взаимодействие с представителями других культур по принципу диалога во избежание проблем и конфликтов в межкультурной коммуникации в условиях вуза. Но встречное движение необходимо с обеих сторон в общем направлении более адекватного познания и принятия друг друга.

Литература

1. Агапова С.Г. Основы межличностной и межкультурной коммуникации (англ. язык) / С.Г. Агапова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. – 342 с.
2. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. Ван Дейк – М. : Прогресс, 1989. – 297 с.
3. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров – М. : Русский язык, 1983. – 390 с.
4. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н. Горелов. – М. : Наука, 1980. – 238 с.
5. Грушевицкая Т.Г. Основы межкультурной коммуникации : учебник для вузов / Т.Г. Грушевицкая, А.Д. Попков, А.П. Садохин. – М. : ЮНИТА – ДАНА, 2002. – 354 с.
5. Каган М.С. Мир общения: Проблемы межсубъектных отношений / М.С. Каган – М. : Политиздат, 1988. – 287 с.

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ КОРИГУВАННЯ ІМІДЖУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Лисичкіна І.О. (Харків)

Проблема іміджу силових структур є наразі актуальною, оскільки імідж відіграє важливу суспільну роль, значною мірою зумовлює поведінку громадян стосовно цих структур та їх співробітників. Імідж конструюється у процесі комунікації, отже з позицій комунікативної лінгвістики імідж певного об'єкта доцільно розглядати як “згорнутий” текст, сукупність комунікативних стратегій і тактик представлення цього об'єкта, вербалізованих у певних дискурсах з метою створення або коригування ставлення аудиторії до цього об'єкта.

Мета цього дослідження полягає в окресленні комунікативного аспекту коригування іміджу Національної гвардії України.

З початком активної фази антитерористичної операції та ребрендингом внутрішніх військ у Національну гвардію України відбулися суттєві зміни в іміджі цієї військової структури з правоохоронними функціями. Зараз Національна гвардія сприймається як патріотична, професійна організація, що стоїть на сторожі інтересів українського суспільства, однак формування необхідного стійкого позитивного іміджу цієї організації все ще залишається актуальним.

Визначення тематики мас-медіа повідомлень про діяльність Національної гвардії України має базуватися на основних концептах бажаного іміджу: **МУЖНІСТЬ, ЧЕСТЬ, ЗАКОН, СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ.**

Особливого значення набувають концепти **СПРАВЕДЛИВІСТЬ, ЗАКОН, ЧЕСТЬ**, що мають вербалізуватися у повідомленнях з імплікатурами на кшталт: «військовослужбовці Національної гвардії України виконують обов'язок», «військовослужбовці Національної гвардії України діють у відповідності до законів України», «військовослужбовці Національної гвардії України не виконують злочинних наказів», «командири Національної гвардії України не віддають злочинних наказів», «військовослужбовці Національної гвардії України поза політикою», «військовослужбовці Національної гвардії України – професіонали своєї справи, які діють в межах своїх повноважень».

В умовах дифамації й дискредитації іміджу Національної гвардії України доцільним вважаємо звернення до концепту **ЛЮДЯНІСТЬ**. Так, мають поширюватися повідомлення та відео, в яких військовослужбовці Національної гвардії України допомагають пораненим, шанобливо ставляться до людей похилого віку, з повагою – до жінок. Імплікатурами таких повідомлень є: «ми залишаємося людьми в будь-яких ситуаціях», «ми

пропорційно відповідаємо на силу, без зайвої жорстокості», «ми завжди прийдемо на допомогу в складних ситуаціях» тощо.

Для репарації іміджу Національної гвардії України у мас-медіа просторі мають домінувати повідомлення з позитивною тональністю, причому доцільно уникати виправдовування, використання заперечних речень, повторення негативної інформації тощо.

Покращення іміджу офіцерів Національної гвардії України, оптимізація їх мовної особистості, а отже й корпоративної культури цієї правоохоронної структури, пов'язано з глобальною корекцією поведінки офіцерів та їхнього ставлення до цивільних, із спрямованістю військових до соціально-партнерських відношень, із підвищенням їхньої соціальної відповідальності, зі збалансуванням інформаційних потоків про діяльність правоохоронних структур та з ламанням негативних неаргументованих соціальних стереотипів.

Таким чином, коригування іміджу Національної гвардії України через мас-медіа вимагає використання комплексу іміджеформувальних та іміджепідсилювальних комунікативних стратегій, визначення й детальний опис яких становлять перспективу подальших наукових розвідок.

ПРОСОДИЧНІ МАРКЕРИ ДОМІНУВАННЯ В АНГЛОМОВНИХ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРАХ (ПЕРЦЕПТИВНИЙ АНАЛІЗ)

Лисичкіна О.О. (Харків)

Для сучасного етапу розвитку лінгвістики характерне зростання інтересу до просодичної проблематики, що зумовлено новими теоретичними й практичними потребами. Ефективній комунікації властиві тісні зв'язки між просодією, семантичним і прагматичним аспектами дискурсу.

Метою нашого дослідження є визначення просодичних маркерів домінування в англійськомовних ділових переговорах.

Ефективність міжособистісного спілкування – це не лише питання взаємодії інтенцій адресанта й адресата, це проблема впливу, який зумовлює досягнення бажаного перлокутивного ефекту. Той факт, що просодія виступає засобом досягнення останнього, доводить можливість визначення специфіки функціонування тональної, часової та динамічної підсистем у сенсі їхньої комунікативно-прагматичної релевантності з метою виявлення потенційного репертуару просодичних засобів комунікантів.

Ділові переговори як інтерактивний функціонально-прагматичний формат комунікації репрезентують процес обговорення комунікантами певного питання бізнесового або виробничого характеру з метою

досягнення згоди шляхом послідовного аргументованого викладення власних позицій. Основними форматними ознаками ділових переговорів є логічність їхньої організації, офіційний характер функціонально-прагматичної взаємодії комунікантів відповідно до соціальної ситуації цього виду спілкування, орієнтація на досягнення згоди через переконання та аргументування. Логіко-аргументативній організації досліджуваного дискурсу англомовних ділових переговорів відповідає певне просодичне оформлення, здатне посилювати або нівелювати мовний вплив, характерний для процесу аргументування.

Проведений перцептивний аналіз дає підстави узагальнити особливості просодичної організації домінуючих інтеракцій англомовних ділових переговорів. Так, простежується тенденція до динамічності акцентної дистрибуції аргументативних кроків і підкреслення інформативно значущих домінуючих ділянок ритмометричними угрупованнями на рівні фоносинтагми. Іншою особливістю просодичної актуалізації досліджуваних одиниць є залежність обсягу фоносинтагми від оцінності (позитивної, негативної, нейтральної) інформації і комунікативної інтенції комунікантів. Тональна специфіка інтеракцій полягає у варіативності передтермінальної та термінальної ділянок фоносинтагм, причому тональні конфігурації фоносинтагм утворюють інтегративний мелодійний контур, якому характерна препозиційна та постпозиційна субординація. Параметр гучності англомовних ділових переговорів відповідає семантичному й комунікативно-прагматичному навантаженню домінуючих кроків, характеру оцінності і взаємодіє з іншими надсегментними параметрами. Досліджені зразки англомовних ділових переговорів характеризуються помірним темпом, однак на інформативно найвагоміших ділянках відбувається сповільнення темпу. У процесі реалізації комунікативного задуму важливу роль разом з варіативністю тональних реалізацій відіграє паузація, оскільки домінування коротких та середніх пауз в інтеракціях вказує на особливу організацію англомовних ділових переговорів, яким властиві зосередженість, аргументованість, компактність, та відображає інваріантні особливості реалізації аргументативної оцінки в контексті ділових переговорів.

Таким чином, домінування в англомовних ділових переговорах простежується на всіх просодичних рівнях. Перспектива подальшого дослідження просодичних маркерів домінування дискурсу бізнесової сфери спілкування полягає в урахуванні гендерної перспективи досліджуваного дискурсу.

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ

Литвиненко Н.П. (Київ)

Ураховуючи те, що в граматичній структурі дискурсу, його мовному вираженні імпліцитно зосереджені інтенції людини-мовця, для вивчення природи дискурсу особливого значення набувають такі категорії прагматики, як стратегії й тактики, що коригують мовні дії особистості у процесі комунікації.

Ці категорії в сучасному мовознавстві вживають досить активно, однак розуміють по-різному залежно від мети та лінгвістичної парадигми дослідження.

Пропонуємо таке витлумачення аналізованих понять: *комунікативна стратегія* – це різновид комунікативної поведінки або комунікативної взаємодії, під час якої мовець використовує різні вербальні та невербальні засоби для розв'язання професійно зумовлених комунікативних завдань, а *комунікативна тактика* зазвичай представлена практичними мовленнєвими діями, які експлікують комунікативну семантику дискурсу

У цьому сенсі актуальною є проблема формування комунікативних стратегій і тактик у площині інституційного дискурсу, зумовлених спрямуванням того соціального інституту, у сфері якого цей дискурс функціонує.

Яскравий приклад такої зумовленості – функціонування комунікативних стратегій і тактик у структурі інституційного медичного дискурсу, призначенням якого є надання кваліфікованої допомоги хворій людині.

Природа сучасного українського медичного дискурсу є неоднорідною, що зумовлює необхідність його типізації на дискретний та недискретний.

Дискретний медичний дискурс – це дискурс комунікантів, який реалізується у сфері спілкування «лікар – пацієнт». Основними рисами цього типу дискурсу, регламентованому традиційними схемами діагностичного процесу, є перервність процесу вербального вираження, інтерпрофесійний характер спілкування та асиметрія комунікативної взаємодії. Ці риси зумовлені комунікативними перевагами лікаря, його статусом, фаховою компетентністю, особистими рисами та практичними навичками й вміннями.

Недискретний медичний дискурс – це дискурс партнерів, який діє у сфері «лікар – лікар», що є представниками однієї мовленнєвої категорії, об'єднаної за ознакою професійної належності. Тому для цього типу дискурсу притаманні такі риси, як однорідність, колегіальність, стереотипи комунікативної поведінки учасників, інтрапрофесійність.

Для кожного типу дискурсу характерні свої стратегії й тактики, доцільність використання яких визначається фаховими завданнями лікаря-мовця та основними інтенціями його спілкування з пацієнтом.

Так, наприклад, на етапі знайомства провідною в дискурсі лікаря є стратегія оптимізації діалогу, для реалізації якої лікар використовує організаційно-етикетну та пропонуально-волюнтативну тактики. З'ясувально-констатаційна стратегія під час системного опитування відтворена у тактиках фокусування уваги та пропозиційно-гіпотетичній. На етапі об'єктивного обстеження лікар використовує стратегію діагностувальної ідентифікації, яка зреалізована в тактиках співробітництва, обережного спонукання та констатаційно-пояснювальній. Директивна стратегія виражена в тактиках співробітництва, категоричної та пом'якшеної рекомендацій.

Недискретний медичний дискурс відбиває ту частину фахової діяльності лікаря, яка пов'язана із взаємодією з колегами, керівниками чи підлеглими. Тому обрання стратегій і тактик, а отже, й власне мовні особливості недискретного дискурсу значною мірою зумовлені статусно-рольовим чинником.

ПРОБЛЕМА МЕТАФОРИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНІЙ ПІДСИСТЕМІ МАШИНОБУДУВАННЯ

Литвинко О.А. (Суми)

Питання сутності термінологічних одиниць належить до актуальних проблем лінгвістики. Особливого значення набуває систематизація англійських терміносистем окремих галузей і вивчення різних аспектів їх утворення та функціонування у системі мови [2, с. 68; 3, с. 52; 4, с. 100]. Дослідження метафори у термінології є *актуальним*. Цей феномен привертає увагу багатьох лінгвістів з огляду на те, що метафора є одним із суттєвих джерел поповнення термінологічного фонду. Необхідність аналізу підсилюється відсутністю спеціальних досліджень термінологічної підсистеми машинобудування в англістиці.

Мета цієї роботи полягає у вивченні особливостей метафоричних термінів.

Об'єктом дослідження є термінологічна підсистема машинобудування сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є феномен метафори у зазначеній термінологічній підсистемі.

Семантична мотивація термінів у термінологічній підсистемі машинобудування реалізується шляхом виведення загального значення терміна із значення його компонентів. Вона може здійснюватись і завдяки асоціативним зв'язкам, на основі яких реалізуються такий мовний феномен, як метафора. Асоціації, що призводять до появи метафори, не є довільними, оскільки їх підґрунтям слугує фізичний або фізіологічний досвід індивіда [1, с. 41].

Щодо функції метафори у термінології, потрібно відзначити, що її здатність слугувати засобом мислення є, безперечно, характерною особливістю у мові науки. Але ця властивість виявляється лише супутньою у відношенні до головної функції термінологічної метафори – номінативної.

Підсистемі машинобудування властива наявність антропоморфних метафор. Феномен антропоморфності полягає в тому, що вибір тієї чи іншої основи для метафори пов'язаний зі здатністю людини зіставляти нове для неї з тими предметами, з якими людина стикається у практичній діяльності.

Англійська термінологія підсистеми машинобудування містить метафори, що асоціюються: з частинами тіла людини (*arm* “рука” – *arm* “важіль”), з назвами одягу чи його частин (*cap* “кепка” – *cap* “кришка”), з предметами побуту (*fork* “виделка” – *fork* “вилкоподібний захват”), з назвами страв (*cheese* “чуп” – *cheese* “бухта (з тросом або кабелем)”).

У термінологічній підсистемі машинобудування вживаються також зооморфні метафори (*crane* “журавель” – *crane* “підйомний кран”).

Метафори у термінологічній підсистемі машинобудування допомагають уявити конструкцію технічного пристрою або деталі. Вони конкретизують суттєві ознаки названого поняття, сприяють його осмисленню з боку адресата.

Література

1. Кришталь С.М. Структурно-семантический анализ метафорических терминов подязыка финансов в английском и украинском языках : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.17 / С.М. Кришталь. – Донецьк : Донецьк. нац. ун-т, 2003. – 216 с.
2. Макаренко Ю.Г. До проблеми перекладу неологізмів галузі Інтернет та комп'ютерних технологій / Ю.Г. Макаренко, І.В. Матковська // Філологічні трактати : зб. наук. ст. – Суми : Видавництво СумДУ, 2012. – № 4 – С. 68–71.
3. Новоставська О.І. Філософська термінологія: специфіка, класифікація, еволюція / О.І. Новоставська // Філологічні трактати : зб. наук. ст. – Суми : Видавництво СумДУ, 2013. – № 5 – С. 52–61.
4. Скороходько Е.Ф. Термінологічний профіль наукового тексту / Е.Ф. Скороходько // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2008. – № 805. – С. 100–105.

ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНЫЙ АСПЕКТ КОМИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ДИСКУРСА

Лобова О.К. (Харьков)

Категории „играют большую методологическую роль в науке. Без них вообще невозможно научное мышление ни в одной области знания” [3, с. 17]. „Нельзя говорить о каком-либо объекте исследования, не назвав и не объяснив его категорий” [1, с. 16].

В комическом институциональном дискурсе интертекстуальные включения преимущественно относятся к социокультурным, религиозным и политическим сферам. Прецедентные феномены из литературы, истории, области точных наук практически не используются стэндап-комиками, т.к. в жанре стэндап-комедии осмеивается и осуждается то, что актуально для коммуникантов в данный промежуток времени. Поэтому стэндап-комики практически не основывают свои шутки на фактах из истории и произведений художественной литературы.

Интертекстуальные включения в комическом институциональном дискурсе представлены цитатами, аллюзиями, реминисценциями, стилизацией, а также реалиями. Особое место в данном типе дискурса занимают жанровая стилизация, цитация и реалия. Первая представлена: 1) стилизацией под чужую речь, 2) стилизацией под молитву, 3) стилизацией под письмо, 4) стилизацией под текст личного дневника и др. В то время как цитация, в комическом институциональном дискурсе, „в большинстве случаев модифицируются автором, подчиняются тому контексту, в который они включены” [4, с. 18]. Особенностью цитаций в комическом дискурсе является отсутствие указания на маркировку в силу устного характера данного жанра. Цитаты могут видоизменяться стэндап-комиком и „подгоняться” под определенный контекст

Реалии относятся к „социальной и культурной сфере жизни общества” [2, с. 416]. Также реалии могут быть связаны с прецедентными феноменами, которые, по мнению В.А. Самохиной, „содержат референциальную, интертекстуальную функции, которые базируются на понимании элементов текста” [там же]. Если у адресата нет определенных фоновых знаний для интерпретации реалий, поиска прецедентного феномена, то комический эффект не будет достигнут

Специфика проявления категории интертекстуальности определяется тем, что интексты, введенные стэндап-комиками в шутки, создают юмор. Будучи знаковым образованием, данный дискурс включает отсылки к вербальным прецедентным феноменам, репрезентированным цитациями, аллюзиями, реалиями, реминисценциями. Прецедентный феномен создает дополнительную интеллектуальную нагрузку для адресата, т.к. комический эффект шуток основан на несовместимости прецедентных феноменов с новым контекстом шутки. Диссонанс между стереотипными ситуациями и представлением их стэндап-комиком в новом ракурсе создает инконгруэнтность, которая является основой комического эффекта.

Литература

1. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – [изд. 5-е, стереотип.]. – М. : КомКнига, 2007. – 144 с.
2. Самохина В.О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії

та США: текстуальний та дискурсивний аспекти : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Самохіна Вікторія Опанасівна. – К., 2010. – 518 с. 3. Спиркин А.Г. Философия : [учебник для технических вузов] / А.Г. Спиркин. – М. : Гардарика, 2000. – 368 с. 4. Чуприна Н.М. Текст англomовної пародії в аспекті інтертекстуальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.М. Чуприна. – Харків, 2008. – 20 с.

ІНДУКТИВНА КОЛОРОНІМІЧНА СХЕМА АРГУМЕНТАЦІЇ В ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИН

Лук'янець Г.Г. (Київ)

Вживання колоронімів із метою апелювання до логосу, тобто риторичного способу впливу на аудиторію через звернення до раціональних міркувань [3, с. 64], реалізується залученням індуктивної схеми аргументації, яка ґрунтується на логічній мисленнєвій операції індукції [1, с. 43], передбачаючи виведення висновків на основі конкретних назв відтінків. За індуктивної схеми аргументації в тезі, тобто положенні, що доводиться, вживаються колороніми на позначення забарвлення на базовому й субординатному рівні, а в аргументах, які підтверджують тезу, суперординатні колороназви. При застосуванні в текстах інтернет-новин індуктивної аргументативної схеми створюється ефект віддалення (*zooming out*) [2, с. 71], тобто узагальнення. За індуктивної схеми колороніми функціонують у складі субординатно-базової та базово-суперординатної моделей аргументації, що зумовлено ступенем узагальнення інформації.

Субординатно-базова модель аргументації спрямована на доведення спільної ознаки ряду відтінків у тезі через об'єднання їх у одну категорію кольору в аргументах для опису предметів побуту. Наприклад, вжиті в тезі субординатні колороніми *spruce* «ялиновий», *lavender* «лавандовий», які називають рослини, та *celadon* «кольору морської хвилі», *ice blue* «льодово-синій», які відбивають подібність забарвлень подушок до природних явищ, узагальнюються в аргументах як палітра тьмяних відтінків, що включає синій, зелений та сірий кольори: *Built by a local car upholsterer, it is covered in spruce, celadon, ice blue and lavender cushions. Green pots [...] sit on the open shelves in the kitchen, over blue-gray cabinets* (The New York Times, 06.07.2011). Перехід від назв відтінків *bright shell pink* «яскраво-мушлевий рожевий», *deep ruby red* «глибоко-рубіновий червоний», *coral-salmon* «коралово-лососевий» у тезі до палітри кольору *red* «червоний» у аргументах створює ефект узагальнення, напр., *Hildegard, with five-inch flowers of bright shell pink; Brilliant, deep ruby red cushion; Coral Mist, coral-salmon pompon are top reds in modern interior* (New York Times, 13.03.2000).

Базово-суперординатна модель аргументації спрямована на підпорядкування базових одиниць (*red* «червоний») в тезі загальному поняттю кольору (*color* «колір»), номінованому суперординатним колоронімами, в аргументах, та використовується задля підведення підсумків про описані в статтях ознаки об'єктів. Підґрунтям для співставлення конкретних і загальних колоронімів та встановлення індуктивних відношень між ними є їх належність до категорії кольору. Аналізована модель вживається при описі кольорових ознак артефактів, передусім в сфері моди, де значення, представлених в тезі базових одиниць на позначення відтінків одягу узагальнюються в аргументах до категорії кольору загалом. Наприклад, субординатні колороніми *hi-light blue* «світло-голубий» та *raspberry rose* «малиново-рожевий» у тезі належать до групи забарвлень суконь в аргументі, номінованому суперординатною одиницею *spectrum* «спектр», виявляючи індуктивну схему аргументації через перехід від конкретних назв кольорів до домінування категорії кольору в цілому: *“Hi-light” blue and raspberry rose are newcomers in the spectrum of dresses* (New York Times, 08.05.1932).

Таким чином, індуктивна колоронімічна схема аргументації реалізується двома моделями – субординатно-базовою та базово-суперординатною – через розташування одиниць у них від більш конкретних до загальних. Субординатно-базова модель узагальнює різноманітні відтінки до назви одного кольору, а базово-суперординатна – виявляє належність колоронімів до категорії кольору.

Література

1. Аристотель. Поэтика. Риторика / Аристотель. – С-Пб. : Азбука, 2014. – 320 с.
2. Barilli R. Rhetoric / Barilli Renato. – Minnesota : The University of Minnesota Press, 1989. – 173 p.
3. Wardy R. Mighty Is the Truth and It Shall Prevail? / R. Wardy // Essays on Aristotle's Rhetoric. – Berkley: University of California Press, 1996. – P. 64–72.

ПЕРЕВОД НИЗКИХ КОЛЛОКВИАЛИЗМОВ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

(на матеріалі кінофільма «Ширли-Мырли»)

Лукьянова Т.Г. (Харків)

В современном кинематографе нестандартная лексика составляет значительную часть лексикона и употребляется в стилистических целях для создания эффекта живости, подлинности, красочности речи. Знание подобной лексики необходимо для понимания и умения расшифровать обиходную речь, подтекст, остроты, ассоциативный план высказываний, без чего невозможно осуществление адекватного перевода, задачей которого является сближение зрителя с замыслом сценариста и режиссера.

Целью нашей работы является попытка выявить особенности перевода русскоязычной экспрессивной просторечной лексики на английский язык в кинематографе. **Объектом** исследования являются низкие коллоквиализмы; **предметом** – лексико-стилистические особенности их перевода на английский язык. **Материалом** исследования послужили субтитры к кинофильму В.В. Меньшова «Ширли-Мырли».

Экспрессивное просторечие определяют как компонент лексической системы языка, включающий в себя наддиалектную общеизвестную и общепотребительную стилистически сниженную лексику и фразеологию с экспрессией различного качества – от шутливо-иронической и фамильярно-насмешливой до уничижительной и вульгарной. В экспрессивном просторечии выделяют три лексических пласта, составляющих основу речевого репертуара соответствующего регистра общения: низкие коллоквиализмы, общие сленгизмы и вульгаризмы [1, с. 55].

Низкие коллоквиализмы понимаем как стилистически маркированные лексические единицы, обозначающие общеизвестные предметы, явления или признаки в сферах повседневного неформального речевого общения, формирующие определенный компонент репертуара носителей и выполняющие коммуникативную функцию с преобладанием денотации над коннотацией [2, с. 196].

В нашем исследовании большинство русскоязычных низких коллоквиализмов при переводе на английский язык переходят с экспрессивно просторечного лексического яруса на ярус литературного стандарта, с использованием нейтральной или литературно-разговорной лексики. Поскольку в исследуемом материале денотация преобладает над коннотацией, переводчик чаще всего прибегает к нейтральному словарному соответствию (*сиську просите – begging for breasts, nanasha van – your daddy*); замене (*Сподобил Господь! – Good God!*), в том числе одной части речи на другую (*с нузом ходила – walked around pregnant*).

Выводы. При переводе нестандартной лексики необходимо учитывать этнокультурные особенности отдельного языка. Экспрессивная просторечная лексика часто заменяется нейтральной и литературно-разговорной лексикой литературного стандарта. Наиболее подходящими приемами и трансформациями являются подбор словарного соответствия, замена.

Результаты работы определяют **перспективы** дальнейшего исследования, которые мы видим в изучении особенностей перевода социально-профессионального просторечия в кинематографе.

Література

1. Коровушкин В.П. Нестандартная лексика в английском и русском военных подязыках (понятийный аппарат социолексикологического описания) [Электронный ресурс] / В.П. Коровушкин. – Режим доступа : <http://vestnik.osu.ru/>

2003_4/9.pdf. 2. Моисеенко А.В. Лингвоэкологические и структурные особенности контекстуальных синонимических рядов в английском и русском языках [Электронный ресурс] / А.В. Моисеенко. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/lingvoekologicheskie-i-strukturnye-osobennosti-kontekstualnyh-sinonimicheskikh-ryadov-v-angliyskom-i-russkom-yazykah>.

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТЕНТИЧНИХ КАЗОК ЯК ЗАСОБУ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ

Луценко Ю.О. (Суми)

Одним із ефективних шляхів навчання аудіювання, які відповідають віковим особливостям підлітків і вимогам сьогодення щодо використання автентичних матеріалів для навчання всіх форм спілкування, є використання автентичних казок на уроках іноземної мови. У цій публікації буде розглянуто лінгвометодичні та психологічні особливості автентичних казок як засобу навчання аудіювання англійською мовою.

Лінгвометодичні особливості автентичних казок як засобу навчання аудіювання англійською мовою полягають у наступному. Казка є одним із найяскравіших утілень національно-мовної картини світу і невичерпним джерелом відображення ментального світосприйняття. Текст казки є вербальним повідомленням, що передає логічну, естетичну, образну, емоційну та оцінну інформацію К. Єсіпович [1, с. 3]. Англійська казка, як правило, має композиційну злагожденість і стрункність, при цьому зачин в більшості випадків має невизначений характер, причому невизначено-абстрактні формули нерідко супроводжуються вказівками на певний час дії. У структурі тексту англійських казок часто зустрічаються повтори, переважно лексичні. Характерні також заклучні формули, які описують щасливий кінець, іноді з повчальною мораллю.

В англійських казках реалістично описуються образи оточуючої дійсності і відчувається прагнення героїв до всього «земного»: характерним є детальний опис місцевості та довгого шляху героя, згадуються конкретні палаци та містечка. Процес пізнання світу завдяки казці здійснюється не лише через опис перебігу подій, але й через детальні описи персонажів Є. Корнієнко [2].

Тексти автентичних казок характеризуються лексико-синтаксичною своєрідністю. У лексичному аспекті, в тексті казки зустрічається багато займенників, часток, вигуків, слів з емоційним забарвленням, словосполучень, розрахованих на виникнення асоціативних зв'язків,

фразеологізмів, модних слів. У синтаксичному плані, казкам притаманна стислість, фрагментарність, наявність структурно-залежних речень. Також можлива недомовленість, обрив розпочатого речення, перевага віддається простим реченням Є. Носонович [3].

У психолінгвістичному аспекті в казкових текстах знаходить своє вираження діяльна структура говоріння. Він має комунікативну цілісність, завдяки якій відповідає пізнавальним і емоційним потребам учнів, активізує їх розумову діяльність Є. Корнієнко [2].

Психологічні особливості казки як засобу навчання аудіювання англійською мовою зумовлені наступним. Казки – це інструмент психотерапії, що допомагає коригувати поведінку дитини і вирішувати його психологічні проблеми. Народні казки є опорою у вирішенні життєвих проблем і питань, а авторські казки відбивають внутрішній світ самого автора і дозволяють побачити світ його очима К. Єсіповича [1, с. 4]. Використання казок на уроці іноземної мови має значний мотивуючий ресурс. Діти сприймають їх як розвагу, а не як черговий урок. Цікаві сюжети, чарівні персонажі допоможуть створити мовленнєве середовище, розширити запас лексичних і граматичних одиниць, мовленнєвих кліше. При цьому завдяки образності та емоційності казки, розуміння та запам'ятовування слів і фраз відбувається на підсвідомому рівні, без заучування. Таким чином, англійська казка є засобом навчання аудіювання англійською мовою

Література

1. Єсіпович К.П. Образ “чарівного” у французькій народній казці (лінгвокогнітивний аспект) : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / К.П. Єсіпович. – Київ, 2006. – 20 с.
2. Корнієнко Е.Р. Роль народної сказки в изучении иностранного языка / Е.Р. Корнієнко // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 7. – С. 86–91.
3. Носонович Е.В. Критерии содержательной аутентичности учебного текста / Е.В. Носонович, Р.П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 2. – С. 6–12.

«ЛИНГВОКРЕАТИВНОСТЬ» В ЯЗЫКЕ НАШЕГО ВРЕМЕНИ

Маевская Л.Д. (Харьков)

Термин «лингвокреативность» введен в языкознание ученым-лингвистом Ирисхановой О.К.. С этим термином можно согласиться или нет, но он наиболее точно передает состояние нашего времени. Я думаю, что причиной его появления послужили: широкая интернационализация и гуманизация нашей социальной жизни, взаимодействие и влияние разных культур и коммуникантов, инфотехнологии. Бурный поток информации обрушивающийся на членов

социума и пестрящий лексическими единицами разных языковых культур: латыни (*mega, classic, erotic, extrem, absolut, viva, vision, uni, solo*), японского (*Samurai*), французского (*service*), испанского (*tobacco*), английского и его американского варианта (*high, game*) осложняет или помогает межкультурной коммуникации. Эти реальности выдвигают иностранный язык на передовые позиции, заставляют специалистов разных поколений уделять ему должное внимание. Прежде всего это касается молодых специалистов. Язык как живой организм остро и быстро реагирует на изменение в обществе. Массовое появление неологизмов, заимствований, окказионализмов, усеченных слов, бесспорно, создает проблемы в общении. Тенденция совершенно понятна, но и опасна в смысле «не навреди». В таких случаях «лингвокреативность» настораживает, затрудняет понимание: *юзать* (“использовать”), *прокрастинация* (“привычка откладывать на потом”), *пофиксить* (“починить”), *питчинг* (“презентация проекта”), *der eBook Reader, Selfi*.

Каждое поколение вносит свою лепту в развитие языка. Изобретать новые лексические единицы, но только со знаком плюс, а не такие перлы как шуз-корт.

Если говорить о немецком языке, то он наводнен англо-американизмами. И если раньше заимствование приспособлялись к системе принявшего их языка, то в наше время они просто вошли в язык без всяких изменений и довольно комфортно в нем себя чувствуют (о чем свидетельствуют примеры журналов “Hörzu Wissen“, „Spiegel“, „Kronenzeitung“, „Frau im Spiegel“, „Markt“, „Journal für die Frau“ и др.). Это касается не только рекламной продукции, но и обычных текстов: *Diese Netzwerke sind zum Who is who unserer Zeit geworden*. Текст о значении яблок в рационе нашего питания вдруг прерывается английской поговоркой: “An apple a day keeps the doctor away”. Или о достопримечательностях: «Top Ten Kirchtürme». Имеют место усеченные слова – *Phäno, Azubi, ZDF-Doku-Zweiteiler, Gen E*.

Заглавия содержания известных журналов грешат англицизмами: *Horrorstories, On the rocks, Quick-Info, Report*. Косметические, канцелярские товары – сплошь единицы английского языка без изменения правописания: *Facial Scrub; Creamy Cleansing Lotion for Normal to Dry Skin; organizer*. Рекламодатели абсолютно уверены, что та социальная группа, для которой они предназначены, поймет и правильно отреагирует.

Журнал „Markt“ перенасыщен англицизмами. Они аттрактивны, экономны, являются составляющими речевого этикета. В данном случае взаимодействие языков отражают новый слой культуры с новыми особенностями, взаимоотношениями, новыми возможностями карьерного роста. Материалы, предложены пользователям журнала, направлены на новое восприятие процессов, происходящих на рынке труда. Эту новую для специалиста направленность отражают даже заголовки: *The trend ist your friend; Die Börse ist ein Partner nostra; Fit für den Job-in 15 Lektionen*. Объяснения английских

слов, сокращений (*CEO, CRO*) является выигрышным для этого журнала, так как экономят время, а иногда и заставляют использовать словарь. Тема заимствований настолько актуальна, антропологична, что позволила немецкому лингвисту Р.И. Бруннеру в своих работах снова заговорить о «Sprachwandel» как о перспективном исследовании этого явления.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОГАНІВ КІНОІНДУСТРІЇ США ХХ СТ.

Майська А.Г. (Харків)

Кіно є важливим елементом масової культури, потужним фактором впливу на колективну свідомість. Кінофільм у сучасному світі є товаром, і одним із способів його рекламування є кінослоган. Кінослоган – це коротка фраза, яка передає в яскравій, образній формі основну ідею рекламної кампанії кінофільму [2, с. 8].

Актуальність дослідження кінослогана зумовлена тим, що кінослоган є ядром рекламної кампанії фільму, і глядач отримує перше враження і початкову інформацію про фільм саме через рекламний текст слогана. Ми розглядаємо слогани художніх фільмів виробництва США, які належать до довоєнного періоду (30-х рр.), післявоєнного періоду (кінця 40-х – початку 50-х рр.), 60 – 70-х рр., 80 – 90-х рр. Завдання дослідження включають визначення спрямування і провідних функцій кінослоганів різних епох, а також виявлення мовленнєвих засобів, які сприяють виконанню цих функцій.

За спрямуванням кінослогани можна поділити на **інформативні** та **іміджеві** [1]. Інформативний слоган спрямований на те, щоб донести до глядача певну інформацію про фільм. Іміджевий слоган спрямований на надання кінофільму певних іміджевих характеристик і акцентування уваги на його особливостях, тобто створення в глядача певного настрою, пов’язаного з образом фільму.

До функцій кінослоганів відносимо: **інформаційну** (інформування споживача про кінофільм); **атракційну** (привернення уваги глядача і створення умов для запам’ятовування інформації); **моделюючу** (формування певної моделі світу, уявлення про ідеальний світ); **повчальну** (набуття кінослоганом ролі поради, який непрямым чином формує певний образ поведінки); **декоративну** (створення настрою, сприятливого для опису фільму) [3, с. 50].

Аналіз слоганів американської кінопродукції ХХ ст. демонструє, що:

- слогани фільмів 30-х рр. і повоєнного періоду (кінця 40-х і 50-х рр.) є інформативними та іміджевими за спрямуванням, відповідно виконують

інформаційну та атракційну функції, надають конкретну інформацію про жанр і елементи сюжету: *A glorious songburst of gaiety and laughter!* (*Swing Time*, 1936);

- у 60-70-ті рр. кінослогани є іміджевими за спрямуванням, виконують атракційну та повчальну функції, звертають увагу до образу головного героя (містять імена персонажів або особові займенники, що вказують на них): *They're young... they're in love... and they kill people* (*Bonnie and Clyde*, 1967);

- у 80-х і 90-х рр. кінослогани також є іміджевими за спрямуванням, виконують моделюючу та декоративну функції, зосереджені на персонажах (часто описують поведінку героїв): *Families that slay together stay together* (*American Gothic*, 1988).

Ефект впливу на глядача у кінослоганах здійснюється за допомогою різноманітних мовленнєвих засобів, а саме повторів, мовної гри, гіперболи, протиставлення, емоційно забарвленої лексики тощо: *Don't get mad. Get everything* (*The First Wives Club*, 1996); *Life is in their hands. Death is on their minds* (*12 Angry Men*, 1957).

Функціональний аналіз американських кінослоганів ХХ ст. продемонстрував значну роль стилістичних мовленнєвих засобів у формуванні кінослогана, тому найближчою перспективою дослідження вважаємо саме стилістичний аналіз кінослогана.

Література

1. Клендар А. Место слогана в PR-деятельности компании / А. Клендар. – Режим доступу : http://pr-club.com/assets/files/pr_lib/pr...klendar.doc 2. Кохтев Н.Н. Реклама: искусство слова. Рекомендации для составителей рекламных текстов / Н.Н. Кохтев. – Режим доступу : http://www.studmed.ru/kohtev-nn-reklama-iskusstvo-slova-rekomendacii-dlya-sostaviteley-reklamnyhtekstov_38f740f524b.html 3. Розенталь Д.Э. Язык рекламных текстов / Д.Э. Розенталь, Кохтев. – М. : Высш. школа, 1981. – 125 с.

ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ

Малишівська І.В. (Івано-Франківськ)

Екзистенціалістська проза наповнена рефлексіями однойменної філософської системи, що ввібрала в себе віяння світової культури ХХ століття. Серед найвідоміших представників варто виокремити таких письменників як Ж.-П. Сартр, А. Камю, В. Голдінг, А. Мердок, Ю. Косач, В. Шевчук та інші. Актуальність дослідження «літератури буття» спровокована потребою переосмислити окремі екзистенціалістські постулати (свобода, абсурдність буття, існування передує сутності тощо),

застосовуючи нові підходи до тлумачення сюжетно-композиційних особливостей творів.

Метою нашої короткої розвідки є дослідити доцільність використання герменевтичного підходу до аналізу різнонаціональної екзистенціалістської прози.

Українського дослідник Д. Наливайко у праці «Національні варіанти літературної компаративістики» зауважує, що «в основі герменевтичного мислення закладений епістемологічний постулат існування істини, прихованого сенсу, що їх необхідно роздобути й оприявити, а однією з обов'язкових передумов реалізації цих евристичних завдань у герменевтиці є оприсутнення всього культурного контексту, в якому з'являється той чи інший текст, звірення джерел і варіантів, їх діахронне і синхронне зіставлення» [2, с. 59]. Твердження Д. Наливайка базується на теоретичних напрацюваннях таких представників літературознавчої герменевтики, як Ф. Шлейермахер та В. Дільтей. Так, Ф. Шлейермахер обґрунтував теорію герменевтичного кола, згідно з якою «коло є механізмом людського розуміння. Його ідея зводиться до того, що цілість може бути зрозумілою лише через її частини, які у свою чергу, можна зрозуміти тільки у співвідношеннях із цілістю, яку вони будують і якій належать» [1, с. 60]. В. Дільтей продовжив традиції свого попередника та виснував остаточну мету герменевтичної процедури, яка полягала в тому, щоб розуміти автора твору краще, ніж він сам себе розумів. Іншими словами, творення є процесом, певною мірою неусвідомлюваним, а життя, проявом якого є твір, ніколи не вдасться зрозуміти в усій повноті. Отже, реципієнт може зрозуміти твір краще, ніж сам автор, однак неможливо досягнути повноти пізнання духовного життя, яке приховується за твором і через нього стає доступним [1, с. 81].

Окремої уваги, на думку Д. Наливайка, заслуговують три основні етапи герменевтичного розуміння твору, запропоновані французьким літературознавцем П. Рікером: перший передбачає більш чи менш об'єктивний аналіз самого тексту, тобто можливість застосування структурального та семіотичного аналізу змісту й форми твору, другий – процес читання, в якому актуалізується світ тексту, і третій – це стан екзистенційного та рефлексійного привласнення значення тексту [2, с. 61].

Узагальнюючи, зазначимо, що герменевтичний підхід у вивченні екзистенціалістських творів є необхідним інструментом для адекватного тлумачення сенсу ключових екзистенціалістських ідей, які у кожного автора піддаються індивідуальній стильовій інтерпретації, що, в свою чергу, відображає як суб'єктивну авторську оцінку, так і загальне художньо-інтонаційне тло акту творення.

Література

1. Література. Теорія. Методологія. – 2-ге вид. / упоряд. і наук. ред. Данути Уліцької ; пер. з пол. С. Яковенка. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 543 с. 2. Національні варіанти літературної компаративістики / Національна академія наук України ; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка ; [Д.С. Наливайко, Т.Н. Денисова, О.В. Дубініна та ін.]. – К. : ВД «Стилос», 2009. – 750 с.

АРГУМЕНТАТИВНО-СУГГЕСТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОЖНОПОДЧИНЕНИХ СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ

Мартыннюк А.П., Поникарёва А.Ю. (Харьков)

1. Результаты структурно-семантического анализа связей между предикациями сложноподчиненных предложений, используемых в англоязычном политическом дискурсе, позволяют свести эти связи к трем типам: структурно-смысловому, смысловому и цепочному инкорпорированию.

1.1. При структурно-смысловом инкорпорировании предикация, следующая первой в синтагматической цепочке (главная или придаточная в функции подлежащего), демонстрирует как структурную, так и смысловую незавершенность, восполняемую последующей предикацией (в функции придаточной предикатива / дополнения / расширения или главной).

1.2. При смысловом инкорпорировании позиции предикаций не фиксированы, предикации сохраняют структурную полноценность. При этом предикации, следующей первой в синтагматической цепочке, присуща смысловая незавершенность, восполняемая последующей предикацией. Смысловое инкорпорирование построено на каузальных логико-смысловых связях (причины/ цели/ условия/ времени/ уступки/ способа действия).

1.3. Цепочное инкорпорирование находится на стыке подчинения и сочинения. Для этого типа связи характерна фиксированность позиции предикаций, их структурная и семантическая самостоятельность, а также логико-смысловая связь результата действия.

2. В терминах когнитивных операций распределения внимания (distribution of attention) (Л. Талми), информация, характеризующаяся более ранним и, наоборот, более поздним появлением по мере линейного разворачивания дискурса, соотносится, соответственно, со сферой внимания (задним планом) и фокусом внимания интерпретатора (большей “выпуклостью” / принадлежностью переднему плану).

2.1. При структурно-смысловом инкорпорировании фон всегда закреплен за предикацией, следующей первой в синтагматической цепочке, а фигура – за последующей предикацией, содержащей более позднюю информацию, возникающую по ходу линейного разворачивания дискурса.

2.2. При смысловом инкорпорировании фон всегда закреплен за придаточной предикацией независимо от ее места в синтагматической цепочке, а фигура – за главной. Информация, передаваемая пропозициональным содержанием подчиненной предикации, соотносится с информацией, отображаемой пропозициональным содержанием главной предикации, как условие / причина / цель / временные рамки действия / состояния дел и собственно действие / состояние дел.

2.3. При цепочном инкорпорировании фон закреплен за предикацией, следующей первой в синтагматической цепочке, поскольку её пропозициональное содержание содержит информацию о действии / состоянии дел, в результате которых становится возможным действие / состояние дел, выражаемое пропозициональным содержанием последующей предикации.

3. Результаты когнитивного анализа сложноподчиненных синтаксических конструкций позволяют утверждать, что конструкции структурно-смыслового / цепочного и смыслового инкорпорирования обладают различным аргументативно-суггестивным потенциалом.

3.1. Структурно-смысловое / цепочное инкорпорирование представляет собой линейный тип связи, при котором наблюдается прогрессивное движение фокуса внимания по мере разворачивания синтагматической цепочки, что обеспечивает монотонность ритмического рисунка и повышает суггестивность дискурса.

3.2. Смысловое инкорпорирование является нелинейным типом связи, при котором имеет место как прогрессивное, так и регрессивное движение фокуса внимания, что ведет к смене ритмического рисунка и активации внимания аудитории для восприятия каузальных связей, обеспечивающих аргументативность дискурса.

ЭССЕ КАК ОСОБЫЙ ЖАНР СОВРЕМЕННОГО ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО СТИЛЯ

Матросова И.В. (Харьков)

Эссе – специфический жанр публицистического стиля, это прозаическое сочинение небольшого объема и свободной композиции, выражающее индивидуальные впечатления и соображения по конкретному поводу (вопросу) и заведомо не претендующее на определяющую / исчерпывающую трактовку предмета. Эссе – универсальный жанр, существующий в гуманитарной теории более четырех веков. Официально отцом жанра считается французский мыслитель Мишель Монтень (XVI в.). Во Франции

в 1580 году была опубликована его книга «Essais», в которой автор рассуждает о судьбе общества и человека. По мнению многих исследователей, в том числе Л.Г. Кайды, «этот жанр ведет свою историю с античных времен» [1, с. 6]. Эссе может строиться на фабульной основе или нарративной основе и включать диалоги участников событий, может быть бесфабульным, моносубъектным, но в любом случае акцент делается на авторском самоанализе мироощущения. На личное мнение автора-эссеиста налагают отпечаток состояние общественного сознания в определенное историческое время, особенности национального мировоззрения. Поэтому жанровые характеристики эссе не укладываются в строгие рамки определений.

Эссе – это глубоко личностный персонифицированный литературно-публицистический жанр, требующий самостоятельности и оригинальности мышления, некоего опыта в той области, которой посвящены раздумья автора. В переводе с французского языка само слово «эссе» обозначает – «опыт».

Из всех жанров публицистического стиля эссе является наиболее эмоционально-экспрессивным, связанным с эффектом общения, личным контактом автора с читателем, воспроизведением непринужденной беседы между ними.

Несмотря на большое количество работ, посвященных теории жанра эссе, феномен и явление эссеизма в публицистике изучены не в полной мере. Среди авторов, занимавшихся исследованиями в данной области, можно назвать научные работы А.Г. Бочарова, Б.В. Стрельцова, М.Н. Эпштейна, М.М. Бахтина, А.В. Лукиной, И.П. Магая, Т.Ю. Лямзиной и др., которые заложили базу для рассмотрения эссеизма как особого составляющего жанра современной публицистики. Эссе – редкий гость на газетной полосе. Хотя некоторые аналитические и художественно – публицистические издания публикуют материалы, написанные в этом жанре.

В числе основных признаков жанра эссе следует подчеркнуть такие, как: – небольшой объём и конкретность темы; личный подход автора к ее раскрытию, субъективность, иногда парадоксальность суждений, свободная композиция, определяющаяся неограниченным движением мысли автора, его личным опытом, впечатлениями, воспоминаниями, ассоциациями; свободное использование лексического состава языка – от слов высокого стиля до разговорной лексики; атмосфера доверия автора к читателю.

По-нашему мнению, именно жанр эссе, находясь на стыке художественной литературы и публицистического стиля, дает возможность для максимального проявления разнообразной «палитры» особенностей языковой личности автора – мужчины и автора – женщины.

Литература

1. Кайда Л.Г. Эссе : Стилистический портрет / Л.Г. Кайда. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 184 с.

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФАТИЧНОГО МЕТАДИСКУРСУ

Матюхіна Ю.В. (Харків)

Фатична метакомунікація реалізується у фатичному метадискурсі. Так, по цілі, що досягається адресатом в дискурсі, виділяємо фатичний метадискурс, за допомогою якого комунікант здійснює регулювання мовленнєвої взаємодії. Поставлена мета модифікується в конкретних ситуаціях встановлення контакту, активізації уваги слухача, завершення мовного спілкування. У фатичному метадискурсі на противагу повідомленням метою є спілкування: перше реалізується фатичною промовою, а друге – інформативною промовою [1, с. 15].

Категорія інформативності визначає зміст дискурсу. Вона характеризується переважанням соціально-регулятивної інформації, що пояснює процесний характер фатичного метадискурсу, в якому когнітивний зміст є підлеглим по відношенню до ведучого прагматичного змісту. Комунікативність фатичного метадискурсу проявляється в обліку фактора адресанта і адресата як одного з центральних в моделі дискурсу – спілкування людей, розглянутого з позицій їх належності до тієї чи іншої соціальної групи або стосовно тієї чи іншої типової мовленнєвої ситуації [2, с. 279]. За критерієм комунікативності з позицій соціолінгвістики (хто і за яких обставин бере участь у спілкуванні) можна виділити різні типи дискурсу: молодіжний, психотерапевтичний, масово-інформаційний дискурс та ін.

Найбільш релевантним для нашого дослідження є побутовий дискурс, коли в умовах буденної взаємодії комуніканти не залежать від набору обмежень, що накладаються на особу учасника дискурсу інституційним спілкуванням: фіксованими ситуаціями, ритуальними умовами, заданими соціально-ситуативними ролями учасників та ін. Адресант і адресат проявляють при цьому як статусно-, так і ситуативно-рольові характеристики мовної поведінки, на підставі чого виділяємо симетричне і асиметричне спілкування, спілкування близьких людей, дружнє спілкування, спілкування малознайомих і незнайомих людей.

Лінія комунікант 1 – комунікант 2 в дискурсі дозволяє аналізувати його як феномен людської культури і як відображення менталітету народу. Виступаючи комунікативно-орієнтованою сутністю, дискурс передбачає історичність, в ньому знаходять прояв особливості етики, естетики, соціально- та етнокультурні стереотипи, зокрема, мовний етикет тієї чи іншої епохи. Категорія задана природою ситуативності дискурсу, який, за визначенням, не існує поза ситуацією і контекстом. Фатичний метадискурс протікає в соціально та культурно обумовлених ситуаціях (у транспорті, вдома, в гостях, в місцях відпочинку), що мають власні більшою чи меншою

мірою ритуалізовані правила мовного спілкування, стандартні комунікативні практики. Ситуації фатичного метадискурсу визначаються обстановкою і місцем спілкування, статусно-рольовими відносинами комунікантів, фазами дискурсу (ситуації вітання, прощання) і його жанрами (флірт, застільна бесіда і т.п.).

Ситуативність дискурсу безпосередньо пов'язана з категорією комунікативного контексту, яка являє собою “знання, вірування, уявлення, наміри в їх відношенні до комунікантів, дискурсу, до культурної ситуації, статусно-рольових ставлень учасників, способу комунікації, стилю дискурсу, предмету і регістру спілкування, рівня формальності, інтеракції, фізичним і психологічним станам – усім аспектам контекстуальності” [3, с. 150]. Сутність і властивості фатичного метадискурсу визначаємо, беручи до уваги категорії інтенціональності, інформативності, ситуативності, комунікативності, контекстуальності та структурованості.

Література

1. Винокур Т.Г. Говорящий и слушающий: Варианты речевого поведения / Т.Г. Винокур. – М. : Наука, 1993. – 171 с. 2. Карасик В.И. Язык социального статуса / В.И. Карасик. – М. : ИТДГК “Гнозис”, 2002. – 333 с. 3. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДГК “Гнозис”, 2003. – 280 с.

ВПЛИВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОФЕСІЙНО-СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТА

Мащенко С.Г., Брославська Л.Я. (Харків)

Сучасний фахівець перебуває у постійному розвитку сфери його діяльності, що потребує певної бази професійних та особистісних якостей. Оскільки успішний працівник, як правило, виховується у стінах ВНЗ, навчальним закладам слід готувати студентів до постійного пошуку засобів, які б допомогли їм адаптуватися у динамічному професійному середовищі. Одним з таких засобів є студентська наукова діяльність.

“Дослідницька діяльність, яка за основу має творчість і самостійність, стимулює вироблення навичок здобувати знання шляхом самостійного аналізу конкретного явища або факту мови, шукати нестандартні підходи до вирішення завдань, сприяє розширенню загальної ерудиції учня та студента” [1, с. 383].

Дослідницьку діяльність визначають як таку, що пов'язана з пошуком відповіді на творче дослідницьке завдання і передбачає наявність основних етапів, характерних для дослідження в науковій сфері: постановку проблеми; вивчення теоретичних напрацювань за визначеною темою; добір методик

дослідження і практичне оволодіння ними; збір матеріалів, їх аналіз та узагальнення, власні висновки [2, с. 22]. І студенти починають достатньо серйозно працювати з науковою літературою, здійснювати дослідження, доходити висновків, а надалі вимоги до їх наукової діяльності підвищуються вже з другого курсу.

Студенти-філологи пишуть роботи з кількох дисциплін: лексикології (*Вживання фразеологізмів в англійському рекламному дискурсі*), граматики (*Специфіка вживання артикля в англійській мові*), літератури (*Вплив стилю Е. Гемінгвея на літературу ХХ століття*), методики (*Навчання усного англійського мовлення за темою Environmental Protection*). Ця робота направлена на розширення та поглиблення знань з певної дисципліни в межах напряму, обраного студентом. Але простежимо, як така робота здатна вплинути на професійну діяльність студента у майбутньому.

Візьмемо, наприклад, одну з тем курсової роботи з методики навчання англійської мови: *Навчання усного англійського мовлення за темою Environmental Protection*. Перший етап – вибір теми та постановка проблеми [там само] – можна порівняти з тим, як людина визначає, у якій професійній діяльності вона могла б якнайкраще себе реалізувати. У даному випадку студент отримує можливість вивчити певні аспекти методики викладання іноземної мови, запропонувати свої власні ідеї щодо навчання учнів, досягти успіху, впевнитись у своїх здібностях, отримати задоволення від зробленого і, таким чином, самореалізуватися. Це, безперечно, умотивує його до пов'язання свого майбутнього з професією вчителя або викладача.

Наступний етап – вивчення теоретичних матеріалів за вказаною темою – асоціюється з вивченням досвіду інших фахівців безпосередньо на місці роботи.

Етап добору методик дослідження та практичне оволодіння ними є своєрідним макетом удосконалення власних професійних навичок.

Етап збору матеріалів, їх аналіз та узагальнення, створення власних висновків асоціюється зі створенням власних творчих проєктів у реальній професійній діяльності. Необхідно зауважити, що вибір теми наукової роботи є важливим і може вплинути на специфіку напряму роботи за фахом у майбутньому. Так, у нашому випадку тема, пов'язана з захистом навколишнього середовища може значним чином зацікавити студента, оскільки він отримує поштовх до більш поглибленого вивчення цієї сфери діяльності та може пов'язати з нею своє професійне майбутнє.

Таким чином, наукова діяльність є своєрідним “макетом” роботи фахівця у майбутньому, оскільки вона дає можливість створити алгоритм успішної професійної діяльності, реалізувати власний творчий потенціал і зайняти гідне місце у професійній та соціальній сферах.

Література

1. Федорович Х. Дослідницька діяльність як процес самореалізації особистості / Х. Федорович // Збірник наукових праць УДПУ імені П. Тичини. – Умань : ФОБ Жовтій О.О., 2014. – Ч. 2. – 441 с. 2. Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності майбутніх педагогів до професійної діяльності / Л. Григоренко // Рідна школа. – 2005. – № 8. – С. 2–24.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ГРАФОНУ У СВІТЛІ СТИЛІСТИЧНИХ ТЕОРІЙ

Медведєва А.О. (Харків)

Для характеристики мовлення персонажу письменники використовують різноманітні стилістичні засоби виразності з метою посилення експресивно-емоційного ефекту. До таких засобів ми зараховуємо, зокрема, графони, які філологи традиційно розуміють як стилістично релевантні порушення орфографічної норми, що відтворюють індивідуальні або діалектні аномалії вимови. Через оказіональний характер і відсутність потенційних відповідників графони мають бути віднесені до перекладацьких труднощів, а стратегія їх іншомовного відтворення має формуватися з урахуванням стилістичного та прагматичного чинників.

У межах стилістики існують різноманітні теорії, спрямовані передусім на формалізацію статусу численних засобів створення текстової експресивності на усіх мовних рівнях. Серед таких конотаційних реалізаторів знаходиться і графон, який може посідати доволі важливе місце у стилістичній структурі художнього твору, а в деяких випадках мати й домінуючий характер як, наприклад, у «Пігмаліоні» Бернарда Шоу.

Однією з таких теорій вважаємо теорію очуднення (від російського «остранение»). Загалом вперше на проблему очуднення у філологічній парадигмі звернув увагу відомий літературознавець В. Б. Шкловський, який розумів вищезгаданий феномен як незвичне сприйняття певної ситуації / процесу / об'єкту, реалізоване, насамперед, за рахунок порушення норм стандартного мовлення. Таким чином науковець асоціює очуднення з аномативністю, що викликає в нас неабияку зацікавленість, оскільки графон як навмисне порушення орфографічної норми дає нам перспективу розглядати стратегії його перекладу з позиції теорії нормативності.

Ідея очуднення була підхоплена також іншими авторами, які використовували для позначення цього явища терміни «актуалізація» та «висунення». Зокрема, представники празького лінгвістичного гуртка трактували стилістичні прийоми як таке використання мовних засобів, що привертає увагу само собою і сприймається як щось незвичне, позбавлене автоматизму. Науковці вважали, що саме висунення є реалізатором процесу порушення норм стандартної мови.

І.В. Арнольд, у свою чергу, характеризує прийоми висунення як такі, що фокусують увагу читача на окремих елементах повідомлення та встановлюють семантично релевантні відношення між елементами одного або частіше різних рівнів. Тобто, вона розглядає їх як текстоформуючі утворення, які виконують, зокрема, й когезійну функцію.

Проблема висунення знаходить подальший розвиток у працях англійського науковця Дж. Ліча. Він поєднує загальні принципи висунення в ширшому естетичному контексті з лінгвальними порушеннями, називаючи останні девіаціями. Будь-які девіації від лінгвальних чи загальноприйнятих норм дослідник розуміє як висунення. На його думку, саме слово «девіація» не несе в собі негативної конотації, оскільки адресат розглядає лінгвальну девіацію як найбільш важливий елемент цілого повідомлення. Відповідно максимальний вплив на читача досягається за рахунок «поетичної ліцензії» – права автора ігнорувати загальнозживані норми. При цьому Ліч наголошує на подвійній природі зазначеного феномену. Науковець не тільки вказує на «поетичну ліцензію» у вузькому сенсі як на мову поезії, а й розглядає її як мову художньої літератури взагалі, зауважуючи, що задля створення нового комунікативного досвіду автори художніх творів можуть значно порушувати лінгвальні норми і, таким чином, використовувати *artistic license* як різновид поетичної ліцензії.

Підсумовуючи, зазначимо, що дослідження графону з позицій актуальних стилістичних теорій дозволяє перекладознавцю не тільки краще усвідомити його експресивний потенціал, а й вибудувати актуальну стратегію його іншомовного відтворення, керуючись якою перекладачі-практики могли б врешті-решт зламати тенденцію до «пригладженого» перекладу, яка елімінує англійські графони в українському перекладі як принципово неперекладні та такі, що суперечать українській літературній традиції.

КОНЦЕПТ ОТРИЦАННЯ В ДОЛИНГВІСТИЧЕСКОМ ПЛАНЕ

Минкин Л.М. (Харьков)

Реконструкция концептов представляет определенную трудность для лингвиста, поскольку он неизбежно вторгается в неспецифическую для него область доязыкового мышления и вынужден ограничиваться описанием их аспектов как прикладных к основному анализу (И.К. Архипов).

Для языковой характеристики концепта отрицания и методов его изучения, по данным специальной литературы, важны следующие положения:

1. Изучение негации релевантно только в паре с ассерцией, представляющих части семиосферы человека.

2. Раздвоение ассерции и негации во времени в виде присутствия и неприсутствия характеризуют модусы бытия. Небытие не означает пустое пространство.

3. Негация воспринимается на фоне ассерции. В негации присутствует ее противочлен – ассерция. В этом, по сути, и проявляется онтологическая сущность негации.

4. При логическом подходе отрицание рассматривается в сфере ментальной деятельности как гипотетическое небытие.

5. В случае реальной негации ничего не отрицается, а утверждается бытие предмета в новом качестве. Утверждение и отрицание часто пересекаются в одном концептуальном поле.

6. Сильная, первичная позиция ассерции и вторичная негации как долингвистических понятий характеристики модуса бытия обуславливают их восприятие в виде оппозитивной взаимодополнительной пары: концепт – антиконцепт. Постановка вопроса о полной равнозначности концептов ассерции и негации не релевантна ни семантически, ни функционально.

CROSS-CULTURAL ASPECT OF VAGUENESS: TRANSLATION STUDIES

Mykhaylenko V.V. (Chernivtsi)

Much of what is said in natural language is vague, and members of almost any lexical category can be vague. The question that naturally arises is why vagueness is so ubiquitous in natural languages. This paper tries to give an answer to this question by investigating the emergence of linguistic meaning which gives rise to “vague meanings” in the ST and the way of transforming it in the TT.

Joan Cutting (2007) believes that it is certainly plausible that properties of a language at large emerge from the (limited) power of its users. Moreover, this account is similar in essence to Lewis' approach to vagueness as well as to super- and subvaluation accounts. Vagueness can be explained as the result of adding multiple slightly different precise language uses together. The ability to use vague language (“bags of time”, “doing stuff”, “sort of thing”, “and all that”, a couple of bucks) is an aspect of communicative competence of considerable social importance.

Robert van Rooij focuses his attention on contextualists' approaches that want to account for the Sorites paradox, because these approaches are most popular within linguistics. He also concentrates on 'loose talk' -whether with loose use of language we say something that is strictly speaking false, but true

enough in the particular conversational setting, or true, because the conversational setting loosens the requirements for a sentence to be true.

One of our goals is to investigate the function of vague particles (adverbs) in context of the SL (“The Associate” by John Grisham) and the TT (its Russian translation) examining applications in professional, educational, and social contexts. We call them ‘approximators’ due to their function to transform precise meaning into vague. In Modern English the Approximator Semantic Domain includes: *nearly, almost, practically, almost but not quite, around, by, near, nearby, nigh, but not quite, to the least extent, almost, in a close or intimate manner, closely, about, approaching, close to, virtually, practically, roughly, all but, just about, not quite, on the brink of, not far from, approximately, well-nigh, ahead, clockwise, counterclockwise, cross-country, down, homeward, advancing, oncoming, ahead, up, forward, towards, from all sides, almost, here and there, in the vicinity.* Cf. Russian Approximator Semantic Domain: *примерно, так, этак; ориентировочно, приближённо, грубо, на глаз; почти, близко, неточно; предположительно; круглым счетом, на круг, порядка, что-то, где-то, около, на глазок, в среднем, почти, приблизительно, близ, близко, возле, вокруг, едва ли не, на глаз, наудачу, около, под, подле, примерно, рядом с, чуть ли не.*

AROUND + PrepNP → куда-более рослых противников: *He preferred shooting and scoring over passing and defending, and within two minutes he'd slashed through the lane, around and through and over much larger players. Вот и сейчас за какие-то пару минут он мастерски обошёл куда-более рослых противников.* (p. 8)

MORE + THAN + NUM + NP → хотя бы до середины матча: *His average was fourteen, and if allowed to play more than half a game, he could probably score thirty. Средний результат Марекса за игру равнялся четырнадцати, а когда ему позволяли оставаться на площадке хотя бы до середины матча, он забрасывал и до тридцати.* (p. 8)

ALMOST + NO + NP → явно не был родным языком: *English was not his first language, though there was almost no trace of his native tongue. Английский явно не был родным языком Райта, однако определить принадлежность акцента Кайл не сумел.* (p. 29)

NEAR + N → в тишине: *The cell phone video was on voice activation, so it clicked off after sixty seconds of near silence. Поскольку видеокамера реагировал на голос, в тишине она вырубилась.* (p. 47)

AT LEAST + NP → по меньшей мере в двенадцати футах: *It was at least twenty feet from the front door. Камера лежала по меньшей мере в двенадцати футах от входной двери.* (p. 47)

The contrastive analysis of approximators in both texts reveals cross-cultural clichés, first, characteristic of the language and, second, of the author of the ST, and, third, of the translator of the TT.

СПЕЦИФИКА ИССЛЕДОВАНИЯ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Мойсенок Л.А. (Одесса)

Номинация в области специальной лексики призвана служить удовлетворению постоянно растущей потребности в обозначении специфических понятий определенной отрасли знания или деятельности. Несомненным фактом является то, что активное пополнение специального словарного инвентаря любого профессионального языка идет по двум основным направлениям: за счет внутриязыковых ресурсов (словопроизводства и семантического переосмысления) и межъязыковых заимствований. В данной публикации мы представляем результаты исследования фактов лексико-семантического переноса, зафиксированного на примерах словарных единиц экономической сферы английского языка. Данный вид переноса предполагает либо использование слова общелитературного языка или профессиональной сферы в целях номинирования другого, специального понятия с сохранением базовой семантики, либо его тропическое преобразование.

Данный способ образования обладает достаточно высокой продуктивностью. В ходе анализа было выявлено пять основных типов переноса наименования: конкретизация семантики; специализация семантики (обратный процесс расширения значения в ЛБ не зафиксирован); метафорический перенос; метонимический перенос; транстерминологизация.

В целях корректной интерпретации рассматриваемых явлений рекомендуется использование метода дефиниционного сопоставления. Лексема *labour* в словаре общеразговорного языка обладает следующей дефиницией: «усилие, физическая работа». Научная же интерпретация термина *labour* гласит: «вклад в процесс производства, сделанный людьми в форме непосредственного расходования умственных и физических усилий». Значение общеупотребительного слова содержит наиболее обобщенное представление о данном понятии, в семантике же научного термина на первый план выступает место данного понятия в производственном процессе, его «технологический вес», т.е. лексема приобретает научное значение, включается в систему понятий экономической науки: как известно, труд, наряду с землей и капиталом, выступает основным фактором производства. Лишь в системе терминов экономической науки общеупотребительное слово *labour* приобретает определенное научное содержание. Под общеупотребительным словом *market* понимается «место, где продают и покупают товары (открытое пространство или большое здание)». Научная дефиниция, в отличие

от узальной, где на первое место здесь выдвигаются физические и функциональные параметры, описывает *market* как «систему, управляемую соотношением спроса покупателей и предложения продавцов». В результате семантического «сдвига» в сторону научного приоритета, в значении на первый план выступают абстрактные, системные характеристики понятия. Кроме того, в научном определении данный термин представлен в системе базисных экономических категорий спроса и предложения. Научная дефиниция создает целостное представление о взаимосвязи терминов, именующих специальные понятия экономической теории.

Указанным методом было выделено 40 слов общеупотребительного языка, которые претерпели процесс терминологизации, приобретая, помимо общего значения, строго научную определенность, что составляет 10% от общего количества терминов, образованных посредством лексико-семантического переноса. К лексическим единицам данного типа относятся в основном базисные экономические термины, такие как *demand, income, household, value, capital, profit* и др. Можно предположить, что использование общеупотребительных слов в функции наименования основополагающих экономических понятий без существенных изменений семантической структуры обусловлено, с одной стороны, лингвистическими факторами – стремлением к экономии лексических средств, с другой стороны, причинами экстралингвистического характера – особой социальной значимостью важнейших реалий общественно-экономической жизни людей, к которым относится капитал, труд, стоимость, доход, товар и др.

NOVELTY AS UNIQUE CHARACTERISTIC OF SEMANTIC NONCE WORDS

Molodcha Natalia (Kharkov)

The characteristic of novelty is genetic to all the types of nonce words, so its comprehensive study is relevant. With regard to the lexical nonce words novelty is traditionally viewed as a consequence of violation of the norm in the structure of the form of a unit and characterized by a certain feeling that stays for a limited period of time. Remained open is the question of novelty of the semantic nonce words, the factors that determine novelty of this type of innovation.

Semantic nonce words or nonce-sense words are defined as discourse units combining usual form of the word with the nonce or occasional meaning.

According to our study the novelty of the nonce-sense formations is determined by the presence of (a) asymmetry, (b) Gestalt-image (c) individual

associations in the structure of the unit. The given factors create an identifiable feeling of nonstandard and, more significantly, unpredictability in the process of unit interpretation.

Asymmetry, as a property of the semantic nonce words, has some synonymous expressions, such as disparity, incongruence, indicating a combination of usual form and nonce meaning that causes in a communicative act a feeling of nonstandard and creates an obstacle in the process of interpretation. Asymmetrical units implement effect of the failed expectations which occurs on the basis of the interaction of two opposing phenomena of the psycholinguistic nature: – predictability and unpredictability. The main mechanism in this case is the failure of the predicted or expected result of the interpretation and the realization of the unexpected one. In the example *He calls [actor James] Dean “the gay man’s Mona Lisa”* (Out) the usual form of the anthroponym Mona Lisa adjusts the mind of the recipient to the interpretation of the unit as a “portrait of a woman with a mysterious smile,” but the expectations of the recipient are not realized, and certain steps must be taken to restore semantic imbalance and interpret the nonce-sense formation as “mysterious person, a man of mystery.”

An element of unpredictability in the process of interpretation arises from the Gestalt-image which characterizes more than 70% of the analyzed semantic nonce words, formed by renaming semiotically significant proper names. According to the parameters that determine peculiarity of a given structure, Gestalt-image is a “picture” with blurred boundaries which combines sensory and rational components. On the parameter of impact on the consciousness of the communicator, Gestalt serves as emotiogenic stimulus, creating emotional tension in the recipient’s mind. The interpretation of the unit, the meaning of which is based on the Gestalt-image, implies comprehension of the complexity of the image and attributes that have shaped the nonce meaning. The strategy of interpretation of the nonce-sense formation in the following example *No weapon, no shots - just fear. It is the Black Bart of the soul* (<https://maxlucado.com>) includes making of certain steps. The interpreter, firstly, considers the complex image – “a criminal Black Bart lived in England in 1829, whose name caused fear in people”, secondly, focuses on appropriate attributes that have formed the meaning of the unit, and, finally, concludes with the proper variant of interpretation as “something that strikes fear.”

The unpredictability of the unit interpretation is provided by the presence of individual associations that belong to the consciousness of the nominator and emerge prior to their objectivation. Individual associations are used creatively in the formation of a new word; simultaneously, they serve as hindrance in the process of unit interpretation, and make an interpreter rely on extra-linguistic tools, such as context and cultural knowledge. In the following instance *You do*

not need to be Ken Burns to be like this Mike; you just need some videotape to shoot and some axes to grin (Citizen) the realized nonce meaning “a professional documentalist” of the proper name Ken Burns can be exposed based on cultural information that Kenneth Lauren Burns is an American director of documentaries.

It should be noted, for the sake of the contrast, that the novelty of lexical nonce words, formed on the basis of principle of analogy (*-mania, -noid*, e.g. *Clintomania, Obamanoid*), creates an element of predictability in the process of interpretation.

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Монастирєва Л.В., Павлова О.О. (Харків)

В умовах інтеграції України в Європейський простір успішне вирішення багатьох професійних і життєво важливих завдань фахівцями різних спеціальностей суттєво залежить від рівня сформованості їхньої іншомовної комунікативної компетентності. З огляду на це проблема поліпшення іншомовної підготовки майбутніх фахівців різного професійного спрямування у вищих навчальних закладах набула особливої актуальності й стала предметом багатьох наукових досліджень, зокрема: психологічні аспекти формування комунікативної компетенції вивчали О. Бодальов, Ю. Ємельянов, Н. Кузьміна та ін.; дидактичні аспекти досліджували В. Боршовецька, В. Бухбіндер, Г. Китайгородська та ін.; сутність і структуру іншомовної професійної комунікативної компетенції з’ясовували А. Андрієнко, Г. Архіпова, Н. Гез, С. Козак; впровадженням компетентнісного підходу в систему освіти займалися Н. Бібік, О. Локшина, О. Овчарук та ін.

Дослідження останніх років доводять, що іншомовна комунікативна компетенція є складним багатокомпонентним явищем. Проте слід зауважити, що дослідники розглядають з різних позицій як поняття “компетентність” і “компетенція”, так і їхні складові та види.

Беззаперечним є той факт, що перегляд та структурна перебудова процесу іншомовної підготовки майбутніх правоохоронців в Україні, як невід’ємної складової загальної професійної освіти, сприятимуть підвищенню ефективності виконання ними службово-бойових завдань. Таким чином, кінцевим результатом навчання майбутніх офіцерів іноземної мови за професійним спрямуванням має бути формування в них професійної іншомовної компетентності, що включає уміння здійснювати професійну комунікацію в контексті міжкультурного діалогу з представниками інших

мовних груп для спільного вирішення проблем професійного характеру; компенсаторні уміння; інформаційні уміння, що передбачають проведення наукового пошуку, відбір, узагальнення та подальшу обробку матеріалів, отриманих з іншомовних ресурсів глобальної мережі тощо.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що специфіка професійної комунікації правоохоронців визначається наступними особливостями їхньої діяльності: широтою та багатоплановістю спілкування, адже постає необхідність встановлення та підтримання контактів з представниками різних вікових, соціальних, професійних, культурних, етнічних, конфесійних груп, а також з особами, які мають різний психічний стан; спонтанністю спілкування; нормативно-правовою регламентацією; обов'язковістю здійснення інформаційного обміну; обмеженими часовими рамками; необхідністю здійснення постійного контролю за ходом спілкування; значною вірогідністю виникнення конфліктної ситуації під час спілкування; детермінованістю професійної ролі комунікатора та засобів комунікації, що використовуються; необхідністю комбінування суб'єкт-суб'єктного підходу та субординаційних відносин під час спілкування тощо.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що формування професійної іншомовної комунікативної компетентності працівників правоохоронних органів, яка являє собою інтегральну властивість особистості, передбачає формування готовності використовувати іноземну мову як засіб створення та вербалізації думок під час як повсякденного, так і професійного спілкування з носіями іншої мови та культури, а також на основі автономного пошуку та обробки іншомовної інформації здійснювати службово-бойову діяльність, постійно підвищуючи її ефективність, створюючи таким чином сприятливі умови для професійного та кар'єрного зростання.

ВИТОКИ ІНСТИТУЦІЙНОСТІ БРИТАНСЬКОГО ЖІНОЧОГО ДИСКУРСУ

Морозова І.І. (Харків)

Дослідження дискурсивних практик особистості, що їх виконують вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, висвітлюють у т.ч. й специфічні властивості їхніх інституційних та неінституційних форм. У цьому ракурсі важливим є питання переходу від неінституційних / побутових до інституційних форм дискурсу, реалізованих британською жінкою.

Узагальнено термін «дискурсивні практики» визначають як категорію, яка позначає мовленнєву діяльність, здійснювану відповідно до вимог певного типу дискурсу в процесі його породження та відтворення [1, с. 288].

Ця категорія передбачає наявність в нашій повсякденній реальності не одного, але різних типів і видів дискурсів, що функціонують одночасно і пронизують соціальний простір у вигляді автономних, гетерогенних і безперервних інформаційних потоків. Відповідно, в суспільному житті немає і не може бути одного дискурсу як такого, подібно до того, як немає і бути не може однієї мови (яка є теоретично оформленою ідеалізованою абстракцією), але є й реально діють самі різні дискурсивні практики, тобто здійснюється мовленнєва діяльність. Дискурсивною практикою британської жінки XIX ст., за загальним визначенням Н. Феркло [2], вважаємо один з моментів її соціальних практик, який знаходиться у діалектичному зв'язку з іншими соціальними моментами вікторіанської доби, у т.ч. вікторіанськими цінностями, а саме: прихильністю до сім'ї, гідною поведінкою, високою мораллю, законслухняністю, релігійністю, благодійністю, ревною працею, умінням правильно розпорядитися своїм часом, індивідуальним підприємництвом, тощо.

За нашими даними, для представниці британської лінгвокультурної спільноти XIX ст. доступним є лише побутовий тип дискурсу. Він являє собою діалогічне спілкування людей, які добре знають один одного, і зводиться до підтримання контакту та рішенням утилітарних проблем. Цей тип дискурсу характеризується «спонтанністю, залежністю від ситуації, високим ступенем суб'єктивності, порушенням логіки і структурного оформлення репліки» [1, с. 369]. Наступні настанови впливають на розбудову жіночого дискурсу: на чемно-дистанційовану поведінку (негативна ввічливість) і емоційність у спілкуванні та на переважно імпліцитну передачу інформації на рівні контексту. Оскільки британська жінка не мала виходів у професійну сферу та, відповідно, не мала доступів до соціальних інститутів Великої Британії XIX ст., інституційний дискурс не входить в її соціальні практики.

З іншого боку, британська жінка XIX ст. бере участь у мовленнєвій взаємодії з представниками декількох соціальних груп, з людьми, які реалізують свої статусно-рольові можливості в рамках сформованих суспільних інститутів, число яких визначається потребами вікторіанського суспільства: у межах сімейного кола співбесідниками вікторіанської жінки були представники нижчого за її власний соціального прошарку населення, і які одночасно становили «родину» в її родині – прислуга. Спілкування з цією групою людей являє собою псевдоінституційний тип жіночого дискурсу, який виникає саме у вікторіанську добу. У цей період на зміну аристократії домінуючим соціальним класом, зі своїми настановами, цінностями та принципами, стає середній клас, згідно поглядам якого жінка є не тільки «прикрасою вітальні», а «менеджером» домашнього господарства.

Отже, такі характеристики інституційного дискурсу, як мета спілкування, представницька комунікативна функція його учасників і фіксовані типові обставини спілкування, можуть розглядатися як базові при визначенні псевдоінституційного британського жіночого дискурсу XIX ст.

Література

1. Дискурсивные практики // Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Минск : Книжный Дом, 2003. – С. 288. 2. Fairclough N. Critical Discourse Analysis / N. Fairclough. – L. : Longman, 1995. – 368 p.

О СЮЖЕТАХ, СВЯЗАННЫХ С РИТУАЛАМИ ПОДЧИНЕНИЯ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА, В ДРЕВНЕЙ ЯПОНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Мотрохов А.И. (Харьков)

По мнению М. Элиаде, для традиционных обществ весьма характерно противопоставление между территорией обитания и неизвестным, неопределённым пространством, которое их окружает. Первое – это Космос. Все остальное – это чужое и хаотичное пространство. В естественно-географических описаниях всех провинций «Фудоки» показано, как культурный герой во время объезда божеств совершает обряд «строительства страны» (*кунидзукуру*), отрывает колодцы, развивает сёла, определяет название той или иной местности, раздаёт злаки, учит обрабатывать землю и др. Совершение объездов различных уголков страны, вероятно, означает переход от дикой природы, которую олицетворяет Хаос, к культурно освоенной природе, которую олицетворяет Космос.

Ещё одной отличительной особенностью объездов божества являлось предложение провинциальной девушке выйти за него замуж. Это относится к старым обычаям, согласно которым посещающее божество искало девушку в качестве жертвы, но с появлением культурного героя, этот обычай претерпел изменения. Позднее он трансформировался в особую брачную систему, в соответствии с которой мужчина навещает женщину у неё дома лишь по ночам (*цумadou*). Она затронута в старинных песнях (кн. 13, №№ 3310, 3312) из поэтической антологии «Манъёсю».

Историческая хроника «Нихон сёки» неоднократно указывает на такое культурное освоение императорских владений. В свитке об императоре Котоку изложена суть конфуцианской политической системы, основу которого составляет народ, поэтому там разъясняется мудрость императора, которая противопоставляется невежеству народа, находящегося в плену

обычаев прошлого. Просвещённость императора стремительно распространилась и на провинцию. Яманоз Окура, будучи чиновником в рамках законодательной системы *рицурё*, прививает идею неограниченности императорских владений, утверждая её в своей песне (кн. 5, № 800) поэтической антологии «Манъёсю».

Легендарная история освоения божествами пространства претерпела существенные изменения. Ей на смену пришла новая история императоров, которая представила конфуцианские знания как основополагающие знания, необходимые для культурного освоения пространства страны.

ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРАВНИКІВ

Мурадханян І.С. (Чернівці)

Визнання Україною юрисдикції Європейського суду з прав людини, підписання й ратифікація європейської конвенції вимагає подальшого вдосконалення методики викладання англійської мови для правознавців. Нове покоління юристів потребує якісних знань англійської мови, яка є робочою мовою Ради Європи та Європейського суду.

Проблему створення системи вправ для навчання професійно спрямованого спілкування розглядали науковці Л.Г. Морська, З.М. Корнева, І.А. Федорова, Н.Ф. Бориско, Н.К. Скляренко та ін.

Принцип професійної комунікативної спрямованості передбачає, що вправи повинні бути вмотивованими, рецептивно-продуктивними та комунікативними, з рольовими компонентами, індивідуально-послідовними та груповими, усними та письмово-усними [4, с. 24].

Процес навчання усного мовлення складається з формування мовленнєвих навичок, їхнього вдосконалення та розвитку власне умінь. На першому етапі необхідно активізувати попередні знання студентів. Наприклад, *Imagine that you are a journalist from Ukraine asking a British student about his feelings for the British monarchy. Discuss the functions of the Sovereign, Powers of the Queen in Government? the hereditary principle in the UK. Work in pairs.*

Мета наступного етапу полягає у демонстрації аудіо-тексту і перевірці його розуміння з використанням прийому “brainstorm” [2, с. 235]. Наприклад, *Listen to the recording about the authentic cases. Discuss each case in class and decide the following: Was justice done? If you were the judge would you give a different sentence? How would you have felt if you were had been the victim /defendant of the crime? Listen once more and mark the following as True (T) or False (F).*

На третьому етапі відбувається формування комунікативних навичок. Наприклад, *Work in pairs. Each pair should consist of a "criminal" and a "defense lawyer". The lawyer questions his client (the criminal) and finds out all the circumstances of the crime.*

На останньому етапі студенти намагаються аналізувати ситуацію, приймати рішення, знаходити компроміс. Наприклад, *Divide into two groups – pro and con, and conduct a debate on the origins of criminality. Appoint the "Chair" of the debate who will give the floor to the speakers of both teams.*

Вправи цього етапу спрямовані на розвиток умінь узагальнення інформації, формування ініціативи при обговоренні, уточнення інформації, прогнозування розвитку подій [3, с. 152].

Цілісний підхід до розробки етапів навчання забезпечує гармонійність та ефективність навчального процесу, формує активний вокабуляр юриста, його професійне мислення [1, с. 191].

Література

1. Купрієвич О.А. Концепція підручника для студентів-правників / О.А. Купрієвич // Проблеми семантики слова, речення і тексту. – К., 2003. – Вип. 9. – С. 190–193.
2. Максимов С.С. Усний двосторонній переклад (англійська та українська мови). Теорія та практика усного двостороннього перекладу для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання : [навч. посібник] / С.С. Максимов. – К. : Ленвіт, 2007. – 416 с.
3. Пасов Е.И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению / Е.И. Пасов. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
4. Скляренко Н.К. Типологія вправ для навчання ділового спілкування та сучасні вимоги до них / Н.К. Скляренко // Навчання ділової англійської мови у Східній Європі: для чого та як? Міжнародна наукова конференція : тези доповідей. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 23–25.

СПЕЦИФІКА СТРУКТУРИ РОЛІ ДРУГ

Мусаєва Р.Ш. (Харків)

Феномен дружби привертає чималу увагу дослідників, обумовлену значущістю цього явища в житті кожної людини. Проте лінгвістичні дослідження дружби на сьогодні є край нечисельними, що видається невиправданим, особливо з урахуванням тієї обставини, що сучасна лінгвістична когнітивно-комунікативна (дискурсивна) парадигма надає можливості такого аналізу, який поєднує знання про дружбу, комунікативну практику – дружнє спілкування – та вербальне втілення знання та комунікативних цілей у цьому спілкуванні.

Розглядаючи дружбу як розумово-комунікативну взаємодію, що кореспондує з комунікативною ситуацією «Дружня бесіда», вважаємо що її системотворчим чинником є стереотипна роль ДРУГ [2].

Стереотипні уявлення про дружбу в англomовному соціумі, описані в наявних працях, дозволяють визначити вміст знання, що лежить у підґрунті цієї ролі та визначає права і обов'язки друзів, що вони актуалізують у вербальній взаємодії.

Наявність взаємної приязні, взаєморозуміння, рівності тощо як обов'язкових складових неписаного «кодексу дружби» [3] засвідчує, що друзі мають право очікувати один від одного готовності обговорювати проблемні питання, розуміння, підтримки, поради та допомоги, надання яких є у той самий час і обов'язком друга.

Виходячи з цього, доцільним є розгляд стереотипної ролі ДРУГ як базової, такої, що є макрокомпонентом системи та охоплює низку кластерних ролей – мікрокомпонентів [1], зокрема таких як *ДОВІРЕНА ОСОБА, ПОРАДНИК, ПОМІЧНИК* тощо. При цьому, слід взяти до уваги, що вміст стереотипного знання кореспондує з каноном – сукупністю поняттєвої інформації, типово асоційованої з певною роллю, та з еталоном – ціннісною інформацією, репрезентованою оцінюванням поняттєвого змісту з опорою на нормативно-ціннісні орієнтири [там само, с. 8]. Цілком очевидно, що перелічені кластерні ролі є як канонічними, так і еталонними, оскільки вони узгоджуються з «кодексом дружби», який за своєю суттю є позитивно оцінюваним в англomовному соціумі.

Водночас, дослідники указують на можливість свар між друзями, котрі навіть можуть призводити до переривання дружніх взаємин, а також відмічають, що колективне знання та уявлення про дружбу можуть зазнавати суттєвої модифікації в індивідуальній свідомості. Це дозволяє припустити, що серед кластерних ролей можуть бути й такі, що не кореспондують з коном та еталоном, або не є стереотипними (наприклад, *КРИТИКАН, РОЗПОРЯДНИК* тощо). Крім того, хоча дружба визнається феноменом привабливого життя людини, що зазвичай має місце між особами, котрі не перебувають у родинних стосунках, ці правила не є жорсткими. З одного боку, оскільки значна частина життєдіяльності людини відбувається на робочому місці, цілком можливим є утворення дружніх взаємин між колегами. З іншого боку, виникненню цих взаємин не перешкоджають і родинні зв'язки, що засвідчено фіксацією ролі *ДРУГ* як кластерної у системі базових ролей членів нуклеарної сім'ї (*ЧОЛОВІК, ДРУЖИНА*) [там само]. У цих випадках відбувається утворення гібридних ролей: *ДРУГ-КОЛЕГА* та *ДРУГ-РОДИЧ*.

Викладене дає підстави дійти висновку, що роль ДРУГ являє собою систему, структура якої утворена макрокомпонентом – базовою роллю

та двома групами мікрокомпонентів – кластерними ролями (стереотипними й нестереотипними) та гібридними ролями (поєднання базової ролі ДРУГ із іншими базовими ролями).

Література

1. Гридасова О.І. Особливості актуалізації стереотипних ролей в англomовному сімейному конфліктному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О.І. Гридасова. – Х., 2009. – 20 с. 2. Мусаєва Р.Ш. Дискурсивні властивості комунікативної ситуації «ДРУЖНЯ БЕСІДА» / Р.Ш. Мусаєва // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2014. – № 1124. – С. 137–143. 3. Психология дружбы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.troek.net/>.

КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАСОБИ ОБ'ЄКТИВНОГО ЗОБРАЖЕННЯ ПОДІЙ У АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ІНІЦІАЛЬНІ ЗАГОЛОВКИ

Набок А.І. (Ніжин)

Ініціальні заголовки, розміщені на головній сторінці новинного сайту, створюють ефект об'єктивності завдяки нейтральній лексиці базового рівня категоризації, що іменує прототипові об'єкти [2, с. 248], а також деталізації учасників події, її просторово-темпоральних і кількісних характеристик. Ініціальні заголовки прагнуть до об'єктивності при висвітленні подій за участі офіційних осіб, напр., *Ukraine peace talks in Minsk end* [BBC 04.11.2014], надзвичайних ситуацій, напр., *Girl, 7, survives US plane crash* [BBC 03.01.2015], смертей, напр., *Four dead in Kansas airport crash* [BBC 30.10.2014]. Останній приклад створює ефект об'єктивності завдяки числівнику *four*, який вказує на точну кількість загиблих, топоніму *Kansas airport*, що позначає місце події, та іменнику *crash*, котрий називає причину смерті.

Ефект об'єктивності заголовків про діяльність офіційних осіб забезпечується адресними іменами, що складаються з антропонімів як індивідуалізуючих компонентів [1, с. 104] та класифікаторів на позначення посади, місця роботи та країни [1, с. 107] (*Cleric Abu Hamza*); дієсловами нейтральної семантики, що на базовому рівні категоризації вербалізують дії учасників подій (*vote, phones, protest*); засобами просторової локалізації (*Iraqi refugees, in Minsk*), напр., *Croatians vote for new president* [BBC 28.12.2014]. Наведений заголовок створює ефект об'єктивності засобами точного позначення учасників події іменником *Croatians*, який вказує на національну належність виборців, та власне події президентських виборів словосполученням *vote for new president*.

Заголовки статей про надзвичайні ситуації (аварії, катастрофи, природні катаклізми) створюють ефект об'єктивності одиницями базового рівня, до яких належать іменники на позначення пошкоджених об'єктів (*spacecraft, plane*), та дієслова, що диференціюють різновиди дій (*crash, strand*). Відповідно, заголовок *US Rocket explodes during launch* [BBC 29.10.2014] створює ефект об'єктивності за рахунок ідентифікації пошкодженого об'єкта іменником *rocket* та дієсловом *explodes*, яке вказує на пошкодження ракети внаслідок вибуху.

Ефект об'єктивності заголовків про смерті створюється числівниками, які деталізують кількість жертв (*two killed, 35 killed*), позначенням померлих адресними формами (*Mexican author Vincente Lenero*) або загальними іменниками, а також одиницями, що називають причини смерті (*crash, overdose*), топонімами на позначення її місця (*Venezuela, in Kansas airport*), напр., *Nine die in Saudi gun battles* [BBC 04.11.2014]. Наведений приклад створює ефект об'єктивності нейтральними одиницями на позначення кількості померлих числівником *nine*, їх загибелі предикатом *die*, локалізації події у просторі топонімом *Saudi*, позначення збройної сутички іменником *battles*.

Отже, ініціальні заголовки створюють ефект об'єктивності завдяки точному називанню учасників подій адресними іменами, числівниками, які вказують на точну кількість учасників подій, топонімами просторової локалізації подій та дієсловами нейтральної семантики, які називають різновиди дій.

Література

1. Потапенко С.І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : [монографія] / С.І. Потапенко. – Ніжин : Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2009. – 391 с. 2. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction / V. Evans, M. Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 851 p.

НЕОДНОЗНАЧНІСТЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ: СЕМАНТИКО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Нагорна О.П. (Київ)

На тлі зосередження сучасних лінгвістів на вивченні комунікації у прагматичному аспекті актуальним залишається питання дослідження явищ, які впливають на ефективність спілкування. Доповідь присвячено аналізу феномену неоднозначності та засобам його утворення на рівні висловлення.

Семантична неоднозначність є невід'ємним фактом мови і базується на законі асиметрії мовного знаку. Під цим явищем ми розуміємо 1) наявність у мовної одиниці більше одного дискретного значення, які проявляються

одночасно; 2) можливість інтерпретації мовної одиниці більш ніж в один спосіб; 3) нечіткість або невизначеність значення [3]. Як явище мовлення неоднозначність може виникати внаслідок існування додаткових значень одиниць різних рівнів системи мови – від лексем до висловлень. Дана обставина дозволяє виділити три типи неоднозначності: 1) лексичної, 2) структурної та 3) семантико-прагматичної.

Інвентаризація та аналіз словникового складу мови показує, що більшість слів є неоднозначними, тобто їх форми можуть бути пов'язані з цілим рядом позначуваних [1, с. 130]. Залежно від наявності формальної подібності або семантичного зв'язку між значеннями змістової сторони слова, лексична неоднозначність може бути різного походження – полісемічного або омонімічного. Для усунення лексичної неоднозначності в процесі спілкування слід враховувати не тільки лінгвістичний контекст (лексичний, граматичний, тематичний), але й екстралінгвальні фактори, а саме, комунікативну ситуацію, невербальну поведінку співрозмовників, специфіку норм життя конкретного соціуму.

В ході мовленнєвої інтеракції комуніканти також можуть стикатись з випадками суперечливої інтерпретації висловлення, що спричиняється можливістю різного прочитування речення без зміни структурного розміщення його елементів. В спеціальній літературі можна зустріти термін «амфіболія», який вживається як синонім структурної неоднозначності. Амфіболія в усному мовленні пов'язана з морфологічним та інтонаційним членуванням висловлення, в той час як у письмовому мовленні її джерелом може стати невірна пунктуація або її відсутність [2, с. 135].

Семантико-прагматичний тип неоднозначності проявляється на рівні висловлення у дискурсі співрозмовників. Можливість виникнення множини нових значень у мовленнєвих актах забезпечується двома факторами. По-перше, джерелом утворення неоднозначності на рівні висловлення є інвентар лексичних та синтаксичних засобів системи мови. По-друге, в ході мовленнєвої комунікації висловлення може обростати додатковими значеннями, а отже набувати більш ніж одну ілокутивну силу під впливом суб'єктивних факторів. У комунікативному-прагматичному аспекті неоднозначність таких одиниць, з одного боку, становить загрозу для розуміння комунікантами один одного, тому потребує усунення, а з іншого, є засобом реалізації низки прагматичних цілей, а саме прояву ввічливості, натякання, маніпуляції, здобування прихильності співрозмовника тощо [4, с. 122].

Література

1. Харитончик З.А. Лексикология английского языка / З.А. Харитончик. – Минск : Вышэйшая школа, 1992. – 204 с.
2. Church K. Coping with Syntactic Ambiguity or How To Put The Block In the Box On The Table / K. Church // American Journal of Computational Linguistics. – 1982. – Vol. 8. – No. 3-4. – P. 130-

148. 3. Collins English Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com/>
4. Tanaka N. The Pragmatics of Uncertainty / N. Tanaka // Journal of Pragmatics. – 2001. – No. 12. – P. 121–142.

КОНТЕКСТУАЛЬНА БАЗА ГУМОРИСТИЧНОГО НАРАТИВУ: КОГНІТИВНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Найдіна Є.С. (Харків)

Ідея вивчення контексту гумористичного наративу щільно пов'язана з низкою теоретичних підходів щодо розуміння дискурсу, особливо з тими з них, для яких важливим є розуміння контексту під час ознайомлення з наративом. Серед таких підходів необхідно виділити наступні теорії: теорію контекстуальних фреймів (Contextual Frame Theory) Кетрін Емот і теорію текстових світів (Text World Theory) Поля Верта. Обидві теорії поєднують твердження про те, що семантичне значення будь-якого висловлювання не є постійним, проте воно змінюється під час спілкування учасників дискурсу [2, с. 17], а спілкування, в свою чергу, залежить від знань, якими володіють співрозмовники. К. Емот запропонувала такі типи знань, які використовуються під час ознайомлення з текстом: а) загальні знання про навколишній світ; б) знання про типові структури текстів; в) знання про стилістичні особливості певного тексту (знання про функціональний стиль); г) знання про особливості контексту певного тексту (знання про вигаданий світ, який описується в цьому тексті) [1, с. 21].

Оскільки для нашої роботи вивчення контексту є провідним фактором, то важливим є останній пункт – знання контексту наративу або, за термінологією К. Емот, «знання про особливості контексту певного тексту», які є «ментальними образами про конкретний вигаданий світ» [1, с. 21]. Ці образи складаються з інформації про персонажів, час і місце дії та ситуацій, які описуються в наративі, а також про стосунки між ними, що уможливує розуміння інформації, що надходить з тексту [1, с. 41].

Те, що в теорії Емот є «вигаданим світом у певному тексті», можна порівняти з поняттям «текстовий світ» Верта. «Текстові світи (ТС) – це ментальні моделі, які конструюються під час ознайомлення з певним дискурсом» [2, с. 74], також вони є когнітивними просторами, що будуються частково з дейктичних та референційних елементів, які надаються письменником/мовцем, а частково зі знань читача/слухача. Текстовий світ зазвичай створює «спільну позицію», яка є «погодженою низкою «фактів»», що допомагають зрозуміти письмові наративи та простежити перебіг подій в них. За теорією Верта «текстові світи» не обмежуються лише наративами – будь-який дискурс можна вважати текстовим світом, але

з точки зору вербального гумору ТС присутні як у невеликих жартах, так і великих гумористичних нарративах [2].

На даному етапі дослідження виникає питання, які саме знання використовуються при розумінні *гумористичних* текстових світів. Говорячи про невеликі жарти, можна зробити припущення, що людина їх розуміє, лише користуючись загальними знаннями. В той час як великі гумористичні нарративи сприймаються не лише завдяки знанням про зовнішній реальний світ, але й знанням про внутрішній світ текстів, тобто знанням про особливості контексту тексту (знання про вигаданий світ). Протягом життя ми акумулюємо схематичні знання, які допомагають розуміти світ, таким же чином під час читання ми отримуємо знання про особливості текстів, що робить можливою інтерпретацію тексту. Обидва типи знань є важливими при розумінні гумористичного контексту, але існують різні точки зору стосовно того, що гумористичні тексти великих об'ємів (гумористичні оповідання, історії і таке інше) потребують від читача більше знань про особливості контексту, ніж короткі та прості жарти.

Обидві теорії, загадані в роботі належать до когнітивної стилістики, та користуючись їх методами та підходами, можна приділити більше уваги вивченню контексту гумористичних текстів. Крім того, ці теорії роблять можливими дослідження гумористичних текстів великих форм, що є важливим для нашої подальшої наукової роботи.

Література

1. Emmot C. Narrative Comprehension / Catherine Emmot. – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 340 p.
2. Werth P. Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse / Paul Werth. – Harlow : Longman, 1999. – 390 p.

ЕВОЛЮЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНТЕРТЕКСТУ В ТЕОРІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Нефьодова О.Д. (Харків)

Зміна лінгвістичних парадигм, яка визначає розвиток теорії інтертекстуальності, обумовлює еволюцію поглядів на інтертекст, його типологію та функції.

Першим імпульсом для формування теорії інтертекстуальності стала ідентифікація, інвентаризація та інтерпретація інтертексту прецедентних текстів в метатексті (див. [4]). Наслідком структурної парадигми є гетерогенний інвентар різновидів інтертексту, до якого традиційно включено заголовки, епіграфи, ремінісценції, цитати, алюзії тощо (див. [1]). Такий перелік ґрунтується на критеріях 1) маркованості відтворених структур прецедентного тексту, 2) точності їх відтворення, 3) їх атрибутованості, 4) їх

позиції у метатексті, 5) типі інтертекстуальних відносин, які вони реалізують. Гетерогенності можна уникнути, застосовуючи лише перші три критерія, котрі дозволяють поділити інтертекст на 1) цитати (графічно маркований інтертекст, що прагне до точного відтворення атрибутованих вербальних структур прецедентного тексту); 2) алюзії (графічно немаркований, неатрибутований інтертекст, котрий перекодує вербальні структури прецедентного тексту) та 3) їх контаміновані форми.

Маркованість інтертексту сприяє розпізнанню адресатом інтертекстуального зв'язку і має серйозні імплікації для теорії інтертекстуальності в цілому. Ігнорування критерію маркованості інтертексту постструктуралістами призвело до того, що будь-яка, навіть немаркована адресантом мовна структура метатексту може розглядатися як інтертекст адресатом, котрий узурпує смислопороджуючу функцію. Таке широке розуміння інтертексту призводить до неосяжної інтерпретаційної відкритості окремого метатексту (див. [2]). Реакцією на дослідницький суб'єктивізм таких робіт стала стилістика декодування (див. [1]), що розглядає інтертекст як структури висунення, марковані адресантом для адекватної передачі повідомлення адресатові.

Активна антропоцентрична спрямованість сучасної лінгвістики зумовила зсув дослідницького фокусу теорії інтертекстуальності з аналізу структури інтертексту на його дослідження в контексті мовленнєвої діяльності адресанта та адресата метатекстів. Вплив лінгвокультурології та теорії мовної особистості сформував інтерес до вивчення наявного у комунікантів тезаурусу прецедентних феноменів (див. роботи Ю.М. Караулова, В.В. Красних, Г.Г. Слишкіна). Але незалежно від складу цього тезаурусу, куди є тенденція відносити не тільки тексти, але й кодові системи, дискурс (див. [5]) і взагалі – будь-яке концептуальне утворення, запорукою їх прецедентності є їх відтворення у метатекстах [3, с. 216], котре здійснюється інтертекстом, за одиницю якого можна прийняти мовленнєву структуру, що вербалізує лише один з аспектів прецедентності такого феномена.

Пануюча у лінгвістиці когнітивно-дискурсивна парадигма ставить питання про механізми інтеграції прецедентного тексту з метатекстом. Інтертекст залишається індексальним знаком, котрий вербалізує посилання на прецедентні феномени як концептуальні утворення за механізмами асоціації, опозиції, метонімії, метафори тощо. В цьому аспекті перспективним для досліджень інтертексту є застосування теорії концептуальної інтеграції із залученням дослідницького апарату дискурсивної та когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології і лінгвостилістики.

Література

1. Арнольд И.В. Семантика, стилистика, интертекстуальность / И.В. Арнольд. – М. : Либроком, 2010. – 448 с.
2. Барт Р. Смерть автора / Р. Барт // Избранные

произведения. – М. : Прогресс, 1994. – С. 384–391. 3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М. : ЛКИ, 2010. – 264 с. 4. Соссюр Ф. де Отрывки из тетрадей Ф. де Соссюра, содержащие записи об анаграммах / Ф. де Соссюр // Труды по языкознанию. – М. : Прогресс, 1977. – С. 639–646. 5. Чернявская В.Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность / В.Е. Чернявская. – М. : Директ-Медиа, 2014. – 267 с.

КОГНИТИВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПРОЦЕДУРИ В ОКАЗІОНАЛЬНОМУ СЛОВОТВОРЕННІ

Никитченко К.П. (Київ)

У загальному, широкому значенні поняття механізму можна визначити як спосіб організації чого-небудь, або як методологію досягнення мети. Уточнення наукового змісту цього терміна ми знаходимо у напрацюваннях Є.І. Бойко, присвяченим функціональним механізмам розумової діяльності людини: «розкрити механізм чого-небудь – це значить проникнути в його внутрішній устрій (будову), усвідомити взаємозв'язок і взаємозалежність частин або елементів цілого і через це зрозуміти і пояснити сутність предмета (процесу), його необхідний закономірний хід і його неминуче виникнення з тих чи інших умов» [1, с. 13]. Це дає підстави говорити, що мовний (чи мовленнєвий) механізм повинен, насамперед, трактуватися як пристрій.

Говорячи про когнітивні механізми okazіонального словотворення, слід зазначити, що ми, услід за О.І. Новиковим, під *механізмом* будемо розуміти «ментальний устрій, який перетворює лінійну послідовність одних одиниць в ієрархічну структуру інших» [3, с. 178].

Когнітивні механізми поетичного переосмислення концептуальних метафор були запропоновані Дж. Лакофом та М. Тернером [5, с. 67–72]. Серед них: розширення (extension), нарощування (elaboration), поєднання (combination), перегляд, переосмислення (questioning).

Пропонуємо розмежувати ці чотири когнітивні механізми, дотримуючись визначень З. Кьовечеша [4, с. 47–53]: механізм розширення – поява додаткової складової, складових; нарощування – зміна ракурсу дослідження; механізм поєднання – одночасна активізація, накладання, можливо аж до злиття; механізм перегляду – ставлення під сумнів прийнятності чи доречності поняття.

У процесі переосмислення okazіональних лексем застосовуються й окремі лінгвокогнітивні процедури та лінгвокогнітивні прийоми. Під *лінгвокогнітивною процедурою* розуміємо порядок, послідовність дій для здійснення чогось, низку прийомів, що супроводжують лінгвокогнітивні операції [2, с. 176] у процесі okazіонального словотворення.

Лінгвокогнітивні процедури, що часто застосовуються у когнітивному okazіональному словотворенні, такі: 1) процедура компресії (скорочення із дотриманням ієрархії у скороченні, опущення суттєвих зв'язків між сутностями однієї із складових), 2) процедура комбінації, 3) процедура перехрещення (дискантних, семантично віддалених ознак, що виявляється у контрасті, несподіваних характеристиках), 4) процедура зіштовхування (опозиція, члени якої повністю протилежні і взаємовиключні), 5) процедура протиставлення, 6) процедура відхилення (від усталеної системи ціннісно-нормативних орієнтацій), 7) процедура розширення, 8) процедура заміщення, 9) процедура накладання, 10) процедура перспективізації, 11) процедура узагальнення.

Серед лінгвокогнітивних прийомів, тобто способів творення нового знання виділяємо: покращення (amelioration), погіршення (degradation) та звуження (restriction).

Література

1. Бойко Е.И. Механизмы умственной деятельности : динамические временные святы / Е.И. Бойко. – М. : Педагогика, 1976. – 274 с. 2. Белехова Л.И. Образный простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Лариса Іванівна Белехова. – К., 2002. – 476 с. 3. Новиков А.И. Доминантность и транспозиция в процессе осмысления текста // Scripta linguisticae applicatae. Проблемы прикладной лингвистики 2001. Сборник статей / Отв. ред. А.И. Новиков. – М. : Азбуковник, 2001. – С. 155–181. 4. Kövecses Z. Metaphor and metonymy in cognitive linguistics / Z. Kövecses // Cognitive Linguistics, 2005. – P. 13–34. 5. Lakoff G. More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor / G. Lakoff, M. Turner. – Chicago, L. : The University of Chicago Press, 1989. – 230 p.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ФЛОТУ

Огородник Н.Є. (Херсон)

Згідно новому Закону України «Про вищу освіту» (2014), серед провідних принципів державної політики є принцип «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя». Ефективність реалізації проголошеної ідеї у професійній і мовній освіті майбутнього фахівця багато у чому залежить від прийнятої на даному етапі розвитку суспільства освітньої концепції та побудованої на її основі моделі навчання. Сьогодні такою провідною концепцією виступає компетентнісний підхід, запровадження

якого в освітній процес проголошується як Стратегією реформування вищої освіти України до 2020 року, так і закріплюється Законом «Про вищу освіту», однією з головних категорій якого є поняття «компетентність» як результат навчання та показник якості здобутої освіти.

Перспективність компетентнісного підходу у вищій морській освіті визнано у 1995 р. і Міжнародною морською організацією (ІМО), яка задля досягнення своєї головної мети – безпеки мореплавання, опікується також і якістю морської освіти. Саме недостатнім рівнем підготовки мореплавців було зумовлено перегляд її базового нормативного документу – Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) від 1978 року [4]. Метою перегляду було створення стандартної системи компетентностей фахівців флоту на вимоги сучасної морської індустрії. У результаті було чітко визначено типові професійні функції на судні та спеціальні уміння, необхідні для їх виконання. Набір обов'язкових мінімальних компетентностей моряків відповідно до займаної посади зафіксовано у третьому розділі Конвенції – Кодексі ПДНВ 1995 р. Чільне місце серед них займає й професійно орієнтована англійська комунікативна компетентність, оскільки у поширених на сьогодні міжнародних екіпажах на судні робочою мовою є саме англійська.

Для кращого запровадження вимог Кодексу ПДНВ у ході викладання англійської мови морського спрямування укладено окремий модельний курс - Model Course 3.17 – Maritime English (2014) [3], що містить детальні рекомендації стосовно цілей, завдань, засобів навчання, а також побудови курсу та його змістового наповнення. Беручи до уваги рекомендаційний характер даного документу, зауважимо його надзвичайно важливу роль у досягненні визначеної цільової компетентності через абсолютну орієнтацію на майбутню професію.

Серед нормативних документів, що регламентують сьогодні процес викладання англійської мови професійного спрямування в Україні, – такі як Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти (2001) [1] і Рамкова програма з англійської мови для професійного спілкування (2005) [2]. Обидва документи виступають регулятивною основою та корисним ресурсом для розробки робочих навчальних програм і курсів з конкретних морських спеціальностей. Пропоновані ними міжнародні стандарти опису та оцінки професійно орієнтованих мовних компетентностей, загально визнані рівні володіння мовою (ЗЕР) разом із адаптованими до них національними параметрами викладання та вивчення англійської мови (Програма АМПС), створюють підґрунтя для раціонального поєднання вимог європейської та української систем вищої морської освіти з міжнародними стандартами (ІМО Model Course 3.17) щодо компетентності майбутніх морських офіцерів у професійному спілкуванні англійською мовою.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування [Колектив авторів: Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуенок та ін.] – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
3. Maritime English Model Course 3.17. – London : ІМО, 2014. – 297 р.
4. STCW. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1995 (amended in 2010). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.seajobs.ru/sea_programms/STCW95.pdf

ПОНЯТИЕ КРИЗИСА В ЛИНГВИСТИКЕ И ГУМАНИТАРНЫХ НАУКАХ

Олейник Н.А. (Харьков)

Согласно антропоцентричной парадигме современного языкознания анализ средств вербализации концепта ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИС в дискурсах англоязычных социумов разных исторических периодов предполагает обращение к накопленному опыту разных областей знаний.

«Прототипом» современной теории кризисов считают «Тектологию» А.А. Богданова, описавшего кризисы в динамике систем как часть общей теории систем и раскрывшего их системность и цикличность: «кризис есть нарушение равновесия и в то же время процесс перехода к некоторому новому равновесию» [1, с. 218]. Изучая кризисы социальный, культурный, мировоззренческий, духовный, социальные дисциплины установили связь между политическими и социальными процессами в кризисные периоды (революции, катастрофы и под.). Отмечена *диалектическая* природа политического кризиса: «кризис – это естественное состояние развития системы» [6], а наличие идеологического компонента в структуре концепта (К. Маркс) привело к формированию связанных с ним *идеологем*.

Эволюция экономических концепций в развитии общей теории кризисов, начиная с К. Маркса и К. Жюльера, раскрывает причину кризисов в *противоречиях* между уровнем развития производительных сил и производственных отношений; их *цикличность* и *повторяемость*, создает формулу развития экономической системы: *подъем – кризис – стагнация – подъем*.

Исследования понятия ЭКОНОМИЧЕСКИЙ) КРИЗИС в лингвистике в рамках лингвостилистики фокусируются на его актуализации в разных типах дискурса (экономическом, политическом, в текстах медиа) [4; 7]; в дискурсологии – на семантике и прагматике его номинаций в СМИ [3].

В рамках когнитивно-дискурсивного направления концепт рассматривается «через его бытование в дискурсе, где синтезируются

когнитивный и коммуникативный планы» [10]. Современная лингвоконцептология, как правило, ставит целью выявить структуру концепта, его понятийное, эмоционально-ценностное содержание и средства актуализации в дискурсе. Получены данные о способах воплощения концепта КРИЗИС в разных типах дискурса: газетном политическом, медийном, о типах метафоры в экономическом дискурсе и др. [8; 5; 9; 2].

Таким образом, в мультидисциплинарном аспекте понятие кризиса характеризуется через диалектику развития системы от подъема к падению и новому подъему. Возросший интерес к проблемам кризиса в последние годы – знаковая черта многих гуманитарных дисциплин, в том числе лингвистики.

Литература

1. Богданов А.А. Тектология : в 2-х кн. / А.А. Богданов [редкол. Л.И. Абалкин (отв. ред.) и др.] – М. : Экономика, 1989. – Кн. 2. – 351 с. 2. Воякина Е.Ю. Ономастическая метафора в экономическом дискурсе : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Е.Ю. Воякина. – Москва, 2011. – 24 с. 3. Никитина Е.В. Семантические и прагматические характеристики лексической синонимии в газетном дискурсе : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е.В. Никитина. – Москва, 2010. – 22 с. 4. Петушинская Е.Г. Язык популярного экономического дискурса: на материале англоязычной публицистики : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е.Г. Петушинская. – Москва, 2008. – 25 с. 5. Прокофьева Т.А. Концепт «кризис» в современном политическом дискурсе : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Т.А. Прокофьева. – Санкт-Петербург, 2006. – 24 с. 6. Рогозян О.В. Политический кризис: анализ и технологии урегулирования: на примере Краснодарского края : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. полит. наук : спец. 23.00.02 / О.В. Рогозян. – Краснодар, 2006. – 30 с. 7. Салатова Л.М. Метафорическое моделирование экономического кризиса 2008 года в массмедийных дискурсах России и США : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Л.М. Салатова. – Екатеринбург, 2013. – 22с. 8. Сальтєвська М.Ю. Метафоричне втілення концепту *криза* у сучасному англійському газетному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / М.Ю. Сальтєвська. – Харків, 2011. – 22 с. 9. Степанова Н.В. Англоязычные экономические медиатексты кризисного периода: когнитивно-дискурсивный анализ : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н.В. Степанова. – Санкт-Петербург, 2014. – 20 с. 10. Шевченко И.С. Подходы к анализу концепта в современной когнитивной лингвистике / И.С. Шевченко // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2006. – № 725. – С. 192–195.

ГЕНДЕРНЫЕ ФАКТОРЫ ИЗУЧЕНИЯ ПРОСОДИИ

Олинчук В.В. (Одесса)

Поскольку гендер как социокультурный параметр не универсален, т.е. его содержание и формы проявления варьируют в зависимости от сообщества и ситуации, представляется целесообразным подходить к анализу его речевых манифестаций с позиций социолингвистики, что позволяет рассматривать проявления гендерного фактора во фразовой просодии с учетом компонентов коммуникативной ситуации: социальных статусов и ролей коммуникантов, их возраста, образования, профессий, достатка, степени знакомства, обстановки общения и т.д.

Поскольку фразовая просодия системна и все ее компоненты взаимосвязаны, предполагается, что гендерный фактор может находить свое проявление в каждом элементе сверхсегментного уровня: паузации и характере синтагматического членения, темпе, акцентной структуре, ритме, мелодике, тембровой окраске голоса. Эти параметры составляют перцептивные свойства гендера в просодии. С точки зрения акустики, гендерные различия должны, как предполагается, отразиться в различных показателях ЧОТ, интенсивности и временной организации речи информантов. В связи с этим можем утверждать, что каждый гендерный вариант фразовой просодии может иметь свой набор перцептивных и объективных маркеров, которые следует группировать согласно их принадлежности к той или иной единице сверхсегментного уровня. Данные маркеры объективно наблюдаемы и достоверно различаемы.

Взаимодействие гендера с языком выстраивается согласно структурному членению первого, в результате чего становятся очевидными два канала интеракции: социальный компонент гендера – язык и личностный компонент гендера – речь. Социальный компонент гендера как система концептуальных представлений о том, что есть женщина и мужчина, отражается в национальном языке в виде стилистической, ценностной, эмоциональной и др. маркированности единиц, имеющих какое-либо отношение к одному из полов, или экспликации одних и «умалчивании» других аспектов бытия, связанных с гендером. Личностный компонент гендера как частный, уникальный вариант социального компонента, имеющий функции интегрального регулятора поведения, находит свое проявление в речи индивида не только в ее содержании, но и форме.

Как показывают результаты проведенного исследования, воздействие гендерного фактора на фразовую просодию имеет противоречивый характер: с одной стороны, гендер может быть «замаскирован» иными ситуативными переменными, а с другой, его воздействие на определенные аспекты остается неизменным даже при смене такого кардинального

фактора комунікативного процесу, як вид речової діяльності. Крім того, установлення типових «мужських» і «жіночих» просодических «репертуарів» в окремих фоностіях являється недостаточним для всеоб'ємної характеристики гендерного фактора в просодії, т.к. представляє односторонній погляд, не спроможний виявити важливих особливостей, які починають проявлятися лише при зміні ключових умов комунікації.

Проведене дослідження направлено на вивчення механізмів вироблення гендера комуніканта засобами фразової просодії, т.е. з точки зору мовлячого. Представляється, що наступним кроком вивчення взаємодії гендера і фразової просодії може стати розгляд практики інтерпретації гендерно маркованих компонентів фразової просодії реципієнтом речового сигналу. Дослідження такого роду цілком природно розділити на два основні етапи:

1) когнітивне дослідження з метою встановлення існуючих в суспільстві гендерних стереотипів, регулюючих сферу просодії; 2) перцептивно-асоціативний експеримент, де інформантам будуть представлятися речові фрагменти різних варіантів, произнесені чоловіками і жінками, з змінними і реальними гендерно маркованими просодическими характеристиками, інформанти повинні визначити, кому, чоловіку або жінці, належить речове вироблення.

СУЧАСНІ МЕТОДИ І ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЩО ФОРМУЮТЬ ПОЛІКУЛЬТУРНЕ СПРИЙНЯТТЯ СВІТУ, У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Олішевич В.М. (Харків)

Українське суспільство цілеспрямовано інтегрує до західноєвропейського середовища, спрямовує усі необхідні ресурси на плідну працю з міжнародною спільнотою. Уже багато років перед нашою державою постає складне завдання – виховання громадянина з полікультурним сприйняттям світу, особистісні якості та професіоналізм якого відповідають європейським стандартам. Тому формування полікультурного сприйняття світу в учня у спеціалізованих навчальних закладах постає через комунікативні здібності та вивчення іноземної мови, що є невичерпним джерелом міжнародного співробітництва, завдяки якому людство руйнує «стіни непорозуміння» та будує «комунікативні мости», що розвивають ефективні політичні, економічні та освітні стосунки. У міжнародному спілкуванні перевагу

надають англійській мові, яка є ключем культурного обміну між представниками різних країн та проведення наукових конференцій.

Планування курсу вивчення англійської мови як іноземної включає доцільність вибору сучасних методів і підходів навчання, що сприяють формуванню полікультурного сприйняття світу особистості. Проблеми застосування методів у навчальних закладах торкалися багато вчених (Т.А. Дернова, Н. Медвідь, Л.В. Михайлова, О.І. Москаленко, К.В. Ярославцева, інші). На сьогодні у спеціалізованих навчальних закладах актуальним є впровадження активних методів, що приводять до інтенсивного процесу на уроці, впровадження нестандартних та ефективних способів вивчення іноземної мови. До активних методів відносять:

- метод проєктного навчання – процес творчий: учень самостійно обирає шляхи розв'язання навчально-пізнавальної проблеми, де застосовує свої знання і вміння на практиці;
- проблемний метод: створення специфічних умов спілкування – комунікативних ситуацій наближених до реальних сучасних подій.
- різні види ігор (дидактична, навчальна, ділова, рольова) – підвищують ефективність до початково-виховного процесу, а мовою спілкування у грі виступає англійська.

У сучасному навчанні перевага на уроці відводиться діалогічному мовленню, де учні навчаються мислити і відстоювати свої погляди. Тому основною метою використання інтенсивних методів у спеціалізованих навчальних закладах є активізація учня у розмові та подолання ним нерішучості й сором'язливості у спілкуванні.

Поряд з активними методами у навчанні виокремлюється когнітивно-комунікативний метод (Н. Медвідь), що є важливим у полікультурній освіті для уникнення когнітивного дисонансу з іноземним співрозмовником; він залучає учнів до засвоєння культурно-краєзнавчих відомостей. Адже, як зазначає О.І. Москаленко, метою у навчальному процесі є пізнання культури, а засобом виступає мова, через яку пізнається сама культура [3, с. 557]. Тобто, вивчаючи англійську мову в когнітивному аспекті, ми опановуємо уявлення про англійські країни, знання про світ крізь призму національної культури.

Таким чином, можна зазначити, що перед сучасним учителем постає важке педагогічне завдання – використання двох або більше методів на уроці англійської мови та компетентний перехід від одного методу до іншого; впровадження комплексу вправ, що забезпечують ефективність і доцільність активних методів, де має бути активна участь у вивченні іноземної мови з боку учня та врахування індивідуальних характеристик особистості з боку учителя.

Література

1. Дернова Т.А. Використання активних методів навчання під час вивчення іноземної мови / Т.А. Дернова, І.А. Рябцева // Вісник Черкаського університету. Серія педагогічні науки. – Черкаси : ЧНУ, 2007. – Вип. 97. – С. 94.
2. Медвідь Н. Новітні підходи до викладання української як іноземної студентам вищих навчальних закладів / Н. Медвідь // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей : збірник наукових статей. – Львів, 2012. – С. 81–85.
3. Москаленко О.І. Сучасні підходи до навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах / О.І. Москаленко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 26(79). – С. 557.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПЕРЕКЛАДУ

Ольховська А.С. (Харків)

Необхідність викладання перекладу як спеціальності виникла порівняно нещодавно, а тому закордоном розробка методики підготовки перекладачів здобула активного розвитку у другій половині ХХ століття. Вітчизняна методика викладання перекладу перебуває на стадії становлення, а більшість наукових розвідок в цій галузі з'явилися за останні декілька десятиліть. На сьогодні все більша кількість вищих навчальних закладів України відкривають перекладацькі факультети та відділення, а кількість випускників зі спеціальності «Переклад» зростає з кожним роком [2], проте на сучасному етапі в Україні, як і у багатьох інших країнах СНД [1; 3; 4] не проводиться підготовка студентів за спеціальністю «викладач перекладу», а тому майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах готують викладачі іноземних мов, або перекладачі, які, по суті, не мають достатньої кваліфікації для того, аби працювати викладачами перекладу. Як зазначають дослідники [4], випускники за спеціальністю «викладач іноземної мови» дуже часто не вивчають такий важливий компонент, як методика викладання перекладу (навіть якщо вони й прослуховують короткий курс лекцій з цієї дисципліни, то навряд чи це суттєво змінює ситуацію на краще). Окрім того, викладання іноземної мови відрізняється від викладання перекладу, оскільки має дещо відмінні цілі та завдання. Випускники за спеціальністю «перекладач» оволодівають практичною перекладацькою діяльністю та засвоюють її принципи і методи, знову ж таки не вивчаючи методу викладання перекладу (за винятком знову ж таки короткого лекційного курсу). Отже, спробуємо зрозуміти яким має бути викладач саме перекладу як спеціальності. Для цього слід розібратися що саме має вміти роботи викладач перекладу, а зробити це можна застосувавши компетентнісний підхід, який використовується і при підготовці перекладачів (перекладацька компетентність) та багатьох інших спеціалістів.

У найбільш загальному вигляді компетентність викладача перекладу можна визначити як здатність викладати переклад на фаховому рівні. Одна з перших спроб комплексного визначення компонентів компетентності викладача перекладу була зроблена у рамках проекту партнерства Європейської Комісії та вищих навчальних закладів, що отримав назву *European Master's in Translation* [5]. Відповідно до запропонованого підходу професійна компетентність викладача перекладу складається з п'яти компонентів (компетенцій), кожен з яких, у свою чергу, містить низку навичок та вмінь: галузева (*field competence*), міжособистісна (*interpersonal competence*), організаційна (*organizational competence*), навчальна (*instructional competence*) та оцінювальна (*assessment competence*) компетенції. Усі компоненти рівні по значущості, і лише гармонійне їх поєднання є ознакою професійної майстерності викладача перекладу. Проведене узагальнення компонентів покликане сприяти укладанню програм для ефективного навчання викладачів перекладу та ґрунтується на низці досліджень провідних вчених.

Література

1. Крюкова Т.В. Методическая система подготовки студентов по специальности «Преподаватель перевода» в языковом вузе : на материале английского языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Крюкова Татьяна Викторовна. – Москва, 2003. – 181 с.
2. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу : [підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад»] / Черноватий Л.М. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
3. Черняховская Л. Преподаватель перевода – есть такая профессия, нет такой специальности! / Л. Черняховская // Мир перевода. – 2008. – № 1(19). – С. 45–47.
4. Чубыкина О.В. Профессиональные компетенции преподавателя перевода как методическая проблема [Электронный ресурс] / Чубыкина О.В. – Режим доступа : <http://www.wpc59.ru/410>.
5. The EMT Translator Trainer Profile Competences of the trainer in translation [Electronic resource]. – Access : http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/translator_trainer_profile_en.pdf.

INSTRUMENTE UND TECHNIKEN DER KOLLEGIALEN HOSPITATION

Onishchenko N.A. (Charkiw)

Während eines Strukturwandels im Bereich Hochschulbildung ist es besonders wichtig, dass die Qualität der Lehrkräfte in der Branche kontrolliert wird. Als eines der Instrumente solcher Kontrolle, das auch zum Erfahrungsaustausch beiträgt, gilt die kollegiale Hospitation. Unter der kollegialen Hospitation versteht man die Teilnahme einer Kollegin oder eines Kollegen aus dem gleichen oder fachfremden Gebiet am Unterricht als Gast teil

und ihre/seine Rückmeldungen anschließend zur beobachteten Stunde (Feedback). [2, S. 2]. Ein Feedback wird als Rückmeldung über Wahrnehmungen und Empfindungen an eine Person nach gewissen Regeln, sogenannten Feedbackregeln, verstanden.

Nach Barbara Ziebell und Annegret Schmidjell unterscheidet man 2 Typen vom Unterrichtsbeobachten [4, S. 19, 27, 40]: zum einen ungesteuertes Beobachten, das keine Vorinformation vom Unterricht vorsieht. Positiv daran ist, dass das Beobachten unbeeinflusst und unvoreingenommen ist. Ungesteuertes Beobachten passt gut für das erste Vertrautwerden mit der Gruppe der Lernenden, der Lehrkraft, dem Unterricht im Allgemeinen. Zu den Nachteilen gehören viele ungeordnete Eindrücke, die man vom Bedarf an Konzentration während eines großen Zeitraums bekommt. Der Mangel an klarer Strukturierung des Beobachtens führt zu Übergeneralisierungen. Hingegen hat gesteuertes Beobachten mehr Möglichkeiten und Varietäten: Globales Beobachten ermöglicht die Antwort auf die Frage, wer und was beobachtet wird; selektives Beobachten impliziert einen bestimmten Fokus und kann seinerseits vorbereitet und unvorbereitet sein. Das Vertrautwerden mit Zielen und Materialien des Unterrichts im Voraus ermöglicht einen leichteren Einstieg in den Unterricht, eine stärkere Identifizierung mit den Beobachteten. Aber da entsteht auch die Gefahr, den Unterricht nach seinem eigenen Maß zu beurteilen, an eigene Ideen der Behandlung des Unterrichtsmaterial zu stark gefesselt zu sein.

Im Fokus der Beobachtung können solche Aspekte sein: Lerninhalt (Sachlichkeit, Interesse der Lernenden), Lernende (Aktivitäten Aufmerksamkeit, Konzentration), Lehrpersonen (Angemessenheit der Sprache, Auftreten), Lernprozess (Einstieg und Abschluss), Lernberatung (Lenkung des Unterrichts), Auswahl von Inhalten und Zielen (u.a. Stufenangepasstheit), Lerngruppe (Kommunikation unter den Lernenden), Umfeld (Ausrüstung, Raumgestaltung). [3, URL] Je nach dem Fokus werden verschiedene Beobachtungsinstrumente gewählt, vor allem Protokolle (Stichwortprotokoll, Minutenprotokoll, Protokoll von „Unwörtern“ der Lehrenden, Ton-, Foto- und Videoprotokoll), Diagramme, Zeichnungen, Skizzen.

Der Höhepunkt jeder Hospitation ist das Feedback-Gespräch mit der hospitierten Lehrkraft. Unter den vielen Tipps an Hospitierende [siehe 1, S. 74] müssen in erster Linie folgende berücksichtigt werden: immer zuerst positive Rückmeldungen, Klären des Unverständlichen, keine Übergeneralisierungen, freie Wahl der hospitierten Lehrkraft, etwas an ihrem Verhalten zu ändern.

Literaturverzeichnis

1. Buhren C.G. Kollegiale Hospitation. Verfahren, Methoden und Beispiele aus der Praxis / Claus G. Buhren – Köln : Carl Link, 2011. – 153 S. 2. Dossier Uni Didaktik. – Zürich : Universität Zürich, Bereich Lehre – Arbeitsstelle für Hochschuldidaktik. – No.2. – 2007. – 17 S. 3. Unterlagen zur Organisation und Durchführung der

Hospitation // Auszug aus dem Organisationshandbuch SKK Schnottwil / Biezwil / Lütterswil-Gächliwil. – Zugriff : http://www.so.ch/fileadmin/internet/dbk/evkaa/Schulentwicklung/Qualitaetsmanagement/Umsetzungshilfen/B2-2_Unterlagen_Hospitation_im_OHB_Schnottwil.pdf 4. Ziebell B. Unterrichtsbeobachtung und kollegiale Beratung : neu / Barbara Ziebell und Annegret Schmidjell. – Berlin; Madrid; München; Warschau; Wien; Zürich: Langenscheidt, 2012. – 187 S.

МІЖ ФАКТУАЛЬНІСТЮ І ФІКЦІОНАЛЬНІСТЮ: БІОГРАФІЯ ПОКОЛІННЯ 1968 РОКУ В ТВОРАХ УВЕ ТІММА

Орлова М.О. (Черкаси)

У пропонованій статті розглядаються твори відомого сучасного німецького письменника, представника бунтівного покоління 68-го року, Уве Тімма «Спекотне літо» („Heißer Sommer“, 1974), «Втеча Кербеля» („Kerbels Flucht“, 1980) та «Червоне» („Rot“, 2000) [1; 2; 3]. Варто зазначити, що свій творчий шлях цей автор розпочав у 1974 році дебютним романом під промовистою назвою «Спекотне літо», який став культовим твором для цілого покоління, покоління народжених в 40-х роках ХХ століття. Невипадково молодий автор обрав саме революцію 1968-го як тему свого першого роману. Адже знаковий для німецької історії період, що виявився відлунням складних процесів у суспільстві не лише Німеччини, а й багатьох європейських країн, став головною темою для низки письменників 70-х рр. (до прикладу твори П. Шнайдера, Н. Борна, Ф.К. Делуса тощо). Як відомо, наприкінці 60-х років ХХ століття країни Європи охопила хвиля революційних виступів, що розпочалась у колах студентської молоді, яка протестувала проти капіталізму, імперіалізму, війни у В'єтнамі, та взагалі проти всіх авторитарних структур. По-суті – це був бунт молоді проти покоління своїх батьків, що проявлявся у різних формах протестів.

Певна річ на ці події активно відреагували письменники, що в свою чергу суттєво вплинули на літературний процес кінця 60-х та початку 70-х років минулого століття. З огляду на зміни у світобаченні сучасних тому періоду німецьких письменників, з'явилися різножанрові художні твори, в яких нове покоління авторів намагалося викласти свої поетичні рефлексії щодо епохальних подій 68-го року. Автори, які були або ж очевидцями подій, або безпосередніми учасниками зображали у своїх фікційних і нефікційних текстах революційну дійсність, показували вплив подій на світогляд молодих людей, а також інсценізували кризу ідентичності як післядію революційної ейфорії. Хоча почасти політичні події не є головною темою зображення, все-таки ці тексти можна вважати реконструкцією основних етапів розвитку

протесту, тому вони по праву вважаються біографією цілої генерації, названої шифром – «покоління 68-го».

До таких текстів відносяться і деякі твори Уве Тімма. Окрім дебютного роману, німецький письменник написав ще два твори, які присвячені революції 68-го року, а саме «Втеча Кербеля» та «Червоне». З одного боку німецький письменник зображає в названих творах або ж реальні події кінця 60-х років ХХ ст., а з іншого – пропонує свій спосіб репрезентації революційної дійсності з точки зору різної часової відстані, балансуючи між фіктивним (вигадані особистості та екзистенція персонажів) та фактичним підґрунтям (фактаж – реальні історичні події, а саме молодіжний революційний рух 1968-го року). У першому творі, романі «Спекотне літо», Тімм описує актуальні події революції 68-го року, натомість у романі «Втеча Кербеля» зображується портрет покоління втрачених політичних надій та ілюзій після студентського руху, а от твір «Червоне» можна вважати історично-часовою рефлексією вже зрілого письменника У. Тімма, так би мовити історичною ретроспекцією минулого революційного досвіду.

Як справедливо зазначає дослідник Фрідгельм Маркс, «книги У. Тімма, починаючи від його першого роману «Спекотне літо», прочитуються як наративне опрацювання індивідуальних, приватних та колективно-індивідуальних змістів пам'яті, які мають вписуватись у колективну пам'ять, де вони заповняють існуючі лакуни та розв'язують критичні фіксації (пам'яті)» [4, с. 8].

Література

1. Timm U. Heißer Sommer / U. Timm. – München : Deutscher Taschenbuchverlag, 2008. – 340 S. 2. Timm U. Kerbels Flucht / U. Timm. – München : Deutscher Taschenbuchverlag, 2011. – 196 S. 3. Timm U. Rot / U. Timm. – München : Deutscher Taschenbuchverlag, 2005. – 394 S. 4. Marx F. Erinnern, Vergessen, Erzählen : Beiträge zum Werk Uwe Timms / hrsg. von Friedhelm Marx. – Göttingen: Wallstein-Verl., 2007. – 254 S.

ТЕКСТОВЫЕ КОНЦЕПТЫ В ИМПЛИКАТИВНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ПОЭТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА Р.М. РИЛЬКЕ

Остапченко В.А. (Харьков)

В докладе освещаются когнитивные механизмы актуализации текстовых концептов при создании имплицативного пространства в поэтическом дискурсе Р.М. Рильке.

Поэтический дискурс как разновидность художественного дискурса привлекает внимание лингвистов своей привязанностью к форме и особенностями выражения эстетической функции языка. Дискурсивный

подход к поэзии позволяет открыть новые грани в освещении роли словесного знака в создании ее эстетического эффекта.

Поэтический дискурс Р.М. Рильке получил достаточное освещение в трудах литературоведов – установлены основные философские мотивы его творчества, особенности импрессионистской техники впечатлений, основные характеристики его этики и эстетики как представителя поэзии модерна. Задача лингвистики – установить характерные особенности языковой картины мира Р.М. Рильке, нашедшие отражение в его поэтическом дискурсе.

Под поэтическим дискурсом понимается речемыслительное пространство, создаваемое автором поэтического текста и его читателем посредством данного текста. Поскольку процесс написания поэтического текста недоступен исследователю, в центр исследовательского интереса попадает процесс восприятия читателем поэтического дискурса, включающий декодирование его лингвистической и экстралингвистической составляющих. При этом читатель извлекает и смыслы, не предполагавшиеся автором.

В отношении языкового выражения для поэтического дискурса отдельного автора характерны текстовые концепты, которые актуализируются на основе его поэтических текстов. Термин «актуализация» в когнитивной поэтике предстает как активация текстового концепта в сознании читателя на основании значений языковых единиц, которые в дискурсе формируют определенные смыслы, связанные с этим концептом.

Основными текстовыми концептами поэтического дискурса Р.М. Рильке являются концепты DING, LEERE, EINSAMKEIT, DUNKELHEIT, LICHT, GOTT, LIEBE, NATUR, GEMÜHT, STILLE, MUSIK, BEZUG. Среди этих концептов выделяются такие, которые демонстрируют высокую частотность экспликации в поэтическом тексте, – DING, EINSAMKEIT, DUNKELHEIT, LICHT, GOTT, STILLE, MUSIK, gemüht, и такие, которые вербализуются большей частью имплицитно, – LEERE, LIEBE, NATUR, BEZUG. Первые называем экспликатами, вторые – импликатами.

Под имплицатом в когнитивной поэтике понимается компонент смысла, скрытый в художественном тексте и актуализирующийся на основе языковых индикаторов. Импликаты и имплицатуры (имплицитные поропозициональные смыслы) составляют имплицативное пространство поэтического дискурса – лингвокогнитивный конструкт, активирующийся в сознании субъекта во время восприятия и осмысления поэтического текста, совокупность имплицитных смыслов поэтического дискурса.

При имплицитной актуализации концептов основными индикаторами импликата выступают лексемы, выражающие концепты-ассоциаты. Ассоциат рассматривается как концепт, ассоциирующийся с другим концептом в сознании субъекта. Ассоциативные отношения между концептами сохраняются в памяти субъекта, и, отражаясь в поэтическом

тексте, представляють собою своєобразний віртуальний мнемонічний ряд, учасний в створенні його імплікативного простору.

Індикаторами імплікативних виражень є стилістичні прийоми, які викликають імплікат в свідомості читача на основі п'яти базових когнітивних операцій – висвітлення, специфікації, сканування, фокусування, перспективізації.

ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ ГУМОРУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Павлова Л.В., Сергеева О.А. (Харків)

Гумор й сміх – це універсальний аспект людського життя, що має місце у всіх його сферах і є властивим буквально кожній людині [1]. Це різновид психологічної гри, який включає соціальні, когнітивні і емоційні компоненти [2, с. 27]. Гумор може приймати різні форми і виконувати різноманітні психологічні функції.

Умовно гумор, який використовується у повсякденному житті можна розділити на три категорії [3]. Всі три категорії можуть успішно функціонувати і в аудиторії.

1) Заздалегідь підготовлені гумористичні текстові матеріали (анекдоти, оповідання). Заздалегідь підготовлені гумористичні тексти використовуються викладачами іноземних мов для відпрацювання різних аспектів мови: фонетики, лексики, граматики, аудіювання тощо. Як показують дослідження, використання гумору у навіть тестових завданнях сприймається більшістю студентів досить добре за умов, якщо гумор є позитивним і зрозумілим.

2) Спонтанний цілеспрямований розмовний гумор, який використовується в процесі спілкування і може бути вербальним і невербальним. До цього типу гумору відносяться анекдоти, забавні історії, гра слів, іронія тощо, які використовуються для емоційної розрядки в аудиторії.

3) Нецілеспрямований, або випадковий гумор у свою чергу підрозділяється на фізичний і лінгвістичний типи. Як правило, випадковий гумор є результатом висловлювання або дії, які з самого початку не мали бути смішними. До випадкового гумору відносяться: неправильне написання, використання і вимова слів, випадкова перестановка звуків, або «спунерізми». В процесі викладання іноземних мов викладачі і студенти майже кожного дня зустрічаються з подібними випадками гумору і як результат це, безумовно, може привернути увагу до певних мовних аспектів. Важливо зазначити, що інформація, яка подається в гумористичній манері запам'ятовується краще, чим інформація, яка подається серйозно.

Тим самим така інформація полегшує процес когнітивного опрацювання, допомагаючи зберегти її у довготривалій пам'яті [4].

За стилем гумор можна поділити на чотири типи: два відносно-здорових, або адаптивних – аффіліативний та гресивногочий, та два відносно-нездорових, або потенційно-шкідливих – агресивний та гресивногочий.

Більшість експертів в області освіти рекомендують викладачам уникати використання агресивних форм гумору. Вживання подібного гумору дуже часто асоціюється з менш позитивними оцінками викладача студентами, що в свою чергу може призвести до їх демотивації.

Роль гумору в аудиторії складна і багатогранна. Різні грес гумору можуть бути використані викладачами не тільки для того, щоб проілюструвати навчальний матеріал, а й для того, щоб зробити заняття з іноземних мов більш цікавими, емоційно насиченими, безпосередніми і комфортними для вивчення іноземних мов, що в свою чергу формує і активізує у студентів пізнавальний інтерес й підвищує їх внутрішню мотивацію. З іншого боку використання в аудиторії гресивного гумору, націленого на студента, може призвести до зовсім протилежних наслідків. Окрім того, як показують дослідження, невміле використання гумору може відволікати увагу студентів від більш важливих моментів у ході навчання або викривляти отриману інформацію.

Література

1. Витвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи / С.С. Витвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Головаха Е.И. Психология человеческого взаимопонимания / Е.И. Головаха, Н.В. Панина. – К. : Издательство политической литературы Украины, 1989. – 190 с.
3. Oppliger P.A. Humour and learning: Communications and Emotions. / P.A. Oppliger. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2003. – P. 255–273.
4. Nilsen A.P. Encyclopedia of 20th-century American humour. Phoenix / A.P. Nilsen, D.L.F. Nilsen. – AZ : Oryx Press, 2000.

АДРЕСАТНА РЕФЕРЕНЦІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПА ВВІЧЛИВОСТІ

Панченко І.М. (Харків)

У доповіді розглядаються особливості реалізації Принципа Ввічливості Дж. Ліча за допомогою вживання експліцитної чи імпліцитної форми адресатної референції.

Однією з найбільш глобальних дискурсивних стратегій є стратегія ввічливості. Поняття ввічливості демонструє тісний зв'язок з національно-специфічними етикетними нормами, особливе місце серед яких належить зверненню до адресата. В німецькомовній лінгвокультурі експліцитна форма адресатної референції (адресатні займенники *du / Sie / ihr*) є конвенціонально

закріпленою й продиктованою історико-культурними традиціями. Однак в рамках сучасного німецькомовного дискурсу традиційні форми позначення адресата зазнають цілу низку модифікацій: нетипові прономінально-іменні комбінації (Гамбурзьке *Sie: Sie + ім'я*, Кельнське *Du: du + прізвище*, Мюнхенське *Du: du + Frau / Herr + прізвище*), вживання архаїчних адресатних займенників (*Ihr, Er*). В залежності від характеру комунікативної ситуації та соціальних параметрів комунікантів одна й та сама форма звернення до адресата може сприйматися як ввічлива або неввічлива.

З точки зору прагмалінгвістики особливий інтерес представляє така функція ввічливості як її здатність сприяти збільшенню / зменшенню дистанції між адресантом і адресатом. Адресатна референція може виступати засобом реалізації як позитивної, що демонструє єдність і солідарність з партнером по комунікації, так і негативної ввічливості, спрямованої на визнання його автономії та свободи вибору.

Обираючи імпліцитну форму адресатної референції в мовленнєвих актах, що загрожують соціальному лицю адресата або власне адресанта, мовець може використовувати тактику мітигації з метою:

- деінтенсифікації тиску на адресата та надання йому прагматичної опції в мовленнєвих актах з директивною пропозицією;
- пом'якшення іллокутивної сили критичних висловлень.

Реалізуючи непряму тактику мовленнєвого впливу, узагальнено-адресатні висловлення характеризуються значним стратегічним потенціалом. Деперсоніфікація адресата за допомогою вживання невизначено-особових займенників, пасивного стану дієслова, безособових конструкцій, іменників у генералізуючому значенні може втілювати такі стратегії негативної ввічливості як апеляцію до норми та ухилення від відповідальності. Представляючи власне висловлення як загальноприйняте правило мовець дистанціюється від нього, нейтралізуючи потенційну агресію адресата, спрямовану проти його соціального «обличчя». Крім того, апеляція до абстрактного адресата може слугувати дієвим інструментом вербального впливу.

Займенники „*alle*“, „*jeder*“, „*niemand*“, „*keiner*“ по відношенню до співрозмовника також досить часто виконують роль перлокутивних оптимізаторів, підвищуючи іллокутивну силу висловлення.

Використання займенника першої особи множини (*wir*) в інклюзивній функції є проявом стратегії маніфестації спільності з адресатом, реалізуючи постулати ввічливості «Помічай адресата, приділяй увагу йому, його інтересам, бажанням, потребам» та «Декларуй спільність с адресатом». Вдаючись до такої моделі звернення, адресант підкреслює свою безпосередню причетність та небайдужість до ситуації. Також ця форма поширена при зверненні до дитини, хворого (так зване «*Krankenschwester-wir*») та має додаткову емпатичну колокацію.

Таким чином, адресатна референція є важливим засобом реалізації стратегії ввічливості. Доречно обрана форма звернення до адресата може як сприяти встановленню дружньої, неконфліктної атмосфери спілкування, так і, навпаки, призвести до комунікативної невдачі.

РАЦІОНАЛЬНА АРГУМЕНТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА АРГУМЕНТАТИВНО-ПЕРСУАЗИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЦИТАТНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Паповяниц Е.Г. (Харків)

Сучасні мовознавчі студії характеризуються спрямованістю на дослідження мови як інструмента переконання та впливу на масову свідомість. Вищезгадане зумовлює актуальність дослідження, що присвячене аналізу особливого комунікативного типу цитатції, яка реалізує стратегію переконуючого впливу в сучасному англomовному газетному дискурсі.

Мета дослідження полягає у виявленні системи прийомів раціональної аргументації, що створюють аргументативний фокус в цитатних фрагментах сучасної англomовної преси.

У різних типах дискурсу аргументативний процес має свою специфіку. Аргументація у сучасному публіцистичному дискурсі спрямована на переконання адресата прийняти певну світоглядну позицію, а не на встановлення істини. Аргументація як комунікативний процес є неоднорідним явищем, яке реалізується шляхом здійснення впливу на раціональну або емоційну сферу свідомості адресата. Відповідно дослідники розмежовують раціональну та емоційну аргументацію. Мета раціональної аргументації полягає в обґрунтуванні достовірності знання на основі сукупності логіко-гносеологічних процедур.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про те, що рішення персуазивних завдань у цитатному дискурсі здійснюється за допомогою різних прийомів аргументації, як раціональної, так і емоційної. Однак, більшою різноманітністю характеризуються такі, що спрямовані на раціональну сферу свідомості адресата.

Більшість прийомів раціональної аргументації у цитатному дискурсі пов'язані з логічним аспектом аргументації. Так, логіко-релевантним є прийом доказу від протилежного, що інтерпретується у термінах логіки як непрямий доказ, в якому істинність тези обґрунтовується шляхом доказу хибності антитези. У коментарях соціально-політичних подій відзначається висока частотність застосування цього прийому, оскільки використання ірраціональних аргументів відкриває перспективу аналізу альтернативних раціональних варіантів вирішення соціальних проблем.

Як відомо, логічність, несуперечливість у викладі доказів досягається за допомогою категорії каузальності, яка базується переважно на причинно-наслідкових зв'язках, що здійснюють логічний умовивід. Аргументативно-персуазивна цитата також вживається з метою інтерпретації причинно-наслідкових зв'язків, що обумовлюють специфічні характеристики референтної ситуації. Чужі висловлювання з таким функціональним призначенням, як правило, включають експліцитне перелічення можливих причин утворення певної референтної ситуації.

Значний потенціал мовленнєвого впливу містить цитата, що базується на прийомі протиставлення, що вважається концептуальною основою аргументативного дискурсу.

Протиставлення в цитатному дискурсі передається переважно бінарними структурами на лексичному рівні у вигляді антонімічно-аксіологічних опозицій а також у вигляді семантичних опозицій «традиційне – нетрадиційне» і «ретроспективне – перспективне», що експлікує логічну релевантність цього аргументативного прийому.

Одним із конститuentів аргументативної стратегії є прийом заперечення. У цитатних фрагментах прийом заперечення реалізується за допомогою арсеналу мовних засобів, а саме: заперечних висловлювань у поверхневій структурі, а також висловлювань, які включають заперечення у глибинній структурі у вигляді лексичних одиниць з латентним запереченням, що свідчить про його логіко-семантичну природу.

Таким чином, у створенні аргументативно-персуазивного потенціалу цитаті повідну роль відіграють аргументативні прийоми, що спрямовані на раціональну сферу свідомості адресата з метою доказу обґрунтованості певної світоглядної позиції аргументатора.

METHODOLOGY OF HYPERTEXTUAL READING

Pakhomova T.O., Drach A.S. (Zaporizhzhya)

The research on hypertext reading patterns brought up two important issues. First, there are a variety of hypertext reading patterns in existence among hypertext readers. Second, although hypertext is defined as non-linear and non-sequential in nature, many readers approach it in a linear and sequential manner. To conclude, a considerable body of literature exists concerning the general reading patterns exhibited during conventional reading. However, since hypertext is a rather new medium that presents text in a non-linear, electronic form, little information is available on what readers understand from this new form of text.

Studies concerning readers' approach to hypertext are at its nascent. To explore how experienced computer users approach hypertext readings and how

their prior knowledge and beliefs play a role in discerning information, conducted a case study with two experienced computer users [1]. The data revealed five categories in readers' approach: a link does not do much unless it is appealing, electronic text is faster, page design can cause disorientation, looking up a word, and don't have the pen. These categories indicated that experienced computer users realized and benefited from this differently structured electronic environment, yet they needed to be able to structure and integrate the information in meaningful ways during reading in hypertext.

Experienced computer users showed a pattern of being able to control their reading process based on their prior knowledge, existing schemata, and their beliefs about hypertext reading. In addition, based on their prior knowledge and beliefs, experienced computer users developed strategies to minimize their disorientation. The question remains, however, what readers understand from hypertext in the context of reading in a web-based environment.

Landow argues that, "over the past several decades literary theory and computer hypertext, apparently unconnected areas of inquiry, have increasingly converged" [3, p. 44]. One of those connected areas is fiction. Hypertext, as in the metaphor of writing space, is "a new laboratory in which to test ideas... an experience of reading hypertext or reading with hypertext greatly clarifies many of the most significant ideas of critical theory" [3, p. 56].

Another definition to hypertext fiction is put forward by Howard Becker. According to Becker, it is a new form of art, which can only be valued by the participants from the art world. In other words, hypertext fiction was not meant to be agreeable, instructive, edifying, or enjoyable; but rather it was to be considered to have all these qualities by those in a world of like-thinking people [2].

This hypertext fiction, entitled Mercury, is all underlined with hypertext links to let readers choose their way of reading. Simply by looking its structure, it is difficult to make an inference about where to go. Readers were expected to choose their own way of reading at their own pace. Once they clicked through the links, they could read the rest of the fiction through the opening screens.

Literary scholars are interested in exploring hypertext fiction due to its structure and interactivity. It can further be said that the research focus is not only on the structural components of hypertext, but also on its use and user outcomes.

References

1. Altun A. Understanding hypertext in the context of reading on the web: Language Learners experience / A. Altun. – Access : <http://cie.ed.asu.edu/volume6//number12/>
2. Becker H.S. A New Art Form: Hypertext Fiction / H.S. Becker. – Access : <http://home.earthlink.net/~hsbecker/lisbon.html>
3. Landow G.P. The Definition of Hypertext and Its History as a Concept / G.P. Landow. – Baltimore : John Hopkins University Press, 1992. – 194 p.

МЕТОД СТУДЕНТСЬКИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ У НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЬМА

Пахомова Т.О., Гальченко О.Ю. (Запоріжжя)

Студентські презентації займають важливе місце у навчанні професійно орієнтованого англomовного письма та забезпечують засвоєння студентами максимальної кількості мовленнєвих моделей ділового спілкування.

Слідом за Ю.С. Авсюкевич, О.П. Биконею, Н.Л. Драб під цим терміном маємо на увазі: підготовлене професійно спрямоване англomовне висловлювання ділового характеру, об'єднане конкретним завданням і ситуативними умовами, яке базується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми у сфері ділової активності, має чітке логіко-композиційне оформлення і націлене на ефективне інформування, мотивування або переконання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних та соціально-демографічних характеристик [1; 2; 3].

Створюючи слайди, студентам доводиться зменшувати об'єм інформації, яку вони зібрали, щоб представити лише головні пункти. У цьому вигляді «мінімалістичного» написання ключові поняття і слова доведеться зберегти, а «нісенітницю» відкинути. Цей процес інформаційного скорочення є важким, але дуже корисним завданням для вивчення мови.

Впорядковуючи найважливішу інформацію, студенти мають організувати відповідну послідовність пунктів за правилом: не більше ніж шість слів у рядку і шість пунктів на слайді. В той же час студентам потрібно взяти до уваги розташування слайдів. Слайд не може бути нагромадженим, розмір шрифту повинен бути досить великим, і розташування елементів на екрані повинно бути збалансованим. Все це змушує студентів перечитувати, переоцінювати і заново переписувати те, що вони написали.

Написання тексту для презентації відрізняється від інших видів письма. Обов'язковість, здається, більшою, коли кінцевий результат має бути показаним на великому екрані і прочитаним читачами. Такого типу ситуації подібні тим, які описала К. Murphy-Judy [4], посилаючись на веб-чати, в яких правильне використання і правопис все більш «реальні». Презентація з використанням слайдів, ймовірно, є більш автентичним завданням ніж написання роботи, яка читається лише викладачем.

Презентація позитивним чином відрізняється від інших методів навчання тим, що дозволяє студентам бути причетними до розробки теми, яку вивчають, спробувати свої сили в конкретних життєвих ситуаціях. Презентації дозволяють студентам відчувати себе повною мірою в діловому середовищі; вся інформація є відображенням дійсності, тобто всі обговорення відбуваються у реальному часі.

Такі особливості ігор роблять їх придатними для професійної підготовки майбутніх фахівців, чия професійна діяльність обов'язково вимагатиме вміння щодо розв'язання особистісних конфліктів та суперечок в тій сфері зайнятості, в якій вони працюватимуть.

Література

1. Авсюкевич Ю.С. Навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Юлія Сергіївна Авсюкевич. – К., 2009. – 303 с.
2. Биконя О.П. Особливості навчання ділової англійської мови студентів економічних спеціальностей / О.П. Биконя // Вісник КНЛУ. Серія : Педагогіка та психологія. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2011. – Вип. 20. – С. 150–157.
3. Драб Н.Л. Навчання майбутніх економістів іншомовного професійно спрямованого монологічного мовлення (монологу-презентації німецькою мовою) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Драб Наталя Леонідівна. – К., 2005. – 316 с.
4. Murphy-Judy, K. The convergence of language teaching and research using technology / Kathryn Murphy-Judy. – Durham, NC : CALICO, 1997. – 322 p.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕРІОД РАНЬОЇ ЮНОСТІ

Пахомова Т.О., Сенченко Я.С. (Запоріжжя)

Сьогодні в період розширення діапазону індивідуального вибору професії постає потреба в майбутніх фахівцях різних спеціальностей і профілів, які володіють не тільки професійними знаннями, але й вміють спілкуватися іноземною мовою. Оволодіння учнями знаннями, вміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, а також розвиток іншомовної комунікативної компетентності відбувається в період ранньої юності.

Відповідно до вікової періодизації розвитку особистості період життя учнів від 15 до 17-18 років визначається як старший шкільний вік або рання юність. Рання юність – це період становлення особистісної зрілості учня, вибору спеціальності, виконання відповідальних соціальних функцій, активного розвитку і вдосконалення психічних процесів, ціннісних орієнтацій особистості.

Деякі психологи [1–5] говорять про психологічні особливості розвитку юнацтва, які відбуваються у зв'язку з появою певних новоутворень у психіці ліцеїста. Основними психологічними новоутвореннями юнацького віку є:

1. Особистісне самовизначення, яке реалізується через сенсотворення – формування в учнів загальних уявлень про сенс життя; мотивацію – спонукання до спрямованої діяльності особистості; самореалізацію і самовираження – свідоме утвердження власної позиції [5, с. 239].

2. Професійне самовизначення, яке залежить від сформованості психологічної готовності юнацтва до дорослого життя і має наступні критерії: 1) розвинені потреби в спілкуванні й комунікативні здібності; 2) адекватно сформовані і розвинені потреби та мотиви; 3) розвинена самосвідомість, рефлексія; 4) достатньо сформований і розвинений досвід; 5) сформований характер; 6) розвинений інтелект та мислення; 7) розвинене уміння ефективно використовувати свої психофізіологічні особливості у праці та соціальній взаємодії [1, с. 59].

3. Сензитивність щодо формування життєвих цінностей, світогляду, релігійних поглядів [3, с. 507]. Учні професійних ліцеїв відрізняються вразливістю, сугестивністю, схильністю до оптимізму.

4. Індивідуальний стиль інтелектуальної діяльності – стійкої своєрідної системи набуття, накопичення, переробки та використання особистістю інформації, яка формується на основі типу вищої нервової діяльності, пізнавальних інтересів, досвіду та особистісних якостей [2, с. 228].

5. Стійка самосвідомість, яка формує ідентичність, унаслідок чого усвідомлюється власна індивідуальність, розвивається самооцінка, вольові зусилля, формуються ціннісні орієнтації [4, с. 171].

Таким чином, рання юність – це період, який характеризується ускладненням самосвідомості учнів, прагненням до виконання соціальних функцій, спрямованістю в майбутнє тощо. Головними психологічними основами професійно орієнтованого навчання іноземної мови в період ранньої юності є такі новоутворення юнацького віку, як особистісне самовизначення, професійне самовизначення, сензитивність, індивідуальний стиль інтелектуальної діяльності, стійка самосвідомість.

Література

1. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник / О.Г. Видра. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 112 с.
2. Вікова психологія : навч. посіб. для ВНЗ / О.П. Сергєєнкова [та ін.]. – Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
3. Мухина В.С. Возрастная психология. Феноменология развития : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / В.С. Мухина. – [10-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Изд. центр «Академия», 2006. – 608 с.
4. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. для вузів / В.М. Поліщук. – [вид. 3-тє, виправ.]. – Суми : Університет. книга, 2010. – 352 с.
5. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К. : Академвидав, 2006. – 360 с.

НЕВВІЧЛИВІСТЬ ЯК КОМУНІКАТИВНА МЕТАКАТЕГОРІЯ

Петренко О.М. (Харків)

Слово є ефективним засобом вирішення конфлікту і соціальної «замісної терапії», що виходить із принципу ввічливості й кооперації. Неввічливість не заохочується, вважається ірраціональністю та сприймається негативно, оскільки викликає почуття комунікативної невпевненості та соціальної небезпеки [3, с. 220]. Принцип ввічливості обумовлює не тільки власний інтерес, але й інтерес до підтримки обличчя іншого комуніканта [2, с. 60], оскільки загроза обличчю може привести до зворотньої загрози. Під поняттям 'обличчя' розуміється ментальна само-репрезентація, позитивна соціальна оцінка, яку індивід ефективно конструює про себе, що ґрунтується на власних судженнях та судженнях й оцінках інших суб'єктів інтеракції, що індивід отримав в процесі певної взаємодії [4, с. 639]. Обличчя – це певне уявлення про себе в межах соціально схвалених норм та конвенцій. Обличчя має інтерактивну природу, оскільки воно 'спільно конструюється суб'єктами впродовж соціальної інтеракції' [1, с. 202].

Контекстуальна інтерпретація повідомлення як ввічливого або невічливого має інференційну природу, а саме – кінцевий конструкт є вивідним значенням інтерпретатора. На характер інференцій впливають соціо-культурні норми й конвенції, що формують різні шари ідентичностей особистості (індивідуальний, соціальний, культурний) [4, с. 640]. тобто унікальну ергономіку обличчя як ментального конструкта, соціально-позитивного уявлення особистості про себе, свої здібності тощо. На базі такого конструкту особистість конструює очікування щодо власної поведінки та поведінки інших, формує оцінку таким діям. Якщо дії адресанта відповідають ustalеним нормам та конвенціям, такі дії кваліфікуються як конформізм. Вони гарантують передбачуваність, а значить – стабільність системи у цілому, і, таким чином, сприяють гармонізації міжособистісних стосунків комунікантів. І навпаки, у випадку невідповідності, такі дії здебільш оцінюються як девіація, оскільки викликають нестабільність системи та деструктивно впливають на хід комунікації. Разом з тим, у певних неофіційних ситуаціях невічливість є культурно-соціально очікуваною, вона стимулює міжособистісні дружні стосунки.

Ввічливість та невічливість не завжди інтенціональні. У більшості випадків ввічливість носить 'автоматичний характер', сприймається як нейтральна та привертає до себе увагу лише у разі порушення, тобто коли стає невічливістю. Неввічливість також не завжди інтенціональна, оскільки вона може виникати у результаті комунікативної невдачі, коли адресант ненавмисно порушує очікування адресата. Також існують псевдо-ввічливі

й псевдо-неввічливі стратегії (mock politeness and mock impoliteness), принциповою відмінністю яких є антагоністичність диктума і модуса.

Таким чином, *ввічливість* як культурно та історично опосередкований комунікативний принцип вважаємо градуальною суб'єктивно-оцінною дискурсивною метакатегорією, що обумовлена цінностями і нормами комунікативної поведінки. Вона ґрунтується на відповідному концепті та реалізується в комунікації через систему стратегій, спрямованих на регуляцію комунікації в цілому і міжособистісних відносин, зокрема, шляхом гармонізації та конвенціоналізації спілкування. Базуючись на антиконцепті, метакатегорія *неввічливість* є системою стратегій, що з одного боку, слугують дерегуляції інтеракції, дестабілізації міжособистісних стосунків, а з іншого, стимулюють їх через відповідність конвенціям у певних ситуаціях.

Література

1. Arundale R.B. An alternative model and ideology of communication for an alternative to politeness theory / R.B. Arundale // Journal of Pragmatics. – 1999. – № 9 (1). – P. 119–153.
2. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge: CUP, 1987. – 358 p.
3. Fraser B. Perspectives on politeness / B. Fraser // Journal of Pragmatics. – 1990. – № 14. – P. 219–36.
4. Spencer-Oatey H. Theories of identity and analysis of face / H. Spencer-Oatey // Journal of Pragmatics. – 2007. – № 39 (4). – P. 639–656.

ПОКАЗНИКИ АВТОРИТЕТНОСТІ В ТЕКСТАХ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Пешкова О.Г. (Харків)

Категорія авторитетності є однією з найважливіших категорій для процесу комунікації. Її зміст пов'язаний з лінгвоекономічними та владними статусами комунікантів. Ця категорія виражається головним чином за допомогою дискурсивних маркерів (вставних фраз, текстів, цитат). Її зміст є зазвичай метакомунікативним, та функція регуляції, «моніторинга» є яскраво вираженою. За допомогою посилання на авторитет кожен з комунікантів має на меті підпорядкувати процес спілкування своїй владі, отримати «дивіденди» [1].

Беручи до уваги той факт, що від авторитету певного вченого залежить сприйняття його наукової діяльності колегами, можна говорити про одну з цілей, яку переслідують автори наукових текстів – підвищення авторитетності оповіді, при цьому дана мета досягається за допомогою заздалегідь запланованих технік. До маркерів, що вказують на прагнення автора підвищити авторитетність наукового викладення матеріалу, відносяться наступні:

- 1) посилання на авторитет автора роботи, суспільну думку, точку зору визнаних спеціалістів в даній сфері;
- 2) широке вживання складної спеціальної термінології даної сфери науки;
- 3) звернення автора до прикладів, наведення статистичних даних;
- 4) систематизація даних, викладення їх у вигляді формул, графіків, таблиць;
- 5) використання в текстах наукового дискурсу елементів образності та іронії.

На перший погляд, звертання авторів наукових текстів до іронії при описі наукових експериментів та досліджень, може здатися дивним. Але все-таки в роботах багатьох авторитетних вчених нерідко можна зустріти елементи гумору та іронії: іронічні поради, коментарі, описи. Авторитет таких дослідників є настільки високим, що ніяка іронія не може поставити його під сумнів.

Описуючи когнітивно-риторичні особливості вступів до наукових статей, Дж. Свейлз виділяє три функціональні кроки: окреслення території дослідження, визначення наукової ніші та зайняття наукової ніші. Вивчення гуманітарних наукових текстів, написаних авторитетними вченими, на предмет використання в них гумору та сатири показало, в свою чергу, що зазвичай вже на першому етапі – окреслення території дослідження – автором використовується гумористичне або іронічне зауваження. Джордж Лакофф наступним чином починає свою роботу «Вогонь, жінки та небезпечні речі»:

“Many readers, I suspect, will take the title of this book as suggesting that women, fire, and dangerous things have something in common – say, that women are fiery and dangerous. Most feminists I’ve mentioned it to have loved the title for that reason, though some have hated it for the same reason” [2].

Метою вживання іронічного зауваження може слугувати бажання автора із самого початку викликати посмішку читача, в цілому налаштованого на серйозну оповідь, а тим самим зацікавити його, і в той же час підкреслити власний статус науковця, який може дозволити собі іронію, пов'язану вже із назвою власної наукової роботи.

Література

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
2. Lakoff G. Women, Fire and Dangerous Things / G. Lakoff [Electronic Resource]. – Access Mode: <http://emilkirkegaard.dk/en/wp-content/uploads/George-Lakoff-Women-Fire-and-Dangerous-Things.pdf>

АРГУМЕНТАЦІЯ В АСПЕКТІ КОГНІТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ

Пірог І.І. (Харків)

З позицій когнітивної лінгвістики аргументація постає як частина загальної моделі діяльності людини, а сам аргументативний процес є способом обробки переконань в когнітивній системі індивіда. У результаті взаємодії людини з людиною та з навколишнім середовищем оточуюча дійсність проектується на семантику природної мови [2, с. 28].

Таку взаємодію можна представити в аспекті когнітивних операцій. Когнітивні операції – це прийоми, за допомогою яких відомості про реальний світ вводяться у свідомість в такій формі, яка є найбільш релевантною для вирішення конкретного завдання [1, с. 361].

За Р. Ленекером існує чотири базові когнітивні операції, що інтерпретують та конструюють зміст повідомлення: специфікація (specificity), фокусування (focusing), висвічування (prominence), перспективізація (perspective) [3, с. 55–84]. Специфікація спрямована на встановлення ступеню деталізації інформації, що передбачає наявність узагальнення, схематизації [3, с. 58]. Фокусування відповідає відомим у психології поняттям «фону» та «фігури». Особливістю когнітивної операції «фокусування» є, також здатність формувати складні структури з простих, що отримало назву «символьний монтаж». Висвічування безпосередньо пов'язане з фокусуванням, оскільки все, на що спрямована увага, є «висвітленим». Більш висвітлена ділянка таких відношень називається траєктором, менш висвітлена – орієнтиром. Перспективізація передбачає існування певної точки зору, яка експонує «аранжування огляду».

Публіцистичний текст як форма фіксації публіцистичного аргументативного дискурсу характеризується особливою структурою та створюється з метою донесення певної інформації до масового адресата з одночасним формуванням до неї запланованого адресантом ставлення. Схема узагальненої моделі публіцистичних аргументативних текстів представлена формулою:

[АДРЕСАНТ → ПРОБЛЕМА → СПРИЙНЯТТЯ ТАК → тому що ПРАВИЛЬНО та / або КОРИСНО для → АДРЕСАТА].

[ПРОБЛЕМА] висвітлюється під певним кутом зору. Компонент [СПРИЙНЯТТЯ ТАК] виконує інформативно-персуазивну функцію і презентує тезу всього аргументативного тексту. Компонент [тому що ЦЕ ПРАВИЛЬНО та / або тому що це КОРИСНО для АДРЕСАТА] представлений двома варіантами, є аргументацією на підтримку тези.

З названими компонентами аргументативного публіцистичного тексту корелюють когнітивні операції. Так з компонентом ПРОБЛЕМА корелює когнітивна операція специфікація, деталізуючи та схематизуючи її, описуючи

ситуацію більш точно. З компонентом СПРИЙНЯТТЯ ТАК – фокусування та висвітлення шляхом структурування інформації на передньому та задньому планах. У контексті профілювання Р. Ленекер вводить поняття «концептуальна база» та «профіль». Концептуальна база – це об'єм інформації, що активується знаком, а профіль – та частина бази, що формує значення цього знаку. З компонентом ТОМУ, ЩО ЦЕ ПРАВИЛЬНО / КОРИСНО корелюють когнітивні операції фокусування, висвітлення та перспективізації.

Література

1. Брунер Дж. Психология познания : За пределами непосредственной информации / Дж. Брунер; пер. с англ. К.И. Бабицкого. – М. : Прогресс, 1977. – 412 с.
2. Jackendoff R.S. Semantics and cognition / R.S. Jackendoff. – Cambridge, MA : The MIT Press, 1986. – 297 p.
3. Langacker R. Cognitive grammar: a basic introduction / Ronald Langacker. – Oxford ; New York : Oxford University Press, Inc., 2008. – 573 p.

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ З ОПОРОЮ НА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ

Подосиннікова Г.І. (Суми)

Однією з гуманістичних педагогічних технологій є навчання з опорою на критичне мислення (КМ), де КМ означає не критику та негативізм, а аналітичний розгляд проблеми для винесення обгрунтованого судження [4, с.70]. Процес КМ включає 1) ознайомлення з новою інформацією, 2) прийняття рішення, 3) оцінку процесу мислення – ходу міркувань, висновків, прийнятого рішення та успішності виконання завдання [4, с. 21]. Ознаками КМ є контрольованість, обгрунтованість та цілеспрямованість. Воно пов'язане з вміннями: 1) оцінювати твердження, факти; 2) розрізняти факти від думок; 3) робити вибір; 4) визначати критерії для аналізу; 5) будувати логічні зв'язки; 6) аргументувати свою думку; 7) добирати контраргументи; 8) формулювати запитання; 9) знаходити нові рішення [5].

У навчанні іноземних мов активізацію КМ пов'язують із: 1) розумінням і свідомим контролем процесу навчання (розвиток навчальної автономії, умінь самооцінки, самоконтролю, саморегуляції, тощо); 2) використанням когнітивних технік або стратегій при вирішенні навчальних завдань і рефлексії; 3) проблемним характером навчання; 4) активною позицією студента в пошуку та осмисленні інформації [2].

Реалізація КМ у навчанні іншомовного говоріння пов'язана з діалоговою позицією, де діалог є способом пізнання дійсності і дидактико-

комунікативним середовищем, одночасно метою, результатом і змістом освіти. Він передбачає обмін інформацією, спільну творчу діяльність студентів, забезпечує рефлексію та самореалізацію особистості [1, с. 18]. Тож опора на КМ студентів забезпечує взаємопов'язаний розвиток ініціативного діалогічного та монологічного мовлення, яке має комунікативну та особистісну спрямованість.

Процес навчання іншомовного говоріння з опорою на КМ має проходити три стадії: стадія виклику (пробудження інтересу до предмету спілкування, прогнозування змісту нової інформації з опорою на попередні знання і мовний досвід), сміслова стадія (пошук і вивчення текстового матеріалу, інтеграція вилучених ідей для повного розуміння нової інформації) і стадія рефлексії (інтегрування отриманої інформації у мовний і особистісний досвід студента) [5, с. 218].

Для інтенсифікації розвитку КМ вважаємо доцільним використовувати технології інтерактивного навчання іноземних мов, адже їх центральною ідеєю є формування вмінь конструктивної інтелектуальної діяльності, поєднання активної та інтерактивної позицій [5, с. 218]. Навчання іншомовного говоріння за допомогою інтерактивних технологій можна охарактеризувати як інтегроване формування компетентностей у діалогічному та монологічному мовленні шляхом вирішення членами малої групи спільного комунікативного / особистісно орієнтованого завдання на сприйняття інформації, її аналіз і подальше засвоєння в умовах позитивної взаємодії, досягнення загальних, але важливих для кожного цілей [3].

Навчання студентів-філологів іншомовного говоріння з опорою на КМ та використанням інтерактивних технологій створює основу для самостійного мислення, формування власної позиції щодо обговорюваної проблеми, породження логічного та аргументованого іншомовного висловлювання.

Література

1. Галицких Е.О. Диалог в образовании как способ становления толерантности : учеб.-метод. пособие для слушателей системы доп. профессионального пед. образования / Е.О. Галицких. – Москва : Академический проект, 2004. – 233 с.
2. Педагогические технологии дистанционного обучения : [учеб. пособие] / [Е.С. Полат, М.В. Моисеева, А.Е. Петров и др.; под. ред. Е.С. Полат]. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 400 с.
3. Подосинникова Г.И. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов / Г.И. Подосинникова // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 3. – С. 196–208.
4. Халперн Д. Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.

КОНЦЕПТ *FRAGRANCE*: ТАКСОНОМІЧНИЙ ПІДХІД

Поклад Т.С. (Київ)

Питання місця досліджуваного концепту у загальній таксономії концептів, тобто їх типологій та класифікацій [2, с. 46] є одним з перших теоретичних завдань при аналізі будь-якого концепту. Адже знаючи ключові критерії систематизації концептів, серед яких можна зазначити середу існування та актуалізації концепту, зміст концепту, його універсальність або специфічність, місце в ієрархії та питома вага в концептосистемі, ступінь варіативності, формат актуалізації тощо [1, с. 21], дослідник може якісно охарактеризувати певний концепт. Питанню таксономії концептів присвячено низку праць лінгвістів (А.П. Бабушкін, М.М. Болдирев, С.Г. Воркачев, О.М. Кагановська, В.І. Карасик, Дж. Лакоф, М.В. Піменова, З.Д. Попова, А.М. Приходько, Г.Г. Слишкін, Й.А. Стернін, М. Шварц), але все ще набір критерій та список класів концептів є відкритим до доповнення та деталізації.

При ґрунтовному дослідженні концепту FRAGRANCE було з'ясовано, що він займає конкретне місце в ієрархії концептів та має специфічні таксономічні характеристики. Так, формально він є одиничним, оскільки представлений єдиною лексемою «fragrance» на позначення «парфумів (рідини)» та «приємного запаху». За середою існування та актуалізації концепт FRAGRANCE є дискурсивним, оскільки ми досліджуємо особливості його функціонування в сучасному британському парфумерному дискурсі.

Змістовно концепт FRAGRANCE ми аналізуємо в рамках таких бінарних опозицій як «параметричність» – «непараметричність», «універсальність» – «специфічність», «регулятивність» – «нерегулятивність», «позитивність» – «негативність» [2, с. 47]. З точки зору когнітивно-семантичної опозиції «універсальність» – «специфічність» відносимо концепт FRAGRANCE до універсальних концептів, але не на всі сто відсотків. Адже, незважаючи на те, що цей концепт має всезагальний та наднаціональний характер, у нашому дослідженні він прив'язаний до конкретної культури, і тому відображає специфічні риси британської національної культури, зокрема викликає відповідні образи та асоціації. Крізь призму прагмасемантики, де концепти протиставляються як регулятивні та нерегулятивні ментальні утворення [2, с. 50], концепт FRAGRANCE вважаємо концептом-нерегулятивом. І хоча за своєю природою він прямо не відображає певні сценарії або моделі поведінки, його регулятивна функція є приглушеною, згорнутою і може проявитися у специфічних фрагментах дискурсу, де запах парфумів зумовлює їх призначення або мету використання (*the fragrance is perfect for dressing up; equally perfect for indoor or an outdoor events; ideal for everyday*

use; perfect for travel). Виходячи зі структурно-семантичних особливостей, концепт FRAGRANCE вважаємо непараметричним, оскільки він профілюється на рівні відчуттів, уявлень та асоціацій і не може бути охарактеризований через певні критерії міри – звідси випливає, що досліджуваний концепт має абстрактне втілення. Щодо універсальної опозиції «позитивність» – «негативність», концепт FRAGRANCE у нашому дослідженні є завжди відміченим знаком «+». Враховуючи той факт, що особливістю парфумерного дискурсу є висвітлення лише позитивних рис продукції (особливо у текстах рекламних повідомлень про парфуми, адже основною метою рекламодавців є продаж таких парфумерних виробів), вся інформація про парфуми має виключно позитивне загальнооцінне значення, тобто наголошується комфорт та позитивні емоції при їх використанні, позитивний вплив на настрій тощо (*a fragrance bursting with life; inspiring, invigorating and truly arousing; uplifting fragrance for ladies; delightfully peaceful and calming; scent that becomes synonymous with pleasure*).

Література

1. Лингвоконцептология : перспективные направления : монография / [Левицкий А.Э., Потапенко С.И., Воробьева О.П. и др.] ; под ред. А.Э. Левицкого, С.И. Потапенко, И.В. Недаиновой. – Луганск : Изд-во ГУ «ЛНУ имени Тараса Шевченко», 2013. – 624 с. 2. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы / А.Н. Приходько. – Днепропетровск : Белая Е.А., 2013. – 307 с.

DIMINUTIVA IM DEUTSCHEN UND IM UKRAINISCHEN: WORTBILDENDER ASPEKT

Politschuk N.M. (Tscherkasy)

Die Diminutiva gehören zum Wortbestand sowohl des Deutschen als auch des Ukrainischen. In der Stilistik werden sie als ausdrucksvolle stilistische Mittel betrachtet. Das sind die Nominationen der suffixalen Ableitungen mit der Semantik der Verkleinerung, der emotionalen Wertung und der Intimität [4, S. 463; 5, S. 166]. Neben der emotional-positiven können sie auch emotional-negative Bedeutung haben [1, S. 181; 3, S. 355].

Die Diminutivierung tritt im Deutschen bei drei Hauptwortarten auf (*Häuschen, kränklich, lächeln*) ist aber für das Substantiv besonders charakteristisch [1, S. 86]. Abgesehen von den Fremdsuffixen, verfügt das deutsche Substantiv über zwei synonymische Suffixe mit diminutiver Semantik **-chen** und **-lein**: *das Köpfchen, das Kirchlein* (2). Solche Ableitungen sind immer Neutra und bezeichnen sowohl Lebewesen als auch Nichtlebewesen. Im Ukrainischen gibt

es mehrere Suffixe für die Bildung der substantivischen Diminutiva. Das sind: **-к, -ик, -ок, -еньк, -инк, оньк, -ечк, -очк, -очок, -унь /-уня, -усь /-уся, -ч** и.а.: *хмарка, коник, голубок, хатинка, річечка, зірочка, синочок, бабуня, дідуць* (3), *рибалонька, воленька, дитинчата* (4). Diese Belege zeugen davon, dass die Ableitungen von drei grammatischen Geschlechtern sind und entsprechende Flexionen im Sg. und im Pl. haben: *коник, воленька, дитинча – дитинчата*.

Auch die Eigennamen sind die Basen für die Diminutiva in den beiden Sprachen. Die Anzahl der diminutiven Suffixen im Deutschen ist geringer als im Ukrainischen: *Reginchen, Franklein, Галочка, Галонька, Галюня, Галюся, Галюсенька*.

In den beiden Sprachen gibt es auch verbale Diminutiva. Im Deutschen werden sie mit dem Suffix **-eln** und mit dem Umlaut gebildet: *lächeln, tänzeln* (1), im Ukrainischen mit Präfixen und Suffixen: *усміхатися, пританцювувати* (4). Dabei bewirken die Affixe eine Spezifizierung der Handlung in Bezug auf Aktionalität [1, S. 8] und auch geringere Intensität des Vorgangs [2, S. 503]. Das Ukrainische kennt auch die Diminutiva, die als kinderbezogen betrachtet werden: *їстоньки, питоньки, спатоньки* [4, S. 436]. Diminutiva dieser Art fehlen im Deutschen.

Im Ukrainischen ist die suffixale Derivation der adjektivischen Diminutiva stärker als im Deutschen entwickelt: *kränkliche Knaben* (2), *бідненький мій ліс, однісінький сад, малесенька людина* (3). Oft begegnen die Wortgruppen, wo beide Wortarten Diminutiva sind: *жовтенька квіточка, старесенький дідок* (3). Die Diminutiva dieser Art haben wir im Deutschen nicht festgestellt.

Die adverbiale Basis dient zur Bildung der Diminutiva nur im Ukrainischen: *трішки, трішечки, навскосок* (3), *тихесенько, гарнесенько, укупочці* (4).

Also sind die Möglichkeiten der Bildung der Diminutiva durch die Derivation im Deutschen geringer als im Ukrainischen, weil diese Wortbildungsart produktiver im Ukrainischen ist.

Aktuell ist eine semantische Untersuchung der Diminutiva in den beiden Sprachen.

Literatur

1. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Barz. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1995. – 382 S. 2. Heidlöpf K.E. Grundzüge einer deutschen Grammatik / K.E. Heidlöpf, W. Flämig u.a. – Berlin : Akademie-Verlag, 1984. – S. 501–505. 3. Дудик П.С. Стилістика української мови / П.С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с. 4. Мацько Л.І. Стилістика української мови / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко. – К. : Вища школа, 2003. – 462 с. 5. Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас. – К. : Вища школа, 1994. – С. 164–186.

Quellennachweis

1. Duden Universalwörterbuch [Red. Bearb. M. Wermke]. – Mannheim u. : Dudenverlag, 1996. – 1816 S. 2. Rilke R.M. Die Gedichte / R.M. Rilke. – Frankfurt a. Main, 1986. – 1132 S. 3. Костенко Л. Триста поезій / Л. Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 416 с. 4. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко. – К. : ОСНОВИ, 2001. – 862 с.

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ДИСКУРСУ ВІЙСЬКОВИХ І ПРАВООХОРОННИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ

Посмітна В.В. (Київ)

Актуальність дослідження питання про комунікативні стратегії у виданнях військової та правоохоронної сфер пояснюється тим, що названа галузева періодика покликана передусім формувати громадянську позицію, обґрунтовувати напрями державного розвитку, допомагати визначитись у базових категоріях «добро» – «зло», «свій» – «чужий». Ефективність такого впливу залежить від правильного вибору комунікативних стратегій та засобів їх реалізування. Комунікативні стратегії досліджуються у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці [1; 2; 3; 4 та ін.]. Аналіз дискурсу військових і правоохоронних видань дозволив визначити основні комунікативні стратегії, виявити комунікативні тактики й ходи, що сприяють реалізації стратегій та забезпечують ефективність мовного впливу.

Стратегія формування позитивного іміджу захисника – провідна стратегія аналізованих видань. Основні тактики: моделювання образу захисника (комунікативні ходи: розповіді про яскраві приклади героїзму та звитяги захисників; асоціативний ряд з історичними героями, фольклорними та художніми персонажами тощо); демонстрування професіоналізму сучасного захисника (підтвердження професіоналізму захисників держави та правопорядку; залучення до наслідування дій, спрямованих на вдосконалення професійної майстерності тощо); зближення читача із захисником з опорою на категорію «свій / чужий» (розповіді про життя звичайних військовослужбовців, їхні стосунки; створення образу «свого хлопця»; представлення спільних інтересів, думок, почуттів тощо).

Стратегія формування позитивного іміджу силових структур реалізується передусім за допомогою таких тактик: демонстрування сили, боєздатності армії (комунікативні ходи: позитивна оцінка діяльності силових структур; регулярні повідомлення про участь у бойових операціях, військових навчаннях; демонстрування нової військової техніки та озброєння); окреслення напрямів розвитку силових структур (посилання на керівні документи; вказівки на необхідність орієнтування на досвід країн

Заходу); корегування картини світу з опорою на категорію «свій / чужий» (протиставлення, створення опозиції «ми / вони»; апелювання до почуттів і моральних якостей читача; залучення до співпраці тощо); контроль за розумінням дій керівництва держави та силових структур (акцентування на важливій ролі армії для суспільства; підтвердження оцінок цифровими даними; обґрунтування необхідності здійснюваних реформ).

Стратегія формування позитивного емоційного настрою реалізується за допомогою тактик емоційного налаштування (формування впевненості в покращенні ситуації в країні; обіцянки), переконання в правильності дій керівництва (визнання проблем, представлення способів їх вирішення або вказівка на те, що вони вже вирішуються; демонстрування причинно-наслідкових зв'язків).

Стратегія маніпулювання громадською думкою реалізується в тактиках створення загальної картини високого рівня боєздатності армії та організованої боротьби з правопорушеннями (посилання на авторитети; надання матеріалу в надмірній кількості); застереження від скоєння правопорушень (інформування про те, що злочини не залишаються безкарними; формування негативної оцінки дій правопорушників; демонстрування впевненості в законслухняності читача) та ін.

Аналіз дискурсу засвідчив, що в галузевих періодичних виданнях військової та правоохоронної сфер застосовуються стратегії, спрямовані на досягнення соціально значущих цілей: формування патріотизму та національної гідності, пропагування загальнолюдських цінностей, згуртування суспільства.

Література

1. Иссере О.С. Коммуникативные стратеги и тактики русской речи / О.С. Иссере. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 288 с. 2. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку: теоретичні засади галузевої комунікації : монографія / [Л.М. Пелепейченко, О.Г. Михайлова, В.В. Посмітна та ін.]. – Харків : АВВ МВС України, 2009. – 272 с. 3. Посмітна В.В. Когнітивні та прагматичні особливості мовного впливу у військовому дискурсі : дис. ... канд. філол. н. : 10.02.01 / Посмітна Вікторія Віталіївна. – Харків, 2012. – 200 с. 4. Почепцов Г.Г. Стратегия / Г.Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2005. – 384 с.

A COMMUNICATIVE APPROACH TO TEACHING GRAMMAR

Prystupa T.I. (Kharkiv)

Nowadays the teachers of English in Ukraine are under the enormous pressure of the requirement to teach to communicate. No one minds it, yet we have to admit that everyone has his/her own ideas about communication. The title of

the article is “A communicative approach to teaching Grammar”. In other words it is just another idea how to apply the principles of communication while teaching and learning English Grammar.

Studying grammar makes most sense if one starts with the question “How can I use grammar to communicate?” Grammar knowledge can be declarative and procedural. While declarative knowledge implies the knowledge of rules and/or examples, procedural knowledge is what can be applied in the process of communication.

As a rule, communicative teaching grammar emphasizes meaningful grammar drills such as using grammar in a broader situational context (writing a story, acting out a role play etc. with a grammar focus in mind) [3, p.63]. Manuals on communicative teaching offer a great variety of exercises simulating realistic communicative situations.

No matter how much the conventional method of teaching grammar of a foreign language can be criticized for the lack of training communicative skills and neglecting a speaker’s personality, we must admit that training would-be teachers of foreign language is impossible without presenting a language as a systematic code [1, p. 5].

Here we are facing a problem: to enable the future language teachers to understand and interpret the language as a system on the one hand, and to develop their own communicative skills and their abilities to teach communicative skills on the other hand. Some principles of a Communicative Grammar can be helpful to reach a compromise.

A Communicative Grammar of English is a comparatively new department in grammar writing that employs a communicative rather than a structural approach. Teaching English grammar from the communicative point of view relates grammatical structures systematically to meanings, uses and situations. While procedural grammar starts with a formal drill, moving through the stage of functional drill to meaningful ones, a communicative grammar makes it possible to bring communication aspect to the stages of presentation and practice.

Here are some ideas how to look at grammar rules from a communicative angle. While explaining the use of the Past Simple tense, besides general characteristics, the teacher should emphasize the most typical situations when this verb tense is used: firstly, that it is mainly a narrative tense (the events in a story are in the Past Simple, while descriptions, interrupted activities are in the Past Progressive tense) [2, p. 28], secondly, we use it when ask about the origin of something present. Even at the stage of formal and functional drill it is reasonable to focus on the most typical situations, e.g. when/who-sentences and questions, telling a short story.

Presenting and training the Present Perfect tense is more effective when we compare the most common situations with it and with the Past Simple, that is: result and origin: e.g. *Tom has already come back. When did he come?*

The students tend to use the Present Perfect Progressive tense correctly when they keep in mind the “how long”– patterns and “why?”– situations: e.g. *Have you been waiting long? – Why do you look so tired? – I’ve been working at my research paper, etc.*

Communicative grammar covers not only conceptual meaning but also logical, emotional and behaviour dimensions of communication which is a perspective of further studies.

Literature

1. Leech G. A Communicative Grammar of English / G. Leech, J. Svartvik. – Moscow : Prosveshcheniye, 1983. – 304 p. 2. Soars L. New Headway. English Course. Intermediate Students’ Book. / L. Soars, J. Soars. – Oxford University Press, 1996. – 161 p. 3. Мильруд Р.П. Методика преподавания английского языка. English Teaching Methodology / Радислав Петрович Мильруд – М. : Дрофа, 2007. – 253 с.

МЕТАФОРИЧЕСКОЕ НАПОЛНЕНИЕ ДОМЕНА БЕЗОПАСНОСТЬ В ПРЕЗИДЕНТСКОМ ДИСКУРСЕ БАРАКА ОБАМЫ

Прокопенко (Еременко) А.А. (Харьков)

В качестве теоретической базы использовались положения когнитивной лингвистики о концептуальной метафоре как одной из основных операций человеческой когниции, предполагающей корреляцию одной абстрактной области знания (концепта или домена) и более конкретной (концепт или домен). Первая в данном исследовании, называется областью цели, вторая – областью источника [1, с. 23].

В данной работе домен ‘безопасность’ выступает в качестве области цели. При анализе трансформаций областей источника как основы вариативности представлений о безопасности в президентском дискурсе Барака Обамы следует принимать во внимание положение лингвокогнитивистики о том, что концепты, которые реализуются в концептуальной метафоре, являются преобразованными концептами обыденной метафоры [1; 2].

Анализируя президентский дискурс Барак Обама, мы видим, что в домене БЕЗОПАСНОСТЬ прослеживается метафорическая концептуализация понятия *безопасности* в терминах ВМЕСТИЛИЩА, президент сообщает о том, что миллиарды долларов вливают в БЕЗОПАСНОСТЬ аэропортов, пример 1:

(1) *Obviously, we’ve poured billions of dollars into airport security* [4].

Барак Обама в своей речи посвященной борьбе с терроризмом пользуясь выражением Дж. Лакоффа, М. Джонсона «помещает свои идеи в слова (в ВМЕСТИЛИЩА)» [3], президент использует данный тип метафоры, чтобы создать иллюзию защищенности. Барак Обама говорит о необходимости следовать намеченному политическому курсу целью которого является жизнь в безопасности, пример 2:

(2) *And this includes continuing to pursue a political solution in Syria that allows all Syrians to live in security, dignity, and peace* [5].

Домен БЕЗОПАСНОСТЬ представлен в виде некоего объекта БЕЗОПАСНОСТЬ – это ПРЕДМЕТ онтологической метафоры, который может подвергнуться сжатию \ уплотнению, пример 3:

(3) *Meanwhile, we strengthened our defenses – hardening targets, tightening transportation security, giving law enforcement new tools to prevent terror* [7].

Интересным представляется тот факт, что безопасность, которая направлена на защиту населения и государства в целом, сама нуждается в защите, БЕЗОПАСНОСТЬ – ЭТО ПРЕДМЕТ, который можно оборонять \ защищать, пример 4:

(4) *The greatest alliance created to defend our common security* [5].

БЕЗОПАСНОСТЬ – ЭТО ЖИВОЙ ОРГАНИЗМ, который нуждается в помощи в таких вопросах как тренировка и обмундирование, пример 5:

(5) *And we've helped train and equip their own security* [6].

БЕЗОПАСНОСТЬ – ЭТО ПРЕДМЕТ, который может расколоть страну, пример 6, напротив Обама заявляет о необходимости сплочения:

(6) *We will not be safe if we see national security as a wedge that divides America it can and must be a cause that unites us as one people and as one nation* [4].

Изучение когнитивных метафор и их влияние на адресата политического дискурса дают перспективы для дальнейших исследований в рамках когнитивной лингвистики и лингвокультурологии.

Литература

1. Бондаренко Е.В. Когнитивная метафора временив британском поэтическом дискурсе XX века / Е.В. Бондаренко // Вестник Челябинск. гос. ун-та. – Вып. 30 – 2008. – С. 23–29. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/kognitivnaya-metafora-vremeni-v-britanskom-poeticheskom-diskurse-xx-veka>.
2. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: Типы фреймов / С.А. Жаботинская // Вісник Черкас. ун-ту. – 1999. – Вып. 11. – С. 12–25.
3. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф, М. Джонсон // Теория метафоры; пер. Н.В. Перцова. – М., 1990. – 540 с.

Список источников иллюстративного материала

4. Remarks by the President at U.N. Security Council Summit on Foreign Terrorist Fighters. – September 24, 2014. – Режим доступа : <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-un-security-council-summit-foreign-terrorist-fighters>.
5. Remarks by the President at the National Defense University May. – 23, 2013. – Режим доступа : <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/05/23/remarks-president-national-defense-university>.
6. President Obama's statement/ – May 27 speech on Afghanistan. – Режим доступа : <http://www.isaf.nato.int/article/isaf-news/transcript-president-obamas-may-27-speech-on-afghanistan.html>.
7. Obama's Speech on National Security. – May 21, 2009. – Режим доступа : <http://www.nytimes.com/2009/05/21/us/politics/21-obama.text.html?pagewanted=all>

ОБРАЗИ “РЕГТАЙМУ”: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Пшеничних А.М. (Харків)

Мета роботи полягає в аналізі особливостей конструювання образу ситуації, тобто зображення фрагмента реальності, у художньому творі, що зберігається на папері, у кіно- та мультимедійному форматі на прикладі уривку з твору “Регтайм”.

Головний персонаж роману Е.Л. Доктороу, Коалхауз Уокер Мол, – чорношкірий піаніст, який мав інтимні стосунки із дівчиною Сарою, але залишив її, бо не мав достатнього заробітку. Дівчина згодом народила дитину від Коалхауса, та їм надала притулок родина “білих” американців. В уривку, що є об'єктом аналізу, Коалхауз Уолкер повертається до Сарі, щоб одружитися. Фокусом уваги є те, яких саме смислів і якого значення набуває музика, перш за все регтайм, у трьох варіантах фрагмента твору.

Для того, щоб надати можливість читачеві відчувати регтайм, а разом із тим, ритм та дух часу за допомогою слова, Е.Л. Доктороу використовує низку стилістичних прийомів: описує ситуацію за допомогою довгих речень, що чергуються з дуже короткими або неповними, які є імітацією синкопованого ритму регтайму; використовує повтори, паралельні конструкції для позначення варіацій головної мелодії; інверсії, зображаючи порушення гармонії мелодії тощо. У літературній версії Коалхауз грає саме регтайм, коли навідується до будинку сім'ї, яка піклується про Сару, що детально та образно описується у тексті. Таким чином, лише за допомогою вербальних засобів читач відчуває, хоч і не чує у буквальному розумінні, специфіку музичного стилю, а разом із тим, специфіку історичного періоду. Крім того, блискуче виконання нового практично для всієї сім'ї стилю, захоплює їх увагу та знімає межі між “своїми” та “чужими”.

В екранізованій інтерпретації оригінального уривку (режисер М. Форман) маємо справу з іншим портретуванням ситуації, що зумовлено задіянням додаткового каналу сприйняття, слухового, та взаємодією вербальних знаків зі знаками інших семіотичних систем. Автори дещо змінюють ситуацію: Коалхаус грає класичну музику замість регтайму. Протягом фільму глядач має можливість у прямому сенсі послухати регтайм, тому у розглядуваній сцені використано іншу техніку розмиття меж між групами: творці фільму задіють ще одного актора. За словами Бруно Латура, будь-який об'єкт, що змінює стан речей, ситуацію є актором. Таким об'єктом випадково, але за задумом режисера, є ноти класичної музики. У кінематографічній сцені не представники білої раси стають на позиції іншої культури, а навпаки Коалхауз ламає стереотипи. Про це саме каже і Сара, коли пояснює чому не хоче з ним розмовляти. Її висловлення дослівно перекладається: "Він так гарно звучить" (у цьому контексті: він каже такі приємні речі). У фільмі слово *звучати* (*sound*) набуває значення "знайти спосіб, мову прихилити до себе людину", бо своєю грою Коалхаус завойовує прихильність сім'ї, що допомагає йому знову зійтись з Сарою. Як каже Коалхаус: "Я граю все, що мене просять, а потім я граю регтайм". Зважаючи на групову приналежність мовця, його висловлення має конотації, пов'язані з расовими протиріччями, але це саме та послідовність, в якій глядач чує музику. Регтайм тут виконує вже не роль актора, яку йому було відведено в оригіналі, а використовується як кінематографічна техніка висловлення піднесеного настрою, що корелює з настроєм героя фільму. Крім того, завершення сцени регтаймом є також символічним: ще деякий час тому Коалхаус не мав ані роботи, ані сім'ї, а зараз він має все. Це також несподівано, як і зміна мелодії та ритму регтайму.

В одній із мультимедійних інтерпретацій кінематографічної версії роману, крім ігрового фільму користувач має можливість подивитися документальний фільм, що є по суті метатекстом, про створення твору. Наші знання про втілювану ситуацію на екрані розширюються, але об'єднання двох медіа на носії ще є причиною нашарування додаткових смислів. Межі між кіно та реальністю розмиваються, а долі акторів нагадують регтайм. Як дізнаємося з додаткового матеріалу, Говард Роллінс не знімався раніше у кіно, більшість акторів мали невеликий досвід і завдяки фільму стали відомими, а один з акторів повернувся до роботи після двадцяти років забуття.

Таким чином, вибір модусу художнього твору (носія) та позиції інтерпретатора (перспективи) зумовлює вибір певних стратегій конструювання ситуації, яка у кожній версії набуває нових смислів.

ZUM PROBLEM DER DEFINITION VON PARONYME

Radulova S.A. (Tiraspol)

In der Sprachwissenschaft werden die Probleme der lexikalischen Semantik und Analyse der semantischen Struktur des Wortes immer mit großem Interesse betrachtet. Besonders großes Interesse stellt im Zusammenhang damit die Erforschung einer solchen Sprachkategorie wie Paronymie, die als «Ableitung von einem Stammwort» definiert ist [1, S.42]. Der Stoff der Paronymie kann von den Sprachwissenschaftlern zweierlei Betrachtungsweisen ausmachen: einerseits versteht man unter den ähnlich klingenden Wörtern zahlreiche Fehler innerhalb des Kommunikationsprozesses (diese Lexik wird in diesem Fall linguistisch untersucht), andererseits handelt es sich um ein Wortspiel, das sich auf der Ausnutzung der Klangähnlichkeit von Wörtern beruht (die ähnlich klingenden Wörter werden stilistisch untersucht). Zum Unterschied von einigen anderen lexikalischen Erscheinungen, wie zum Beispiel Homonymie, Synonymie oder Polysemie, denen ausführliche Studien in sprachwissenschaftlichen Werken gewidmet sind, fehlt in den meisten Fachbüchern ein wissenschaftlicher, allgemein akzeptierter Terminus für die ähnlich klingenden Wörter, die von den Sprechern oft verwechselt sind. Die Sprachwissenschaft kennt mehrere Definitionen des Paronyms, die meisten sind mit dem Begriff „Ähnlichkeit“ verbunden.

F. Hausmann bezeichnet als Paronyme verwechselbar ähnliche Wörter innerhalb einer Sprache und ihrer Dialekte, zum Beispiel, *scheinbar und anscheinend* [2, S.67]. W. Winter fasst als Paronyme semantisch nahestehende Wörter auf, die gleicher Herkunft sind, jedoch unterschiedliche Formen aufweisen, weil eines der Glieder in der geschichtlichen Entwicklung durch Analogie Formmerkmale eines fremden Musters angenommen hat. [4, S.29]. Einige Forscher, wie zum Beispiel N. Felecan, akzeptieren zwischen Wörtern, die sie als Paronyme bezeichnen, einen formalen Unterschied von 1-2 Phonemen. Einige andere Sprachwissenschaftler sind mit solch einer Einschränkung nicht einverstanden, "weil auf diese Weise viele in der Praxis oft verwechselte Wörter wie *künstlich – künstlerisch, kostbar – köstlich, schmerzhaft – schmerzlich, bäuerlich – bäurisch, Deputat – Deputierte(r)* u.dgl. aus dem Untersuchungsfeld ausgeschlossen würden" [3, S. 85]. I. Lasaresku versteht unter den Paronymen „Wörter gleicher oder unterschiedlicher Herkunft, die einander formal sehr stark ähneln und sich eventuell auch semantisch einigermaßen nahe stehen. Es handelt sich nicht nur um lautgestaltlich, sondern auch um schriftbildmäßig ähnliche Wörter, die aufgrund des Kontrastmangels leicht verwechselbar sind“ [3, S. 86].

Paronyme sind in der linguistischen Literatur verschieden definiert. Es gibt aber einige Kriterien, die für Paronyme obligatorisch sind:

1. Der gleiche Stamm, z.B. *Abonment – Abonnement, weibisch – weiblich*;
2. Die gleiche betonte Silbe, z.B. *Fabrikat – Fabrikant, steinern – steinig*;
3. Selbstständige lexikalische Bedeutung jedes der Paronyme, z.B. *Neuheit – Neuigkeit, seiden – seidig, Kleinheit – Kleinigkeit*;
4. Die Zugehörigkeit zu derselben Wortart, z.B. *Adressant – Adressat, kindisch – kindlich*;
5. Präfixale Paronyme müssen ähnliche (aber nicht gleiche) Präfixe und manchmal auch Suffixe haben, z.B. *aufstehen – ausstehen, aussprechen – ansprechen*.

Das Problem der Definition der formal ähnlichen Wörter ist sehr umstritten. Die Erscheinung der Paronymie gehört zu den interessantesten und kompliziertesten in der Sprachwissenschaft. Die ähnlich klingenden Wörter, Paronyme, bereiten Probleme nicht nur Studenten der Fremdsprachefakultäten, Übersetzern oder Dolmetschern, sondern auch den Muttersprachlern. Welche Wörter als paronym empfunden werden, hängt vom Ausbildungsstand, vom sozialen, regionalen und sprachlichen Umfeld der Sprecher ab.

Literatur

1. Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache / Duden. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich : Dudenverlag, 1999. – S. 42.
2. Hausmann F.J. Studien zu einer Linguistik des Wortspiels / Hausmann F.J. – Tübingen, 1974. – S. 67.
3. Lasaresku I. Deutsche Paronyme / I. Lasaresku // Grazer Linguistischen Studien. – 1995. – № 43. – S. 85–87.
4. Winter W. Sprachwandel und semantische Struktur / W. Winter // Folia linguistica III, 1/2. – 1969. – S. 29–45.

NADSAT ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ

Ребриї І.М. (Харків)

Nadsat, або мова героїв роману-дистопії Ентоні Берджесса “*A Clockwork Orange*”, є цікавим об'єктом перекладу як через складність своєї інтерпретації, так і через відсутність відповідників у мові перекладу, в нашому випадку – українській. Хоча окремі вигадані автором художнього твору одиниці на позначення реалій майбутнього або вигаданих світів є доволі поширеним явищем і вельми активно використовуються як стилістичний прийом очуднення у творах таких жанрів, як фантастика, фентезі, утопія/антиутопія/дистопія, більш-менш комплексна презентація фантастичної, або вигаданої, мови є доволі рідкісним явищем. Авторські лінгвопроекти в межах художнього дискурсу найчастіше позначаються терміном «артланг» (від англійського *artistic language* – «художня мова»). Більшість артлангів не можуть претендувати на статус повноцінної штучної (або сконструйованої)

мови, втім принципи класифікації й почасти аналізу таких мов, запропоновані інтерлінгвістикою, поширюються й на них. Зокрема, за принципами своєї побудови *Nadsat* може бути схарактеризований як лексично гетерогенний, абсолютний апостеріорний на всіх рівнях.

Надсат іноді називають сленгом, виходячи з того, що ним розмовляють підлітки. До речі, сама ця назва походить від дещо видозміненого транскодованого Е. Берджессом російського суфіксу *-надцать*, за допомогою якого утворюються деякі порядкові числівники (свого роду аналог англійського *-teen*, від якого й пішло слово *teenager* – «тинейджер»). А якщо враховувати рід діяльності, якою займалися надсатівці, їхня мова так само може претендувати на статус злодійського аргю. До словника Надсату, розташованого наприкінці роману для читацької зручності, входять 242 одиниці, однак реальна кількість штучних слів в романі зростає за рахунок утворення автором похідних, складних або скорочених утворень на їхній основі. Більшість з цих слів мають російське походження, що пояснюється в романі впливом «слов'янської пропаганди», яка підсвідомо проникає в англійську мову майбутнього. На додачу до русизмів до складу Надсата входять також елементи традиційного шкільного сленгу та ромської говірки. Цікаво, що транскодуючи російські слова, Е. Берджесс часто видозмінював їх – чи то спираючись на власні слухові враження, чи то підлаштовуючись під слухові уподобання англомовної аудиторії. Як наслідок, навіть носіям російської мови важко усвідомити, що надсатівське *sabog* то насправді «сапог», а *poogly* чи *spoogy* – «напуганный». Ускладнює інтерпретацію, а разом і переклад ще й те, що автор рекурентно вдається до деяких специфічних прийомів конструювання конститuentів артлангу. Наприклад, він замінює російські слова подібними за звучанням англійськими (*horror show* замість «хорошо»), довільно скорочує кореневі морфеми (*veck* замість «человек»), додає англійські словотвірні форманти (*slooshy* замість «слушать») тощо.

Головним прийомом відтворення Надсату у перекладача Олександра Буценка стає транскодування засобами української мови, причому в тих випадках, коли Е. Берджес так чи інакше деформує слова, перекладач бере за основу їхні регулярні оригінали. Таким чином, *deng* перекладається як «деньгі», *skorry* – як «бистро», *platties* – як «одежда» тощо. Так створюється ефект своєрідного суржика, що можна вважати цілком адекватним, враховуючи, що саме російські запозичення дуже часто лежать в основі української обценної лексики, сленгу та аргю. Іноді, навпаки, авторські русизми перекладач замінює на транскодовані англіцизми, як, наприклад *lewdies* – «піпли». В інших ситуаціях перекладач замінює вихідні одиниці реальними українськими сленгізмами як, наприклад, *starry veck* – «старпбор», *ptiisa* – «ципа», *droog* – «кент» тощо. Нами також

зафіксовані випадки, коли надсатівські слова у перекладі зникали або, навпаки, з'являлися там, де їх не було в оригіналі. До перекладацьких вольностей також відносимо використання різних відповідників, в тому числі й таких, що не мають стилістичного забарвлення, для тієї самої вихідної одиниці.

Підсумовуючи, варто наголосити, що розмаїття прийомів відтворення Надсату, так само як і відхід від послідовності у застосуванні обраних стратегій є цілком виправданими, зважаючи на надскладність перекладацького завдання, а сприйняття проаналізованих одиниць в контексті усього твору є цілком органічним.

СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ Г. ФОН ДОДЕРЕРА

Редчиць Т.В. (Черкаси)

Генетичний зв'язок художніх поглядів Г. фон Додерера прослідковується із типово австрійським синдромом «габсбурзької ностальгії» та «габсбурзьким міфом». Під останнім зазвичай розуміють тенденцію до ідеалізації майже сімдесятилітнього (1848-1916) правління імператора Франца Йозефа (Габсбурга), що стає особливо помітною вже після розпаду Австро-Угорської імперії 1918 р. і визначає специфіку австрійської літератури в міжвоєнний час [3, с. 295]. Утім, на відміну від Ст. Цвейга чи Й. Рота, у зрілій прозі яких «Золотий Вік» Франца Йозефа відверто протиставляється невтішній сучасності [5, с. 56], ставлення Г. фон Додерера до «габсбурзького міфу» є принципово двоїстим. У цьому сенсі видається некоректним як беззастережне віднесення творчості письменника до традиції «габсбурзької ностальгії», так і беззастережне його від неї відмежування (обидва погляди досить поширені у науково-критичній літературі). Про симпатію до загиблої монархії свідчать насамперед поширені в Додереровій прозі настрої тихого смутку та ностальгії, заперечення «досягнень» цивілізації, послідовне протиставлення масовості й безособовості життя в технізованому місті «тим часам», коли творіння людських рук відображали індивідуальність свого творця, а сама людина була єдина з природою. Однак нерідко до патріархального антуражу сільського життя у пізніх романах Г. фон Додерера додаються й виразно реалістичні деталі, що руйнують «етнографічну» ідилію [2, с. 58]. Це дає підстави стверджувати, що австрійський автор принаймні почасти долає силу тяжіння «габсбурзького міфу».

Важливе значення для естетичної свідомості та художньої творчості Г. фон Додерера мало також його захоплення (а згодом – і професійні заняття)

історією, вочевидь, пов'язане з ретроспективним характером «габсбурзької ностальгії». Своєрідність художнього освоєння історії у прозі письменника визначається максимою «Історія поза політикою» [1, с. 57]. Виходячи з неї, митець трактує історичний процес як безперервне тривання, засноване на зв'язку часів та спадкоємності розвитку, на об'єднавчій силі традиції.

З «габсбурзькою ностальгією» тісно пов'язана й Додерерова концепція двох дійсностей. «Перша дійсність» мислиться письменником як дійсність «істинна», незалежна від політичного життя й локалізована «понад історією». Натомість «друга дійсність» є демонічною за своєю сутністю; вона охоплює людські ілюзії та фантазії, від сексуальних збочень до політичних аберацій, і загрожує людині втратою ідентичності. З усіх проявів «другої дійсності» найбезглуздішою та найжорстокішою Додерер уважав війну. «Демонізму» «другої дійсності» письменник протиставляє «образ гармонії», яку він убачає насамперед у ідилії габсбурзького світу [4, с. 182].

Література

1. Doderer H. von. Commentarii, 1951-1956. Tagebücher aus dem Nachlass / Heimito von Doderer. – Munich : Biederstein Verlag, 1976. – 596 S. 2. Doderer H. von. Tangenten. Aus dem Tagebuch eines Schriftstellers 1940-1950/ Heimito von Doderer. – Munich : Biederstein Verlag, 1964. – 356 S. 3. Magris C. Der habsburgische Mythos in der modernen österreichischen Literatur / Claudio Magris. – Wien : Paul Zsolnay Verlag 2000. – 414 S. 4. Schröder H.J. Apperzeption und Vorurteil. Untersuchungen zur Reflexion Heimito von Doderers. Diss. / Hans Joachim Schröder. – Hamburg, 1975. – 382 S. 5. Цвейг С. Вчерашний мир. Воспоминания европейца / Стефан Цвейг. – М. : Вагриус, 2004. – 348 с. (Серия «Мой 20 век»).

SOME ASPECTS OF TEACHING LISTENING SKILLS

Riznychenko A.V. (Sumy)

One of the most modern and complicated problems of methodology is development of students' foreign language communicative competence.

Communicative competence is based on mastering of listening, speaking, reading and writing skills.

Listening is the primary language ability out of which all the others develop.

You need to develop strong listening skills if you want to become a good speaker in English. Fluent English is one of the most important features of a well-educated person.

Listening helps students:

- to understand what people say;
- to speak clearly to other people;
- to learn how to pronounce words properly;

- to use intonation;
- to place stress in words and sentences etc.

There are a number of principles that apply in teaching listening skills in foreign language, such as:

- pay attention,
- practice active listening,
- pay attention to structure,
- listen for key words,
- key phrases or markers.

Successful teaching listening skills requires using a combination of different resources. These abilities are best learned through simple, engaging activities.

Effective ways for students to develop stronger listening skills are:

- interpersonal activities (mock interviews or examinations, storytelling);
- audio segments (radio programs, online podcasts);
- video segments (news programs, documentary films, interviews).

As you can see listening is one of the four language skills and it takes an important and worthy place in the teaching and learning English as a foreign language.

ЕНАНТІОСЕМІЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЛЕНЗІ США

Рубцов І.В. (Харків)

Явище енантіосемії належить до ряду складних та недостатньо вивчених питань мовознавства. Не зважаючи на те, що цей термін був введений в філологічну науку ще наприкінці XIX сторіччя професором В.І. Шерцлем [3], у науковому світі досі не спостерігається визначеності щодо питання про точний характер протилежності значень, що співіснують у семантичній структурі одного слова, та про місце енантіосемії в системі парадигматичних категорій лексичної семантики [1, с. 67]. Однак, не викликає сумніву той факт, що енантіосемія має системний та регулярний характер. Треба зазначити, що енантіосемія є самостійною лексико-семантичною категорією, оскільки суміжні з нею явища не мають повного набору тих ознак, котрі характеризують енантіосемію. Синонімічні одиниці – різні за формою, близькі за значенням; антонімічні одиниці – різні за формою, протилежні за значенням; омонімічні одиниці – тотожні за звучанням, різні за значенням; енантіосемічні одиниці – тотожні за звучанням, протилежні за значенням.

Найбільш поширеною є лексична енантіосемія, для якої характерна наявність контрастних семантичних варіантів у семантичній структурі одного

слова. Розрізняють номінативну та емоційно-оціночну енантіосемію. Номінативна енантіосемія кількісно обмежена та ідентифікується у контексті з мінімальним обсягом, а емоційно-оціночна потенційно безмежна та потребує більш широкого контекстуального оформлення.

Енантіосемія широко представлена у сучасному англійському усному мовленні, особливо у слензі. Не є виключенням і студентський сленг США. “Взагалі, подібна радикальна зміна знаку емотивної оцінки від пейоративної на меліоративну та навпаки є рисою, яка притаманна сленгові, бо він за своєю природою радикальний... До того ж носієм сленгу є чи не найрадикальніший прошарок будь-якого суспільства, а саме молодь, якій притаманний критичний настрій, ... схильність до переоцінки цінностей. Молодіжне мовлення щедро постачає матеріал, що ілюструє цю рису, притаманну сленгові.” [2, URL]

Прикладами сленгових одиниць, у яких виникає позитивна конотація, хоча зазвичай вони позначають негативні явища, можуть слугувати такі лексеми:

Bad – гарний, позитивний;	Killer – дуже смішний жарт;
Badass – величезний, чудовий;	Mad – дуже хвилюючий;
Dope – дуже гарний;	Wicked – чудовий, красивий;
Gnarly – дуже гарний, чудовий;	Sick – чудовий

Така радикальна зміна знаку емотивної оцінки від негативної до позитивної можлива завдяки динамізму та нестандартному мисленню студентської молоді. На когнітивному рівні відбувається переосмислення основ номінації. Завдяки саме духу бунтарства, прагненням до нового та яскравого самовираження студентська молодь створює такі образні лексеми, яким важко відмовити в доцільності та влучності.

Явище енантіосемії – один з засобів формування мовної картини світу. Саме це якомога краще відповідає природі сленгу та пояснює її широке застосування студентами США. Енантіосемія, як один з яскравих сучасних виразових засобів мови, заслуговує особливої уваги та ретельного дослідження у сучасній лінгвістичній науці.

Література

1. Антонченко Т.М. Основні тенденції аксіологічних змін у семантичній структурі американізмів : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Тетяна Миколаївна Антоненко. – К., 2000. – 229 с.
2. Батіна І.А. Енантіосемія як перекладацький виклик (на матеріалі творів Д.Д. Селінджера) [Електронний ресурс] / І.А. Батіна. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/filologiya/87/15738-enantiosemya-yak-perekladackij-viklik-na-materiali-tvoriv-d-d-selindzhera.html>
3. Шерцль В.И. О словах с противоположными значениями (или о так называемой энантисемии) / В.И. Шерцль // Философские записки. – Воронеж, 1883. – Вып. V–VI.

REALIZATION OF VOICED AND VOICELESS CONSONANTS IN GERMANIC AND SLAVONIC LANGUAGES

Rudkivskyy O.P. (Kyiv)

The problem of the distinctive feature “vocal cords activity” in consonantism of temporary German, English, Dutch, Ukrainian, Russian and Polish found its implementation as a particular question, which current phonology should decide. The scientists P. Fuchs and P. Perrier consider the relationship between the degree of density/ voicelessness and weakness/ voicing of consonants phonemes in Germanic languages [1; 4]. The corresponding problem in Slavonic consonantism explore L.E. Kalnyn and L.L. Kasatkin [2; 3].

In general, the analysis tool attracted 395 German consonant allophones, English – 327, Netherlands – 373, Ukrainian – 370, Russian – 454 and Polish – 394 realizations of consonant phonemes separately in strong and weak positions. It is approved that Germanic consonant possess correlation of opposition both “density/ weakness” and “voiceless/ voiced”, while Slavic consonants are opposed only as “voiceless/ voiced”. The compulsory opposition “voiceless/ voiced” constitute stop consonants in all studied languages and resonant, approximant, glottal and pharyngeal phonemes do not show it. The required devoicing of voiced consonants at the end of the word is characteristic for German, Dutch and Russian consonants. Ukrainian and Polish consonants are marked with an optionality of this phonetic phenomenon, but in English it does not exist. The position of neutralization of the distinguishing feature “vocal cords activity” is the word end for German, Dutch, Russian and Polish consonants. A partial progressive assimilation of voiceless consonants is typical for German, English, Dutch, Russian, Polish, but in Ukrainian and Russian it is absent. The regressive assimilation of voiceless consonants is mandatory for Russian and Polish. For Ukrainian it is optional and is positionally predetermined, and in Germanic languages it is not observed. A partial lenization of voiceless consonants in position in front of voiced consonants is peculiar to German, Russian and Polish. The most common modification phenomenon is on the juncture of morphemes and phonetic words. In addition, an important role plays the morphological belonging of modified consonants for Ukrainian and Polish.

Reference

1. Fuchs S. An EMMA/EPG Study of Voicing Contrast Correlates in German / Susanne Fuchs, Pascal Perrier // Proceedings 15th ICPHS: the Fifteenth International Congress of Phonetic Sciences ; 3-9 August, 2003, Barcelona. (CD-ROM) ; 12 cm. – P. 1057–1060.
2. Kalnyn L.E. Soglasnyye, razlichayushchiesya uchastiyem golosa,

kak komponenty foneticheskoy programmy slova v slavyanskikh dialektakh / L.E. Kalnyn // Voprosy yazykoznanija. – 2001. – № 3. – S. 71–82.

3. Kasatkin L.L. Nekotoryye foneticheskiye izmeneiya v konsonantnykh sochetaniyakh v ruskom, drevnerusskom i praslovyanskom yazykakh, svyazannyye s protivopostavlениem soglasnykh po napryazhennosti/nenapryazhennosti / L.L. Kasatkin // Voprosy yazykoznanija. – 1995. – № 2. – S. 43–56.
4. Wagner A. Is Voice Quality Language-Dependent? Acoustic Analyses Based on Speakers of Three Different Languages / Anita Wagner, Angelika Braun // Proceedings 15th ICPHS: the Fifteenth International Congress of Phonetic Sciences ; 3-9 August, 2003, Barcelona. (CD-ROM) ; 12 cm. – P. 651–654.

ОБРАЗНАЯ И ОЦЕНОЧНАЯ СОСТАВЛЯЮЩИЕ КОНЦЕПТА *ВРЕМЯ* В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ПЕСЕННОМ ДИСКУРСЕ

Рябенская И.В. (Харьков)

Современная наука имеет ярко выраженный антропоцентрический характер: человек неизменно представляет себя “мерой всех вещей”, находится в центре процесса познания. Закономерно, что лингвистика, встраиваясь в общую научную парадигму, сосредоточивает свое внимание на говорящей и мыслящей личности. Особое внимание уделяется сугубо человеческому виду деятельности – оцениванию, одной из важнейших составляющих процесса познания [2].

Результаты общепознавательной деятельности составляют языковую картину мира как совокупность сведений, которыми располагает “рядовой” носитель языка, о жизнедеятельности, социуме, мире и взаимосвязях всего окружающего. Итоги оценивания отражаются в высказываниях и представляют ценностный фрагмент картины мира.

За годы изучения области выражения оценочных значений в науке появилось множество подходов к исследованию, например, национально-культурного аспекта оценки (А. Вежишская [4], Ю.Д. Апресян [1] и мн. др.).

Рассматриваемый аспект является составляющей национально-культурного концепта, который трактуется нами как трехкомпонентная структура и включает, помимо названного, понятийный и образный компоненты [5].

В ряде исследований национально-культурного концепта, реализованного в дискурсе различных типов, отмечается слияние образного компонента концепта с оценочным [3; 6]. Одним из основных средств, с помощью которых создается образность, экспрессивность и оценочность, является метафора. Единицы, вербализующие метафору, содержат

коннотацию. На её основании выявляется индивидуально-оценочное отношение автора к предмету мысли.

Концепт ВРЕМЯ и его гипонимы, рассматриваемые в работе, вербализуются в англоязычном песенном дискурсе лексемами *time, day, night*.

В работе рассматривается сращение образного компонента с оценочным внутри метафор, содержащих указанные лексемы. Материалом исследования являются 500 примеров песенных текстов американской рок группы Bon Jovi. ВРЕМЯ, например, рассматривается как ЭМОЦИЯ, ОЩУЩЕНИЕ (оценка), а также как ПЕРСОНАЖ (образ): *Hey, man I'm alive I'm takin' each day and night at a time / I'm feelin' like a Monday but someday I'll be Saturday night <...> And Tuesday just might go my way / It can't get worse than yesterday / Thursdays, Fridays ain't been kind / But somehow I'll survive (Bon Jovi)*. Герой оценивает разные дни по-разному. СУББОТНИЙ ВЕЧЕР получает наивысшую положительную оценку, в то время, как ДНИ с ПОНЕДЕЛЬНИКА по ПЯТНИЦУ оцениваются героем негативно: *It can't get worse than yesterday*; в том числе и как персонажи: *ain't been kind*. Здесь наблюдается пейоративная аксиологическая окрашенность. Вместе с тем, имеется и мелиоративность образа: *Tuesday just might go my way*.

Литература

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды. Интегральное описание языка и системная лексикография / Ю.Д. Апресян. – Т. 2. – М. : Языки русской культуры, 1995. – 767 с. 2. Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н.Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с. 3. Булычева В.П. Средства образности в английских текстах экономической тематики : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Булычева В.П. – Астрахань, 2010. – 176 с. 4. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая ; [пер. с англ.]. – М. : Школа «ЯРК», 1999. – 780 с. 5. Карасик В.И. Лингвокультурная концептология : учеб. пособие к спецкурсу / В.И. Карасик, Н.А. Красавский, Г.Г. Слышкин. – Волгоград : Парадигма, 2009. – 116 с. 6. Чернявская Е.А. Оценка и оценочность в языке и художественной речи : На материале поэтического, прозаического и эпистолярного наследия А.С. Пушкина : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 / Е.А. Чернявская / Орлов. гос. ун-т. – Орел, 2001. – 23 с.

Источники иллюстративного материала

Lyrics: Bon Jovi. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.azlyrics.com/b/bonjovi.html

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ВИВЧЕННІ УМОВНОГО СПОСОБУ АНГЛІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА

Рябих М.В., Брославська О.Я. (Харків)

Як показує практика, одним з найскладніших аспектів навчання студентів-філологів молодших курсів граматичного матеріалу є умовний спосіб англійського дієслова, який зазвичай включає в себе два компоненти (Conditional Mood та Subjunctive Mood). Правила побудови та використання таких речень достатньо важко засвоїти та використовувати у мовленні.

На думку деяких дослідників [1], засвоєння іноземної мови починається з усвідомлення її основних лексичних одиниць та граматичних структур. Для кращого вивчення матеріалу нам необхідно знати рівень психологічного розвитку студентів, їх уміння аналізувати та синтезувати мовні явища, порівнювати їх із аналогами рідної мови. Для кращого сприйняття іншомовного матеріалу можуть використовуватись деякі допоміжні ресурсів, одним з яких є відео. Студенти постійно стикаються з відеоматеріалами, тому відносяться до них як до чогось звичного і “рідного”. Тому можна припустити, що сприйняття структури умовного способу дієслова, підтримане картинкою, буде засвоюватись на підсвідомому рівні студента, і це допоможе йому правильно використовувати умовний спосіб дієслова у своєму мовленні.

У ході нашого дослідження ми розглядали один із оптимальних (на наш погляд) способів засвоєння цієї граматичної форми. У якості навчального матеріалу (на етапі пілотного дослідження) використовувався відеокурс “New Headway” (Oxford University), а саме Pre-Episode 5-A Dog’s Tale [2], перевагою якого є велика кількість потрібних нам граматичних структур, класична англійська мова та достатньо зрозумілий сюжет.

Ми запропонували такі етапи роботи з відеоматеріалом:

1) Переглянути повністю відео “New Headway Pre-Episode 5-A Dog’s Tale” [2].

2) Переглянути теж саме відео з паузами, для запису речень, які містять умовний спосіб дієслова та опрацювати їх. Таким опрацюванням може бути читання цих речень або переказ за сюжетом відео, в якому незмінною є тільки активна лексика.

3) Необхідність формування дій спрямованих на правильну побудову речень з активною граматикою викликала використання двох наступних завдань. Перший вид: студентам роздаються картки, на яких є перша частина речення, а другу вони повинні обрати із запропонованих, яких має бути більше двох. Кожна відповідь повинна бути обґрунтованою (чому саме цей варіант правильний, а інший – ні). Більш творчим є друге завдання,

яке допоможе учасникам навчання запропонувати свої варіанти у правильній формі. Воно складається з речень, які містять умовний спосіб англійського дієслова, а також фрагменту відео, де студенту пропонується змінити першу чи другу частину речення, висловлюючи свою думку. Наприклад, у відео фрагменті маємо *"I wouldn't go to the kitchen if I were you."*, одним з варіантів, який студент може запропонувати *"I wouldn't stay alone in this house if I were you."*

4) Завдання на сприйняття граматичної форми, яка вивчається. В ньому студенту пропонується пояснити речення з умовним способом дієслова. Наприклад: *They were talking about the ghost which had lived in this house. That is why he said, "I wouldn't go to the kitchen if I were you."* Така робота може проходити як в усній, так і у письмовій формі. Важливо, щоб студент продемонстрував розуміння використання умовного способу дієслова.

Таким чином, для підвищення ефективності засвоєння матеріалу доцільно використовувати неадаптовані англомовні фільми, які в достатній кількості містять структури умовного способу. Ми вважаємо, що такий спосіб засвоєння граматичного матеріалу є як природним, так і продуктивним.

Література

1. Андриевская В.В. Психологические особенности формирования грамматических обобщений на начальном этапе обучения иностранному языку: дис. ... канд. психол. наук : 10.06.05 / Андриевская Валерия Викторовна. – Киев, 1988. – 150 с. 2. New Headway Pre-Episode 5-A Dog's Tale [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=F6bm0y1lhqQ>.

ДИАЛОГИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В ИГРОВОМ ЮМОРИСТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Самохина В.А. (Харьков)

*«Идея – это живое событие, разыгрывающееся в точке диалогической встречи двух или нескольких сознаний»
(М.М. Бахтин)*

Одним из фундаментальных открытий М.М. Бахтина – выдающегося ученого-филолога, литературоведа, философа (которому в 2015 году исполняется 120 лет), – является концепция диалогизма, представляющая собой методологию научно-гуманитарного знания, мышления и мировоззрения. С.С. Аверинцев, знавший М.М. Бахтина лично, отмечал

по этому поводу: «Мыслитель, не уставший повторять, что ни одно человеческое слово не является ни окончательным, ни завершённым в себе – он ли не приглашает нас договорить «по поводу» и додумывать «по касательной», то так, то этак разматывая необрывающуюся нить разговора?» По мнению М.М. Бахтина, диалог – внутренняя движущая сила бытия мыслящего человека. Быть – значит общаться диалогически... Всё – средство, диалог – цель. «Вся освоенная и осваиваемая культура у Бахтина диалогична как «результат осмысленных диалогов адресантов с адресатами, авторов с читателями, современников с предшественниками и, наконец, «диалогов» субъекта с миром – постольку, поскольку осмысление мира достигает ясности и закрепляется в духовной культуре общества, получив знаковое выражение» (М.В. Никитин).

Концепция диалогизма, разработанная М.М. Бахтиным, успешно внедряется в разработку диалогической модели дискурса в парадигмальном пространстве современной лингвистики (Е.А. Селиванова) и, в частности, материализуется в пяти аспектах коммуникативного процесса: гносеологическом, культурно-историческом, языковом, коммуникативном, текстовом. Принцип диалогичности дает возможность рассматривать текст как знаковый посредник коммуникативной ситуации, которая есть сложной синергетической системой.

В таком ракурсе представляется актуальным и новым исследование юмористического дискурса (далее – ЮД) как *игрового диалогического пространства*, как формы самой жизни, как вида человеческой деятельности. Это – добровольное действие, совершаемое внутри установленных границ места и времени по добровольно принятым, но обязательным правилам, сопровождаемое чувством напряжения и радости, сознанием иного бытия, нежели обыденная жизнь (Й. Хейзинга). Живой язык есть совокупность языковых игр, которые представляют собой не только практику реализации речевых правил, но неустанные попытки их игрового нарушения, перешагивания (Л. Витгенштейн). Одним из критериев игры является разрушение стереотипов, нетривиальность представления определенных явлений, фактов, понятий, лиц и т.д.

Языковая игра – особый вид комического диалогического общения, основной функцией которого является аномальность, отступление от нормы, инконгруэнтность, которые вовлекают адресата в активные игровые отношения. В языковой игре мы встречаем массу абсурдов, парадоксов, инверсий, столь характерных для карнавального мироощущения. Приоритетными приемами являются эффект обманутого ожидания, контраст, обыгрывание полисемии, омонимии, двусмысленность. Поэтому языковые игры относятся к «ненормальной» диалоговой коммуникации. Данные отношения формируют игровой стиль ЮД, которые формируются

за счет игровых манипуляций различных (фонетических, лексических, грамматических, графических и др.) элементов. Основным средством игрового стиля ЮД является преобладание установки на языковую игру, т.е. создание комического эффекта, а также получение адресатом эстетического удовольствия.

Диалог в игровом юмористическом дискурсе – это «разговор» с кем-либо или с самим собой (ср. разгадывание кроссвордов, отгадывание загадок), это спор, ориентация на победу, выигрыш. Следовательно, игра в ЮД – это диалогическое сотрудничество, интерпретация, диалектика развития, интересубъективные отношения, а, следовательно, – коммуникация. В диалогической игре цель одна – создание основы для адекватного понимания, восприятия информации, интерпретации, расширения кругозора, создания новых смыслов. Простейшей формой игрового диалога является «словесный карнавал» (по М.М. Бахтину). Смех – это способ построения диалога с миром, с «миром наизнанку». Смеховой диалог проходит в условиях коммуникативной деятельности, основой которой является игра. В рамках этого диалога формируется социокультурный смысл, включающий знания о пяти вышеуказанных аспектах, создаются ситуации противоречия, складываются компоненты «образа Я», расширяется содержание «социального Я». Построенный с помощью языковых игр, ЮД представляет адресату альтернативную картину мира, за которой стоит процесс расшифровки игрового хода и реагирования на него. ЮД опирается на текст, который диалогичен, т.к. выходит за свои границы и является «культурным объектом в целом» (М.М. Бахтин).

Таким образом, интерпретация юмора как игровой формы коммуникации является диалогической формой знания. Диалогизм ЮД связан а) с когнитивной функцией, способностью Homo Ludens подать смешную информацию; б) с аксиологической функцией – повлиять на эмоциональное состояние участника диалога; в) с прагматической функцией – побудить адресата к ответному «юмористическому» действию, – т.е. к рефлексии. Юмористический дискурс в игровом регистре асимметричен реальной действительности и представляет собой смысл в смеховом модусе восприятия. Игра – это всякое движение в мире (Ф.Г. Юнгер), т.е. диалогизм.

ВИДИ РЕФРЕЙМІНГУ У СТВОРЕННІ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В ЖАНРІ ЛІКАРНЯНОЇ КЛОУНАДИ Самохіна В.О., Тарасова С.О. (Харків)

*Сміх – це внутрішня свобода
(Джеймс Крос)*

Сміх – це дезінфекція душі. Його легко віднайти практично у всіх сферах людської діяльності, і його навіть неможливо відокремити від такої серйозної області знань як медицина – сміх лікує. Для того, щоб вплинути на адресата, адресант підбирає різні засоби мови, використовує будь-які прийоми у відповідності до своїх намірів і прогнозує реакцію адресата. У свою чергу, адресат сприймає ці засоби і відповідає, реагує на це певним чином. При сприйнятті адресатом гумористичного повідомлення у його свідомості починає працювати когнітивний механізм рефреймінгу, який створює гумористичний ефект. Цей механізм складається з декількох етапів, першим з яких є рефреймінг, а останній представлено певними його видами.

В результаті аналізу ілюстративного матеріалу ми виокремили три види рефреймінгу створення гумористичного ефекту в жанрі лікарняної клоунади: 1) **Модель А** – несподівана зміна неспоріднених контекстів 2) **Модель В** – несподівана зміна схожих контекстів 3) **Модель С** – несподіване накладання контекстів.

Найчастіше гумористичний ефект виникає внаслідок несподіваної зміни неспоріднених контекстів [1]. Подібна зміна контекстів досягається завдяки тому, що в межах одного повідомлення контактено розташовано слова чи фрази, що активують два різних, неспоріднених контексти. При переході від одного контексту до іншого, які зовсім несхожі, логіка здорового глузду порушується. Сила гумористичного ефекту при цьому залежить від ступеня «спорідненості» контекстів. *Накладання контекстів* полягає в тому, що повідомлення чи ситуація об'єднують активовані неспоріднені (з позицій логіки) контексти на основі аналогій.

Всі ці види рефреймінгу можуть викликати появу у свідомості адресата певної ментальної опозиції. Зокрема це такі опозиції: «логічне – нелогічне», «можливе – неможливе», «високе – низьке». Опозиція «логічне – нелогічне» виникає через усвідомлення того, що повідомлення суперечить логіці, розмірковування не послідовні, але за формою вираження це повідомлення здається достатньо логічним [там само]. При сприйнятті такого повідомлення адресату важко зрозуміти, де і коли саме логіку було втрачено, і де відбулося ошукання його сподівань. Тут чітко виявляється подвійний характер гумору: з одного боку, сприйняте є логічним, з іншого – нелогічним. Опозиція

«можливе – неможливе» базується на протиставленні стереотипного знання про певну конкретну ситуацію і такій її інтерпретації, що не відповідає дійсному стану справ у світі [2]. Це форма образної репрезентації ситуацій у вигляді нереальних, неіснуючих, а інколи й неможливих у природі дій, подій, предметів. Така опозиція може бути представлена у формі невідповідностей «нормальне-ненормальне», «реальне-нереальне», «істинне-хибне». Опозиція «високе – низьке» виникає за умови протиставлення знань про предмет, ситуацію як духовних, піднесених і їхньої інтерпретації як низьких, суто матеріальних [там само].

Отже, на мовному рівні гумор породжується завдяки використанню різних мовних засобів. У цьому випадку для адекватного сприйняття гумористичного повідомлення адресат повинен гарно володіти мовою. У свою чергу, для декодування гумористичної інформації, що передається засобами дискурсивного порядку, окрім знання мови спілкування адресат має володіти екстралінгвістичним знанням, тобто мати певну когнітивну базу.

Література

1. Кубрякова Е.С. Язык и знание : На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова / Рос. акад. наук, Ин-т языкознания. – М. : Языки славянской культуры, 2011. – 560 с.
2. Харченко О.В. Праймінг як когнітивний механізм розпізнання комічного / О.В. Харченко // Вісник ХНУ. [Сер. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов]. – 2012. – № 1022. – С. 106–110.

МІФООБРАЗ СЕЛЬВИ В ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Світлична М.О. (Харків)

Поняття «міфообраз» дуже чітко визначає такий популярний латиноамериканський символ, як сельва, оскільки вона є одним із провідних елементів латиноамериканської міфотворчої свідомості.

В латиноамериканському художньому дискурсі цьому символу значною мірою притаманна амбівалентність. Сельву називають могутньою, прекрасною, життєдайною, і в той же час – страшною, смертельно небезпечною, дикою.

Мотиви агресивності та ворожості сельви втілюються на рівні побудови сюжету, на декларативному, образному рівні, а також лексичному та семантичному. Часто зустрічається стійка метафора в художніх творах: сельва – пекло, вир, чорторій. Більше того, в латиноамериканській літературі існує поняття «література зеленого пекла».

Сельва в творах такого ряду поглинає людину: фізично, як у «Вирі» Х.С. Рівери та окремих оповіданнях Кіроги, творах Варгаса Льюїса; або морально – як у «Канаймі» Р. Гальєгоса, «Варварських сторінках» Х. Мендоси [1, с. 161].

З іншого боку, простежується утопічна ідея про щасливе возз'єднання людини та природи. Орасіо Кірога втілює її в своїх «Казках про сельву», в оповіданнях «Сліпенька сарночка», «Переправі через Ябебірі».

В більшості інших творів, людина гине в нерівному поєдинку з сельвою, як в оповіданнях «Дикий мед», «Пустеля», «Син» та інші.

Також латиноамериканським авторам притаманне художнє сприйняття сельви як сакрального простору, наприклад в творах нікарагуанського поета Р. Даріо («Пісня життя та надії»), перуанського модерніста Х.С. Чокано [1, с. 162].

Література

1. Кофман А.Ф. Латиноамериканский художественный образ мира / А.Ф. Кофман. – М. : Наследие, 1997. – 318 с.

ДИСКУРСИВНО-СТРАТЕГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ВЫСКАЗЫВАНИЙ С ИМПЛИКАТУРАМИ В РЕАКТИВНЫХ ХОДАХ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОГО ДИАЛОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

Сидорова М.О. (Харьков)

Доклад посвящен проблеме установления типичных стратегий и тактик, которые реализует говорящий в реактивных ходах немецкоязычного диалогического дискурса, вкладывая в свое высказывание импликатуру – интендируемый имплицитный пропозициональный и иллокутивный смысл.

Под дискурсивной стратегией понимается когнитивный план организации речевого поведения, реализации речевых актов и выбора языковых средств, который обусловлен коммуникативными целями говорящего.

Реализация любой стратегии подразумевает наличие определенных тактик, которые реализует адресант для наиболее полного достижения своих коммуникативных целей в рамках данной стратегии. При этом под тактикой понимается «одно или несколько действий, которые способствуют реализации стратегии» [1, с. 110].

Для высказываний с импликатурами в реактивных ходах немецкоязычного диалогического дискурса характерными являются стратегии аргументации и вежливости.

Под стратегией аргументации понимаем когнитивную программу, предполагающую использование языковых средств для решения проблем при расхождении мнений. Аргументация характеризуется перлокутивной целью говорящего убедить / переубедить адресата в некотором положении дел при помощи приводимых аргументов. Аргументация включает тезис (отдельный речевой акт с пропозицией 1 и иллокутивной силой 1) и аргументы (отдельные речевые акты с пропозициями 2, 3... *n* и иллокутивными силами 2, 3... *n*) [2, с. 9]. Импликатура реактивного высказывания может представлять собой и тезис, и аргументы. В качестве аргумента в импликатуре может содержаться: качественно-оценочная квалификация объекта, указание на авторитет, отсылка к опыту самого адресанта, адресата или третьего лица, указание на выгоду действия для адресата, логическое обоснование тезиса. При этом говорящий использует тактики обоснования, опровержения и уточнения. Обоснование касается тезиса, приведенного говорящим в том же или предыдущем дискурсивном ходе. Опровержение имеет место как непосредственная реакция на мнение собеседника, которое высказано в инициальном ходе и отличается от мнения говорящего. Уточнение предполагает конкретизирующее добавление говорящим информации в импликатуре к собственному высказыванию.

Стратегия вежливости основана на понятии лица – центральном понятии теории вежливости П. Браун и С. Левинсона [3]. Два типа лица – негативное (желание невмешательства в свою личную сферу и права на свободу) и позитивное (желание ощущать признание и одобрение) – обуславливают разграничение негативной вежливости, связанной с предоставлением свободы собеседнику, и позитивной, направленной на демонстрацию солидарности. Данные стратегии реализуются в рамках тактик ликоповышения / ликопонижения адресанта, ликоповышения / ликопонижения адресата, ликоповышения / ликопонижения третьего лица.

Литература

1. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – Изд. 5-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.
2. Пірог І.І. Аргументація в сучасній німецькій публіцистиці: прагмалінгвістичний аспект (на матеріалі економічних текстів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Інна Іванівна Пірог. – Харків, 2009. – 20 с.
3. Brown P. Politeness: some universals in Language usage / P. Brown, S. Levinson. – London, New York etc. : CUP, 1987. – 345 p.

МОВЛЕННЄВИЙ АКТ У СКЛАДІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ МАКСИМИ

Смоляна Т.А. (Харків)

Великий інтерес до дискурсу як предмету дослідження в лінгвістиці та його одиниць, мовленнєвих актів, викликає дискусію серед представників когнітивно-комунікативної парадигми. Під мовленнєвим актом ми, слідом за І.С. Шевченко, розуміємо мовленнєву взаємодію мовця і слухача для досягнення певних перлокутивних цілей мовця шляхом конструювання ними дискурсивного значення у ході спілкування [3, с. 113]. Мінімальною одиницею в дискурсі визнається мовленнєвий акт. Але структура дискурсу є ієрархією одиниць різних рівнів: мовленнєвий акт → мовленнєвий хід → мовленнєвий крок → трансакція → мовленнєва подія → дискурс [там само, с. 112].

Об'єктом нашого дослідження є німецькомовна максима – текст або висловлення, які містять узагальнену, глибоку, лаконічну думку певного автора (або народу), із встановленням правил поведінки, основних логічних або етичних принципів, котрими людина керується у своїх вчинках. У всіх явищах культури є втілення якихось цінностей, котрі визнані людиною/ суспільством.

Однією з найбільш вагомих рис культури є інтегративність, котра реалізується у тенденціях елементів культури створювати узгоджену цілісність, то ж можна говорити про наявність системних зв'язків між усіма експліцитно та імпліцитно функціонуючими в культурі ідеалами, а також між концептами, котрі їх висловлюють. Німецькомовна максима, яка встановлює вищі цінності та правила поведінки етносу, є регулятивом та актуалізує такі концепти як ПОРЯДНІСТЬ, НОРМА ПОВЕДІНКИ, ЧЕСНІСТЬ, МОРАЛЬ тощо.

Практичний матеріал становлять максими народного походження, максими Нового Заповіту та німецьких класиків. Німецькомовна максима є аналітичною, мотивованою, найчастіше фразовою (а також і надфразовою) одиницею. Оскільки такі повідомлення мовцем думки, котра має певний вплив на реципієнта, є мовленнєвий акт, стверджуємо, що максима гіпотетично може містити в своєму складі один чи декілька мовленнєвих актів.

Ми дотримуємося теорії Дж.Р. Серля, котрий виокремив 5 типів: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви, декларативи [1]. Але в нашому дослідженні ми послуговуємося також і класифікаціями інших дослідників (Д. Вундерліх, Г.Г. Почепцов тощо), оскільки наш практичний

матеріал показує, що серед німецькомовних максим є такі, котрі лише частково покривають класифікацію, запропоновану Дж.Р. Серлем.

Так, найбільш вживаними у німецькомовній максимі та значущими для неї є директиви, оскільки саме вони найбільш наочно відображують національні цінності та особливості культурних сценаріїв, поведінки у суспільстві.

(1) *Wenn jemand der Erste sein will, soll er der Letzte von allen und aller Diener sein.*

Типовим є також декларатив з імпліцитною директивною ознакою.

(2) *Ihre vielen Sünden sind vergeben, denn sie hat viel geliebt; wem aber wenig vergeben wird, der liebt wenig.* >Man soll mehr lieben.

(3) *Und wer nicht sein Kreuz aufnimmt und mir nachfolgt, ist meiner nicht würdig.* >Man soll mir folgen.

Максими також демонструють наявність:

- менасиву (за Г.Г. Почепцовим);

(4) *Und wenn jemand euch nicht aufnehmen noch eure Worte hören wird – geht hinaus aus jedem Haus oder jener Stadt, und schüttelt den Staub von euren Füßen. Wahrlich, ich sage euch, es wird dem Land von Sodom und Gomorra erträglicher ergehen, am Tag des Gerichtes als jener Stadt.* > Die Stadt wird vernichtet.

- промісиву (за Г.Г. Почепцовим);

(5) *Kommt her zu mir, alle ihr Mühseligen und Beladenen! Und ich werde euch Ruhe geben.*

- *вокативу* (експліцитного) / *епотетиву* (імпліцитного) (за Д. Вундерліхом);

(6) *Otternblut! Wie könnt ihr Gutes reden, da ihr böse seid? Denn aus der Fülle des Herzens redet der Mund.* > Ihr seid böse.

Таким чином, з наступних прикладів видно, що у німецькомовній максимі можуть бути представлені не лише директиви та декларативи. Перспективою дослідження є вивчення прагматичних характеристик максими у релігійному та світському дискурсах.

Література

1. Серль Дж.Р. Что такое речевой акт? / Дж.Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – 1986. – № 17. – С. 151–169. 2. Сусов И.П. Лингвистическая прагматика / И.П. Сусов. – Винница : Нова Книга, 2009. – 272 с. 3. Шевченко І.С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу / І.С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : колективна монографія / під ред. І.С. Шевченко. – Х. : Константа, 2005. – С. 105–117.

МОВНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ У МАСОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Соколова І.В. (Суми)

Масова комунікація – систематичне поширення повідомлень серед чисельно великих розосереджених аудиторій з метою впливу на оцінки, думки і поведінку людей. Масова комунікація є інституціалізованим виробництвом і масовим поширенням символічних матеріалів за допомогою передачі та накопичення інформації, одне з тих важливих явищ сучасного суспільства, яке помітно позначається на розвитку суспільних відносин всередині кожної країни і між країнами і народами,

Сутністю масової комунікації як діяльності є вплив на суспільство шляхом впровадження в масову свідомість певної системи цінностей. Форма і зміст масової комунікації залежать від умов її функціонування та поставленої мети. Мета масової комунікації: зміна соціальних суб'єктів в інтересах інших суб'єктів або всього суспільства.

Однією з найважливіших соціально-психологічних функцій масової комунікації є її здатність самоорганізувати громадську думку, суспільну свідомість. Відмінною рисою масової комунікації є її не однонаправлений характер. Багатовекторність масової комунікації передбачає передачу інформації від одного активного джерела (комунікатора) до різних, не пов'язаних один з одним реципієнтам. Відмінності масової комунікації від міжособистісного спілкування проявляються практично у зв'язку з усіма складовими комунікаційного процесу.

Масова комунікація виконує роль регулятора динамічних процесів соціальної психіки; роль інтегратора масових настроїв; каналу циркуляції психоформуючої інформації. Завдяки цьому засоби масової комунікації є потужним засобом впливу і на особу, і на соціальну групу. Масова комунікація впливає на поширення стандартів сприйняття реальності, культурних норм, еталонів поведінки. В останні роки велика увага приділяється рекламі, масовій культурі, впливу технічних засобів комунікації на суспільство; загострюється інтерес до глобальних проблем поширення інформації, нових інформаційних реаліям.

Складовим елементом масової комунікації є мовна комунікація. Мовна комунікація є складною інформаційно-знаковою системою, у якій взаємодіють індивідуальні, національні, інтернаціональні мовні компоненти. Функціонування цієї системи має історичну і соціально-культурну зумовленість. У центрі її – людина, що творить мовлення як цілеспрямовану дію. Уміння спілкуватися є винятково важливою людською компетенцією, однією з передумов досягнення успіху в будь-якій справі. Розвинена мовна особистість знає й ефективно використовує

лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні аспекти комунікації, правила комунікативної поведінки в різних ситуаціях.

Мовний вплив у масовій комунікації здійснюється за допомогою широкого асортименту засобів: лексико-семантичних, синтаксичних, структурно-композиційних, стилістичних. Використання різного роду повторів, термінологічних ланцюжків, кліше та сталих виразів, скорочень, аббревіатур, власних та топологічних назв спрямоване на здійснення комунікативно-прагматичного впливу на реципієнта з метою зміни його свідомості. Різноманітні стилістичні засоби, такі як метафора, метонімія, гіпербола, синекдоха, літота та інші, надають емоційно-емфатичного забарвлення висловленням, забезпечуючи їх виразність та експресію. Частотне використання цих засобів свідчить про упередженість журналістів у процесі висвітлення подій, що обмежує критичність мислення реципієнтів.

Масова комунікація є потужним засобом впливу на свідомість реципієнтів, що робить її інструментом маніпуляції. Саме тому продуценти текстів для засобів масової комунікації мають усвідомлювати свою відповідальність та зважено відноситись до вибору мовних засобів.

МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ РОДИННИЙ ДИСКУРС ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ КОДОВИХ СИСТЕМ

Солощук Л.В. (Харків)

Актуальність дослідження мультикультурного родинного дискурсу, який є унікальною семіотичною системою, де одночасно співіснують різні кодові системи вербальної та невербальної природи, обумовлена широким поширенням міжкультурних шлюбів. Спілкування подружжя у випадку міжнаціонального шлюбу ускладнюється тим, що партнери походять з різного культурно-комунікативного середовища, унаслідок чого виникає ряд труднощів, які ведуть до комунікативних проблем на вербальному та невербальному рівнях.

У процесі мультикультурної родинної комунікації можливе як домінування однієї системи над іншою, так і їхнє співіснування. Ознакою сімейного спілкування такого типу є також зміщення або переключення комунікативних кодів, що стає каталізатором проблем спілкування, особливо на рівні невербальних компонентів комунікації, які передають близько 60-80% загальної інформації. Провідною рисою невербальної мови є те, що вона, з одного боку, дає змогу спілкуватися людям, які не володіють

спільною вербальною мовою, бо деякі невербальні засоби спілкування мають спільне генетичне коріння та універсальний характер у різних лінгвокультурах, внаслідок чого є тотожними за жестово-руховою та голосовою формою виконання та значенням. Таке спілкування є обмеженим за багатьма параметрами, але в разі необхідності стає незамінним для розв'язання певних комунікативних завдань. Але, з іншого боку, велика частина невербальних компонентів є таким самим національним феноменом, якою є і сама мова. Так само, як і вербальна мова, певна частина невербальних компонентів має обов'язковий характер і передається від покоління до покоління як частина загальної матеріальної та духовної культури. У невербальних компонентах віддзеркалюються етнокультурні особливості мовців. Людина, яка формується як особистість у конкретному етнокультурному середовищі, засвоює характерні для цього середовища засоби кінесичного, просодичного та проксемічного оформлення мовлення, правила їх застосування та інтерпретування. Лінгвокультурні спільноти санкціонують використання певних комунікативних ритуалів, перешкоджають їх порушенню, прагнуть максимально розширити сферу їхньої дії, що обмежує свободу маневру індивіда в культурному просторі [1, с. 37].

У процесі комунікації невербальні компоненти підсилюють значення висловлювання, несуть у собі додаткове смислове навантаження, яке у взаємодії з вербальними компонентами може стати вирішальним в інтерпретації висловлень комуніканта та одночасно стати причиною багатьох конфліктів та непорозумінь міжкультурного подружжя. Неадекватна інтерпретація подружжям виразу обличчя, жестів або інтонації один одного призводить до непорозумінь, образ, а іноді й припинення відносин взагалі. Невербальні знаки виконуються несвідомо та автоматично, тому в процесі міжкультурної сімейної комунікації необхідно обов'язково враховувати культурні особливості комуніканта, щоб уникнути викривлення змісту повідомлення та зміщення вектору сприйняття висловлення.

Таким чином, дослідження мультикультурного родинного дискурсу є перспективним з огляду на необхідність системного аналізу труднощів спілкування з метою їх запобігання шляхом консолідованого сприйняття інформації, що поступає через різні кодові системи.

Література

1. Гудков Д.Б. Для чего мы говорим? / Д.Б. Гудков // Язык. Сознание. Коммуникация : сб. статей. – М. : МГУ имени М.В. Ломоносова. Филология, 1997. – Вып. 2. – С. 26–40.

АРХЕТИПИ КУЛЬТУРИ В НІМЕЦЬКИХ НАРОДНИХ КАЗКАХ

Сотникова С.І. (Харків)

Народні казки – це цінний фольклорний спадок, в якому відображається світогляд, національна культура і звичаї народу. На думку українського філософа С. Б. Кримського, культура трансформує історичний досвід в ознаменування цінностей життя, символічний характер спілкування, соціальних значень, віри та ідеалів, ієрархії людських якостей, формування світу людини у вимірах добра та краси [1, с. 74].

Культура визначається тим, що виступає як етнокреативна сила, оскільки аналізує не лише те, що було втілено в життя, але й нездійснені можливості історичного процесу, дає можливість будувати життя за допомогою досвіду попередніх поколінь [1, с. 75].

У даному дослідженні аналіз ведеться на основі розуміння феномену культури як механізму, який взаємодіє з мовними та мовленнєвими механізмами. При аналізі та описі фрагментів вербальної та невербальної поведінки в рамках тріади «етнос – мова – культура» можна робити висновок не лише про поверхневі, але й глибинні, базові структури («архетипи»), які управляють ментальною і нементальною поведінкою представників тих чи інших лінгвокультурних спільнот і формують у цих представників певну «картину світу».

Архетипи характеризують розвиток соціокультурних явищ. Вони не заперечують соціальний або культурний прогрес, а, навпаки, виступають показниками фундаментальності його результатів.

У семіотиці в якості ланок, які зв'язують певні етапи розвитку суспільства і культури, виділяються культурні концепти, за визначенням Ю. С. Степанова, «згустки культури в свідомості людини», які можуть перетворюватися в константи, які існують постійно або, принаймні, довгий час [3, с. 76].

Існування архетипів неможливе без образно-символічної системи. Багато символів виникло на основі міфів. Універсальними архетипні символи: триєдності буття, протилежності світла та тіні, верху та низу, хаосу та порядку, краси та потворності, злочину та кари, сили та слабкості.

Дійсним втіленням спільного для людини і природи символічного світу є, як показав О. А. Потебня [2], народна творчість, особливо фольклор.

Саме завдяки фольклорним творам ми маємо можливість прослідкувати за розвитком образно-символічної системи, що лежить в основі архетипів.

У німецьких народних казках фігурують такі символи, характерні для міфопоетичної традиції:

- світового дерева, яке втілило ідеальну модель світу,
- світової або скляної гори, на яку має дістатися казковий герой,

- дороги як ланки, що поєднує батьківщину герою з далекою країною (символ локально-темпорального комплексу),

- води, з якої бере початок все живе на землі.

Прагнення до софічності, пізнання складає особливість архетипів німецької культури, що проявляється і в народних казках.

До перспектив дослідження слід віднести такі проблеми:

- визначення кореляцій між символікою та її мовним вираженням;

- вивчення типових рис, які характерні для архетипів німецької культури, з метою відмежування від інших культур.

Література

1. Кримський С. Архетипи української культури // Вісник НАН України, 1998, № 7–8. – С. 74–87.
2. Потебня А.А. Мысль и язык / А.А. Потебня – М. : Лабиринт, 2007. – 256 с.
3. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. / Ю.С. Степанов. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.

КОНТЕКСТУАЛЬНІ СИНОНІМИ-ПРИКМЕТНИКИ ЯК МАРКЕРИ СИНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Суддя А.М. (Харків)

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки, поряд із розглядом тексту в оточенні системних характеристик (дискурсі), спостерігається перехід до погляду на дискурс як систему, що здатна до самоорганізації.

Принципово новий підхід вбачається продуктивним для аналізу еволюції складних систем [2, с. 16] із великими масивами даних та змінюваною кількістю складових процесу комунікації.

Розглянемо прояв принципів становлення по відношенню до контекстуальної синонімії прикметника. До п'яти принципів становлення належать: нелінійність, нестійкість, незамкненість, динамічна ієрархічність, можливість для спостереження [1, с. 35].

1. **Нелінійність.** Контекстуальна синонімія є багатофакторним явищем, а отже потребує великих когнітивних зусиль для свого створення і коректного декодування. Синонімічні іменні групи потребують для свого зближення включення багатьох факторів, механізми синонімізації проявляються на усіх рівнях. Взаємодія контекстуальних синонімів відбувається на основі складної ієрархії. До фокусу уваги потрапляють усі фактори, що впливають на розгортання текстових смислів, а через них – на значення окремих елементів тексту.

2. **Нестійкість.** Відмітимо два фактори, що впливають на нестійкість контекстуальних синонімів-прикметників По-перше, контекстуальна синонімія в принципі неможлива поза мовленням. По друге, для контекстуальних синонімів-прикметників є характерним семантико-синтаксичний тип синонімії з жорсткою прив'язаністю до синтаксичної позиції атрибута в межах іменної групи.

3. **Незамкненість.** Правильне декодування контекстуальних синонімів-прикметників спирається на лінгвістичний та екстралінгвістичний контексти, та на їхню відповідність одне одному, оскільки саме їхня невідповідність дозволяє актуалізувати присутні у значенні прикметника потенційні семантики (включаючи прагматичні). Завдяки наявності потенційних семантик контекстуальні синоніми реалізують нові смисли, а також вербалізують, доповнюють та уточнюють наявні. Правильне конструювання контекстуальних значень прикметників спирається на різноманітні фактори, які мають дискурсивний характер та залежать від загального і контекстуального знання. Тому на етапі декодування контекстуальні синоніми-прикметники передбачають множинність інтерпретацій.

4. **Динамічна ієрархічність.** Контекстуальні синоніми-прикметники належать до точок біфуркації. Потрапляючи у певне оточення, прикметники отримують додаткові значення за рахунок зв'язку з ситуацією комунікації і її учасниками та інтерпретується відповідно до жанру, стилю тексту, відповідності лінгвістичному оточенню, передбачуваності появи тощо. Співвідносячись із іншими елементами тексту та/або надфразовою єдністю, контекстуальні синоніми-прикметники створюють необхідний фокус та виставляють на передній план одно- або різнорівневі елементи, що підкреслюють важливі з авторської точки зору смисли, які можуть пройти поза увагою читача.

5. **Можливість для спостереження.** Контекстуальна синонімія прикметника піддається виокремленню та аналізу. При перевірці одиниць на синонімічність використовується усталений семантичний набір і можливі варіанти його модифікації. Зміни у значенні відбуваються шляхом активації потенційних семантик, які на глибинному рівні співвідносяться із фоновими знаннями, відповідними асоціаціями та ін.

Література

1. Домброван Т.И. Синергетическая модель развития английского языка. Монография / Т.И. Домброван. – Одесса : КП ОГТ, 2014. – 400 с.
2. Піхтовнікова Л.С. Синергія стилю байки: німецька віршована байка 13-20 ст. : монографія / Л.С. Піхтовнікова. – Х. : Бізнес Інформ, 1999. – 220 с.

БАЗИСНІ ПРАГМАТИЧНІ ТИПИ ВОЛІТИВНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ НІМЕЧЧИНИ

Сушко-Безденежних М.Г. (Суми)

У доповіді розглядаються прагма-риторичні ефекти базисних прагматичних типів волітивних висловлень конституційного дискурсу Німеччини (далі – КДН). Кожне висловлення КДН виражає окрему норму права. З точки зору логіки, КДН належить площині деонтичної модальності. З точки зору прагматики, він є дискурсом спонукальним, або волітивним. Ми визначаємо волітивність КДН як пряму імперативну каузацію державою певних станів справ у суспільстві та дій соціальних акторів (індивідів, соціальних груп, організацій та державних інституцій). Слідом за В.І. Храковським та А.П. Володіним [1, с. 10–15] ми розглядаємо її як широку прагматичну категорію, що включає в себе три базисні прагматичні типи мовленнєвих дій: директиви (спонукання державою окремих індивідів або державних інституцій до виконання певних дій в присутності адресата-народу); декларативи (спонукання адресата-народу до прийняття певного стану справ); комісиви (спонукання державою самої себе до виконання певних дій в присутності адресата-народу).

В межах кожного з цих базисних типів виокремлюємо прагматичні підтипи першого рівня: фактитиви (деонтичний модальний оператор «обов'язково»), пермісиви («дозволено») та прохібітивни («заборонено»): наприклад, директиви фактитивні (накази, заклики, розпорядження, накладання зобов'язань, приписи, уповноваження, рекомендації), пермісивні (наділення правами, визнання природних прав людини), прохібітивні (заборони, позбавлення повноважень).

Правові норми однакового пропозиційного змісту в КДН можуть передаватися висловленнями різних типів. Законодавець свідомо використовує прагма-риторичні ефекти прагматичних типів волітивних висловлювань задля реалізації різних засобів впливу. В декларативах, комісивах і директивах законодавець ставить себе і свого партнера по статусній комунікації в різні комунікативні позиції, котрі можна узагальнено сформулювати в категоріях трансакційного аналізу Е. Берна: в декларативах адресант КДН звертається до адресата з позиції Батько – Дитина, в директивах переходить на позицію Батько – Дорослий, а в комісивах – на позицію Дорослий – Дитина.

Реалізація директивів свідчить про «відвертість» законодавця в спонуканні, що спирається або на впевненість у власній спроможності примусити адресата (вплив посередництвом авторитарного тиску) або

на усвідомлення того, що адресат не буде спиратися припису, оскільки він є доцільним і не суперечить його інтересам (вплив посередництвом переконання). Зловживання комісивами свідчить про намагання «попідкуватися» про адресата, зробити «все для нього», але одночасно підкреслює роль держави як самостійної дієвої сили, а не «регулятора суспільних відносин». Це – вплив посередництвом мотивування. Нарешті, декларативи є засобом впливу посередництвом маніпулювання – влади, що маскує себе. З одного боку, адресант КДН уникає моменту примусу, спонукання адресата до певної дії. З іншого боку, адресат фактично «поставлений перед фактом, що здійснився». Зловживання декларативами свідчить про намагання завуалювати примус і в той же час про найвищу міру авторитаризму – і надає дискурсу статичності, застиглості, ритуальної урочистості.

Таким чином, вибір базисного іллокутивного типу (директиву, комісиву, декларативу) корелює з різними засобами впливу (тиск або переконання адресата, мотивування, маніпулювання). Співвідношення фактивів та пермисивів, а також квантифікатори спонукання (*unbedingt, unverzüglich, nach Möglichkeit*) відображують міру категоричності \ гнучкості дискурсу, в той час як масова частка прохібитивів – міру його конфліктності. Преференції, віддані тому чи іншому засобу впливу, визначають стиль відношень законодавця із адресатом-народом: популістській (виявляється в «заграванні» із адресатом, постійній апеляції до його інтересів), нейтрально-кооперативний, авторитарний.

Література

1. Храковский В.С. Семантика и типология императива. Русский императив / В.С. Храковский, А.П. Володин. – Л.: Наука, 1986. – 272 с.

СЕМАНТИКА ОРІЕНТАЦІЙНИХ ЗВОРОТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВЕРТИКАЛЬНОГО ВИМІРУ

Талавіра Н.М. (Ніжин)

Орієнтаційні звороти (ОЗ) англійської мови фіксують точки відліку, стосовно яких локалізуються складники ситуації: суб'єкт, її просторовий, темпоральний і діяльнісний компоненти. Семантика ОЗ представлена трьома різновидами: надситуативним при репрезентації нульовим артиклем координат, незалежних від контексту; ситуативним при пов'язуванні координат із конкретним станом справ, що зумовлює вживання означеного артикля; індивідуальним, коли неозначений артикль сигналізує про точку зору учасників подій на позначені координати.

Надситуативні й ситуативні ОЗ позначають вертикальний вимір, тобто орієнтують стосовно координат “верх” і “низ” у межах ФІЗИЧНОЇ ВЕРТИКАЛІ [1, с. 126], утвореної унаслідок взаємодії земного тяжіння з прямовисною поставою людини [2, с. 108], напр., *at bottom / at the bottom* “унизу”; *on top / at the top* “угорі”, *to the top* “угору”.

На ситуативному рівні означений вираз *at the bottom* указує на нижній компонент вертикально структурованих об'єктів, наприклад окопу: *He found me at the bottom of a trench* (www.newsweek.com, 13.03.2010). При метафоризації ОЗ *at the bottom* сфера джерела, яка репрезентує структуру фізичного об'єкта, проектується на сферу цілі, пов'язану з перебуванням унизу таблиць (*at the bottom of the chart*), соціальної ієрархії (*at the bottom of the ladder*), економічних процесів (*at the bottom of a recession*), напр., *Although smoking has declined steeply in the United States from its peak in the early 1950s, it is proving remarkably intransigent at the bottom of the socioeconomic ladder* (www.newsweek.com, 22.03.2008). На надситуативному рівні сфера джерела, що указує на нижню позначку ВЕРТИКАЛІ, проектується на сферу цілі, пов'язану з базовими переконаннями, суперординатність яких зумовлює безартиклевість *at bottom*, напр., *political distrust lingers. Perhaps at bottom it stems from Obama's public rebukes of the building of Israeli homes in East Jerusalem* (Newsweek 03.10.2011, с. 29).

Орієнтування стосовно верхньої точки ФІЗИЧНОЇ ВЕРТИКАЛІ забезпечує іменник *top* при сполученні з прийменниками *to* та *at* у складі артиклевих виразів на ситуативному рівні і з прийменником *on* на надситуативному рівні. Ситуативне орієнтування означеним виразом *to the top* відображає рух референта у напрямку вершини, позначений прийменником *to*, який імплікує незакінченість траєкторії, про що додатково свідчить сполучуваність цього виразу з одиницями на позначення переміщення: з іменниками (*race to the top*) або з дієсловами (*rise to the top*), напр., *the path to the top includes a trip around the world* (Newsweek Dec. 2007-Feb. 2008, с. 54). Означений вираз з прийменником *at* (*at the top*) локалізує референт на МЕЖІ з вершиною, тобто відбиває її некінцевість, створюючи враження нестабільності, напр., *Britain, France, and Germany are at the top of the terrorist hit list* (Newsweek 18.10.2010, с. 32). На надситуативному рівні безартиклевий ОЗ *on top* локалізує референти на площині завдяки прийменнику *on*, що імплікує відсутність подальшого руху, напр., *In August 1910, Teddy Roosevelt climbed on top of a kitchen table in Osawatomie, Kans.* (Newsweek 03.08.2009, с. 61). Узагальнене значення ОЗ *on top* забезпечується проєкцією сфери джерела, яка позначає фізичну поверхню об'єкта, на сферу цілі, що концептуалізує будь-яке досягнення як абсолютну точку на вершині СУСПІЛЬНОЇ ВЕРТИКАЛІ, напр., *Americans shouldn't assume they'll remain on top.* (Newsweek Dec. 2007-Feb. 2008, с. 34).

Отже, на ситуативному рівні означені ОЗ пов'язують ВЕРХ і НИЗ ВЕРТИКАЛІ з конкретною сферою діяльності, а на надситуативному рівні безартикульні ОЗ фіксують абсолютні верхню й нижню точки ВЕРТИКАЛІ.

Література

1. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс : лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : [монографія] / С.І. Потапенко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 391 с. 2. Tyler A. The Semantics of English Prepositions. Spatial Scenes, Embodied Meaning and Cognition / A. Tyler, V. Evans. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 254 p.

ДО ПИТАННЯ ПРО “ДЗЕРКАЛЬНІСТЬ” У ДИСКУРСІ РАНЬОГО ФРАНЦУЗЬКОГО МОДЕРНІЗМУ

Тарасова О.А. (Луганськ)

Французький поетичний дискурс модернізму продовжує перебувати в центрі уваги філологічних студій багатьох сучасних дослідників (J.-P. Bertrand, I. Bour, M. Brix, E. Dayre, P. Durand, P. Née). Акцент на домінуванні творчих експериментів-відкриттів серед концептуально важливих стильових ознак модерністських літературних творів дає змогу розглядати останні з позицій синергетики як сучасної методології дослідження процесу творення поетичних образів. Синергетична парадигма перегукується із когнітивно-дискурсивною у пошуках відповіді на власне фундаментальне питання щодо з'ясування того, як закономірності об'єктивної самоорганізації універсуму на різних рівнях його ієрархічної організації співвідносяться із закономірностями руху образів у людській свідомості. Тому вибір когнітивно-синергетичної методологічної бази у досліді текстів раннього французького модернізму, зокрема – віршованого доробку французького поета-символіста П. Верлена, зумовлений потребою вивчення художнього твору з комплексних філологічних позицій. У поетичних текстах французького символізму повсякчас спостерігаємо одну з визначальних рис художнього дискурсу раннього модернізму – дзеркальність, що проявляє себе у відмові від міметичного копіювання зовнішнього світу та спрямуванні до творення системи відповідностей, що збуджують естетичні емоції [6, с. 34]. Адресант поетичного повідомлення займає позицію споглядача («visinaire») форм-символів, на які він “спирається” («se penche») [7, с. 13], знаходячись при цьому «поза мовою, він бачить зворотній бік слів» у його цілісності, що й є «Дзеркалом світу» [5, с. 15]. Звернімося до поезії П. Верлена: *Un vieux faune de terre cuite / Rit <...> à ces instants sereneins / Qui m'ont conduit et t'ont conduite* (Verlaine, *Œp, Le Faune, Fêtes*

galantes). У поета спостерігається синкретичний (цілісний) тип сприйняття себе в середині тієї ситуації, у яку він потрапляє, що й навіюється читачеві (примітно подане в діалогічній формі). З позицій синергетики це продукує «співучасть, самоотождення сприймаючого із ситуацією» [2, с. 119]. Відповідно, самого митця символізму, за Ш. Бодлером, можна прирівняти “до дзеркала, <...> до калейдоскопа, обдарованого свідомістю <...> це ego, яке жадає не-ego й відображає його з енергією значно більшою, ніж енергія самого життя, постійно несталим і рухливим” [4, с. 14]. Виявляється, що людський індивідуум, володіючи енергетичним дзеркалом, котре «фокусує наші потенції», обробляючи отриману інформацію, відчуває «згущення образів і сил» [1, с. 35] та утворює власним поетичним текстом «своєрідну систему дзеркал, спрямованих на один і той самий зміст» [3, с. 49], тобто поет як міфічний Нарцис, у кожному спогляданні власного відбиття бачить інше – різні минуле-сучасне-майбутнє образи, різні настрої й асоціації [7, с. 4–5]. Відтак, подія сприйняття поетичного перебуває на інтуїтивній, (по)чуттєвій основі, чим і забезпечується миттєве усвідомлення цілісності системи емоційних впливів та, як результат, відбувається розширення сфери свідомості й “бачення” картини світу.

Література

1. Башляр Г. Земля и грезы воли / Г. Башляр. – М. : Изд-во гуманитарной литературы, 2000. – 384 с. 2. Визуальный образ (Междисциплинарные исследования) / Отв. ред. И.А. Герасимова. – М. : ИФРАН, 2008. – 247 с. 3. Кожевникова Н.А. Словоупотребление в русской поэзии начала XX в. / Н.А. Кожевникова. – М. : Наука, 1986. – 251 с. 4. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в українській літературі / С.Д. Павличко. – К. : Либідь, 1999. – 447 с. 5. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.-П. Сартр. – М. : Республика, 2000. – 639 с. 6. Ставицька Л.О. Естетика слова в українській поезії 10-30 рр. XX ст. / Л.О. Ставицька. – К. : Правда Ярославичів, 2000. – 156 с. 7. Gide A. Le traité du Narcisse : Théorie du symbole / A. Gide. – Режим доступу: <http://fr.groups.yahoo.com/group/ebooksgratuits>.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Verlaine Paul. Œuvres poétiques [Document électronique] Reproduction : Num. BNF de l'éd. de Paris : Bibliopolis, 1998-1999. Reprod. de l'éd. de Paris : Garnier, 1987.

ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ КАК СРЕДСТВО ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖА

Тимошенкова Т.М. (Харьков)

К лексико-грамматическим окказионализмам мы относим авторские новообразования, созданные большей частью по узуальным моделям (конверсия, синтаксическая транспозиция). Их необычность, оригинальность и непредсказуемость возникают за счет лексического наполнения узуальных моделей. Они широко используются в художественной прозе и служат эффективным средством передачи обширного регистра значений [1, с.303], в том числе, всесторонней характеристики персонажей.

Характер выполнения тех или иных действий

Monkeying with the law is a tricky and dangerous form of amusement (B.Gray). *His bitcheries could go on forever* (R.Stone).

Внешний вид, физические данные, одежда

The detective still seemed alarmingly frail, but the gray on-the-point-of-death-look had abated to fawn (R.Stout). *I was bored by her chubby legs in patterned stockings and her plum-in-the-left-cheek voice* (R.Stone). *She was wearing a you-may-go-to-hell-if-you-don't-like-it bonnet on her curly hair* (D.Smith).

Манера поведения

Forget your Jack-the-Ripper ideals and relax (B.Gray). *They put on a smiling not-a-care-in-the-world expression* (A.Christie).

Позиция по отношению к другим людям

Walter loved his guests. He felt warm and protective and all-brothers-together about them (J.Tey).

Черты характера

"I see nothing impossible about this", said Emma, a last-ditcher by nature (J.Tey). *Tom was sure to go on with his research, no matter how tiring or tiresome it turned out to be. He was no quitter* (D.Smith).

Соображения, идеи, взгляды, точка зрения персонажа

«Well, I take it you commit murder because you are one-idead. Or have become one-idead. As long as you have a variety of interests you can't care about any one of them to the point of murder (J.Tey).

Статус персонажа, его положение в обществе

... Grant decided that in his present disciplinship the young man would probably confess to the murder if it would pleasure Toby (J.Tey).

In London in charge of the New Scene Tony was a man. Here he is a nothing (J.Collins).

Оценка персонажа со стороны окружающих

... Educated Miss-Prim-and-Proper type of a girl she is (J.Collins).

I can't believe that Walter Whitmore ever had enough red blood in him to conk anyone on the head and push them into a river. Come to think of it, he's more of a pushee (J.Tey). *He's a wonderful cryer. He once got a question asked in Parliament* (J.Tey).

Приведенные примеры дают лишь некоторое представление о семантическом и стилистико-коннотативном потенциале окказиональных новообразований, используемых как средство характеристики персонажей, и далеко не исчерпывают его. Язык – это знаковая система, находящаяся в процессе перманентной эволюции, включающей семантические и структурные модификации, которые являются предметом исследования языковой неологии и представляют как теоретический, так и практический интерес для всех направлений и аспектов лингвистики и литературоведения.

Литература

1. Тимошенкова Т.М. Лексико-грамматические окказионализмы: модели образования / Т.М. Тимошенкова // Каразінські читання : Людина. Мова. Комунікація. Тези доповідей XII наукової конференції з міжнародною участю 01.02.2013 – X. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – С. 302–303.

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Ткаля І.А., Черкашина Н.І. (Харків)

На сучасному етапі розбудови демократичної України підвищена увага приділяється фундаментальним дисциплінам гуманітарного профілю, спрямованим на формування творчої, гармонійно розвиненої особистості, яка здатна на ефективне використання мовленнєвих навичок володіння мистецтвом слова.

Як зазначає національна доктрина розвитку освіти в Україні, перед викладачами вищої школи стоїть стратегічна мета – створення умов для самовираження кожної особистості, застосування новітніх педагогічних технологій, які б зробили можливою життєву компетентність студента. Саме тому зростає актуальність таких понять, як співробітництво і партнерство в процесі вивчення іноземних мов, обумовлене необхідністю якісної галузевої освіти.

Основна мета вищої освіти поряд з якісною підготовкою спеціаліста-професіонала – це також забезпечення можливостей для його постійного самовдосконалення. Реформи вищої школи ставлять нові вимоги до викладачів, які б відповідали сучасним стандартам педагогічної діяльності.

Проблема в тому, що за своєю природою професійна підготовка викладачів не може змінюватись так динамічно, як інші підсистеми культури. Все це породжує протиріччя в самій культурі викладачів вищої школи, що обумовлює необхідність шляхів вирішення цих протиріч.

Педагогічну діяльність можна поділити на професійну і непрофесійну. Суб'єктом непрофесійної діяльності може бути кожна людина, яка має будь-який педагогічний вплив на іншу. Що стосується професійної педагогічної діяльності, суть її полягає в тому, що результати праці педагога відтерміновані у часі, вони не так помітні, як у діяльності, наприклад, архітектора чи інженера.

Правова регуляція поведінки і взаємодії педагогів доповнюється етичною, коли від нас чекають зразкової моральності, громадянської і соціальної відповідальності згідно з нашим станом – вихователя, наставника, учителя. Тому педагоги обмежені у виборі засобів досягнення як професійних, так і своїх особистих цілей.

Професійна культура викладача (педагога) вищої школи – це взаємодія його і освітнього середовища на основі професійних знань, умінь, норм, цінностей, які поділяють обидві сторони, забезпечуючи успішне оволодіння спеціальністю при взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Формування і розвиток професійної культури викладачів вищої школи обумовлено сукупністю взаємопов'язаних об'єктивних і суб'єктивних факторів соціально-економічного та соціокультурного характеру. При цьому фактори мають як безпосередній вплив (наприклад, економічне становище, престиж професії у суспільстві, тощо), так і опосередкований (наприклад, наявність сім'ї, ЗМІ) на формування і розвиток окремих елементів професійної культури.

Таким чином, переважаючими елементами професійної культури викладача вищої школи є нормативи та знання. Перш за все, це пов'язано з тим, що викладачам постійно потрібні як професійні, так і непрофесійні знання, які вони щоденно передають студентам. Відомо, що знання в сучасних умовах застарівають з величезною швидкістю, і викладачі повинні щоденно поповнювати їх. У цьому випадку поповнення своїх знань стає для викладачів основною професійною нормою.

Викладачі іноземної мови повинні завжди бути креативними. Це обумовлено сучасним становищем нашої професійної діяльності, коли з одного боку – скорочення тижневих аудиторних занять у ВНЗ та загальної тривалості курсу іноземної мови у немовних ВНЗ, а з іншого боку – вимоги найвищого рівня до кваліфікації випускників. Таким чином, реалізація дійсної креативності у навчанні може обумовити поєднання теорії та практики. Погляд на процес навчання через призму стратегії креативної кооперації переконує в тому, що надбання освіти – це процес, який змінює як тих, кого навчають, так і тих, хто навчає.

АФОРИСТИЧНІ ОДИНИЦІ І ПРИСЛІВ'Я НА ПОЗНАЧЕННЯ СКРОМНОСТІ ЯК ПРОЯВ ЦІННІСНОГО СКЛАДНИКА КОНЦЕПТУ

Турченко В.О. (Харків)

Кожний історичний період і пов'язаний з ним культурний устрій залишають істотний слід в національному менталітеті, що становить низку послідовних культурно-історичних пластів, які накладаються один на одного. Невід'ємною частиною менталітету є цінності.

Саме тому для визначення змісту лінгвокультурних концептів певного періоду необхідно розглянути не лише обставини конкретної епохи, а й попередню еволюцію цінності в культурі народу. Найбільш яскраво ціннісні параметри менталітету носіїв мови закріплені в афоризмах і пареміях – особливих видах лінгвокультурних текстів, що відрізняються «змістовими, формальними і функціональними конститутивними ознаками, які мають універсальний характер (наявність імпліцитного ціннісного судження, <...> квантори загальності, відносна незалежність від контексту)» [1, с. 4]. Прислів'я та афоризми виражають стереотипи й норми поведінки і слугують надійним джерелом культурно-мовних студій [1, с. 5]. Фразеологізми експліцитно відображають пізнавальний досвід певного соціуму, його менталітет; прислів'я й афоризми містять «накоплені віками, трансльований одним поколінням іншому, життєвий досвід людства, що є результатом практичних і когнітивних зусиль щодо освоєння світу його представників» [2, с. 13]. Ці сталі висловлення слугують «інструментом виміру культурних домінант у мові» [1, с. 11] і дають адекватне уявлення про еволюцію цінностей, зокрема концептів етики, яким є концепт СКРОМНІСТЬ. Концепти етики – регулятиви, що зазнають історичного розвитку відповідно до своєї соціально-культурної природи. Історичні трансформації концепту СКРОМНІСТЬ, як і інших концептів етики, стосуються як поняттєво-ціннісних, так і образних характеристик. За нашими даними, трансформації поняттєво-ціннісного та образного складників концепту СКРОМНІСТЬ, ословленого засобами англійської мови, зумовлені як розвитком мови, так і зрушеннями в уявленнях про моральні та утилітарні цінності її носіїв.

У нашому дослідженні дібрані афористичні одиниці і прислів'я на позначення СКРОМНОСТІ в англійській картині світу розділяємо за критерієм походження на наступні:

1) автохтонні паремії:

“Modesty is the beauty of women.” /Scottish Proverb/;

“Maidens should be meek till they be married.” /British Proverb/;

2) запозичені паремії:

“In childhood be modest, in youth temperate, in adulthood just, and in old age prudent.” /Socrates quotes/;

“Modesty is like virtue; suspected only when it is advertised.” /D. Malloch/;

3) біблійні паремії:

“Modesty in a woman is the sign that Jesus Christ dwells in her heart. It is a sweet perfume of edification which she is called upon to diffuse.”

/Fatima Crusader/;

“In like manner, women also in decent apparel: adorning themselves with modesty and sobriety, not with plaited hair, or gold, or pearls, or costly attire.”

/Timothy 2:9/.

Культурні епохи постійно змінюють одна одну, ставлячи нові моральні орієнтири та визначаючи ступінь обов'язковості їхнього додержання. Цінності протиставляють нецінностям і в кожному історичному добу утворюють певні ієрархії. Зокрема, етичний ідеал, як правило, високоморальний, залишається декларованою надцінністю, а на практиці його приносять в жертву більш низьким утилітарним цінностям сьогодення. У розумінні СКРОМНОСТІ, за нашими даними, історично незмінною залишається високооцінювана ознака моральної помірності, тоді як ознаки релігійної / світської досконалості і деонтичності цієї чесноти трансформуються з плином часу.

Література

Дмитриева О.А. Культурно-языковые характеристики пословиц и афоризмов (на материале французского и русского языков) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Дмитриева Ольга Александровна. – Волгоград, 1997. – 20 с. 2. Красавский Н.А. Концепт «печаль» (опыт лингвокультурологического анализа русских и немецких пословиц) / Н.А. Красавский // Аксиологическая лингвистика: проблемы изучения культурных концептов и этносознания : сб. науч. тр. [под ред. Н.А. Красавского]. – Волгоград : Колледж, 2002. – С. 10–23.

МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тучина Н.В., Каминін І.М. (Харків)

Професійна підготовка майбутнього викладача-філолога передбачає інтеграцію філологічних, методичних, педагогічних і психологічних знань, а також здатність та вміння їх застосовувати у професійній діяльності.

З метою удосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови був започаткований спільний проект Міністерства освіти та науки України та Британської Ради в Україні за участю представників восьми ВНЗ з різних регіонів України, які здійснюють підготовку вчителів іноземних мов. Мета цього проекту – проаналізувати сучасний стан та зміст

підготовки вчителя та розробити нову типову програму курсу «Методика викладання іноземних мов» з урахуванням сучасних світових тенденцій щодо посилення практичної професійної орієнтації змісту, методів і форм організації навчання.

Сучасний стан підготовки вчителів іноземних мов ВНЗ України досліджувався шляхом анкетування зацікавлених сторін (представників міських та районних відділів освіти, ректорів, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, методистів, вчителів, студентів та школярів), а також шляхом вивчення навчальних планів, програм та іншої навчально-методичної документації і спостережень за навчальним процесом. Результати цієї роботи узагальнено в допроектному дослідженні.

Аналіз навчальних планів ВНЗ виявив значні розбіжності у підготовці майбутніх вчителів іноземних мов, зокрема, відсутність в Україні єдиного підходу до укладання навчальних планів та однакового розуміння місця кожної складової у підготовці вчителя англійської мови.

Співвідношення мовної, лінгвістичної, психолого-педагогічної, методичної та загальноосвітньої складових, яке простежується в планах усіх розглянутих ВНЗ, та перелік навчальних дисциплін, включених до кожного циклу, відрізняються доволі суттєво. Частково це пояснюється збільшенням автономії навчальних закладів і необхідністю урахування регіональних умов і специфіки організації навчального процесу в кожному закладі. Помічені розбіжності можуть негативно впливати на цілісний характер вузівської підготовки і рівень формування певних компетентностей випускників. Ситуація ускладнюється ще й тим, що діючий стандарт для ОКР «бакалавр» був укладений ще у 2004 році, а стандартів для ОКР «спеціаліст» і «магістр» наразі немає.

Особливих змін потребує методична складова. В планах усіх обстежених ВНЗ спільним є виділення найменшої частки годин на цей цикл: приблизно 3 % від загального обсягу навчальних годин у планах ОКР «бакалавр», 1,8 % у планах ОКР «спеціаліст» і 4,2 % у планах ОКР «магістр», що не може бути визнано достатнім для формування методичної компетентності майбутнього вчителя. Спільним також є те, що жодний навчальний план не містить інтегрованих курсів з практики мови або з теоретичних дисциплін, які б передбачали включення до них методичного компоненту. Допроєктне базове дослідження свідчить про необхідність оновлення та зміцнення методичної складової відповідно до вимог сьогодення. Національна політика в галузі мовної освіти зазнала останнім часом значних позитивних змін, проте це недостатньо позначилося на змісті та організації професійно орієнтованих курсів.

Методична складова потребує значного збільшення кількості аудиторних годин, відведених у навчальному плані на дисципліну «Методика викладання

іноземних мов». Актуальним є і їх перерозподіл на користь практичних і лабораторних занять. Це може створити можливість для вивчення методики наскрізно, тобто протягом усього терміну навчання у ВНЗ.

Існує нагальна потреба переглянути тематичні модулі і привести їх у відповідність до викликів часу, звертаючи особливу увагу на реформу мовної освіти в Україні. Зокрема, потрібно розробити та включити до програм такі тематичні модулі, як «Інноваційні технології викладання і вивчення іноземних мов», «Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у практику викладання іноземних мов», «Інтегроване навчання мови та культури», «Стратегії у вивченні мов», «Навчання дітей з особливими освітніми потребами» тощо.

ЛЕКСЕМИ-СОМАТИЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ANIMAL* У ДИТЯЧІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Українська К.О. (Харків)

Психологічний та емоційний стан людини впливає з дитинства – з відносин та спілкування зі своїми друзями-однолітками, батьками, родичами, вихователями та вчителями тощо. Об'єктом нашого дослідження виступає дитяча мовна картина світу (ДМКС), що формується внаслідок того опрацювання дитиною дійсності, яке позначається когнітивістами термінами «концептуалізація» та «категоризація» світу. Джерелом інформації для ДМКС виступають як безпосередні стосунки дитини з навколишнім світом, так і опосередковане його сприйняття через різноманітні канали, більшість яких є засобами мовної інформації – як електронними, так і друкованими.

Без сумніву, можна стверджувати, що одну з головних ролей у формуванні особистості дитини відіграє пізнання світу через літературу, тому що саме контакт з нею в дитинстві впливає на становлення духовної культури людини. Вона створює емоційну сферу дитини, її почуття, здатність реагувати, дивуватися, співчувати, збуджує і розбудовує уяву, виховує потребу в пізнанні навколишнього світу, що вкрай важливо для всебічного гармонійного розвитку особистості. Цілісна картина світу, що виникає у дітей на основі здобутих знань про навколишній світ у подальшому допомагає зорієнтуватися у будь-якій діяльності.

Так, дійовими особами в художніх творах популярного в усьому світі анімалістичного жанру виступають різноманітні представники фауни. Світ тварин у таких творах є насамперед формою вираження почуттів і думок людини, її поглядів на життя, а їх персонажі не випадково своїм мовленням

і поведінкою часто нагадують людей. Кожен персонаж – це образ певної тварини, за яким стоїть той чи інший людський характер, його характеристика, заснована на спостереженні за звичками, манерою поведінки або зовнішнім виглядом тварини. На основі аналізу художніх творів жанру *animal story* можна розглянути персонажів з позицій їх зовнішності, статури, рис, вчинків, визначити, хто з них розумніший або хитріший. Вербалізація цих характеристик відбувається шляхом використання мовних одиниць – соматизмів. Згідно широкого тлумачення, соматизми, назва яких походить від грецького *σῆμα (sēmatos)* – «тіло» – це номени, до яких належать назви частин тіла людини або тварини, їх жести, міміка, пози, та різноманітні рухи і стани. Лексико-семантична група соматизмів належить до найстаріших прошарків будь-якої мови і відбиває не тільки знання носіїв мови про навколишній світ, а й їхнє уявлення про себе і про свій організм.

Візьмемо для прикладу серію відомих англійських творів про kota *Punky Dunk*, в яких шляхом суцільної вибірки ми можемо виокремити наступні соматизми: *eyes, (black) nose, ears, hair, coat (like silk), (restless white) paws, toes, (soft furry) tail, heart, tongue, (white) head, face, (four little furry) legs, (to raise up) hair, (to sway) tail, (to shake) head.*

За цими соматизмами стоять досить типові та характерні уявлення людини стосовно того, як виглядає кіт та пов'язані з певними частинами його тіла стереотипи поведінки, які сприяють кращому пізнанню дитиною навколишньої дійсності та створюють цілісний образ улюбленої тварини. Наведені соматизми можна по-різному класифікувати і інтеріоризувати: є органи, які сприймають інформацію ззовні – *eyes, nose, ears*; соматизм *head* керує мисленням, так можна припустити, що основним його значенням може бути розум; *tongue* – орган, що відповідає за передачу інформації; є органи, які виконують рухи – *tail, paw, toes, legs* або вказують на волосяний покрив тварини – *hair, coat*; соматизм *heart* може бути пов'язаний з душею. Назви частин тіла становлять одну з найбільш важливих частин лексики будь-якої мови, допомагають дитині краще пізнавати світ через відчуття і здійснювати різні дії та викликають образні асоціації, що пов'язані із сприйняттям навколишньої дійсності, її пізнанням і зміною.

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку про важливу роль соматизмів, оскільки образи тваринного світу сприймаються дитиною як спільні з образами світу людей, вони виступають важливим компонентом її соціалізації і формування ДМКС.

ОБУЧЕНИЕ КРИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Уткина Г.Ф., Шамаева Ю.Ю. (Харків)

Изменение приоритетов в практике преподавания иностранных языков связано с изменениями, происходящими в современной образовательной системе, переживающей период реформирования и развития. В связи с этим одной из главных педагогических задач становится аккумуляция инновационного опыта преподавания, разработка, внедрение прогрессивных форм обучения, наиболее эффективной из которых на сегодня признано обучение стратегиям [1; 2; 3].

Действительно, для того, чтобы продуктивно использовать иностранный язык в своей деятельности в динамично изменяющемся мире, вести реальный диалог лингвокультур, студенты должны уметь проактивно отбирать необходимую информацию, принимая осмысленные решения о степени её важности. Они должны научиться концептуальному владению информацией, что предполагает систематический процесс её критического анализа. Это, в свою очередь, помогает им не только правильно ориентироваться в стремительном информационном потоке, но и развивает у них способность критически мыслить. Осмысленно добавляя новую информацию на иностранном языке к уже имеющейся, помещая её в собственное целенаправленно формируемое информационное поле, студенты приобретают новый ценный учебный опыт самоанализа. Так формируется человек, «образующий себя» (lifelong learner, strategic learner) [3, с. 22].

Колоссальные возможности для обновления методики высшего образования вообще и преподавания иностранных языков в частности заложены в одном из, на наш взгляд, наиболее перспективных инновационных подходов, называемом технологией критического мышления (ТКМ). Термин «критическое мышление» известен из работ Ж. Пиаже, Дж. Брунера, Л.С. Выготского. Однако в свете лингводидактики критическое мышление означает мышление оценочное, рефлексивное, открытое, развивающееся путем наложения новой информации на личный жизненный опыт. В этом заключается отличие критического мышления от мышления творческого, не предусматривающего оценочность, а предполагающего продуцирование новых идей, часто выходящих за рамки жизненного опыта, норм и правил. Можно сказать, что критическое мышление – это отправная точка для развития мышления творческого, и эти оба модуса мышления развиваются в синтезе, взаимообусловлено,

что делает развитие первого одной из наиболее актуальных задач преподавателей иностранного языка.

Мы выделяем пять характеристик критического мышления: а) критическое мышление есть мышление самостоятельное; б) информация является отправным, а не конечным пунктом критического мышления; в) критическое мышление начинается с постановки вопросов и выяснения проблем, которые нужно решить; г) критическое мышление стремится к убедительной аргументации; д) критическое мышление есть мышление социальное, поскольку всякая мысль проверяется и оттачивается, когда ею делятся с другими. Основанием механизма критического мышления является определенный алгоритм познавательной деятельности – базовая модель занятия [1; 4] – вызов, осмысление, рефлексия. Каждой её стадии соответствует свой набор методических приемов, с помощью которых студенты активно вовлекаются в лингвокогнитивную деятельность в рамках любых учебных форм, что обеспечивает появление у них собственной мотивации к коммуникации на иностранном языке и активизацию речемыслительной деятельности.

Литература

1. Мелентьева Т.И. Обучение иностранным языкам в свете функциональной ассиметрии полушарий мозга / Т.И. Мелентьева. – М. : КРАСАНД, 2013. – 176 с.
2. Чуприкова Н.И. Теория развития. Дифференциционно-интеграционная парадигма / Н.И. Чуприкова. – М. : Языки славянских культур, 2014. – 224 с.
3. Sternberg R.J. Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development in teaching foreign languages / R.J. Sternberg // Human development. – 2012. – V. 31. – P. 18–42.
4. Wardell D.M. Toward a multi-factor theory of teaching strategies and their relationship to cognition and affect / D.M. Wardell // Journal of personality. – 2011. – V. 46 (3). – P. 474–505.

НЕЛАБІЛЬНІСТЬ ТЕМИ ЯК ПОКАЗНИК ІНСТИТУЦІЙНОСТІ ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКОГО СЛІДСТВА

Фещенко О.В. (Харків)

У сучасних дискурсологічних розвідках термін «інституційний дискурс» є доволі часто вживаним, але саме поняття інституційності дотепер ще не дістало належного висвітлення. Звертаючись до розгляду цього поняття у нашому дослідженні, об'єктом якого є дискурс американського слідства, інституційність трактуємо як соціодискурсивну ознаку. Її суть вбачаємо в тому, що розумово-комунікативна вербалізована взаємодія здійснюється в межах певного соціального інституту, репрезентованого низкою установ, а учасники взаємодії відтак виступають у ролях агентів/агентів та клієнтів

цього інституту. До проявів інституційності відносимо актуалізацію цих ролей, здійснювану дескриптивно (за допомогою номінативних засобів, що називають ролі) або акціонально (за допомогою комунікативних одиниць – висловлень котрі каузовані рольовими приписами). Каузація реалізації рольових приписів – прав і обов'язків – спричиняється до організації змісту спілкування та добору стратегій і тактик вербальної взаємодії.

В аспекті організації змісту ключовим поняттям є тема дискурсу – втілення базового (-их) концепту (-ів) у низці висловлень, котрі репрезентують елементи концептуалізованого знання та кореспондують із мікротемами. При цьому, глобальна тема може мати структуру різного ступеню складності, підрозділяючись безпосередньо на мікротеми, або спочатку на підтеми, а вже потому – на мікротеми.

Належність дискурсу американського слідства до більш масштабного розумово-комунікативного утворення – юридичного дискурсу, а також скерованість інституту слідства на розкриття злочину, визначає концепт ЗЛОЧИН як базовий для цього дискурсивного утворення. Відповідно, глобальною темою цього дискурсу є «Здійснення злочину». У той самий час, команда слідчих – це професійний колектив певної установи, що вказує на наявність у дискурсі слідства базового концепту, типового для інших професійних дискурсів – концепту УСТАНОВА [1], який кореспондує з глобальною темою «Організація розкриття злочину».

Реалізація цих двох глобальних тем безпосередньо відповідає актуалізації ролей агентів/клієнтів інституту слідства. Проте, під час аналізу фактичного матеріалу було зафіксовано наявність низки тематизованих висловлень, що не вписуються у рамки вказаних глобальних тем. Це цілком відповідає нашому припущенню щодо доволі високого, але не абсолютного рівня інституційності дискурсу американського слідства. Для вимірювання цього рівня у нашому дослідженні в процесі аналізу змісту застосовано такий показник як нелабільність/лабільність теми.

Нелабільність/лабільність трактується як наявність/відсутність жорсткої прив'язки до ситуації [2]. У дискурсі американського слідства за нашими даними наявні такі типові ситуації як «Огляд місця злочину», «Збір інформації», «Обробка інформації», «Висунення версій», «Допит», «Організація роботи». Очевидна наявність зв'язку між ними та згаданими глобальними темами визначає підпорядковані їм мікротеми як нелабільні, тобто ситуативно прив'язані, а решту мікротем – як лабільні, такі, що не мають зв'язку з переліченими ситуаціями. Виявлення кількісного співвідношення нелабільних та лабільних тем, які є перспективою нашою роботи, таким чином дозволить визначити ступень інституційності змістового аспекту дискурсу американського слідства.

Література

1. Кудоярова О.В. Дискурсотворча роль теми у професійному конфліктному спілкуванні англословних медиків (на матеріалі персонажного мовлення): автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Ольга Вікторівна Кудоярова. – Харків, 2007. – 20 с. 2. Рахилина Е.В. Когнитивный анализ предметных имён: семантика и сочетаемость / Е.В. Рахилина. – М. : Русские словари, 2000. – 416 с.

NEW TECHNOLOGIES IN TEACHING READING AND LISTENING COMPREHENSION

Florya E.P. (Tiraspol)

Nowadays new technologies are becoming one of the most useful resources for language learning, and students feel themselves comfortable with the computer which help motivate them and form their positive attitudes to studies.

The opportunity to implement all kinds of the Internet and computer facilities in the classroom gives better results as compared to the traditional ones and helps students think critically.

New technologies in training students of non-linguistic specialities concern the activities in the sphere of professional communication. It leads to the necessity of using in the educational process new effective and active means for ensuring formation and improving the skills of communication.

Communication as a speech activity is known to be a complicated process which ensures comprehension. The combined application of reading and listening comprehension tends to modify various styles in language teaching and learning for specific purposes. The computer-based and internet programmes centered on audio and video instructional materials are aimed at informing, teaching, influencing, entertaining the learners [2, p. 27].

The application of the Internet technology may be referred to search and to get the desired information using such tools as Google, Yahoo Search and others which give the access to particular programmes with educational sources. Various activities on the Internet involve listening, watching and reading.

For reading and listening practice the websites offer access to radio and television programmes, news reports, speeches, interviews, stories, essays, texts by speciality and other kinds of information. The web-based audio and video resources can be used in the form of different exercises for developing students' listening and reading skills for comprehension. The activities may be chosen in accordance with the students' level of mastering English, such as: a) elementary-level activities which start with exercises when students listen or/and read a material together and then answer questions to find specific

information, etc.; b) intermediate-level activities require students looking through the text and picking out more specific information. After listening, such exercises may be proposed as multiple-choice questions or true/false statements for students to answer, creating a title for the text or marking the main idea of it in brief, etc.; c) advanced-level activities imply the work for students in making a summary of the text or developing discussions on the problems mentioned in the text.

Websites related to the reading skills may be useful in supplying exercises that require the students to identify details, guess word meanings from the context, find the main idea in every passage, understand idioms and phrasal verbs in the text in addition to various reading study guides [1, p. 136].

Speaking about such skill as listening comprehension students often find it more difficult than to develop reading comprehension where a written text does not present students with the characteristic features of speech and therefore does not prepare them for listening to speech. For developing listening comprehension students must be trained for listening real-time situations, such as: a) listening to the news, the weather forecast, etc. on the radio or TV where the object is to extract clearly stated information; b) listening to announcements (at railway stations, at airports, etc.) where the listener is interested exclusively in extracting the information needed for him; c) listening to the radio for entertainment which is easier than listening simply to the radio and others.

The use of new technologies, especially the Internet with well suited task-oriented activities can create many opportunities for real-time interactions. The main aim in listening comprehension activities is to make our students aware of what is being said to them. One way of practicing listening comprehension is to give students plenty of regular practice.

Thus, the new technologies will become useful tools for enhancing learning English for specific purposes if foreign language teachers apply them to Internet listening and reading communication activities.

References

1. Cohen R. Explorations in Second Language Reading / Roger Cohen. – TESOL, Inc., Maryland, USA, 2009. – 205 p.
2. Cziko G.A. Internet Audio Communication for Second Language Learning: A Comparative Review of Six Programs / Gary A. Cziko, Sujung Park // Language Learning and Technology. – Vol. 7, No. 1, January 2003. – P. 15–27.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАВДАННЯ ОБРАЗИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Хорошилова В.М. (Харків)

Наразі існує велика кількість підходів до аналізу дискурсу. «Відправним пунктом дискурсаналітичних підходів є встановлення структуралістської та постструктуралістської філософії в тому, що ми отримуємо доступ до реальності через мову. За допомогою мови ми створюємо репрезентації реальності, що не просто відображують те, що в ній міститься, але й конструюють її. Це не означає, що самої реальності не існує. Смысл скоріше в тому, що реальні лише значення та наші уявлення про реальність. Звичайно, фізичні об'єкти існують, проте вони отримують своє значення лише в дискурсі» [1, с. 29].

Для нашого дослідження, присвяченого дослідженню комунікативної стратегії завдання образи, вважаємо доцільним використати здобутки як діяльнісного, так і функціонального напрямів в якості методологічних платформ в межах когнітивно-дискурсивної парадигми. Функціональний напрям, в свою чергу, об'єднує два основні підходи: 1) ситуативний, що концентрується на вивченні функцій мовного знака та ситуативних факторів (екстралінгвістичних – прагматичних, соціокультурних, психологічних), які впливають на реалізацію цих функцій [2, с. 12–13], та 2) семіотичний, що трактує дискурс «як соціальні практики лінгвістичного та нелінгвістичного характеру, в основі яких лежать ідеологія або культурні розбіжності» [3, с. 1–2]. На такому розумінні базується критичний аналіз дискурсу.

Щодо загального методологічного підходу до вивчення неввічливості (та однієї з її стратегій, досліджуваної нами, – стратегії образи), найістотнішим є розподіл дослідників на тих, хто дотримується підходу першого порядку (тобто орієнтований у вивченні явищ на безпосередню реакцію і судження членів інтеракції) (M. Locher and R. Watts; L. Mullany; W. Graham; H. Limberg; S. Schnurr, M. Marra and J. Holmes) та тих, хто дотримується підходу другого порядку (зорієнтований у підході до вивчення явища на концептуальне розуміння, його технічне визначення самим дослідником) (J. Archer; H. Cashman; M.D. Garcia-Pastor), або комбінує обидва підходи (D. Bousfield; J. Culpeper; M. Terkourafi). Для обох підходів важливими залишаються контекст з усіма його параметрами й змінними, такими, як влада, дистанція та рівень імпозиції, проблема його конструювання, норми дискурсивної практики та суперечливий пункт – наявність інтенції у мовця – задля визначення висловлювання як *образливого, неввічливого, грубого,*

або, навпаки, *ввічливого*. В нашій студії ми дотримуємось інтегрованого погляду на дослідження стратегії образи, що поєднує дослідження першого і другого порядку. По-перше, залучається інтернет-дискурс як особливий контекст комунікації та матеріал аналізу, по-друге, увага фокусується на інтерпретаційній діяльності адресата щодо образливих смислів висловлень мовця, а також на інтенціях мовця, звідки підходимо до аналізу стратегії завдання образи з позицій когнітивних, комунікативних і соціокультурних аспектів її реалізації. А власне неввічливість та образу ми розуміємо як інтендовану (або таку, що сприймається інтендованою) та марковану (не конвенційну стосовно певного контексту або неочікувану в певному ситуативному контексті) мовну поведінку, орієнтовану на «втрату обличчя» адресатом, яка призводить чи не призводить до відповідного перлокутивного ефекту в процесі розгортання дискурсу з урахуванням дискурсивних правил і норм.

Література

1. Йоргенсен М.В. Дискурс-анализ. Теория и метод / М.В. Йоргенсен, Л. Дж. Филлипс; [пер. с англ. А.А. Киселева]. – Харьков: Гуманитарный центр, 2008. – 352 с. 2. Морозова Е.И. Ложь как дискурсивное образование: лингвокогнитивный аспект: [монография] / Е.И. Морозова. – Харьков: Экограф, 2005. – 300 с. 3. Schiffrin D. Approaches to discourse. / D. Schiffrin. – Oxford: Blackwell, 1994. – 470 p.

ДЕТЕКТИВНА РОЗПОВІДЬ ЯК ПІДЖАНР РОЗПОВІДІ: ГОЛОВНІ ОЗНАКИ

Цапенко Л.В. (Харків)

У нашому дослідженні англомовної детективної розповіді розглядається трактування жанру детективної розповіді у філологічних дослідженнях з метою розмежування детективної розповіді від споріднених жанрів і експлікації її визначення.

Значення терміну „розповідь” співвідноситься з синонімічними поняттями: „оповіданням”, „новелою”, „повістю”, „нарисом”. Ці різновиди розглядаються у роботах А.Н. Ніколюкіною [3], В.М. Кожениковою, П.А. Ніколаєвою [4], Н.Д. Тамарченко [5].

Розповідь трактується як наратив в епічних та ліро-епічних текстах, де розгортається зображення подій і вчинків; як композиційно-стилістичний прийом, спрямований на послідовний виклад певної історії від третьої особи. Розповідь дистанціюється від унаочненої події чи ситуації, про які йдеться, регулює наративну інформацію, характеризується наративною медитацією, відтворює ліюзію об’єктивності зображення [1].

Розповідь зумовлює в епічному творі послідовність подій у часі, є основною формою сюжетотворення. Розповідь відтворює події, з яких складається сюжет, є минулим у стосунку до розповідача. Іноді розповідач, прагнучи ліквідувати часову дистанцію, вдається до часу теперішнього, ужитого в функції часу минулого [2, с. 603].

Розповідь як жанр та його різновиди поєднує спорідненість, епічність, наявність композиційної виразності, сюжетну однолінійність, лаконічність, яскравість, влучність художніх засобів, спосіб зображення життєвих подій. Розповідь і новела тлумачиться як невеликий за обсягом прозовий епічний твір з несподіваним фіналом. У розповіді на протигагу новелі, повісті, нарису й оповіданню більш чітко прослідковується розповідь про події з причиново-наслідковими зв’язками, наявність вихідної й інтерпретуючої розв’язки, організація художнього часу і простору; головний епізод не вирізняється так сильно з поміж інших, вони йому підлягають, в ньому не заключається квінтесенція розповіді, може зображуватися один чи декілька епізодів, але під якимось одним окремим кутом конфлікту; символічне осмислення тої чи іншої деталі як засіб вираження головної ідеї; емоційно-психологічний ефект; опора на інтуїцію, а не на формальну логіку.

Розповідь збагачена ще й різними піджанрами: детективного, науково-фантастичною, містичною, пригодницькою, шпінською і т.і.

Детективна розповідь набула своєї повноти на лоні детективної літератури, яка присвячена розкриттю методом логічного аналізу важкої, заплутаної таємниці, яка частіше всього пов’язана зі злочином [6, с. 67].

Детективна розповідь – це малий епічний жанр детективної літератури. Головними ознаками є сюжетно-композиційна єдність, чіткість, виразність й стислість; однолінійність й лаконічність; наявність вихідної й інтерпретуючої розв’язки; емоційно-психологічна напруженість на лоні авантюрно-пригодницької лінії; конфлікт соціального протиріччя передається головними дієвими особами: жертвою, злочинцем й детективом.

Література

1. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Том 2 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с. 2. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром’як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с. 3. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. Институт науч. информации по общественным наукам РАН. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – 600 с. 4. Литературный энциклопедический словарь / Под ред. В.М. Коженикова, П.А. Николаева. Редкол.: Л.Г. Андреев, Н.И. Балашов, А.Г. Бочаров и др. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с. 5. Поэтика: слов. актуал. терминов и понятий / гл. науч. ред. Н.Д. Тамарченко. – М.: Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. – 358 с. 6. Словарь литературоведческих терминов. Ред. сост.: Л.И. Тимофеев и С.В. Тураев. – М.: Просвещение, 1974. – 509 с.

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПИСУ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Черноватий Л.М. (Харків)

Фази усного послідовного перекладу включають сприймання тексту оригіналу (ТО), запис його змісту за допомогою перекладацького скоропису (ПС) та породження тексту перекладу (ТП) з опорою на згадані записи. Таким чином, перекладач має вміти письмово фіксувати зміст ТО у процесі його сприймання (тобто знати принципи ПС), а також володіти не тільки навичками міжмовного, а й міжсеміотичного переключення, що передбачає не лише вербальну, але й моторно-графічну реакцію (переключення з природної мови на ідеографічне письмо і навпаки). Нарешті, на етапі продукування ТП перекладачеві необхідні навички та уміння оформлення перекладу в умовах одноразовості продукування говоріння, яке синхронізується з читанням записів ПС.

Таким чином, яскравою ознакою послідовного перекладу є застосування в ньому ПС, тобто системи скороченого запису змісту ТО, яка здійснюється за певними принципами. ПС власне є окремою від перекладу діяльністю, а тому заслуговує й відокремленого розгляду, однак досі в Україні на рівні кандидатських дисертацій вона не досліджувалася (за винятком однієї роботи [1; 2]).

Дослідження [1; 2] показали, що майбутні перекладачі мають тенденцію занотовувати слова, а не думки, намагаючись записати ТО послівно, через що вони не встигають зафіксувати його зміст повністю і, внаслідок надмірної концентрації на окремих словах ТО, не завжди розрізняють суттєву та несуттєву інформацію у ТО, а тому частка суттєвої інформації, збереженої в їхніх записах, залежить від випадкових чинників. Оскільки студенти записують слова ТО переважно у рядок, не дотримуючись принципу вертикалізму, та фіксуючи значну частку слів у скороченій формі, при перекладі вони часто не в змозі розшифрувати власні записи і встановити логічні зв'язки між записаними ними ж словами, внаслідок чого частка збереженої в ТП суттєвої інформації ще більше (порівняно із записами) зменшується. Занотовуючи зміст ТО, студенти недостатньою мірою застосовують символи, в результаті чого їхні записи характеризуються слабкою щільністю, оскільки вони не встигають фіксувати у повному обсязі навіть суттєву інформацію. Крім того, неповністю усвідомлюючи тематичні зв'язки в ТО, студенти у своїх нотатках недостатньо застосовують трансформації для запобігання повторному запису тематичних елементів ТО на рівні речення та ТО загалом, що негативно впливає на якість їх перекладу.

Викладені вище висновки доцільно враховувати при розробці методики навчання усного послідовного перекладу з опорою на систему ПС, в чому і вбачається перспектива цього дослідження.

Література

1. Червінко Є.О. Методика навчання майбутніх філологів усного послідовного перекладу з української мови англійською з використанням перекладацького скоропису: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / Є.О. Червінко. – К., 2014. – 22 с. 2. Черноватий Л.М. Вплив ступеня розвитку навичок скороченого запису майбутніх перекладачів на повноту фіксації суттєвої інформації тексту оригіналу в усному послідовному перекладі / Л.М. Черноватий, Є.О. Червінко // Збірка наукових праць Бердянського державного пед. університету. Серія «Педагогічні науки». – 2012. – № 1. – С. 305–310. 3. Черноватий Л.М. Стратегії майбутніх перекладачів у застосуванні перекладацького скоропису в усному послідовному перекладі / Леонід Черноватий // Наукові записки. – Серія : Філологічні науки (Мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 128. – С. 297–302.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ “НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ” НА СТАРШОМУ ЕТАПІ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Чобітько В.І. (Київ)

Велика увага у навчанні іноземних мов приділяється читанню, як одному із видів мовленнєвої діяльності і як найбільш розповсюдженому способу іншомовної комунікації. В процесі навчання читання в класах екологічного профілю старшої школи (10-11 класи) передбачається розвиток умінь всіх видів читання (вивчаюче, ознайомлювальне, оглядове), а також розуміння автентичних текстів екологічної спрямованості різних стилів: публіцистичних текстів (статей з журналів і газет), текстів з наукової фахової екологічної літератури тощо [1, с. 9].

На сторінках як вітчизняної, так і зарубіжної наукової літератури досить широко обговорюється проблема формування компетенції в читанні у учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Цю проблему розглядали в своїх останніх публікаціях І.Л. Бім, Є.С. Полат, С.В. Гапонова, Л.В. Гнаповська, М.В. Денисенко, Л.Я. Зеня, О.Г. Квасова, І.В. Корейба, Г.К. Селевко та інші. Однак проблема навчання читання текстів профільної спрямованості учнів старших класів залишається мало дослідженою.

Для забезпечення успішного та якісного профільного навчання читання учнів старших класів екологічного профілю нами відібрано автентичні тексти, які містять інформацію про стан екології в Україні та Німеччині, про заходи, які приймаються урядами країн для поліпшення екологічної ситуації, про екологічну свідомість населення та про бережливе відношення до природних ресурсів.

Навчання у співробітництві розглядається в науковій літературі, як метод навчання, який передбачає сукупність деяких прийомів, об'єднаних загальною логікою пізнавальної та організаційної діяльності учнів, яка дозволяє реалізувати базові принципи цього методу. Головною ідеєю навчання у співробітництві є вчитися разом, а не просто щось виконувати разом [2, с. 275–277]. Наразі широкого розповсюдження набуває «навчання в команді», як одна із форм організації навчання у співробітництві. Командою виступає мала група (3-6 учнів), в яку входять і дівчата і хлопчики різного рівня навченості. Головними ідеями навчання у групі вважаються: спільність мети і завдань, індивідуальна відповідальність кожного за результати групи і рівні можливості успіху за рахунок оцінювання зусиль, які витрачають учні в групі з метою досягнення загального результату [1, с. 9].

Навчання читання німецькомовних текстів з екологічної проблематики за зазначеною технологією може передбачати групове вирішення таких завдань:

- прочитати текст з повним розумінням;
- сформулювати його основну думку;
- виділити основні факти;
- розділити текст на смислові відрізки і розподілити їх між членами групи;
- скласти план для передачі змісту тексту іншій групі;
- провести репетицію всередині групи;
- зустрітися з членами інших груп для обміну інформацією.

Роль вчителя у „навчанні у співробітництві” полягає в організації відповідної освітньої середовища, в якій учень, спираючись на свій особистісний потенціал, усвідомлює спільність мети і завдань, відчуває свою індивідуальну відповідальність і рівні можливості успіху. Правильне формулювання завдання для кожної групи або всіх груп одразу, розподіл учнів на групи, визначення в кожній групі ролей, які учні самі розподіляють між собою – це ті важливі дії вчителя, які забезпечують успішну організацію навчання у співробітництві.

Оцінюється робота групи в цілому за допомогою балів або традиційної оцінки. Оціночними висловлюваннями характеризується активність окремих членів групи, яка відстежується одним з учнів – контролером і, звичайно, вчителем. При цьому учні не порівнюються один з одним, а оцінюється

просування учня по відношенню до його власного минулого досвіду, до його попередніх успіхів.

Література

1. Зеня Л.Я. Навчання німецької мови учнів старших класів економічного профілю / Л.Я. Зеня, В.І. Чобітько // Іноземні мови. – № 1. – 2008. – С. 8214.
2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; под ред. Е.С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272 с.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ЖАНРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДИСКУРСУ

Чорновол-Ткаченко О.О. (Харків)

Вивчення різних типів дискурсу без перебільшення можна назвати провідним напрямком лінгвістичних студій двох останніх десятиріч. За цей період інтерес науковців до «мови у дії» значно виріс: вивчаються ситуації у контексті, учасники типізованих мовленнєвих ситуацій, структурні та семантичні особливості таких ситуацій, іншими словами – жанри дискурсу. На тлі різноманіття наукових робіт, присвячених вивченню жанрів, за означений період з'явилась низка теорій, які зробили вагомий внесок у розуміння поняття «жанр» у дискурсивній парадигмі. Наробки цих теорій здаються нам релевантними для дослідження політичного дискурсу, бо саме такі студії на сучасному етапі потребують на означення чітких меж щодо свого предмету через певну «розмитість» та різноманіття розуміння того, чи належить певний дискурсивний фрагмент до зазначеного жанру.

Першим розглянемо так званий підхід «нової риторики» ('New rhetoric'), який розвинувся з робіт Ч. Базермана, Д. Рассела, К. Міллер та інших. Вони розглядали жанри як спрямовані, типізовані соціальні дії, які виникають у відповідь на повторні риторичні ситуації та носять тимчасово стабільний, але гнучкий характер [4]. З точки зору «нової риторики», жанр «не обов'язково є лінгвістичним поняттям, а скоріше соціальним конструктом, що регулює спілкування, взаємодію та відносини» [1, с. 62]. Для цього діяльнісного підходу базовими є такі одиниці: індивід, спільнота, до якої він належить, та діяльність, якою займається спільнота.

В межах системно-функціональної лінгвістики останніх років розвинулась теорія регістру та жанру (Register & Genre Theory) у роботах С. Еггінс, Д. Роуз та Дж. Мартін, для яких на перший план виходить зв'язок між текстом та контекстом. Спираючись на розуміння М. Халлідея мови як «соціальної

семіотики» [3], представники цієї теорії розмежують поняття ситуативного та культурного контексту. При цьому будь-який текст можна зрозуміти (та аналізувати) виключно у відношенні до зазначених двох рівнів контексту. Іншим постулатом теорії є той факт, що мову організовано за трьома метафункціями: змістовною (про що висловлювання), міжособистісною (ролі, які встановлюються висловлюванням) та текстовою (семіотичний спосіб подачі висловлювання).

Іншу жанрову модель було запропоновано В. Бхатія для дослідження письмових жанрів професійного спілкування. Вона увібрала в себе попередні теоретичні доробки, що надає їй особливої цінності та робить її найбільш сучасною. Автор пропонує чотирьохвимірну модель дослідження жанрів, яка включає текстовий, етнографічний, соціокогнітивний та соціокритичний плани [2, с. 160]. Переваги цієї моделі важко не помітити: вона надає гнучкий, проте релевантний інструментарій дослідження та відповідні аналітичні процедури. Крім того, соціокритичний компонент теорії є зв'язуючою ланкою між жанровими і дискурсивними студіями та надає можливість брати до уваги владні та ідеологічні аспекти.

Таким чином, можемо зазначити, що на сучасному етапі жанрова диференціація дискурсу не лише залишається важливим та затребуваним напрямком філології, але й збагачується новими моделями для проведення емпіричного аналізу. Більшість сучасних теорій сприймає жанри як типізовані, цілеспрямовані соціальні процеси, що реалізуються із допомогою семіотичної системи (або їх комбінування). Жанри є функціонально пов'язаними із ситуативними або соціально-інституційними контекстами.

Література

1. Bazerman Ch. Shaping Written Knowledge. The Genre and Activity of the Experimental Article in Science // Charles Bazerman. – Madison, WI: The University of Wisconsin Press, 1988. – 356 p.
2. Bhatia V.K. Worlds of Written Discourse. A Genre-Based View // Vijay K. Bhatia. – London: Continuum, 2004. – 228 p.
3. Halliday M.A.K. Language as Social Semiotic. The Social Interpretation of Language and Meaning // Michael A.K. Halliday. – London: Edward Arnold, 1978. – 256 p.
4. Lave J. Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation // Jean Lave, Etienne Wenger. – Cambridge: Cambridge University Press, 1991. – 138 p.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ДРУГІЙ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Чухно О.А. (Харків)

Одним з показників професіоналізму вчителя іноземної мови є його володіння навичками нормативної іншомовної вимови як зразка для наслідування в процесі навчання, а також уміннями формувати вимовні навички своїх учнів. Мовні педагогічні ВНЗ надають студентам можливість отримати спеціальність учителя двох іноземних мов, що зумовлює необхідність цілеспрямованого професійно орієнтованого формування в них фонетичної компетентності (ФК) в обох мовах.

Нажаль, у роботі над формуванням ФК майбутніх учителів у другій іноземній мові (ІМ2) викладачі керуються результатами досліджень процесу формування професійної ФК у першій іноземній мові (ІМ1) [2; 3], не враховуючи особливостей навчання ІМ2. Це значно сповільнює процес формування ФК і призводить до того, що на момент закінчення ВНЗ студенти не достатньо володіють навичками нормативної вимови в ІМ2. Тому в роботі над постановкою іншомовної вимови майбутніх учителів в ІМ2 викладачі повинні враховувати декілька факторів, які відрізняють процес навчання ІМ2 від ІМ1.

По-перше, в умовах контактування трьох мов (ІМ2, ІМ1 та рідної мови) виникають проблеми інтерферуючого впливу не тільки рідної, але й ІМ1 [1, с. 7]. Викладач, володіючи знаннями фонетичної системи рідної мови студентів, може без зусиль спрогнозувати спричинені нею вимовні помилки в ІМ2 та виробити прийоми їх подолання. Вплив же фонетичної системи ІМ1 можливо дослідити, аналізуючи вимову студентів під час практичних занять. Так характерною помилкою студентів, які вивчають французьку мову після англійської або німецької, є вимова альвеолярних [t], [d], [n]. Студенти ж, які вивчають англійську після німецької, часто вимовляють голосні на початку слова з твердим приступом. Така вимова не властива ані для української, ані для російської мов, отже, ці помилки спричинені інтерференцією ІМ1.

По-друге, процес формування ФК в ІМ2 завдяки великим можливостям позитивного переносу може бути інтенсифікований [1, с. 7]. Схожі фонетичні явища в ІМ2, ІМ1 та рідній мові, більш високий рівень розвитку мовленнєво-мисленнєвих механізмів, ніж в умовах володіння тільки рідною мовою, а також навчальні вміння, якими оволоділи студенти в процесі навчання рідної мови та ІМ1, суттєво полегшують процес формування ФК в ІМ2.

По-третє, майбутні вчителі під час вивчення у ВНЗ ІМ2 і оволодіння ФК як одним з її аспектів повинні набувати професійних умінь з формування ФК учнів саме в ІМ2, адже, можливо, їх професійна діяльність буде пов'язана з її викладанням. Звичайно, вони можуть опинитися в ситуації, коли мова, яка вивчалася як друга іноземна у ВНЗ, є першою іноземною для учнів. Але тут на допомогу прийде професійна ФК, сформована під час вивчення ІМ1. Тому з метою формування професійної ФК в ІМ2 викладач має навчити студентів урахувати лінгвістичний і навчальний досвід учнів у вивченні не тільки рідної, але й першої іноземної мови.

Отже, перед викладачами ІМ2 у педагогічних ВНЗ постає складне завдання. Вони не тільки мають сформувати у студентів ФК в ІМ2, зважаючи на їх лінгвістичний і навчальний досвід у вивченні мов, але й використовувати потенціал практичних занять для навчання студентів формувати ФК учнів в ІМ2.

Література

1. Бим И.Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского) : учеб. пособие / И.Л. Бим. – Обнинск : Титул, 2001 – 48 с.
2. Долина А.В. Методика вдосконалення фонетичної компетенції у майбутніх учителів англійської мови у самостійній роботі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Долина Аліна Василівна. – К., 2011. – 274 с.
3. Перлова В.В. Методика формування у майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованих слухо-вимовних навичок : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Перлова Вікторія Володимирівна. – Х., 2007. – 301 с.

ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ПРИХОВАНИХ ПЕРФОРМАТИВІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ XV–XXI СТ.

Шевченко В.М. (Харків)

В доповіді розглядається історична динаміка прихованих перформативних висловлень (*hedged performatives*) на матеріалі драматичних творів німецьких авторів XV–XXI ст. Маються на увазі перформативні висловлення, які демонструють відхилення від класичної перформативної формули із займенником першої особи однини та перформативним дієсловом у формі теперішнього часу дійсного способу активного стану, за яким слідує пропозиційна частина (*p*), яка вказує на бажаний або існуючий стан справ: *Ich ... (performatives Verb) dich / dir (hiermit), dass ... (Satz) – Ich verspreche dir hiermit..., Ich bitte dich hiermit...*, а саме містять при собі допоміжне або модальне дієслово та є модифікаціями експліцитної перформативної формули: *Ich möchte Sie einladen..., Darf ich fragen...* [2].

У діалогічному дискурсі XV–XVI ст. вживаються приховані перформативи з декількома модальними дієсловами, з модальними дієсловами в різних часових формах, в 1-й особі множини, у формі умовного стану, у формі 1-ї особи однини майбутнього часу, а також у сполученні з дієсловами-інтенсифікаторами. Вживання модальних дієслів у дискурсі XV–XVI ст., де панували певні домінуючі відносини між мовцями, пояснюється тим, що мовець, який здійснював мовленнєвий акт, намагався донести свою точку зору в більш увічливій формі.

У XXI ст. деякі перформативні дієслова обсолетизувалися, а інші містять при собі модальне дієслово. При цьому перформативне дієслово має незвичну для нього форму інфінітиву, а модальне дієслово виконує роль „додаткового будівельного елемента“. Незважаючи на таке граматичне оформлення, перформативне дієслово зберігає свої семантичні та функціональні властивості. Зокрема, вимовляючи, *Ich möchte dir noch mal ganz herzlich danken*, мовець здійснює акт подяки, а не висловлює бажання або прохання це зробити.

Приховані перформативні висловлення реалізують мовленнєві акти асертиви, директиви, експресиви, комісиви. В XV–XVI ст. найчастотнішими є директиви, а в XX–XXI ст. – етикетні перформативні контактиви. Мовленнєві акти мольби та присягання, які демонстрували високу частотність в XV–XVI ст., майже вийшли із вживання в XX–XXI ст.

Розмежуємо мовленнєві акти у власне перформативному значенні та мовленнєві акти перформативної форми, які виконують метакомунікативну функцію [1]. Перші демонструють іллокутивну та перлокутивну специфіку, яка визначається реалізованим при цьому іллокутивним типом. Метакомунікативні перформативні висловлення належать до фатичного іллокутивного типу, сутність якого полягає в намірі мовця підтримати мовленнєвий контакт з адресатом. При цьому частотність вживання перформативів у метакомунікативній функції в сучасному німецькомовному дискурсі збільшилася. Що стосується другої групи, якісний склад іллокутивних типів не змінився.

Таким чином, приховані перформативні висловлення в німецькомовному дискурсі XV–XXI ст. демонструють тенденцію збільшення кількості синтаксичних моделей, з одного боку, та обсолетизації окремих моделей, з іншого. Перспективи дослідження вбачаємо в поглибленні аналізу історичної динаміки перформативних висловлень у метакомунікативній та іллокутивній функції.

Література

1. Михеев М.Ю. Перформативное и метатекстовое высказывание (или чем можно испортить перформатив?) / М.Ю. Михеев // Логический анализ языка.

Противоречивость и аномальность текста. – М. : Наука, 1990. – С. 213–225.
2. Fraser B. Verdeckte performative Äußerungen / Bruce Fraser // Sprechakttheorie. Ein Reader. – Wiesbaden : Athenation, 1980. – S. 151–172.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ КОНЦЕПТИ: ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ

Шевченко І.С. (Харків)

Сучасний стан когнітивної лінгвістики, яка накопичила значний практичний доробок щодо лінгвокультурних концептів, завбачає перехід на новий щабель теоретичного осмислення та робить нагальним завдання типології цих концептів.

Відомі в концептології підходи розрізняють когнітивні та лінгвокультурні концепти, де перші – індивідуальні ментальні утворення, що структурують дійсність, а другі – колективні ментальні утворення, що фіксують своєрідність певної культури [1, с. 27].

Їх схематизація здійснюється за принципами, що є різними, але не протирічать один одному: у той час як когнітивні концепти здебільш схематизують у вигляді фреймів з відповідними слотами, гештальтів, сценаріїв тощо, лінгвокультурні концепти моделюють як єдність мінімум трьох складників – понятійного, образного, ціннісного.

Попри певну умовність розподілу лінгвокультурних концептів наразі їх розрізняють за параметрами цінності (теоекономі, тобто концепти, звернені до вищих цінностей – ЩАСТЯ і т. ін, та нетелеономні); за типом дискурсу (інституційні – політичні, релігійні тощо та побутові, художні); за ступенем еталонності (регулятивні – концепти, що задають певну норму, стандарт, як от МУДРІСТЬ, та нерегулятивні); за приналежністю до певної області досвіду (домену, концептосфери) – це емотивні, комунікативні, поведінкові концепти тощо); за характером номінацій (предметні, ознакові, подієві концепти – ЖІНКА, ДОБРО, ПОМСТА) і т.д.

У центрі нашої уваги – типи лінгвокультурних концептів за конфігурацією їхніх складовників. Питання будови лінгвокультурного концепту наразі є одним з найбільш дискусійних: у той час, як Й.А. Стернін та ін. наполягають на їх жорсткому розшаруванні (ядро – поняття, далі на периферії чітко відокремлені ціннісний та образний шари), ми відстоюємо принцип взаємопроникнення складовників концепту. За критерієм їхньої конфігурації ми пропонуємо виділяти концепти з відносно обособленими складниками, концепти бінарного устрою та синкретичні концепти. До першого типу належать концепти, три складники яких піддаються виокремленню, наприклад, ВЛАДА, ВИБОРИ тощо, які мають нарізно оформлені понятійний, ціннісний, образний складники.

До другого типу належать більшість концептів етики (ГРІХ / SIN, ДОБРО / GOOD, СКРОМНІСТЬ / MODESTY), яким притаманна нерозривність двох складників – понятійного та ціннісного, бо цінність міститься у самих відповідних поняттях (що засвідчує наявність оцінних сем в іменах концептів), кожне з яких є результатом операції оцінки – порівнювання з певним стандартом, з культурною нормою епохи. Їх образний складник втілюється здебільш у спільних для лінгвокультурної спільноти зорових образах, закріплених метонімічно у символах (пор.: ЧОРНИЙ колір – замість ГРІХ) або метафорично.

До третього типу ми відносимо так звані синкретичні концепти, чії понятійний, образний, ціннісний складники нерозривно пов'язані. Це більшість концептів етики (КРАСА / BEAUTY тощо), синкретичність яких засвідчує компонентний аналіз імені концепту (тут – лексеми *beauty*), що містить семи відповідного поняття, його етичної цінності та перцептивного образу.

Таким чином, розмаїття конфігурацій лінгвокультурних концептів уможливило висновок про гнучкість їх будови та відсутність жорсткого польового розшарування окремих складників при збереженні провідної ролі понятєвого складника концепту.

Література

1. Карасик В.И. Лингвокультурная концептология / В.И. Карасик, Н.А. Красавский, Г.Г. Слышкин. – Волгоград : Парадигма, 2009. – 116 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСОНАНСНОГО КОНТАКТУ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Шнак О.В. (Харків)

Об'єктом роботи є гіпердискурсивна комунікативна категорія КОНТАКТ (далі – ККК), яка визначається нами як національно-специфічна, інтелектуально-емоційна взаємодія декількох людей у фазах встановлення, підтримання та розмикання контакту, що характеризується: а) двошаровістю, оскільки може поєднувати комунікативний та метакомунікативний плани, та б) двополярністю, тобто реалізується не тільки як комунікативний унісон «плюс-полярність», але й як комунікативний дисонанс «мінус-полярність».

Якщо до теперішнього часу вивчення контакту було сфокусовано переважно на розгляд фатичного спілкування, причиною чого є особливо яскрава актуалізація в ньому контактовстановлюючої функції [1, с. 35], то у цьому дослідженні розглядається також контактовстановлююча зарядженість нефатичної комунікації, а фази контакту вивчаються у функціонально-комунікативному ракурсі з урахуванням усіх параметрів, що впливають на інтерпретацію змісту висловлення: тип дискурсу,

адресантно-адресатні конфігурації мовців, ситуація комунікації, національно-культурний та стратегічний чинники, причому загальна стратегія взаємодії відбувається за допомогою внеску кожного учасника комунікації.

Прескрипційна складова комунікативної категорії приписує, що і як треба робити у спілкуванні, та забороняє, чого не можна робити у спілкуванні [3, с. 87]. ККК володіє власним змістом у вигляді прескрипційного аспекту: тактовність, антиконфліктність, некатегоричність. Однак, фактичний матеріал дослідження засвідчує існування поряд з унісонним контактом «плюс-полярності» заради безконфліктної, кооперативної, узгодженої взаємодії мовців, контакт дисонансний «мінус-полярності», що характеризується взаємним з'ясуванням стосунків комунікантів та проявляється в репліках опозитивного типу у контрадикторному прагматичному зв'язку «стимул – негативна реакція: незгода, заперечення, відмова, відхилення компоненту» [2, с. 134]. Результати етимологічного, компонентного і дефініційного аналізу також вказують на амбівалентність змісту поняття КОНТАКТ – наявність не тільки позитивного, але й негативного компонентів ККК.

Тож, дисонансний контакт визначено нами як опозитивну форму мовленнєвої поведінки декількох комунікантів, пов'язану з нерівнозначністю їх психологічних ролей, яка маніфестується непаралельними, різноспрямованими, не співпадаючими за замислами мовленнєвими діями мовців, що прагнуть досягти власної мети та домінувати, тобто залишаються в стані комунікативного диссенсусу. Серед невербальних проявів дисонансного контакту – порушення дистанції, недотримання правил зміни ролей, недоречні та образливі жести та міміка, що веде не до розмикання контакту як «природного затухання спілкування» [4, с. 4], а до розриву контакту. У ситуації порушення контакту має місце комунікативна поведінка поза рамками норми, тому тактики, що реалізують стратегію дисгармонізації стосунків у фазах контакту, ґрунтуються на порушенні конверсаційних норм та стратегій позитивної та негативної ввічливості.

Література

1. Карпук Г.В. Контактостанавливающая функция языка: направления и перспективы исследования / Г.В. Карпук // Вестник Минск. гос. лингв. ун-та. Сер.1, Филология. – 2010. – № 1 (44). – С. 35–45.
2. Прокофьева Н.В. Реакция несогласия в диалоге / Н.В. Прокофьева // Вісник Харківського державного університету. – 1995. – № 384 (Том 2). – С. 133–136.
3. Стернин И.А. О национальном коммуникативном сознании / И.А. Стернин // Лингвистический вестник. – Вып. 4. – Ижевск, 2002. – С. 87–94.
4. Формановская Н.И. Коммуникативный контакт / Н.И. Формановская. – М. : Икар, 2012. – 200 с.

ТЕМАТИКА СТУДЕНТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Шуневич Б.І. (Львів)

Підготовку фахівців з перекладу технічної літератури за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія» кваліфікації «Перекладач» ліцензовано у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД) у 2012 р. з таких мов: англійська-українська, німецька-українська, французька-українська і польська-українська [1].

Для підготовки перекладачів потрібно мати великі за обсягом іноземно-українські та українсько-іноземні традиційні друковані і комп'ютерні словники та постійно поповнювати їх новою термінологією. З цією метою на кафедрі іноземних мов та технічного перекладу (ІМтаТП) розпочато роботу зі створення перекладних словників, яких ще немає в Україні або вони малі за обсягом, особливо з напрямів і спеціальностей підготовки курсантів і студентів, характерних для нашого університету. Ця робота проводиться під час практичних занять зі студентами першого курсу з дисципліни «Комп'ютерна лексикографія» (36 лекційних і 36 годин практичних занять).

Мета доповіді – поділитися досвідом укладання словників і подальшого дослідження термінології студентами бакалаврського рівня під керівництвом викладачів кафедри ІМтаТП та спеціалізованих кафедр університету, які стосуються тематики словників.

Студенти першого-третього наборів напряму підготовки «Філологія» працюють над укладанням, відповідно, «Англійсько-українського словника пожежно-технічних термінів» (приблизно 20 тис. термінів), «Англійсько-українського словника термінів з транспортних технологій» (35 тис. термінів) та «Англійсько-українського словника термінів з психології» (22 тис. термінів) [2].

За основу згаданих вище словників взято видані у нашому університеті «Англо-український словник пожежно-технічних термінів» обсягом 3 000 термінів і термінологічних словосполучень, «Короткий українсько-англійський словник зі сфери надзвичайних ситуацій» понад 5 тис. термінів), підготовлений нами до друку у співавторстві «Англійсько-український словник з автомобілебудування» (приблизно 7 тис. термінів), а також проєкт «Англійсько-українського словника термінів з психології» (3 тис. термінів), укладений викладачами кафедри ІМтаТП, і доповнено термінами з інших словників з цих трьох галузей.

Для швидкого і якісного пояснення першокурсникам процесу дослідження термінології за темою вибраної наукової роботи викладачами

кафедри укладено «Методичні рекомендації для організації дослідження термінів» [3]. У рекомендаціях студентам запропоновано основні теми для дослідження однослівних і багатокомпонентних термінів, послідовність роботи з ними під час виявлення окремо моделей однослівних і окремо дво- і більше компонентних термінів та аббревіатур і скорочень, а також вправи для тренування пошуку термінів заданих моделей у словниках перед проведенням самого дослідження.

У додатках є списки префіксів і суфіксів, взятих із сучасних англійських джерел, які використовуються для утворення похідних термінів, а також приклади написання тез і статей на основі проведених досліджень.

Література

1. Кафедра іноземних мов та технічного перекладу Львівського державного університету безпеки життєдіяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ubgd.lviv.ua/institut-department/kafedra-inozemnih-mov-ta-tehnichnogo-perekladu>. 2. Шуневич Б. Проблеми укладання нових словників нормалізованих терміносистем (на прикладі пожежної термінології) / Б. Шуневич // Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка, 2009. – Вип. 45. – С. 138–142. 3. Шуневич Б. Методичні рекомендації для організації дослідження термінів студентами напряму підготовки 6.020303 «Філологія»/ Б. Шуневич, І. Дробіт, О. Довбуш. – Львів : ЛДУ БЖД, 2015. – 83 с.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ТАКТИК ЗАГРОЗИ Й ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ЛІНГВОРИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Щербак О.М. (Ніжин)

Одним із завдань лінгвориторики, яка інтегрує принципи класичного вчення з сучасною риторикою і мовознавством, є вивчення впливу тексту з урахуванням потреб людини, які визначають його зміст, лінеаризацію і вибір номінативних одиниць [2, с. 128]. Виклад інформації у структурних частинах текстів новин – заголовку, вступі, блоці головної події, заключному абзаці та фоновому блоці [1, с. 79–86] – підпорядкований стратегіям і тактикам, які визначають кореляцію предикативних вузлів, тобто предикатів і актантів, визначаючи структуру тексту. Найпоширенішою стратегією організації німецькомовних інтернет-новин є апеляції до безпеки, яка реалізується тактиками підтримання безпеки й загрози [2, с. 130]. Перша з них є головною, адже реалізується у сильних позиціях новинного тексту: у заголовку, блоці головної події та заключному абзаці, а друга є додатковою,

втілюючись у фоновому блоці з метою репрезентації попередніх подій, що призвели до загрози.

Тактика підтримання безпеки реалізується текстовою взаємодією предикативних, які вказують на створення перешкод для осіб, що представляють загрозу (*hindern* «запобігати», *entgegenstehen* «протидіяти», *obstruieren* «зривати (захід)» тощо), з загальними іменниками, котрі позначають загрозу, для якої ці перешкоди створюються (*Straßenschlachten* «вуличні бійки», *Krawallmacher* «буяни», *Demonstration* тощо). Тактика загрози реалізується сполученням предикативних зі значенням нанесення шкоди життю або здоров'ю (*verletzt werden* «бути пораненим», *erschießen* «застрелити», *ermorden* «вбити» тощо) з загальними іменниками, які позначають джерело загрози (*Hooligans*, *Neonazis*, *Terroristen* тощо) або постраждалих осіб (*Überfallene* «жертви», *Geschädigte* «постраждалі»).

Взаємодія тактик підтримання безпеки і загрози розглядається на прикладі статті під заголовком *Polizei sieht gute Chance für Verbot von Hooligan-Demos* (tagesschau.de, 29.10.2014). Тактика підтримання безпеки структурує заголовок, блок головної події і заключний абзац. Заголовний предикативний вузол *Verbot von Hooligan-Demos sieht* акцентує підтримання безпеки через заборону демонстрацій, корелюючи у блоці головної події з предикатами *verfolgten* «переслідувати», якому підпорядкований актант *keine politische Absicht* «жодного політичного наміру», та *aussein* «переслідувати» у взаємодії з актантами *Gewalt* «насилля» та *Konfrontation*, які вказують на причину заборони: *Hooligans verfolgten keine politische Absicht, sondern allein auf Gewalt und Konfrontation mit der Polizei aus seien*. Предикативні вузли вказують на незаконне проведення демонстрацій, що вимагає їхньої заборони. У заключному абзаці предикатам *müsse es möglich sein* та *hindern* підпорядковані загальні іменники *Krawallmacher* та *Demonstration*, котрі позначають джерело загрози: *Bei Krawallmachern müsse es möglich sein, sie an der Teilnahme an einer Demonstration zu hindern*.

Тактика загрози реалізується у фоновому блоці у вживанні предиката *es gibt* у сполученні з квантитативами, які позначають кількість злочинців (*4800 Hooligans, Neonazis, Rechtsextremiste*), та предиката *verletzt werden*, який підпорядковує квантитатив, що позначає кількість жертв (*49 Beamte*): *Im Zentrum von Köln hatte es im vorigen Jahr 4800 Hooligans, Neonazis und Rechtsextremisten Straßenschlachten mit der Polizei gegeben. Dabei wurden 49 Beamte verletzt*.

Отже, тактика підтримання безпеки є основною, структуруючи заголовки, блоки головної події і заключні абзаци повідомлень за допомогою предикативних вузлів, які описують боротьбу проти загрози. Тактика загрози є додатковою, реалізуючись у блоках фонових подій, вона підпорядковує вживання предикативних вузлів на позначення джерела загрози.

Література

1. Дейк, ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация : пер. с англ. / Т.А. ван Дейк. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с. 2. Потапенко С.И. Когнитивная риторика потребностей: стратегии построения англоязычных текстов новостей / С.И. Потапенко // Одеський лінгвістичний вісник. – 2014. – Вип. 2. – С. 126–137.

ОПЫТ ГИБРИДНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Яценко И.Н. (Харьков)

Гибридное обучение предполагает сочетание элементов традиционного обучения с элементами дистанционного обучения по интернету. Существует множество вариантов учебных программ такого типа, отличающихся в зависимости от соотношения очных и дистанционных компонентов, количества обучаемых, сложности технологий, объема затрат и т.д. Однако любая подобная программа или проект должны исходить из конкретных потребностей обучаемых, иметь определенную цель, быть системно спланированными и строго организованными.

Нижеприведенный опыт гибридного обучения в преподавании французского языка как второго иностранного иллюстрирует распространенные этапы построения таких проектов.

1) Анализ целевой группы. В результате тестирования степени удовлетворенности курсом французского языка в первом семестре 2014–2015 г. группы ЯЕ34 факультета иностранных языков было определено, что большинство опрошенных испытывают недостаток практики понимания устной речи.

2) Определение цели и задач. Исходя из потребностей целевой группы, целью проекта гибридного обучения определено совершенствование навыков аудирования в период удлиненных зимних каникул 2015 г. Задачи проекта – просмотр фильмов и видеоматериалов в сети на французском языке с выполнением контролируемых заданий в установленные сроки.

3) Выбор формата. В связи с сокращением 1 семестра обучения, некоторые виды работы в аудитории пришлось сократить. 5-недельное дистанционное обучение в этом случае является продолжением традиционного обучения для лучшей сбалансированности учебных задач. Это наиболее простая в организации модель гибридного обучения.

4) Выбор ресурсов. Для совершенствования навыков понимания современной речи было выбрано 2 основных ресурса: французский телесериал «Fais pas ci, fais pas ça» и сайт телекомпании TV5 «Parlons français, c'est facile»: ресурс методических разработок на основе видеоматериалов,

включающих тесты понимания, игры, творческие письменные задания для разных уровней владения французским языком.

5) Планирование программы обучения. Четкое определение сроков выполнения заданий является таким же необходимым в дистанционном обучении, как и максимально конкретная формулировка заданий. В нашем случае, был определен недельный срок на просмотр 1 серии сериала с выполнением заданий, перекрестно подготовленных самими студентами, а также выполнение комплекса упражнений к одной из 80 методических разработок (ateliers) сайта TV5 «Parlons français, c'est facile». Определен календарный график подачи заданий через социальную сеть вконтакте, а также порядок оценивания дистанционной работы.

Проект подтвердил следующие преимущества гибридного обучения:

1. Практика «живого» обучения дополняется мотивирующим к работе разнообразием медиа-ресурсов интернета. 2. Дистанционный компонент обучения обеспечивает гибкость графика и возможность адаптации ритма работы для каждого студента, а также определенную свободу выбора ресурсов, т.е. индивидуализацию обучения. 3. Гибридное обучение привносит в образовательный процесс игровой компонент, способствуя запоминанию лексического материала в аутентичном контексте. 4. Выполнение заданий в соответствии с программой гибридного обучения приучает студентов к планированию самообразования, анализу необходимой информации, принятию решений, ориентированных на результат.

Разумеется, разработка проекта смешанного обучения предполагает как большую подготовительную и корректировочную работу преподавателя, максимально доступного для профессионального общения со студентами в сети, так и высокую степень мотивации к обучению и самоорганизации в целевой группе. Однако педагогическая и методическая ценность такой концепции обучения значительно обогащают учебный процесс.

ЗМІСТ

Абросимова О.В. ПРО НЕПРЯМІ НОМІНАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ МІСТ СЕРІЙНОГО ТИПУ	3
Акіньшина О.В. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «DIAMOND» В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	3
Аласанія М.В., Житницька А.А. ЖАНРОВІ ОЗНАКИ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНОТАЦІЙ НАУКОВИХ РОБІТ	5
Andreyko L. V. TEACHING PRESENTATION SKILLS TO BUSINESS ENGLISH STUDENTS: HANDS ON EXPERIENCE OF THE UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING	7
Андрущенко А.О. АЛГОРИТМИ НАВЧАННЯ ФРАНКОМОВНИХ ГРАМАТИЧНИХ ФОРМ	8
Афанасьєва О.В. О СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ “SOCIETY” В АНГЛІЙСЬКОМУ ЯЗЫКЕ	10
Байбакова І.М., Гасько О.Л. ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФАХОВОГО ДИСКУРСУ У ТЕРМІНАХ СЛОВОТВІРНИХ ГНІЗД	12
Бандурко З.В. ЛІНГВОПРАГМАТИКА ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ «НОВОЇ ДІЛОВИТОСТІ»	13
Баранік К.П. ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТА ВМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	15

Баранік К.П. ЩОДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ	16
Безугла Т.А. ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІМПЛІКАТУР У РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ	18
Безуглая Л.Р. ФУНКЦИОНАЛЬНИЙ ПОДХОД В ЛИНГВИСТИКЕ	19
Беляєва Э.Ф., Зубкова Л.М. ПРИРОДОСООБРАЗНИЙ МЕТОД ПРЕПОДАВАННЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ ЛИЧНОСТИ	21
Бердіна О.О. ЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЇ ГРАДАЦІЇ З ОЦІНКОЮ	22
Білоус І.М. ДИСКУРСИВНІ СТРАТЕГІЇ ФІТНЕС-ЗАНЯТЬ	24
Білюк І.Л. ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЛОГАНІВ МІСТ	25
Бойцан Л.Ф. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПРОСТІР РОМАНІВ У. ФОЛКНЕРА: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	27
Брославська Є.М., Літовченко Я.М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»	28
Брославська Л.Я. МЕТАФОРА <i>WAR / ВІЙНА</i> В ДИСКУРСІ Е. ГЕМІНГВЕЯ	30
Вербицька А.Е. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДИСТРЕСУ У МЕДІАДИСКУРСІ	32
Воробйова І.М. ХУДОЖНЄ ЯВИЩЕ ПОТОКУ СВІДОМОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	33

Вороніна К.В. ПЕРЕКЛАД РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	35
Гайдар Д.О. ІНВЕКТИВА ЯК РІЗНОВИД ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРУДНОЦІВ	37
Нпаровська Л.В. LEARNER-CENTRED LANGUAGE TEACHING: TEACHER – LEARNER INTERACTION FORMATS	38
Голубенко Л.Н. КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ НЕМЕЦЬКИХ ПАРЕМИЙ В ПРЕССЕ	40
Грабовська І.В. МОВЛЕННЄВИЙ КОНТАКТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	41
Гужва О.О. СТЕРЕОТИПНІ УЯВЛЕННЯ ПРО МОВНУ ОСОБИСТІТЬ	43
Гурбанська С.О. ПОСТМОДЕРНІЗМ ЯК ОБРАЗНО-СТИЛЬОВА СИСТЕМА ХУДОЖНЬОГО ДОСВІДУ	44
Гусєва Г.Г. КОМІЧНЕ В ІНТЕРАКЦІЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ	46
Давыденко И.В. КОНЦЕПТ <i>ЗЕМЛЯ</i> : АРХЕТИПИЧЕСКИЙ ОБРАЗ В АНГЛИЙСКОЙ ЯКМ.....	47
Давыдова Т.В. ЛЕКСИЧЕСКОЕ ВЫРАЖЕНИЕ ОЦЕНКИ В РЕЧЕВЫХ АКТАХ НЕОДОБРЕНИЯ	49
Дергун Т.В. КАУЗАЛЬНА МОДЕЛЬ ТЕКСТОВОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	51

Джгун Н.М. ЗАСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ІДІОМ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	52
Dubrovskaja I. METAPHORIK VON BIBLISCHEN ANTRONOMYEN IN DER DEUTSCHEN SPRACHE	54
Дудоладова О.В., Шамаєва Ю.Ю. ФОРМУВАННЯ ВТОРИННОЇ ЛІНГВОКОГНІТИВНОЇ БАЗИ ЯК ОСНОВА ЗАСВОЄННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	55
Евдокимова И.А., Ланчуковская Н.В. ПРИНЦИПЫ ИЗУЧЕНИЯ АКЦЕНТНОЙ СТРУКТУРЫ ПРЕДЛОЖЕНИЯ	57
Ейгер Г.В. КОНФИДЕНЦИАЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ	59
Емельянова Л.Л. ПРОСТРАНСТВА В СИСТЕМЕ ЛИНГВО-КУЛЬТУРНОЙ И НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЫ	60
Єрьомєнко І.В., Мягка М.М. МЕТОД МОВНОГО ДОСВІДУ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	62
Жерліцина Ю.В. ДО РОЗМЕЖУВАННЯ МОДАЛЬНИХ СЛІВ І МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК	63
Жигула О.О. ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	65
Жук В.А., Коляда В.П. СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧЕСКАЯ АКТУАЛИЗАЦИЯ КАТЕГОРИИ НЕРЕАЛЬНОСТИ	66
Заика Т.В. ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА РЕПРЕЗЕНТАЦИИ <i>СТЫДА</i> КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ КОНЦЕПТА <i>СОВЕСТЬ</i> (на примере современного английского языка)	68

Змиєва І.В. СТРУКТУРА КОНЦЕПТОСФЕРЫ ЭТИКИ	69
Кабірі М.Х. САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ	71
Калюжная А.Б. ДИСКУРСОБРАЗУЮЩИЕ КОНЦЕПТЫ КЛАССИЧЕСКОГО ДЕТЕКТИВА	72
Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. В.М. ДЕРЖАВИН ЯК ДОСЛІДНИК ПЕРЕКЛАДУ	74
Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ В ДОСЛІДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ	75
Камінська М.О. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІМПЛІЦИТНОСТІ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	77
Караваєва Т.Л. ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНЫХ ФОНОВЫХ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОЙ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	79
Караваєва Т.Л., Кашуба М.В. ЛИЧНОСТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ПЕРЕВОДУ	80
Кашкаръов В.О. ПОНЯТТЄВЕ ЯДРО КОНЦЕПТА <i>VIPA</i>	82
Кібенко В.А., Кібенко Л.М. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	83
Кобзар Ю.В. ФІКЦІЙНЕ ЯК ХУДОЖНЯ ДОМІНАНТА У ДРАМАТИЧНІЙ ТРИЛОГІЇ “КІНЕЦЬ СВІТУ”, “АСТОРІЯ”, “ВІНЕТА” ЮРИ ЗОЙФЕРА	85

Кобзева О.О. КОМУНІКАТИВНІ СИТУАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО СУДОВОГО ДИСКУРСУ	86
Коваль Н.А. ВОСПРИЯТИЕ РЕАЛИЙ В КОНТЕКСТЕ ДИАЛОГА КУЛЬТУР	88
Kozlovska Anna SOME ASPECTS OF BUSINESS CONTRACT TRANSLATION	89
Коробова Ю.В. ТАБЛИЦІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ АДАПТАЦІЇ	91
Королєва Н.Л. СТРУКТУРНЫЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СУЩЕСТВОВАНИЯ МОРАЛЬНОГО ДИСКУРСА	93
Котова І.А. МОВНІ ТА НЕМОВНІ ЗНАКИ КІНОТЕКСТУ	94
Кривенко В.П. ПАРАДИГМАТИЧНІ ТА СИНТАГМАТИЧНІ ЗНАЧЕННЯ НІМЕЦЬКОГО ПРЕЗЕНСА ТА ТЕПЕРЕШНЬОГО ЧАСУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	96
Криворучко С.И. МЕХАНИЗМ РЕЧЕАКТОВОЙ РЕАЛИЗАЦИИ РЕЧЕВОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ	97
Крисанова Т.А. ПРОТОТИПІЧНИЙ СЦЕНАРІЙ ЕМОЦІЇ <i>ГНІВ</i> В АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ	99
Крупкіна Т.В. УМОВИ УСПІШНОСТІ МОВЛЕННЕВОГО АКТУ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	100
Кузьмина В.С., Іванига А.В. ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	102

Курницька Н.М., Белік Ю.Б. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТОДИКИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТУ	104
Кутуза Н.В. ВЕКТОРНА СКЕРОВАНІСТЬ РЕКЛАМНОГО ВПЛИВУ	105
Лавриненко И.Н. ИДИОСТИЛЬ А. ХИЧКОКА СКВОЗЬ ПРИЗМУ КИНОКОДОВ	107
Ларькова Л.Х. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МІЖМОВНИХ КОРЕЛЯЦІЙ	109
Легейда А.В. ФЕНОМЕН “ЗМІНА КОДУ” В ДИСКУРСІ КІНОАДАПТАЦІЇ	110
Ленская Е.О. СПЕЦИФИКА ВЕРБАЛЬНОЙ И НЕВЕРБАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ВУЗАХ В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ АСПЕКТЕ	112
Лисичкіна І.О. КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ КОРИГУВАННЯ ІМІДЖУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	114
Лисичкіна О.О. ПРОСОДИЧНІ МАРКЕРИ ДОМІНУВАННЯ В АНГЛОМОВНИХ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРАХ (ПЕРЦЕПТИВНИЙ АНАЛІЗ)	115
Литвиненко Н.П. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ	117
Литвинко О.А. ПРОБЛЕМА МЕТАФОРИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНІЙ ПІДСИСТЕМІ МАШИНОБУДУВАННЯ	118
Лобова О.К. ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНЫЙ АСПЕКТ КОМИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ДИСКУРСА	119

Лук'янець Г.Г. ІНДУКТИВНА КОЛОРОНІМІЧНА СХЕМА АРГУМЕНТАЦІЇ В ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИН	121
Лукьянова Т.Г. ПЕРЕВОД НИЗКИХ КОЛЛОКВІАЛИЗМОВ НА АНГЛІЙСЬКИЙ ЯЗЫК (на матеріалі кінофільма «Ширли-Мырли»)	122
Луценко Ю.О. ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТЕНТИЧНИХ КАЗОК ЯК ЗАСОБУ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ	124
Маевская Л.Д. «ЛИНГВОКРЕАТИВНОСТЬ» В ЯЗЫКЕ НАШЕГО ВРЕМЕНИ	125
Майська А.Г. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОГАНІВ КІНОІНДУСТРІЇ США ХХ СТ.	127
Малишівська І.В. ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ	128
Мартынюк А.П., Поникарёва А.Ю. АРГУМЕНТАТИВНО-СУГГЕСТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ	130
Матросова И.В. ЭССЕ КАК ОСОБЫЙ ЖАНР СОВРЕМЕННОГО ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО СТИЛЯ	131
Матюхіна Ю.В. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФАТИЧНОГО МЕТАДИСКУРСУ	133
Мащенко С.Г., Брославська Л.Я. ВПЛИВ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРОФЕСІЙНО- СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТА	134

Медведева А. О. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ГРАФОНУ У СВІТЛІ СТИЛІСТИЧНИХ ТЕОРІЙ	136
Минкин Л. М. КОНЦЕПТ ОТРИЦАНИЯ В ДОЛИНГВИСТИЧЕСКОМ ПЛАНЕ	137
Mykhaylenko V. V. CROSS-CULTURAL ASPECT OF VAGUENESS: TRANSLATION STUDIES	138
Мойсеенок Л. А. СПЕЦИФИКА ИССЛЕДОВАНИЯ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ	140
Molodcha Natalia NOVELTY AS UNIQUE CHARACTERISTIC OF SEMANTIC NONCE WORDS	141
Монастир'єва Л. В., Павлова О. О. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ	143
Морозова І. І. ВИТОКИ ІНСТИТУЦІЙНОСТІ БРИТАНСЬКОГО ЖІНОЧОГО ДИСКУРСУ	144
Мотрохов А. И. О СЮЖЕТАХ, СВЯЗАННЫХ С РИТУАЛАМИ ПОДЧИНЕНИЯ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ПРОСТРАНСТВА, В ДРЕВНЕЙ ЯПОНСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	146
Мурадханян І. С. ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРАВНИКІВ	147
Мусаєва Р. Ш. СПЕЦИФИКА СТРУКТУРИ РОЛІ <i>ДРУГ</i>	148

Набок А. І. КОМПОЗИЦІЙНІ ЗАСОБИ ОБ'ЄКТИВНОГО ЗОБРАЖЕННЯ ПОДІЙ У АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ІНІЦІАЛЬНІ ЗАГОЛОВКИ	150
Нагорна О. П. НЕОДНОЗНАЧНІСТЬ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ: СЕМАНТИКО- ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ	151
Найдіна Є. С. КОНТЕКСТУАЛЬНА БАЗА ГУМОРИСТИЧНОГО НАРАТИВУ: КОГНІТИВНО-СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	153
Нефьодова О. Д. ЕВОЛЮЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНТЕРТЕКСТУ В ТЕОРІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ	154
Никитченко К. П. КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПРОЦЕДУРИ В ОКАЗІОНАЛЬНОМУ СЛОВОТВОРЕННІ	156
Огородник Н. Є. ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО ТА РІЧКОВОГО ФЛОТУ	157
Олейник Н. А. ПОНЯТИЕ КРИЗИСА В ЛИНГВИСТИКЕ И ГУМАНИТАРНЫХ НАУКАХ	159
Олинчук В. В. ГЕНДЕРНЫЕ ФАКТОРЫ ИЗУЧЕНИЯ ПРОСОДИИ	161
Олішевич В. М. СУЧАСНІ МЕТОДИ І ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЩО ФОРМУЮТЬ ПОЛІКУЛЬТУРНЕ СПРИЙНЯТТЯ СВІТУ, У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	162

Ольховська А.С. ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПЕРЕКЛАДУ	164
Onishchenko N. A. INSTRUMENTE UND TECHNIKEN DER KOLLEGIALEN HOSPITATION	165
Орлова М.О. МІЖ ФАКТУАЛЬНІСТЮ І ФІКЦІОНАЛЬНІСТЮ: БІОГРАФІЯ ПОКОЛІННЯ 1968 РОКУ В ТВОРАХ УВЕ ТІММА	167
Остапченко В. А. ТЕКСТОВЫЕ КОНЦЕПТЫ В ИМПЛИКАТИВНОМ ПРОСТРАНСТВЕ ПОЭТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА Р.М. РИЛЬКЕ	168
Павлова Л.В., Сергеева О.А. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ ГУМОРУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	170
Панченко І.М. АДРЕСАТНА РЕФЕРЕНЦІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПА ВВІЧЛИВОСТІ	171
Паповяниц Е.Г. РАЦІОНАЛЬНА АРГУМЕНТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА АРГУМЕНТАТИВНО-ПЕРСУАЗИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЦИТАТНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ	173
Rakhomova T.O., Drach A.S. METHODOLOGY OF HYPERTEXTUAL READING	174
Пахомова Т.О., Гальченко О.Ю. МЕТОД СТУДЕНТСЬКИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ У НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЬМА	176
Пахомова Т.О., Сенченко Я.С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕРІОД РАННЬОЇ ЮНОСТІ	177

Петренко О.М. НЕВВІЧЛИВІСТЬ ЯК КОМУНІКАТИВНА МЕТАКАТЕГОРІЯ	179
Пешкова О.Г. ПОКАЗНИКИ АВТОРИТЕТНОСТІ В ТЕКСТАХ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ	180
Пірог І.І. АРГУМЕНТАЦІЯ В АСПЕКТІ КОГНІТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ	182
Подосиннікова Г.І. НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ З ОПОРОЮ НА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ	183
Поклад Т.С. КОНЦЕПТ <i>FRAGRANCE</i> : ТАКСОНОМІЧНИЙ ПІДХІД	185
Polistschuk N.M. DIMINUTIVA IM DEUTSCHEN UND IM UKRAINISCHEN: WORTBILDENDER ASPEKT	186
Посмітна В.В. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ДИСКУРСУ ВІЙСЬКОВИХ І ПРАВООХОРОННИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ	188
Prystupa T.I. A COMMUNICATIVE APPROACH TO TEACHING GRAMMAR	189
Прокопенко (Еременко) А.А. МЕТАФОРИЧЕСКОЕ НАПОЛНЕНИЕ ДОМЕНА <i>БЕЗОПАСНОСТЬ</i> В ПРЕЗИДЕНТСКОМ ДИСКУРСЕ БАРАКА ОБАМЫ	191
Пшеничних А.М. ОБРАЗИ “РЕГТАЙМУ”: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	193
Radulova S. A. ZUM PROBLEM DER DEFINITION VON PARONYME	195
Ребрій І.М. <i>NADSAT</i> ЯК ОБ’ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ	196

Редчиць Т.В. СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ ТВОРЧОСТІ Г. ФОН ДОДЕРЕРА	198
Riznychenko A. V. SOME ASPECTS OF TEACHING LISTENING SKILLS	199
Рубцов І.В. ЕНАНТІОСЕМІЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЛЕНЗІ США	200
Rudkivskyy O.P. REALIZATION OF VOICED AND VOICELESS CONSONANTS IN GERMANIC AND SLAVONIC LANGUAGES	202
Рябенькая І.В. ОБРАЗНАЯ И ОЦЕНОЧНАЯ СОСТАВЛЯЮЩИЕ КОНЦЕПТА <i>ВРЕМЯ</i> В АНГЛОЯЗЫЧНОМ ПЕСЕННОМ ДИСКУРСЕ	203
Рябих М.В., Брославська О. Я. ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У ВИВЧЕННІ УМОВНОГО СПОСОБУ АНГЛІЙСЬКОГО ДІЄСЛОВА	205
Самохіна В. А. ДИАЛОГИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В ИГРОВОМ ЮМОРИСТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ	206
Самохіна В.О., Тарасова С.О. ВИДИ РЕФРЕЙМІНГУ У СТВОРЕННІ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В ЖАНРІ ЛІКАРНЯНОЇ КЛОУНАДІ	209
Світлична М.О. МІФООБРАЗ СЕЛЬВИ В ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	210
Сидорова М.О. ДИСКУРСИВНО-СТРАТЕГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ВЫСКАЗЫВАНИЙ С ИМПЛИКАТУРАМИ В РЕАКТИВНЫХ ХОДАХ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОГО ДИАЛОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА	211
Смоляна Т.А. МОВЛЕННЄВИЙ АКТ У СКЛАДІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ МАКСИМИ	213

Соколова І.В. МОВНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ У МАСОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	215
Солощук Л.В. МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ РОДИННИЙ ДИСКУРС ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ РІЗНИХ КОДОВИХ СИСТЕМ	216
Сотникова С.І. АРХЕТИПИ КУЛЬТУРИ В НІМЕЦЬКИХ НАРОДНИХ КАЗКАХ	218
Суддя А.М. КОНТЕКСТУАЛЬНІ СИНОНІМИ-ПРИКМЕТНИКИ ЯК МАРКЕРИ СИНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ	219
Сушко-Безденежних М.Г. БАЗИСНІ ПРАГМАТИЧНІ ТИПИ ВОЛТИВНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ НІМЕЧЧИНИ	221
Талавіра Н.М. СЕМАНТИКА ОРІЄНТАЦІЙНИХ ЗВОРОТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВЕРТИКАЛЬНОГО ВИМІРУ	222
Тарасова О.А. ДО ПИТАННЯ ПРО “ДЗЕРКАЛЬНІСТЬ” У ДИСКУРСІ РАНЬОГО ФРАНЦУЗЬКОГО МОДЕРНІЗМУ	224
Тимошенкова Т.М. ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ ОККАЗИОНАЛИЗМЫ КАК СРЕДСТВО ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖА	226
Ткаля І.А., Черкашина Н.І. ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	227
Турченко В.О. АФОРИСТИЧНІ ОДИНИЦІ І ПРИСЛІВ'Я НА ПОЗНАЧЕННЯ <i>СКРОМНОСТІ</i> ЯК ПРОЯВ ЦІННІСНОГО СКЛАДНИКА КОНЦЕПТУ	229

Тучина Н. В., Каминін І.М. МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	230
Українська К.О. ЛЕКСЕМИ-СОМАТИЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ <i>ANIMAL</i> У ДИТЯЧІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	232
Уткина Г.Ф., Шамаєва Ю.Ю. ОБУЧЕНИЕ КРИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	234
Фещенко О.В. НЕЛАБІЛЬНІСТЬ ТЕМИ ЯК ПОКАЗНИК ІНСТИТУЦІЙНОСТІ ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКОГО СЛІДСТВА	235
Florya E.P. NEW TECHNOLOGIES IN TEACHING READING AND LISTENING COMPREHENSION	237
Хорошилова В.М. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАВДАННЯ ОБРАЗИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ	239
Цапенко Л.В. ДЕТЕКТИВНА РОЗПОВІДЬ ЯК ПІДЖАНР РОЗПОВІДІ: ГОЛОВНІ ОЗНАКИ	240
Черноватий Л.М. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПИСУ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ	242
Чобітько В.І. РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ “НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ” НА СТАРШОМУ ЕТАПІ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	243
Чорновол-Ткаченко О.О. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ЖАНРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДИСКУРСУ	245

Чухно О.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ДРУГІЙ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ	247
Шевченко В.М. ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ПРИХОВАНИХ ПЕРФОРМАТИВІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ XV–XXI ст	248
Шевченко І.С. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ КОНЦЕПТИ: ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ	250
Шпак О.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСОНАНСНОГО КОНТАКТУ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	251
Шуневич Б.І. ТЕМАТИКА СТУДЕНТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	253
Щербак О.М. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ТАКТИК ЗАГРОЗИ Й ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ЛІНГВОРИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	254
Яценко І.Н. ОПЫТ ГИБРИДНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	256

Наукове видання

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація

Тези доповідей XIV наукової конференції з міжнародною участю

Українською, російською, англійською,
німецькою, французькою, китайською, японською мовами

Відповідальний за випуск: Оніщенко Н. А.
Технічний редактор: Зябченко Л. П.
Тексти подано у авторській редакції

Підписано до друку 04.03.2015. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 13,4. Обл.-вид. арк. 15,6.
Тираж 200 пр. Ціна договірна.

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Надруковано: ХНУ імені В. Н. Каразіна
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4
тел. (057) 707-55-66

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.09